

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

1. nodevums

Sākotnējais ziņojums “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī apraksts”

1. nodevums “Sākotnējais ziņojums “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī apraksts”” tiek izstrādāts Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem” 9.2.2.2. pasākuma “Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide” projekta Nr. 9.2.2.2/16/I/001 “Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide” 5. darbības “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī apraksta izstrāde un aprobācija izmēģinājumu projektā” ietvaros.

Pasūtītājs: Labklājības ministrija

Izpildītājs: biedrība “Latvijas Samariešu apvienība”

Autori: Inga Brente – Mieze, Vita Romanovska, Endija Rezgale – Straidoma

Rīga, 2021. gada augusts

SATURS

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI.....	5
IZMANTOTIE TERMINU SKAIDROJUMI.....	7
IEVADS.....	10
METODOLOĢIJA	13
I. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS	15
1.1. AB pakalpojuma mājoklī modeļi ārvalstu praksē	15
1.1.1. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Vācijā	18
1.1.2. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Lielbritānijā	25
1.1.3. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Norvēģijā.....	32
1.2. Esošās situācijas apraksts Latvijā.....	41
1.2.1. SBS pakalpojumu nodrošināšana bērniem ar FT	45
1.2.2. DI projekta īstenošana Latvijā.....	73
1.2.3. IBM bērniem ar FT aprobācijas izmēģinājumu projekta rezultāti	77
1.3. AB pakalpojuma mājoklī izveidošanā iesaistīto pušu viedokļu analīze	81
1.3.1. Ekspertu interviju rezultātu analīze	81
1.3.2. Vecāku aptaujas rezultātu analīze.....	88
II. AB PAKALPOJUMA MĀJOKLĪ APRAKSTS	92
2.1. AB pakalpojuma mājoklī definīcija, mērķis un uzdevumi.....	92
2.2. AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi.....	92
2.3. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas intensitāte un apjoms	96
2.4. AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas kritēriji.....	97
2.5. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti un apmācību saturs.....	98
2.5.1. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti	98
2.5.2. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja profesija profesiju klasifikatorā.....	105
2.5.3. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu apmācību saturs	106

2.6. AB pakalpojuma mājoklī iesaistīto pušu tiesiskās attiecības	107
2.7. AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksu noteikšanas metodika	116
2.8. AB pakalpojuma mājoklī standarts	120
2.9. AB pakalpojuma mājoklī organizēšanas kārtība	121
2.9.1. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērniem ar FT IBM ietvaros	121
2.9.2. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērniem ar FT izmēģinājumu projektā	121
2.10. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto pušu tiesības un pienākumi	125
2.11. Ētikas prasības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajām pusēm	130
2.12. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas kvalitātes uzraudzības sistēma	134
2.13. Izmēģinājumu projekta rezultatīvo rādītāju uzskaites un glabāšanas kārtība	138
2.14. AB pakalpojuma mājoklī risku pārvaldības sistēma	143
KOPSAVILKUMS (SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI)	150
PIELIKUMI	157
1.pielikums. Izmantotie informācijas avots	
2. pielikums. Izpētes metodoloģijas apraksts	
3.pielikums. Ekspertu intervijas jautājumi	
4. pielikums. Ekspertu interviju transkripti	
5.pielikums. Aptaujas anketa ģimenēm (vecākiem), kurās aug bērns ar FT, kuram noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība	
6.pielikums. Vecāku aptaujas rezultāti	
7.pielikums. Profesionālās pilnveides izglītības programma “Bērnu aprūpes pamati”	
8.pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja vizītkarte	
9.pielikums. Līguma projekts par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu	
9.1. pielikums. Bērna ar FT vecāka piekrišana	
9.2. pielikums. Individuālais aprūpes plāns bērnam ar FT AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai	

- 9.3. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja atskaite par uzturaudas izlietojumu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā
- 9.4. pielikums. Pirmreizējā pakalpojuma saņemšanas anketa vecākiem
- 9.5. pielikums. Bērna pašaprūpes un mobilitātes spēju novērtējums
- 9.6. pielikums. Finanšu atskaite par faktiski sniegto AB pakalpojumu mājoklī
- 9.7. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja saturiskā atskaite par sniegto AB pakalpojumu mājoklī
10. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī standarts
11. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī koordinātoram/ sociālajam darbiniekam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
12. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
13. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī saņēmējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
14. pielikums. Bērnu ar FT reģistrs dalībai izmēģinājumu projektā AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai
15. pielikums. Anketa bērnu ar FT atbilstības atlases kritērijiem izvērtēšanai dalībai izmēģinājumu projektā
16. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistīto speciālistu darba grafiks sniedzot AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumu projektā
17. pielikums. Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksu aprēķins

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

AB pakalpojums	Atelpas brīža pakalpojums
AB pakalpojums mājoklī	Atelpas brīža pakalpojums mājoklī
AB pakalpojums institūcijā	Atelpas brīža pakalpojums institūcijā
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ANO Konvencija	ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām
ANO Komiteja	ANO Komiteja par personu ar invaliditāti tiesībām
BKUS	Bērnu klīniskās universitātes slimnīca
BSAC	Bērnu sociālās aprūpes centrs
DI	Deinstitutionalizācija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FMR ārsts	Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts
FT	Funkcionāli traucējumi
GRT	Garīga rakstura traucējumi
IAP	Individuālais atbalsta plāns
IB	Individuālais budžets
KPR	Kurzemes plānošanas reģions
LM	Labklājības ministrija
LM projekta īstenošanas komanda	Projekta "Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide" īstenošanas un ieviešanas komanda
LPR	Latgales plānošanas reģions
LR	Latvijas Republika
LSA	Biedrība „Latvijas Samariešu apvienība”
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVD	Nacionālais veselības dienests
NVO	Nevalstiskā organizācija
MK	Ministru kabinets
MK noteikumi Nr. 138	MK noteikumi Nr.138 "Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”
MK noteikumi Nr. 275	MK noteikumi Nr. 275 "Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta”
MK noteikumi Nr. 338	MK noteikumi Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”

Pakalpojuma grozs	Pakalpojuma groza aprēķina metodika
Personas ar GRT	Personas ar garīga rakstura traucējumiem
Projekts	Labklājības ministrijas īstenotais Eiropas Sociālā fonda projekts "Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide"
RC ZELDA	Biedrība "Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem "ZELDA""
Regula	Direktīva 95/46/EK
RPR	Rīgas plānošanas reģions
SAC	Sociālās aprūpes centrs
SBS pakalpojumi	Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi
SD	Sociālais dienests
SIVA	Sociālās integrācijas valsts aģentūra
SOPA	Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma
SPS reģistrs	Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs
SVID analīze	Pakalpojuma stiprās un vājās puses, iespējas un draudi
UDHS	Uzmanības deficīts un hiperaktivitātes sindroms
VBTAI	Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija
VDEĀVK	Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija
vecāks	Bērna ar funkcionāliem traucējumiem likumiskais pārstāvis (vecāks, aizbildis) vai audžuģimene
VPR	Vidzemes plānošanas reģions
VSAA	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
VSAC	Valsts sociālās aprūpes centrs
ZPR	Zemgales plānošanas reģions

IZMANTOTIE TERMINU SKAIDROJUMI

Aprūpe mājās ir pakalpojumi mājās pamatvajadzību apmierināšanai personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ nevar sevi aprūpēt.¹

Aprūpes līmenis ir personas pašaprūpes spēju iztrūkuma pakāpi raksturojoša, skaitliski izteikta vērtība, kuru nosaka sociālā darba speciālista piesaistīta multidisciplināra speciālistu komanda, pamatojoties uz personas funkcionālo traucējumu smaguma pakāpes un vajadzību, kā arī sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošināšanai veicamo darbību un piesaistāmo resursu apjoma novērtējumu.²

Aprūpes pakalpojums ir pasākumu kopums personai no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti un izteiktiem un smagiem funkcionēšanas ierobežojumiem. Šis pakalpojums ietver aprūpi, uzraudzību, pašaprūpes spēju attīstību un saturīgu brīvā laika pavadīšanu personas dzīvesvietā.³

Aprūpētājs ir nodarbināts klientu dzīves vietās un sociālās aprūpes institūcijās, kur veic klientu aprūpi sociālā darba speciālistu uzraudzībā. Aprūpētājs palīdz cilvēkiem, kuri paši sevi nevar aprūpēt, ievērot higiēnu, sagatavot un uzņemt ēdienu, uzņemt telpas, apgādāt ar pirmās nepieciešamības precēm kā arī uzturēt klienta saistību ar apkārtējo vidi.⁴

Aukle ir 1) bērna uzraudzības un aprūpes pakalpojuma sniedzējs, kura mērķis ir nodrošināt bērna atrašanos pieaugušā klātbūtnē, kā arī drošu, saturīgu un lietderīgu dienas organizēšanu bērnam, sekmējot bērna vispusīgu attīstību; 2) ikdienā - cilvēks, kurš sniedz aprūpi un uzraudzību vienam vai vairākiem bērniem ģimenes mājoklī vai aukles mājoklī.

Atelpas brīdis ir īslaicīgs sociālās aprūpes pakalpojums, kas paredzēts vecākiem, kuriem ir bērns ar FT. Pakalpojuma mērķis ir bērniem ar smagiem FT nodrošināt īslaicīgu sociālās aprūpes pakalpojumu, piedāvājot bērniem draudzīgu, pieejamu un patīkamu vidi, vienlaikus atslogojot ģimenes locekļus no rūpju pilnās ikdienas, jo šādus bērnus ne mirkli nedrīkst atstāt bez uzraudzības.⁵

Atelpas brīža pakalpojums institūcijā īslaicīgs sociālās aprūpes pakalpojums, kas paredzēts ģimenē dzīvojošai personai ar invaliditāti, nodrošinot uzraudzību, sociālo aprūpi, speciālistu

---

¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

³ Invaliditātes likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/211494-invaliditates-likums>

⁴ Latvijas tālmācības profesionālais centrs. Izgūts no: <https://www.ltpc.lv/lat/programmas/aprupetajs>

⁵ Fonds "Iespēju tilts" (b.g.) Vidzemes plānošanas reģionā reģistrēts pirmais atelpas brīža pakalpojums. Izgūts no <http://www.beverinasnovads.lv/index.php/pasvaldiba/sicoalais-dienests-2/sociala-palidziba-2/57-sociala-palidziba/1484-vidzemes-planosanas-regiona-registrats-pirmais-atelpas-briza-pakalpojums>

konsultācijas, ēdināšanu, pastaigas un saturīgu brīvā laika pavadīšanu līdz 30 diennaktīm kalendārajā gadā, aprūpes procesā aizstājot ģimenes locekļus.⁶

Atelpas brīža pakalpojums mājoklī ir īslaicīgs sociālās aprūpes un uzraudzības pakalpojumu kopums bērna ar FT dzīvesvietā vai citā bērnam drošā vidē, kas nav institūcija.

Bērna dzīvesvieta - nepilngadīga bērna dzīvesvieta ir vecāku (aizbildņu) dzīvesvieta, ja vecāki (aizbildņi) nav deklarējuši viņa dzīvesvietu citur.⁷

Bērns bioloģiskā nozīmē ir cilvēciska būtne no dzimšanas (pēc cita skatījuma – ietverot arī prenatalo periodu) līdz pubertātes vecumam. Juridiskā nozīmē bērns ir jauns cilvēks līdz pilngadības vecuma sasniegšanai, kas daudzās valstīs, arī Latvijā, ir 18 gadi. Sociālā nozīmē izšķir divus priekšstatus par bērns 1) bērns kā būtne ar savām tiesībām un izvēlēm, kā dzīvot savu dzīvi; 2) bērns kā neaizsargāta būtne, kam nepieciešama aizsardzība.

Deinstitucionalizācija ir pakalpojumu sistēmas izveide, kas sniedz personai, kurai ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt, nepieciešamo atbalstu, lai tā spētu dzīvot mājās vai ģimeniskā vidē. DI ir jānovērš situācija, ka personai ir jāpārceļas uz dzīvi ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, jo tai nav pieejams nepieciešamais atbalsts dzīvesvietā jeb sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi. DI mērķa grupa personas ar GRT, bērni ar FT, ārpusģimenes aprūpē esoši bērni.⁸

Funkcionāli traucējumi ir iedzimts, slimības vai traumas izraisīts ilgstošs vai īslaicīgs fiziska, garīga vai psihiska rakstura traucējumi, kas ierobežo cilvēka spējas strādāt, aprūpēt sevi, uzņemties atbildību un apgrūtina cilvēka iekļaušanos sabiedrībā. Izšķir dažādas pakāpes funkcionālos traucējumus – vieglus, vidējus, smagus. Cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem, kuru dēļ var būt ierobežotas funkcionēšanas spējas un mazinātas ikdienas dzīves aktivitātes, ir pakļauti augstākam sociālās atstumtības riskam. Tie var būt, piemēram, redzes, dzirdes vai kustību traucējumi, augšanas, uzvedības, valodas attīstības vai fiziskās un garīgās attīstības traucējumi. Funkcionāli traucējumi var būt iedzimti vai iegūti skeleta, muskuļu, saistaudu vai ķirurģisku slimību vai dažādu traumu rezultātā.⁹

Garīga rakstura traucējumi Psihiska saslimšana vai garīgās attīstības traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt un aprūpēt sevi, kā arī apgrūtina tās iekļaušanos sabiedrībā un kas noteikts atbilstoši spēkā esošajai Starptautiskās statistiskās slimību un veselības problēmu klasifikācijas (SSK) redakcijai.¹⁰

---

⁶ Atelpas brīža pakalpojums. Izgūts no: <https://www.jelgava.lv/lv/pakalpojumi/socialie-pakalpojumi/socialie-pakalpojumi/atelpas-briza-pakalpojums/>

⁷ Dzīvesvietas deklarēšanas likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/64328-dzivesvietas-deklaresanas-likums>

⁸ Labklājības ministrija. (2020) Informācija par projektu. Deinstitucionalizācijas process. “Pašvaldību plānotie sociālie pakalpojumi bērniem ar funkcionāliem traucējumiem DI ERAF projektos” (atbilstoši plānošanas reģionu DI plānu grozījumiem līdz 01.01.2021.) Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-par-projektu>

⁹ Labklājības ministrija. (2021). Kas ir funkcionāli traucējumi? Izgūts no <https://cilveksnevisdiagnoze.lv/kas-ir-ft/>

¹⁰ Latvijas Republikas Saeima (2002). Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

Ģimenes asistenta pakalpojums nodrošina personai (ģimenei) atbalstu un apmācību sociālo prasmju apgūšanā, bērnu aprūpē un audzināšanā, mājsaimniecības vadīšanā saskaņā ar individuāli izstrādātu sociālās rehabilitācijas plānu.¹¹

Invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs funkcionēšanas ierobežojums, kas ietekmē personas garīgās vai fiziskās spējas, darbaspējas, pašaprūpi un iekļaušanos sabiedrībā.¹²

Neformālā aprūpe ir aprūpe, ko veic cilvēks, kurš nav speciālists, bet pieskata vai palīdz pieņemt lēmumus, kaimiņu vai draugu, kuram ir papildu vajadzības invaliditātes, slimības vai vecuma dēļ. Neformālā aprūpe būtu jābalstās uz uzticēšanos un atbildības sajūtu, ko vada mīlestības, pienākuma vai rūpju jūtas.

Persona ar garīga rakstura traucējumiem atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā definētajam ir persona ar psihisku saslimšanu vai garīgās (intelektuālās) attīstības traucējumiem, kuri ir noteikti atbilstoši spēkā esošajai Starptautiskās statistiskās slimību un veselības problēmu klasifikācijas redakcijai.¹³

Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi ir sociālie pakalpojumi, kuri nodrošina atbalstu personai dzīvesvietā vai iespējami tuvāk viņa dzīvesvietai. Šo pakalpojumu sniegšanas mērķis ir nodrošināt personai atbalstu funkcionālo traucējumu radīto ierobežojumu pārvarēšanai, dodot iespēju dzīvot mājās, un bērna gadījumā – augt ģimeniskā vai tai pietuvinātā vidē, ietverot preventīvos pasākumus, lai novērstu institucionālo pakalpojumu nepieciešamību. SBS pakalpojumi ir vērsti uz indivīdu aktivizēšanu un iekļaušanu sabiedrībā, radot iespēju dzīvot sabiedrībā un baudīt savas pamattiesības un rīcības brīvību. Deinstitutionalizācijas procesā ilgstošas institucionālās aprūpes formas pakāpeniski tiek aizstātas ar sabiedrībā balstītiem sociālajiem pakalpojumiem.

---

¹¹ Ģimenes asistenta pakalpojums. Izgūts no: <https://ld.riga.lv/lv/socialie-pakalpojumi-49/gimenes-asistenta-pakalpojums.html>

¹² Invaliditātes noformēšana un ar invaliditāti saistītās formalitātes. Izgūts no: <https://latvija.lv/lv/DzivesSituacijas/veseliba/invaliditate>

¹³ Labklājības ministrija (2020). 10. nodedums "Gala ziņojums "Atbalsta personas pakalpojuma apraksta, organizēšanas un finansēšanas kārtības izstrāde"". Biedrība "Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem "ZELDA""

IEVADS

AB pakalpojuma mājoklī bērniem ar FT apraksta izstrāde un aprobācija tiek veikta Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem” 9.2.2.2. pasākuma “Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide” projekta “Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide” ietvaros, kā arī Eiropas Savienības stratēģijā „Eiropa 2020”, Nacionālajā attīstības plānā 2014. - 2020. gadam un „Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam” izvirzīto mērķu un noteikto prioritāšu sasniegšanai.

AB pakalpojuma mājoklī bērniem ar FT apraksta izstrādi un aprobēšanu izmēģinājumu projektā veic biedrība “Latvijas Samariešu apvienība”.

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes mērķis – izstrādāt AB pakalpojuma mājoklī aprakstu un aprobēt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu.

AB pakalpojuma mājoklī mērķa grupa – bērni ar FT, kuriem VDEĀVK ir noteikusi invaliditāti un īpašās kopšanas nepieciešamību.

AB pakalpojuma mājoklī bērniem ar FT pakalpojuma apraksta izstrāde un aprobācija izmēģinājumu projektā tiek veikta trīs posmos:

- 1.posms – AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrāde.

Šajā posmā tiek sagatavots 1.nodevums – Sākotnējais ziņojums “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī apraksts”.

- 2.posms – AB pakalpojuma mājoklī aprobācija izmēģinājumu projektā.

Otrajā posmā – AB pakalpojuma mājoklī aprobācija izmēģinājumu projektā, tiks aprobēts 1.posma izstrādātais pakalpojuma apraksts, nodrošinot mēneša pārskatu iesniegšanu par izmēģinājumu projekta īstenošanu.

- 3.posms – Izmēģinājumu projekta rezultātu izvērtēšana un AB pakalpojuma mājoklī apraksta precizēšana.

Trešajā posmā - Izmēģinājumu projekta rezultātu izvērtēšana un AB pakalpojuma mājoklī apraksta precizēšana – tiks sagatavots 2.nodevums “Gala ziņojums “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī apraksts””.

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes process tiek sadalīts divos nodevumos:

1.nodevumā ietilpst:

- Ārvalstu labās prakses piemēri identiska vai līdzvērtīga pakalpojuma sniegšanā;
- AB pakalpojuma mājoklī definīcija, mērķi un uzdevumi;

- AB pakalpojuma mājoklī iespējamie saņemšanas veidi;
- Kritēriji AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai, pakalpojuma sniegšanas intensitāte un apjoms;
- Prasības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem, nepieciešamās apmācības, to saturs un apjoms;
- Tiesiskās attiecības starp organizāciju, AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem un pakalpojuma saņēmējiem;
- Kārtība, kādā organizējams AB pakalpojums mājoklī;
- AB pakalpojuma mājoklī standarts;
- AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksas izmēģinājumu projektā;
- Tipveida līguma projekts ar bērna vecāku par AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanu;
- Aptaujas anketas AB pakalpojuma mājoklī novērtēšanai.

2.nodevumā ietilpst:

- Informācija par izmēģinājumu projekta laikā sniegtā AB pakalpojuma mājoklī saturu, rezultatīvie rādītāji;
- AB pakalpojuma mājoklī novērtēšanas mājoklī anketu apkopojums un analīze;
- Faktisko izdevumu pakalpojuma nodrošināšanā apkopojums un analīze;
- Secinājumi par izmēģinājumu projekta laikā iegūtajiem AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas rezultātiem un priekšlikumi AB pakalpojuma mājoklī pilnveidošanai
- Priekšlikumi izmaiņām normatīvajos aktos (ja tādi nepieciešami)
- Ņemot vērā rezultātu izvērtējumu, tiks precizēts 1.nodevums – AB pakalpojuma mājoklī apraksts.

1.nodevumā iekļautais AB pakalpojuma mājoklī apraksts var tikt precizēts un papildināts izmēģinājumu projekta laikā un nepieciešamības gadījumā tiks aprobēts izmēģinājumu projektā.

Izstrādājot AB pakalpojuma mājoklī aprakstu bērniem ar FT, autori ņēma vērā gan Latvijā spēkā esošos normatīvos aktus un starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, gan citu valstu pieredzi un praksi. Tāpat, izstrādājot pakalpojuma aprakstu, tika ņemti vērā Latvijā veiktie pētījumi^{14 15 16 17},

¹⁴ Pētījums “Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums” Gala ziņojums. Izgūts no :

http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

¹⁵ 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no :
<https://www.lm.gov.lv/lv/izmeginajumu-projekta-rezultatu-novertejums>

¹⁶ 4.nodevums “Gala ziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde bērniem ar funkcionāliem traucējumiem””, Izgūts no:
<https://www.lm.gov.lv/lv/individuala-budzeta-modela-berniem-ar-funkcionaliem-traucejumiem-ieviesanas-metodika-aprobeta-versija>

kā arī pašvaldību sociālo dienestu speciālistu, līdzvērtīgu pakalpojumu sniedzēju, sociālās jomas ekspertu un vecāku viedokļi.

---

¹⁷ 10.nodēvuma “Gala ziņojums “Atbalsta personas pakalpojuma apraksta, organizēšanas un finansēšanas kārtības izstrāde”” III.daļa “Atbalsta personas lēmumu pieņemšanā apraksts (neatkarīgs pakalpojums)”, Izgūts no: <https://www.lm.gov.lv/lv/gala-zinojums-atbalsta-personas-pakalpojuma-apraksta-organizesanas-un-finansesanas-kartibas-izstrade>

METODOLOĢIJA

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes procesā tika izmantota normatīvo aktu un dokumentu analīzes metode, pieejamo statistikas datu apstrāde un apkopošana, ārvalstu pieredzes izpēte, ekspertu intervijas un vecāku aptaujas (skat. 2. pielikumu).

Kvalitatīvās un kvantitatīvās pētniecības metodes tika izmantotas ekspertu un vecāku viedokļu noskaidrošanā par AB pakalpojuma mājoklī nepieciešamību bērniem ar FT un kāds varētu būt AB pakalpojuma mājoklī grozs. Vecāku aptaujā piedalījās 106 respondenti.

Ekspertu intervijas

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes procesā tika veiktas 20 ekspertu intervijas. Intervijās piedalījās DI projekta vadītāji plānošanas reģionos, Latvijas novadu sociālo dienestu vadītāji, nodibinājums “Caritas Latvija”, “Bērnu paliatīvās aprūpes biedrība”, biedrība “Rīgas pilsētas Rūpju bērns”, biedrība “Fonds “Iespēju tilts””, Baltijas Rehabilitācijas centrs “Dižvanagi”, “Rīgas pašvaldības bērnu un jauniešu centrs”, daudzfunkcionālais centrs “Solis Augšup” bērniem un jauniešiem ar autiskā spektra traucējumiem (autismu) un viņu ģimenēm, bērnu psihiatrs Ņikita Bezborodovs, biedrība “Mēs saviem bērniem”. Respondentu atlasē iekļauto intervijas dalībnieku vidū bija arī tādi, kuri atteicās no intervijas, jo nepiekrīt šāda AB pakalpojuma mājoklī izveidei vai arī nejutās pietiekami kompetenti, lai atbildētu uz jautājumiem. Intervijas tika veiktas, lai noskaidrotu viedokļus par AB pakalpojuma mājoklī izveidi bērniem ar FT, kuriem VDEĀVK ir noteikusi invaliditāti un īpašas kopšanas nepieciešamību. Ekspertu intervijās piedalījās arī vecāki, kuri audzina bērnu ar FT, kuram ir nepieciešama īpaša kopšana.

Intervijās tika noskaidroti jautājumi par AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas procesu, tā apjomu un intensitāti, procesā iesaistāmajiem speciālistiem un nepieciešamajām speciālistu apmācībām, iespējamo AB pakalpojuma mājoklī specializāciju (skatīt 3. pielikumu).

Statistikas datu analīze un apkopošana, ārvalstu pieredzes izpēte

- Normatīvo aktu analīzē ir ietverti tādi dokumenti kā ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, ANO Bērnu tiesību konvencija, Bērnu tiesību aizsardzības likums, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, MK noteikumi Nr. 138¹⁸, MK noteikumi Nr. 338¹⁹, MK noteikumi Nr. 275²⁰ un citi pakalpojuma izveidei saistoši dokumenti.

---

¹⁸ MK 02.04.2019. noteikumi Nr.138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”, izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/305995-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-sanemsanu>

¹⁹ MK 13.06.2017. noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzējiem>

²⁰ MK noteikumi 27.05.2003. Nr. 275 “Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta”, izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/75481-socialas-aprupes-un-socialas-rehabilitācijas-pakalpojumu-samaksas-kartiba-un-kartiba-kada-pakalpojuma-izmaksas-tiek-segtas-no-p>.

- Analizēti līdz šim īstenotie SBS pakalpojumu izstrādes projekti un veiktie pētījumi par sociālajiem un atbalsta pakalpojumiem ģimenēm^{21 22 23 24}, kurās aug bērns ar FT.
- Statistikas datu analīzē izmantota LM sniegtā informācija, Centrālās statistikas pārvaldē pieejamā informācija un cita publiski pieejamā statistikas informācija.

Ārvalstu pieredzes izpētē tika analizēti AB pakalpojuma mājoklī veidi un modeļi trīs valstīs: Lielbritānijā, Norvēģijā un Vācijā. Tika izmantota publiski pieejamā informācija par dažādu valstu pieredzi AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā.

---

²¹ Pētījums “Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums” Gala ziņojums. Izgūts no:

http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

²² 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no :
<https://www.lm.gov.lv/lv/izmeginajumu-projekta-rezultatu-novertejums>

²³ 4.nodevums “Gala ziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde bērniem ar funkcionāliem traucējumiem””, Izgūts no:
<https://www.lm.gov.lv/lv/individuala-budzeta-modela-berniem-ar-funkcionaliem-traucejumiem-ieviesanas-metodika-aprobeta-versija>

²⁴ 10.nodevuma “Gala ziņojums “Atbalsta personas pakalpojuma apraksta, organizēšanas un finansēšanas kārtības izstrāde”” III.daļa “Atbalsta personas lēmumu pieņemšanā apraksts (neatkarīgs pakalpojums)”, Izgūts no:
<https://www.lm.gov.lv/lv/gala-zinojums-atbalsta-personas-pakalpojuma-apraksta-organizšanas-un-finansšanas-kartibas-izstrade>

I. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

1.1. AB pakalpojuma mājoklī modeļi ārvalstu praksē

Iepazīstoties ar ārvalstu pētījumiem “Atpūtas brīža pakalpojumi: kritisks literatūras pārskats” (*Respite Services: A Critical Review of the Literature*)²⁵ un “Federālais finansēšanas un atbalsta iespējas atelpas brīdim: pamatelementi dzīves laikā atslodzes sistēmām” (*Federal Funding and Support Opportunities for Respite: Building Blocks for Lifespan Respite Systems*)²⁶ var secināt, ka ir pieejami dažādi AB pakalpojuma modeļi.

Galvenās AB pakalpojumu modeļu atšķirības ārvalstu praksē balstās četrās dimensijās:

- pēc pakalpojuma mērķa;
- pēc pakalpojuma ilguma;
- pēc pakalpojuma atrašanās vietas (mājoklī, grupu mājā vai institūcijā);
- pēc pakalpojuma sniedzēja.

Pirmā AB pakalpojuma dimensija ietver tos AB pakalpojumus, kuru īpašais mērķis ir sniegt ģimenei atelpas brīdi no bērna ar FF kopšanas. AB pakalpojumi tiek iedalīti pēc tā, kāds ir AB pakalpojuma mērķis: vai tas ir primārais vai sekundārais AB pakalpojums. Pie primārajiem mērķiem tiek minēta AB pakalpojuma sniegšana ar pamatmērķi nodrošināt šī pakalpojuma sniegšanu konkrētam bērnam ar FT, atslogojot vecākus. Pie sekundāriem AB pakalpojumiem pieder tie pakalpojumi, kuru mērķis ir apmierināt vajadzības bērnam ar invaliditāti, un AB pakalpojums tiek īstenots kā *blakusprodukts*, piemēram, kad bērns apmeklē vasaras dienas nometnes programmu.²⁷

Otrā dimensija ir AB pakalpojuma ilgums. Īstermiņa AB pakalpojuma programmas parasti vecākiem sniedz atvieglojumu (*relief*) uz dažām stundām, vienu dienu vai divām, ar mērķi, lai vecāki varētu paveikt citus darbus, pievērsties citām ģimenes vajadzībām vai vienkārši atpūsties. Ilgāka laika AB pakalpojumā piedāvātās programmas parasti nodrošina aprūpi bērniem ar īpašajām vajadzībām uz nedēļu vai ilgāk, tādējādi dodot vecākiem iespēju atelpas brīdim.²⁸

---

²⁵ Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

²⁶ ARCH National Respite Network and Resource Center (2020). Federal Funding and Support Opportunities for Respite: Building Blocks for Lifespan Respite Systems. Izgūts no <https://archrespite.org/>

²⁷ Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

²⁸ Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

Trešā dimensija ir vieta, kur AB pakalpojums tiks sniegts. AB pakalpojuma mājoklī izstrādātās programmas sniedz AB pakalpojumus bērniem ar īpašajām vajadzībām viņu mājās. Ģimene, vecāki vai aprūpētāji var būt vai nebūt klātesoši laikā, kad AB pakalpojuma aprūpētājs pavada laiku ar bērnu ar īpašajām vajadzībām. Dažas ģimenes uztic savus bērnus ar īpašajām vajadzībām AB pakalpojuma aprūpētājiem, lai vecākiem būtu iespēja un vairāk laika pievērsties citiem bērniem. Savukārt, ārpus mājām, AB pakalpojumi ietver daudz dažādu iespēju, piemēram, aprūpes nodrošināšana kaimiņa vai radnieka mājās, uzturēšanās kopienas dzīvojamā mājā (*community-based residential home*) vai īslaicīga hospitalizācija.²⁹

Ceturtnā dimensija ir pakalpojuma sniedzējs, kas palīdz identificēt AB pakalpojuma modeļus. Daži AB pakalpojumi nodarbina apmaksātus vai profesionālus aprūpētājus, kuri bieži vien ir izgājuši specializētās apmācības. Šis AB pakalpojuma modelis parasti ir vairāk formāli izveidots un līdz ar to ir mazāk elastīgs. AB pakalpojuma sadarbības modelī ietilpst draugi, radnieki, vecāku un ģimeņu atbalsta grupas.³⁰

Katrā no četrām dimensijām pastāv iespēju nepārtrauktība, tāpēc AB pakalpojumu modeļu dažādība ir plaša.³¹ Dimensiju salīdzinājums tiks sniegts kopsavilkumā.

Svarīgi ir atzīmēt bērnu ar īpašajām vajadzībām vecāku preferences atbilstoši šiem dažādajiem AB pakalpojumu veidiem. Pirmkārt, vecāku viena no svarīgākajām preferencēm ir izvēle. Ģimenes vēlas, lai būtu pieejamas dažādība AB pakalpojumu klāstā, kas varētu apmierināt katra viņu bērna un ģimenes vajadzības. Laika gaitā, atkarībā no apstākļiem gan starp ģimenēm, gan pašās ģimenēs, to vajadzības un vēlmes var mainīties. Ģimenes pastāvīgi izvirza bērna vajadzību pēc pozitīvas, pilnvērtīgas un atbalstošas vides nevis viņu pašu vajadzības pēc AB pakalpojuma. AB pakalpojumi, kuriem vecāki var uzticēties, lai sniegtu šāda veida pieredzi savam bērnam, bija konsekventa izvēle. Vecāku preference par to, kā AB pakalpojuma augstā kvalitāte tiek nodrošināta, atšķiras daļēji pateicoties tam, ka dažādām valstīm ir atšķirīgas perspektīvas (skatījumi). AB pakalpojuma modeļi, tā pieejamība un finansiālais atbalsts ir unikāls dažādās valstīs un šo valstu jurisdikcijā, tāpēc arī iepazīstoties ar dažādiem avotiem var secināt, ka vecāku preferenču jeb vēlmju klāsts saņemot AB pakalpojumu ir pietiekami plašs.

AB pakalpojumi mājoklī ir izvēle, kurai dod priekšroku lielākā daļa ģimeņu, jo tiek uzskatīts, ka tie vismazāk traucē (*disruptive*) bērnu un ģimeni, un ģimenes var kontrolēt sniegtās aprūpes kvalitāti. Ģimenes pašas nosaka nepieciešamību pēc ārkārtas AB pakalpojumiem un/vai ilgāka laika AB pakalpojuma, ko var saņemt ārpus mājas. Saņemot ārpus mājas šādu pakalpojumu, vecāki dod priekšroku tam, ka ārpus mājas AB pakalpojums joprojām tiek sniegts kopienā

---

²⁹Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

³⁰Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

³¹Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

"mājoklim līdzīgā" vidē, piemēram, grupas mājās vai citās ģimenes mājās, nevis institūcijā. Ģimenēm ar smagi slimiem bērniem, vai tiem, kuriem ir nepieciešama nepārtraukta medicīniskā aprūpe, ir vajadzīgi intensīvāki pakalpojumi un viņiem ir vajadzīgi vairāk augsti apmācīti darbinieki, kas var šādām ģimenēm sniegt atelpas brīdi. Savukārt citi vecāki tomēr norāda uz nepieciešamību pēc biežākiem, bet īsāka laika AB pakalpojuma, piemēram, aprūpe, kas tiek sniegta uz dažām stundām, lai vecāks, kurš rūpējas par bērnu (*caregiver*) varētu veikt citus pienākumus, veltīt laiku citiem saviem bērniem, kā arī varētu vismaz vienu nakti izgulēties. Vairāki pētījumi identificē dažādus faktorus, kas ietekmē vecāku preferences: rases atšķirības (rases ietekme), atšķirībā no bērnu vecuma, bērna invaliditātes veids.³²

Pētījumos noskaidrots, ko visbiežāk vecāki sagaida no AB pakalpojuma:

- izvēles iespējas un elastību, izvēloties AB pakalpojumu, kas atbilst viņu vajadzībām;
- augstas kvalitātes AB pakalpojumu, kuram viņi var uzticēties, lai sniegtu savam bērnam pozitīvu pieredzi;
- piekļuve informācijai par pieejamajiem pakalpojuma sniedzējiem, lai būtu iespēja izvēlēties;
- koordinēts pakalpojumu sniedzēju tīkls, lai atvieglotu piekļuvi AB pakalpojumam;
- finansiāli pieejams AB pakalpojums.

Ģimenes izteiktās vēlmes (preferences) un vajadzības attiecībā uz AB pakalpojumu, šķiet, ir tādas pašas kā vecāku paustās vēlmes un vajadzības attiecībā uz visiem pakalpojumiem, kas nepieciešami viņu bērnam, tostarp veselība, atpūta, sociālais atbalsts un izglītība.³³

Ārvalstu pieredze rāda, ka lielākā daļa ģimeņu dod priekšroku pakalpojumiem, kas pieejami mājās un kopienā nevis institūcijā. Šādu pakalpojumu priekšrocība ir ne tikai tas, ka tie nodrošina individuālu pieeju katram pakalpojuma saņēmējam, bet tas ir arī finansiāli izdevīgāki nekā ilgtermiņa pakalpojumi institūcijā. AB pakalpojums pilnībā neatbrīvo no atbildības to, kurš rūpējas par savu ģimenes locekli ar īpašajām vajadzībām. Viņam joprojām jāuzņemas atbildība par lielāko daļu ilgtermiņa aprūpes un atbalsta sniegšanu, taču arī šim ģimenes loceklim, kurš ir aprūpētāja lomā, ir nepieciešams atbalsts. Ģimenes locekļi atzīst, ka galvenokārt viņi vēlas nelielu pārtraukumu no rūpēšanās par ģimenes locekli ar īpašām vajadzībām, ko var nodrošināt AB pakalpojums.³⁴

Daudzās valstīs, piemēram, Japānā, Ziemeļeiropas valstīs, Spānijā vai Lielbritānijā, pašvaldības ir atbildīgas par AB pakalpojuma organizēšanu un nodrošināšanu, jo īpaši dienas aprūpes

---

³² Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

³³ Pollock, N., Law, M., King, S., & Rosenbaum, P. (2001). Respite Services: A Critical Review of the Literature. CanChild Home Page. Retrieved from <https://canchild.ca/en/resources/206-respite-services-a-critical-review-of-the-literature>

³⁴ ARCH National Respite Network and Resource Center (2020). Federal Funding and Support Opportunities for Respite: Building Blocks for Lifespan Respite Systems. Izgūts no <https://archrespite.org/>

pakalpojuma un AB pakalpojuma mājās gadījumā, kas katrā valstī noved pie lielām vietējā mēroga atšķirībām AB pakalpojuma pieejamībā un sasniedzamībā.³⁵

Pasaulē daudzās valstīs ir prakse un pieredze, kas balstīta uz personalizētu pieeju SBS pakalpojumu piešķiršanā un saņemšanā bērniem ar FT un viņu ģimenēm. Alternatīvi, SBS pakalpojumi, ārvalstu praksēs pastāv jau daudzus gadus un tie aizvien tiek uzlaboti, papildināti, lai nodrošinātu pēc iespējas kvalitatīvāku, daudzveidīgāku SBS pakalpojumu klāstu bērniem, kuriem ir FT, tādējādi nodrošinot bērna vajadzību pilnvērtīgu apmierināšanu, integrēšanos sabiedrībā, kā arī nodrošinātu, ka vecāki var turpināt darba tiesiskās attiecības un dzīvot pilnvērtīgu sabiedrisko dzīvi. Dažādu valstu prakses liecina par ļoti dažādām pieejām nodrošinot AB pakalpojumu.

1.1.1. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Vācijā

Sociālās sistēmas īss raksturojums

Valstī ir 16 federatīvās zemes, kurām ir pašām sava konstitūcija un kuras savu iekšējo organizāciju var veidot autonomi, līdz ar to arī sociālie pakalpojumi un to nodrošināšana nedaudz atšķiras federatīvajās zemēs.³⁶

1.tabula

Bērnu ar invaliditāti skaits Vācijā³⁷

Gads	Vecuma grupas				
	0-3	4-5	6-14	15-17	Kopā
2015	14703	14626	101493	43128	173 950
2017	15495	15216	106756	44808	182 275
2019	17008	17082	114153	45970	194 213

Vācijā ir izveidots Valsts koordinācijas birojs, kurā ir iesaistīti cilvēki ar invaliditāti un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, īstenojot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. ANO konvencijas galvenais princips ir: "*Nekas bez mums par mums*". Atbilstoši noteiktajam

³⁵The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2011). Help Wanted? Providing and Paying for Long-Term Care. Ch. 4. Policies to Support Family Carers. <https://www.oecd.org/els/health-systems/47884889.pdf>

³⁶Labklājības ministrija. (2019). 7.noddevums. Starpzīņojums "Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde" Izgūts no www.lm.gov.lv

³⁷Destatis Statistisches Bundesamt. (Federal Statistical Office) (2020). Severely disabled people: Germany, reference date, age groups. [Excel file] Izgūts no : <https://www.genesis.destatis.de/genesis/online?operation=sprachwechsel&language=en>

invaliditātes līmenim, personai tiek izsniegta identifikācijas karte³⁸, kurā ietverts invaliditātes līmenis un veselības aprūpes dati, kā arī šī karte dod iespēju izmantot sociālos pakalpojumus.³⁹

Iepazīstoties ar aprūpes sistēmu un skolu sistēmu Vācijā, noskaidrots, ka ir sekojoši likumi bērnu ar FT labklājības veicināšanai un integrēšanai sabiedrībā:

- veselības apdrošināšanas sistēma (*Health insurance system (SGB V)*);
- ilgstošas aprūpes apdrošināšana (*Nursing care insurance (long term care insurance SGB XI)*);
- kompensācijas pamatlīdzekļu nepietiekamībai un rehabilitācijai (*Compensations for disadvantages and rehabilitation (SGB IX)*);
- neredzīgo likums (*Provincial act for the blind*);
- nodokļu priekšrocības saskaņā ar Vācijas ienākuma nodokļa likumu (*Tax advantages by German Income Tax Act*);
- darba administrēšana (*Labour administration (SGB II; SGB III)*);
- sociālo pakalpojumu sistēma (*Social service system SGB XII*), kas ietver arī bērnu ar FT integrēšanu sabiedrībā;
- bērnu un jauniešu labklājība (*Child and youth welfare SGB VIII*), ietver arī pabalstus bērniem ar GRT;
- parastās skolas un skolas bērniem ar īpašām vajadzībām (*Regular schools and schools for children with special needs*).⁴⁰⁴¹

SBS pakalpojumi bērniem ar FT

Reģionālie pakalpojumu centri piedāvā dažādus SBS pakalpojumus bērniem ar FT (*Gemeindenähe Dienste für Kinder mit Behinderungen*).⁴² SBS pakalpojumus bērniem ar FT piešķir izmantojot holistisku pieeju, nodrošinot konsultācijas jau kopš bērna piedzimšanas. Bērniem, sasniedzot pilngadību, tiek nodrošināta vajadzīgo pakalpojumu pēctecība, tādējādi

---

³⁸Familienratgeber.de. (n.d.). Schwerbehinderung. (Smaga invaliditāte) Retrieved from <https://www.familienratgeber.de/schwerbehinderung/schwerbehindertenausweis.php>

³⁹Labklājības ministrija. (2019). 7.noddevums. Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde” Izgūts no www.lm.gov.lv

⁴⁰Nüsken, D. (2013). Rights of Children with Disabilities in Germany and South Africa. International Symposium on the Implementation of the Convention on the Rights of People with Disabilities into Practice Diakonie RWL and Evangelische Fachhochschule RWL, Bochum. Retrieved from https://www.evh-bochum.de/brk/pdf/doku/Nuesken_rights_of_children_in_Germany.pdf

⁴¹Allison, J. (2021). German Law Research. Harvard Law School Library. Retrieved from <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310823&p=2079291>

⁴²Labklājības ministrija. (2019). 7.noddevums. Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde” Izgūts no www.lm.gov.lv

sniedzot atbalstu, sākot no piedzimšanas, tad seko pirmsskola, vēlāk skola un pēc tam iekļaušana darba tirgū.⁴³

Vācijā katrā pašvaldībā ir pieejams ģimeņu atbalsta dienests (*Erziehungsberatungsstelle*), kas sniedz padomus un atbalsta vecākus, lai viņi varētu veiksmīgi pildīt savus vecāku pienākumus. Ģimeņu atbalsta dienests var sniegt padomus par bērnu audzināšanu, attīstību, izglītošanu, izskaidrot grūtības, ar kurām saskaras konkrētā ģimene, palīdzēt atrisināt krīzes situācijas kā, piemēram, vecāku šķiršanos. Ģimeņu atbalsta dienesta mērķis ir kopā ar ģimeni atrast vislabāko risinājumu problēmām un, cik vien iespējams, uzlabot katra ģimenes locekļa situāciju ģimenē.⁴⁴

Tāpat kā visi bērni, kuriem nav veselības problēmu, arī bērniem ar invaliditāti ir tiesības uz dienas aprūpi (*day care*). Ja iespējams, bērni ar FT var apmeklēt dienas centru kopā ar bērniem, kuriem nav invaliditātes. Ir arī specializētās grupas bērniem ar FT, kuriem ir smagāka invaliditāte. Bērnu un jauniešu centri parasti piedāvā šādus pakalpojumus:

- diagnostika un konsultācijas;
- speciālo vingrinājumu sesijas;
- ergoterapija;
- logopēds;
- uzvedības terapija;
- ģimenes terapija un atbalsts vecākiem.

Lai saņemtu pakalpojumu dzīvesvietā, nepieciešams nosūtījums no ģimenes ārsta.⁴⁵

Vācijā Jaunatnes departamenta rajona birojs (*The Youth Department of the District Office*) invalīda dzīvesvietā piedāvā konsultācijas, kā arī terapeitisku un izglītojošu atbalstu nepilngadīgajiem invalīdiem (īpašos apstākļos to var pagarināt līdz 27 gadu vecumam). Ir pieejama arī agrīna speciālā izglītība bērniem ar redzes, dzirdes un kustību traucējumiem. Daži bērni ar FT to apmeklē no triju gadu vecuma. Vecāki pie noteiktiem nosacījumiem var pieprasīt pabalstu (*Kindergeld*) par bērnu ar invaliditāti, kas vecāks par 25 gadiem, ja viņš nespēj sevi apkopt. Ja cilvēks ar invaliditāti saņem ienākumus, kas pārsniedz 9408 euro gadā (spēkā no 2020. gada 1. janvāra), viņam vairs nav tiesību uz šo pabalstu.⁴⁶

Nosacījumi SBS pakalpojumu saņemšanai un finansēšanas kārtība

Lai arī bērniem ar FT ir valsts apmaksāti pakalpojumi, taču ne visiem tie ir pieejami, jo valsts apmaksāto pakalpojumu pieejamību nosaka pēc katra cilvēka invaliditātes un aprūpes līmeņa.

---

⁴³Labklājības ministrija. (2019). 7.nodevums. Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde” Izgūts no www.lm.gov.lv

⁴⁴ Latvijas Republikas Vēstniecība Vācijas Federatīvajā Republikā. (2016). Vadlīnijas vecākiem bērnu aprūpes nodrošināšanai Vācijā. Retrieved from <https://www.mfa.gov.lv/berlin/konsulara-informacija/vadlinijas-vecakiem-bernu-aprupes-nodrosinasanai-vacija>

⁴⁵ Facts about Germany. (2018). Society. Enriching Diversity. Retrieved from <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/germany-glance/enriching-diversity>

⁴⁶Anglo info. Germany. (2021). Children and Young People with Disabilities. Retrieved from <https://www.angloinfo.com/how-to/germany/healthcare/people-with-disabilities/children-with-disabilities>

Atkarībā no bērna ar FT dzīves apstākļiem, dažādu izmaksu atlīdzināšanu var pieprasīt pamatojot to, kā papildu, ar bērna invaliditāti saistītu vajadzību. Piemēram, atmaksājamas izmaksas ir par uzturēšanos stacionārā (piemēram, par pašreizējo ikdienas aprūpes likmi reizi gadā vienojas veselības apdrošināšanas sabiedrības un aprūpes pakalpojumu sniedzēji saskaņā ar likumā noteiktajām prasībām), izmitināšanas izmaksas daļēji stacionāros objektos (piemēram, darbnīcas cilvēkiem ar invaliditāti), aprūpes izmaksas (piemēram, aprūpes pabalsts, pamatojoties uz aprūpes līmeni).⁴⁷

Tā kā sociālo pakalpojumu finansēšanu nodrošina pašvaldības, dodot iespēju cilvēkam saņemt dažādus pabalstus, Vācijā kopš 2001. gada ir ieviests IB modelis, kas ir budžeta pakete pakalpojumu saņemšanai, atbilstoši katra pakalpojuma saņēmēja individuālajām vajadzībām. IB nodrošina iespēju katrai personai izvēlēties pakalpojuma sniedzēju atbilstoši personas individuālajām vajadzībām, tādējādi arī samazinot administratīvo slogu, neveidojot pakalpojuma saņemšanas “trijstūri” starp pakalpojuma piešķirēju, sniedzēju un saņēmēju. Katrs, kuram ir piešķirts IB, var izmantot “voučeri” vai pabalstu, lai izvēlētos savu pakalpojuma sniedzēju un piemērotāko pakalpojumu. Kompleksu pakalpojumu nodrošināšanas gadījumā, piemērojot IB, kopš 2004. gada var tikt izmantoti arī vairāku citu sektoru (dažādu apdrošināšanas gadījumu) finanšu līdzekļi.^{48,49}

Ģimenes, kuras audzina bērnus ar FT, izmantojot IB, var izmantot valsts apmaksātu dienas aprūpes centra pakalpojumu, ģimenes asistenta pakalpojumu, aprūpi mājās, apmaksātu aprūpi stacionārā, rehabilitācijas pakalpojumu, AB pakalpojumu. NVO sadarbojas ar pašvaldībām, tādējādi izmantojot IB, katra ģimene var izvēlēties savu pakalpojuma sniedzēju.

AB pakalpojuma pieejamība

Apkopojot informāciju par pieejamo AB pakalpojumu (*Entlastungsdienst*) un līdzīgiem atbalsta pakalpojumiem ģimenēm, kuras audzina bērnus ar FT, tika izskatītas interneta vidē pieejamās organizāciju mājas lapas.

Viena no organizācijām ir “Berlīnes aprūpes atbalsta centrs” (*Pflegestützpunkt Berlin*), kas ir bezmaksas individuālu konsultāciju centrs cilvēkiem ar invaliditāti, kuriem nepieciešama gan īstermiņa, gan ilgtermiņa aprūpe, kā arī atbalsts viņu tuviniekiem. Organizācija palīdz risināt dažādus ar aprūpi saistītus jautājumus.⁵⁰ Berlīnes aprūpes atbalsta centru finansē Berlīnes apdrošināšanas sabiedrības un Berlīnes pašvaldība. Cilvēku konsultēšana un atbalsta koordinēšana notiek bezmaksas, visos Berlīnes rajonos. Organizācijas darba pamatā ir valsts pamatnolīgums saskaņā ar Vācijas Sociālās apdrošināšanas kodeksa (SGB) XI 7.c panta 6.

---

⁴⁷Take Care (2020). Child Benefit in the event of disability. Retrieved from <https://tkare.de/en/child-benefit-in-the-event-of-disability/>

⁴⁸Labklājības ministrija. (2019). 7.nodevums. Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde” Izgūts no www.lm.gov.lv

⁴⁹Federal Ministry of Labour and Social Affairs (2020). Social Security at a Glance. (*Soziale Sicherung im Überblick*) Comprehensive overview of the Social Security system in the Federal Republic of Germany. Retrieved from <https://www.bmas.de/EN/Services/Publications/a998-social-security-at-a-glance.html>

⁵⁰Pflegestützpunkt Berlin. (n.d.) Retrieved from <https://www.pflegestuetzpunkteberlin.de/en/our-locations/>

punktu par darbu un finansēšanu. Šis līgums tika noslēgts 2009. gadā starp valsts aprūpes un veselības apdrošināšanas fondu asociācijām un Berlīnes pašvaldību.⁵¹

“Berlīnes aprūpes atbalsta centrs” sniedz arī AB pakalpojumu mājoklī jeb īslaicīgu aprūpi ģimenēm, kad ģimenei ir nepieciešams atelpas brīdis. AB pakalpojums mājoklī tiek piešķirts ne ilgāk kā līdz 42 diennaktīm un līdz 1 612 eiro kalendārajā gadā.

Lai saņemtu AB pakalpojumu mājoklī, kā galvenie kritēriji tiek minēti :

- aprūpi nodrošina speciālists, kam ir vismaz 6 mēnešu pieredze aprūpējot personas ar invaliditāti;
- personai ar invaliditāti ir noteikts vismaz otrais aprūpes līmenis.

Lai saņemtu AB pakalpojumu mājoklī aprūpes fondā (*nursing care fund*) ir jāiesniedz pieteikums. Apdrošinātājs sedz pusi no AB pakalpojuma mājoklī izmaksām. AB pakalpojuma mājoklī dēļ segtā summa netiek samazināta, ja AB pakalpojums mājoklī ir nepieciešams mazāk nekā 8 stundas dienā. Turklāt šī diena netiek ieskaitīta 42 dienu skaitā, jo 8 stundu periods attiecas uz aprūpētāja prombūtnes laiku, nevis uz AB pakalpojuma mājoklī ilgumu. Pa stundām dalīto AB pakalpojumu mājoklī var norādīt tādus iemeslus kā regulāras atpūtas periodi vai citas personīgas lietas, ko nepieciešams risināt dienas laikā. Atsevišķās dienas var sadalīt gada griezumā.⁵²

Privāti organizēta AB pakalpojuma mājoklī gadījumā, pabalsti un stundas likme iepriekš jānosaka kopā ar aprūpētāju, kurš sniegs AB pakalpojumu mājoklī. Parasti personai, kurai nepieciešama aprūpe, tas ir jāsamaksā avansā, un pēc tam šīs izmaksas atlīdzina aprūpes fonds. Ja AB pakalpojumu mājoklī sniedz kāds no tuviniekiem, (piemēram, radnieks, laulātais vai kāds cits, kurš daļa kopīgu māsaimniecību ar aprūpes saņēmēju), tiek pieņemts, ka aprūpe netiek veikta profesionāli. Šajā gadījumā aprūpes fonds maksā standarta aprūpes pabalsta summu par 6 nedēļām (42 diennaktis) gadā. Izdevumus, piemēram, ceļa izdevumus vai ienākumu zaudēšanu, kas aprūpētājam radušies saistībā ar aprūpi, var segt, iesniedzot rēķinus par izdevumiem. Izdevumi nedrīkst pārsniegt maksimālo summu - 1612 eiro gadā. AB pakalpojuma mājoklī pabalsta apmēru no neizlietotajiem īstermiņa aprūpes fondiem var palielināt līdz 806 eiro kalendārajā gadā nepārsniedzot kopējo summu 2418 eiro gadā.⁵³

AB pakalpojumu mājoklī bērniem ar invaliditāti (*Entlastungsdienst für behinderte Kinder*) var sniegt arī stacionārā (piemēram, dienas centrā, īslaicīgas aprūpes institūcijā vai pansionātā). Šajā gadījumā tiek apmaksāti tikai ar aprūpi saistītie izdevumi, kas iekļauti iestādes dienas likmē. Ja otrā līdz piektā aprūpes līmeņa gadījumā aprūpi mājās reizēm nevar nodrošināt tik lielā mērā, cik nepieciešams, ir iespēja saņemt AB pakalpojumu institūcijā. Šo pakalpojumu nodrošina neatkarīgas iestādes, kas sniedz tikai īstermiņa aprūpi un palīdzību. Pirmā aprūpes līmeņa

⁵¹Pflegestützpunkt Berlin. (n.d.) 8 – Respite Care – “Short-term Care”. Retrieved from: <https://www.pflegestuetzpunkteberlin.de/en/thema/respice-care-short-term-care/>

⁵²Pflegestützpunkt Berlin. (n.d.) 8 – Respite Care – “Short-term Care”. Retrieved from: <https://www.pflegestuetzpunkteberlin.de/en/thema/respice-care-short-term-care/>

⁵³Pflegestützpunkt Berlin. (n.d.) 8 – Respite Care – “Short-term Care”. Retrieved from: <https://www.pflegestuetzpunkteberlin.de/en/thema/respice-care-short-term-care/>

gadījumā atvieglojuma summu var izmantot AB pakalpojuma mājoklī finansēšanai. Pieteikumu īslaicīgai aprūpei iesniedz aprūpes fondā. AB pakalpojums institūcijā var tik izmantots kā pārejas periods pēc stacionāras ārstēšanas, piemēram, ja nepieciešami remonta pasākumi mājās, vai arī krīzes situācijās, kad pagaidu aprūpe mājās vai daļēja stacionāra aprūpe nav pietiekama, vai nav iespējama.⁵⁴

AB pakalpojumu prakses piemēri nevalstiskajās organizācijās

NVO “*Atbalsts bērniem ar GRT*” (*Hilfe für hirnerletzte kinder*) AB pakalpojums mājoklī bērniem ar GRT darbojas kopš 1989. gada. Ģimenes ar bērnu ar invaliditāti var saņemt aprūpes atbalstu dažādos veidos. Daudzas speciālās izglītības skolas piedāvā nodrošināt šo pakalpojumu nedēļas nogalēs un brīvdienās. Piemēram, reģionālās asociācijas organizē bērniem ar invaliditāti AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu nedēļas nogalēs. Vairāku mēnešu atvieglojums ir iespējams, izmantojot ģimenes asistentus. HIKI piedāvā vecākiem konsultācijas dažādās jomās: īsas konsultācijas pa tālruni, ģimenes, pārceļšanās un integrācijas konsultācijas. Apmācīti konsultanti sniedz informāciju pa tālruni vai apmeklējot dzīvesvietu.⁵⁵

Ģimenes, kurās ir bērni ar hroniskām saslimšanām vai bērni ar invaliditāti, katru dienu tiek pakļautas milzīgam stresam. Daudzām ģimenēm ir izsmeltas visas viņu iespējas audzinot bērnu ar smagiem FT un bieži vien aprūpe mājās notiek liedzot bērnam iespēju pamainīt vidi. Bet kā uzsver NVO, kas sniedz aprūpes pakalpojumus bērniem ar FT, tam tā nav jābūt. Kā viens no Vācijas piemēriem, kur AB pakalpojums mājoklī pierāda savu daudzveidību, ir nometnes bērniem ar FT. Turklāt nometnes tiek organizētas ne tikai uz vietas Vācijā, bet bērni ar FT var pat dodoties uz citām ES valstīm. Tas dod iespēju bērniem ar FT būt pilntiesīgiem sabiedrības locekļiem – mācīties nometņu laikā, ceļot, saņemt aprūpi, pavadīt saturīgi brīvo laiku, kā arī dod vecākiem iespēju atpūsties, kamēr bērns atrodas nometnē.

Viena no tādām organizācijām ir “*Ģimenes ceļvedis*” (*Familienratgeber.de*), kas ir apkopojusi informāciju par pieejamiem atbalsta pakalpojumiem un AB pakalpojuma mājoklī nometnēm. “*Ģimenes ceļvedis*” jau darbojas vairāk nekā 150 reģionālie tīkli visā Vācijā.⁵⁶

Bieži vien lielu atvieglojumu jeb atelpas brīdi tuviniekiem sniedz iespēja bērnu aizvest uz dažām nedēļas nogalēm gadā vai uz nedēļu brīvdienās. Tuviniekiem saņemot AB pakalpojumu mājoklī tiek atjaunoti fiziskie un psiholoģiskie resursi. Bērna ar FT vecāki, kā arī brāļi un māsas, var veltīt laiku sev, kas rūpējoties par bērnu ar FT, ne vienmēr ir iespējams ikdienā. Savukārt AB pakalpojuma mājoklī ietvaros organizētajā nometnē bērns ar FT kompetentu un mīlošu speciālistu uzraudzībā var piedzīvot jaunu personisko un sociālo pieredzi.⁵⁷

---

⁵⁴ Pflgestuetzpunkte Berlin. (n.d.) 8 – Respite Care – “Short-term Care”. Retrieved from: <https://www.pflgestuetzpunkteberlin.de/en/thema/respice-care-short-term-care/>

⁵⁵ Hilfe für hirnerletzte kinder (HIKI). Retrieved from <https://www.hiki.ch/hiki-wiki/alltag/artikel/entlastung>

⁵⁶ Aktion Mensch eV. Ärztliche Behandlung. Retrieved from <https://www.familienratgeber.de/>

⁵⁷ Vereinigung Cerebral Schweiz - Association Cerebral Suisse/Svizzera. Retrieved from <https://www.gl.vereinigung-cerebral.ch/de/unser-taetigkeitsgebiet/entlastungsdienst>

Biedrība Bērniem ar Cerebrālo trieku (Vereinigung Cerebral Glarus) arī iestājas par ģimeņu, kuras audzina bērnu ar FT, kā arī pašu bērnu ar FT integrēšanu sabiedrībā. Regulāri piedāvā AB pakalpojumu mājoklī nedēļas nogalēs un nometnēs. Bērni un jaunieši ar invaliditāti tiek aprūpēti izmantojot katram individuālu pieeju (1:1). Individuāli pielāgotie, daudzveidīgie piedāvājumi piedāvā bērniem notikumiem papildītas dienas. Šajā laikā gan bērnu ar FT vecāki, gan brāļi un māsas, var veltīt vairāk laika sev. Biedrība arī organizē integrētas brīvā laika pavadīšanas aktivitātes bērniem un jauniešiem ar invaliditāti. Pēc pieprasījuma var arī organizēt un finansēt bērniem ar FT pavadošās personas un sniegt konsultācijas. Biedrība arī vāc ziedojumus, lai iegūtos līdzekļus varētu izmantot bērnu un jauniešu atpūtas un atbalsta pasākumu organizēšanai.⁵⁸

Viena no NVO, kas sniedz dažādus pakalpojumus arī bērniem un jauniešiem ar FT ir *Samariešu strādnieku apvienība (Arbeiter-Samariter-Bund [ASB])*. Tā ir Vācijas palīdzības un labklājības organizācija, kas darbojas tādās jomās kā civilā aizsardzības, glābšanas dienestu un sociālās labklājības pakalpojumu nodrošināšanā. Kā apolītiska un bezkonfesionāla organizācija, Samariešu strādnieku apvienība, kopš tās dibināšanas 1888. gadā, nodrošina nepārtrauktību un uzticamību saviem klientiem.⁵⁹

Samariešu strādnieku apvienības devīze - "Katrs bērns ir unikāls". Šī organizācija nodrošina daudzveidīgu atbalstu bērniem ar FT - silītes, bērnodārzi, bērnu dienas centri un pēcskolas centri, nodrošinot bērnu ar FT integrāciju sabiedrībā - bērni ar un bez invaliditātes mācās kopā, dažādās integrētās bērnu dienas aprūpes iestādēs. Bērni ar FT saņems individuālu atbalstu no skolotājiem, kuri veicina bērnu ar FT personiskās atbildības veidošanu, attīsta bērniem ar FT dažādas prasmes (garīgās, muzikālās u.c.).

Samariešu strādnieku apvienība piedāvā bērnu mājas un grupu mājas (*group accommodation*) izmitināšanas iespējas kā alternatīvu jauniešiem, kuri vairs nespēj dzīvot kopā ar ģimeni. Skolotāji un sociālie darbinieki veicina jauniešu attīstību ar mērķtiecīgu izglītojošu vai terapeitisku pieeju un ļauj jauniešiem dzīvot laimīgu ikdienu pazīstamā vidē. Samariešu strādnieku apvienības ģimenes centri, vairāku paaudžu mājokļi (*multi-generation houses*) un atbalsta centri ir primārie atbalsta saņemšanas punkti vecākiem un bērniem, kur viņiem ir pieejama informācija, padomi un palīdzība. Samariešu strādnieku apvienība sadarbībā ar skolām organizē un nodrošina atbalstu bērniem un jauniešiem, piemēram, skolas veselības pakalpojumi, skolas sociālā darba pakalpojumi un mājasdarbu veikšanas palīdzības centri sniedz atbalstu bērniem un jauniešiem.⁶⁰

Samariešu strādnieku apvienībā aktīvi darbojas arī jauniešu organizācija (*The Youth Samaritan Workers*), kura organizē interesantas aktivitātes brīvā laika pavadīšanai un svētku svinēšanai, seminārus, konkursus, kā arī gan nacionāla, gan starptautiska mēroga nometnes bērniem un jauniešiem. Šādas aktivitātes bērniem un jauniešiem piedāvā iespēju iesaistīties un izklaidēties

---

⁵⁸Vereinigung Cerebral Glarus. Retrieved from <https://www.gl.vereinigung-cerebral.ch/de/unser-taetigkeitsgebiet/fuer-familien-mit-kindern>

⁵⁹Arbeiter-Samariter-Bund. Retrieved from <https://www.asb.de/en>

⁶⁰Arbeiter-Samariter-Bund. Retrieved from <https://www.asb.de/en>

kopā, kā arī starptautiskās jauniešu nometnes sniedz aizraujošu ieskatu citu tautu dzīvesveidā un kultūrā.⁶¹

Intervijā Samariešu strādnieku apvienības bērnu un jauniešu nodaļas sociālā darbiniece sniedza nelielu ieskatu par SBS pakalpojumiem ģimenēm, kuras audzina bērnus ar FT. Līgums par pakalpojuma sniegšanu tiek slēgts starp NVO, ģimeni un jauniešu departamentu (*The Youth Department*). Ģimene piedalās ar līdzmaksājumu par aprūpes pakalpojumu mājoklī. Aprūpētājs drīkst strādāt 12 stundas diennaktī. Pa vidu ir paredzēts stundas pārtraukums (*standby hours*), par kuru ir cita samaksa. Sociālā darbiniece atzīst, ka Vācijā viens aprūpētājs nedrīkst strādāt 24 stundas pēc kārtas, tāpēc aprūpētāji strādā maiņās (skatīt *Performance and statement of work*).

Vācijā ilgtermiņa atbalsta pakalpojuma (*Statinoray service*) ietvaros ģimenei, kurā ir bērns ar FT, tiek nodrošināta patstāvīga dzīvesvieta un atbalsts. Piemēram, māte ar bērnu ar FT pārceļas uz dzīvi dzīvoklī, ko piedāvā šis pakalpojums. Slēdz līgumu par apmaksu ar valsti.

Ģimenei ir iespēja saņemt arī ģimenes asistenta pakalpojumu. Tā mērķis ir ne tikai palīdzības sniegšana, bet arī nodrošināt atbalstu bērnam ar FT viņa attīstības procesā un izglītībā, šis pakalpojums ir pieejams 24 stundas diennaktī. Ģimenēm, kuras audzina bērnu ar FT, ir pieejams kombinēts pakalpojumu grozs.

1.1.2. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Lielbritānijā

Sociālās sistēmas īss raksturojums

Apvienotā Lielbritānijas karaliste ir vienota valsts, kurā centrālā valdība būtiski vada lielāko valdības darbību. Tomēr pakalpojumu struktūra Skotijā, Velsā un Ziemeļīrijā dažos aspektos atšķiras. Katrā reģionā ir gan valsts sekretariāts, gan administratīvais departaments, kas atrodas centrālajā valdībā, un sava asambleja un izpildvara, kas uzņemas lomu dažu centrālo valdību ministriju reģionā. Skotijā un Ziemeļīrijā spēkā esošie likumi atšķiras no Anglijas un Velsas likumiem. Skotijas parlamentam līdz ar to ir daudz lielāka ietekme nekā Velsas parlamentam, un Skotijas valdībai (nosaukums, kas tiek mulsināti izmantoti gan valdībai, gan izpildvarai) ir civildienesta loma, kurai pašai par sevi ir sociālā politika. Administratīvā struktūra Ziemeļīrijā ir ievērojami atšķirīga: par personīgajiem sociālajiem pakalpojumiem atbild Veselības pārvalde (tāpat kā Īrijas Republikā), un sociālais nodrošinājums un mājokļi ir Sociālās attīstības departamenta pārziņā. Galvenie "Labklājības valsts" elementi tika saprasti kā: sociālā drošība, veselības aprūpe, mājokļi, izglītība un labklājība un bērni ("personīgie sociālie pakalpojumi").

Administratīvo sadalījumu starp pakalpojumiem pastiprināja reakcija pret Nabagu likumu (*Poor Law*)⁶² vienojošo un visaptverošo raksturu, kā rezultātā tika stingri nošķirti ienākumu uzturēšanas, veselības un labklājības pakalpojumi. Lielbritānijas "Labklājības valsts" modeļa izveide nebija paredzēta, lai reaģētu uz nabadzību valstiskā līmenī, tas tika panākts ar Nabagu likumu. Labklājības valsts galvenais mērķis bija veicināt sociālo pakalpojumu sniegšanu uz tāda

⁶¹Arbeiter-Samariter-Bund. Retrieved from <https://www.asb.de/en>

⁶²1601. gadā karalienes Elizabetes valdīšanas laikā tika pieņemts Nabagu likums.

paša pamata kā sabiedriskie pakalpojumi, kā piemēram, ceļi, bibliotēkas u.c. Labklājības valsts modelim kritika pieaug un arvien vairāk bija jākoncentrējas uz nabadzības problēmu.⁶³ Bet praksē sociālās labklājības sistēma Apvienotajā Karalistē ļoti atšķiras no šī ideālā modeļa. Pakalpojumu pārklājums ir plašs, taču priekšrocības pakalpojumu saņemšanai nav vienmērīgi sadalītas.⁶⁴

Lielbritānijā šobrīd ir 14.1 miljons cilvēku ar invaliditāti, no kuriem 8% (1.128 miljons) ir bērni ar invaliditāti līdz 17 gadu vecumam.⁶⁵ No tiem 300 000 bērnu ar invaliditāti aug trūcīgos apstākļos, jo vecākiem audzināt bērnu ar FT izmaksā trīs reizes dārgāk nekā audzināt vesulu bērnu, specializēta aprīkojuma, medikamentu, stacionāra izmaksu dēļ, kā arī bieži vien vienam no vecākiem nākas atstāt darbu, lai rūpētos par savu slimo bērnu 24 stundas diennaktī.⁶⁶ Arī vecākiem un visai ģimenei rūpējoties par bērnu ar FT ir nepieciešama atpūta jeb atelpas brīži.

SBS pakalpojumi bērniem ar FT

Lielbritānijā vietējā pašvaldība var sniegt sekojošu palīdzību ģimenei, kura audzina bērnu ar FT:

- AB pakalpojumu (*short break services*);
- spēļu programmas brīvdienās (*holiday play schemes*);
- aprūpe mājās (*care at home*);
- nodrošināšana ar dažiem palīglīdzekļiem;
- finansiāls atbalsts.

Pašvaldības pienākums ir nodrošināt šos pakalpojumus atbilstoši likumam *the Children Act 1989*.⁶⁷

Daži no pakalpojumiem tiek finansēti no pašvaldības budžeta, bet par dažiem pakalpojumiem ģimenei var lūgt veikt līdzmaksājumu. Gadījumos, kad ģimenei ir nepieciešams, kāds no iepriekš minētiem pakalpojumiem, ir jāsazinās ar sociālo darbinieku, kurš veiks ģimenes vajadzību novērtējumu (*need assessment*) veselības, sociālās aprūpes un izglītības jomās. Pēc tam sociālais darbinieks sniegs skaidrojumu, ko ģimenei darīt tālāk. Vietējā pašvaldībā kā pakalpojums ir pieejamas arī atbalsta grupas aprūpētājiem un ģimenēm, kuras aprūpē bērnus ar invaliditāti. Pašvaldība palīdz arī ar izdevumu segšanu, ja bērna veselības stāvoklis atbilst pašvaldības nosacījumiem, kādos gadījumos ģimene var saņemt tiešo maksājumu, kas dod iespēju ģimenei

---

⁶³ Spicker, P. (2021). Social Policy in the UK. An introduction to Social Policy. Retrieved from <http://spicker.uk/social-policy/uk.htm>

⁶⁴ Spicker, P. (2021). An introduction to Social Policy. Retrieved from <http://www.spicker.uk/social-policy/wstate.htm#UK>

⁶⁵ National Statistics. (2021). Family Resources Survey: financial year 2019 to 2020. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/statistics/family-resources-survey-financial-year-2019-to-2020/family-resources-survey-financial-year-2019-to-2020#disability-1>

⁶⁶ Family Fund. (2021). Helping disabled children. Retrieved from https://www.familyfund.org.uk/appeal/in-their-shoes?gclid=CjwKCAjw2ZaGBhBoEiwA8pfP_iBJex0XuF-JwOi2BCIKuKXGYLMb3QaBGe5IGbmDVdsogktCuKJ66BoCdnEQAvD_BwE

⁶⁷ <https://www.gov.uk/help-for-disabled-child>

pašai organizēt nepieciešamo pakalpojumu. Tā ir alternatīva sociālās aprūpes pakalpojumiem, ko nodrošina vietējā pašvaldība.⁶⁸

AB pakalpojuma veidi un to organizēšana

Lielbritānijas gadījumā AB pakalpojumus sauc arī par “atelpas brīža aprūpi” (*respite care*) vai arī par “īsiem pārtraukumiem” (*short breaks*). Lielbritānijā AB pakalpojumu definē kā īslaicīgu aprūpi, kas dod iespēju vecākiem atpūsties, rūpējoties par savu bērnu mājās. AB pakalpojums sevī ietver palīdzības sniegšanu mājās dienas laikā, vakaros vai nedēļas nogalēs, dažreiz šo pakalpojumu sauc arī par aprūpi mājās (*home care*) vai aizstājēju aprūpi (*replacement care*). AB pakalpojuma ietvaros var sniegt arī atbalstu bērniem, piedāvājot bērniem dažādas interesantas aktivitātes, kā arī var piedāvāt palīdzību vecākiem nakts laikā, tiem atrodoties savā mājoklī vai ārpus tā, gadījumos, ja vecākiem ir nepieciešams labi izgulēties. Dažas vietējās pašvaldības bieži apmaksā AB (*respite care*) pakalpojumu ģimenēm, bet ir arī gadījumi, kad vecāki var pieteikties uz iespējamiem pabalstiem (*grants*) vai arī, ja šo pakalpojumu var finansiāli atļauties paši vecāki, tad viņi paši arī par to maksā.⁶⁹

AB pakalpojums ir būtisks atbalsta pakalpojums Lielbritānijā ģimenēm, kurās aug bērni ar FT. Attiecībā uz vietējo pašvaldību finansējumu, pasūtījumu izpildīšanu un AB pakalpojuma nodrošināšanu, pašvaldībām ir daudz juridisku pienākumu. Šie pienākumi prasa vietējām pašvaldībām, pieņemt stratēģiskus lēmumus par AB pakalpojuma pasūtīšanu un finansēšanu, ņemot vērā katra bērna ar FT vajadzības. AB pakalpojuma finansēšana un nodrošināšana tiek veikta likumā noteiktā kārtībā (*short breaks duty1 and the duties in the 2011 Regulations*).

AB pakalpojums tiek nodrošināts vienlaikus kā atelpa gan bērniem ar invaliditāti, gan viņu aprūpētājiem (likumiskajiem pārstāvjiem). Atelpas brīži var būt dažas stundas, pusi dienas, visu dienu vai nakti. Lielbritānijā netiek limitēts AB saņemšanas apjoms, bet tas tiek balstīts pēc individuālās ģimenes situācijas novērtēšanas. AB pakalpojuma mērķis ir nodrošināt, lai bērns ar FT izkļaidētos, baudītu izglītojošas aktivitātes, kā arī atpūtas vai terapeitiskas aktivitātes. Savukārt, tas dod iespēju viņa likumiskajiem pārstāvjiem atpūsties no ikdienas pienākumiem, rūpējoties par bērnu ar FT. AB pakalpojuma mērķis ir uzlabot dzīves kvalitāti ģimenēm, kuras audzina bērnu ar FT, īpaši tajos gadījumos, ja ģimene ir nonākusi krīzes situācijā vai saskaras ar grūtībām. AB pakalpojums tiek piedāvāts bērniem kā patīkama un jautra nodarbe bērnam pēc skolas vai nedēļas nogalēs, kā arī skolēnu brīvdienās. Bērni piedalās aktivitātēs ar aprūpētāju vai grupā, tādējādi persona, kura ikdienā rūpējas par bērnu var arī atpūsties. Piedāvātais AB pakalpojums nodrošina dažādu aktivitāšu kombināciju bērniem un jauniešiem līdz 18 gadu vecumam, kurās viņu māsa un brāļi ir laipni aicinātas pievienoties. Pašvaldības pakalpojuma sniedzējs skolēnu brīvlaikos piedāvā aktivitāšu plānu.

AB pakalpojums ir pieejams visiem bērniem un jauniešiem ar invaliditāti, neatkarīgi no funkcionālo traucējumu smaguma pakāpes. AB pakalpojums tiek pielāgots katra bērna vai

⁶⁸ <https://www.gov.uk/help-for-disabled-child>

⁶⁹ Scope. The disability equality charity in England and Wales. Retrieved from: <https://www.scope.org.uk/advice-and-support/finding-respite-care-short-breaks/>

jaunieša ar invaliditāti vajadzībām, ņemot vērā bērna aprūpes līmeni. Tāpat ir izstrādāti kritēriji, pēc kuriem nosaka, kādu AB pakalpojuma veidu bērnam piemērot. Personāls, kurš strādā ar bērniem, ir apmācīts darbam ar bērniem ar FT. Viņi saņem regulāras apmācības, izmantojot pašvaldības darbaspēka attīstības programmu (*council's workforce development programme*). Šī ir bezmaksas apmācību programma, ko var apmeklēt arī vecāki. Apmācību kursi sniedz dažādas prasmes: ievads par invaliditāti, pirmās palīdzības sniegšana, problemātiskas uzvedības pārvaldīšana, saskarsme ar bērniem u.c..⁷⁰

AB pakalpojuma nodrošināšanas un finansēšanas kārtība

Atbilstoši likumam “Cilvēkiem ar hroniskām slimībām un invaliditāti” (*Chronically Sick and Disabled Persons Act 1970*) pašvaldībai ir jānodrošina bērniem ar FT AB pakalpojums, ja novērtējums rāda, ka tas ir “nepieciešami”, lai apmierinātu bērna ar FT vajadzības. AB pakalpojums bērniem ar FT tiek atzīts par būtisku pakalpojumu, kas palīdz ģimenēm, kurās aug bērns ar FT, dzīvot “parastu dzīvi”.⁷¹

Lielbritānijā AB pakalpojumu bērniem ar FT nodrošina dažādas organizācijas, tostarp privātā un brīvprātīgā sektora organizācijas. Daudzās vietējās pašvaldībās ir pieņemta daudzpakāpju pieeja, paredzot mērķtiecīgu kvalitatīvu AB pakalpojuma sniegšanu, lai papildinātu universālos pakalpojumus, kas pieejami visiem bērniem un ģimenēm.⁷² Lai iedzīvotājiem būtu iespējams saņemt palīdzību no vietējās pašvaldības (*local authority*), katrai pašvaldībai jāpublicē visi pašvaldībā pieejamie pakalpojumi, kas saistīti ar atbalsta sniegšanu bērniem ar FT un viņu vecākiem. To sauc par vietējo piedāvājumu, (*local offer*) un tas attiecas uz izglītības, veselības un sociālās aprūpes pakalpojumiem. Vietējām pašvaldībām pakalpojumu piedāvājumā ir jāiekļauj AB pakalpojums, ko parasti sauc par īsā pārtraukuma pakalpojumu (*short break services*). Īsā pārtraukuma pakalpojums ietver organizētas aktivitātes bērniem ar FT, kā arī pilnu aprūpi mājoklī, iekļaujot arī pakalpojuma sniedzēja nakšņošanu.⁷³

Vietējai pašvaldībai ir izšķiroša loma, lai nodrošinātu, ka vietējā teritorijā tiek pietiekami nodrošināts atbilstošs AB pakalpojums. Pašvaldība, izvērtējot sava budžeta iespējas, lemj par finansējuma piešķiršanu, nosakot summu, ko vietējā pašvaldība katru gadu piešķir AB pakalpojuma nodrošināšanai. Ir svarīgi, lai vietējās pašvaldības pieņemtu līdzdalības pieeju lēmumu pieņemšanā saistībā ar AB pakalpojumiem, katrā lēmuma posmā iesaistot bērnus,

⁷⁰London Borough of Hounslow. (2021). Short breaks for disabled children. Retrieved from

https://www.hounslow.gov.uk/info/20080/children_with_disabilities/1308/short_breaks_for_disabled_children

⁷¹ Children Act 1989 and the Breaks for Carers of Disabled Children Regulations 2011; Chronically Sick and Disabled Persons Act 1970 ('CSDPA 1970'); Children Act 2004 ; Children and Families Act 2014 ; Equality Act 2010; NHS Act 2006 (as amended by the Health and Social Care Act 2012); Care Act 2014 (in relation to transition to adult social care

⁷²Broach- Barrister, S., Chambers, M. (2017). Short Breaks for Disabled Children. A legal guide for local authorities. Retrieved from

<https://councilfordisabledchildren.org.uk/sites/default/files/field/attachemnt/Shortbreaks%20legal%20duty%20guide%20for%20LAs.pdf>

⁷³ Scope. The disability equality charity in England and Wales. Retrieved from: <https://www.scope.org.uk/advice-and-support/finding-respite-care-short-breaks/>

jauniešus un ģimenes. Efektīva līdzdalība visticamāk ir prasība racionālai lēmumu pieņemšanai saskaņā ar vispārējām tiesībām (*common law*). 2014. gada Bērnu un ģimeņu likuma (*Children and Families Act 2014*) 19. pantā ir prasība ņemt vērā bērnu, jauniešu un vecāku uzskatus, vēlmes un jūtas lēmuma pieņemšanā par pakalpojumu piešķiršanu un nodrošināšanu. Bērnam nav nepieciešama noteikta invaliditātes pakāpe, kas noteiktu, ka tam ir nepieciešams vietējās pašvaldības atbalsts, lai viņš kvalificētos kā bērns, kuram ir „vajadzīga palīdzība”. Svarīgi ir tikai tas, ka bērna veselības stāvoklis atbilst definīcijai, kas ir “invalids” - “Bērns ir invalids, ja viņš ir akls, kurls vai mēms vai cieš no jebkāda veida garīga rakstura traucējumiem, vai arī viņam ir būtiska un pastāvīga invaliditāte slimības, traumas vai iedzimtas deformācijas dēļ.” Vietējām pašvaldībām īpaši jāņem vērā, ka bērns ar “jebkāda veida psihiskiem traucējumiem” ir “invalids”, kuram ir vajadzīga palīdzība. Tas ietvers tādas diagnozes kā autisms un uzmanības deficīts un hiperaktivitātes sindroms jeb UDHS (*attention deficit hyperactivity disorder* [ADHD]), kas atrodami attiecīgajās psihisko traucējumu diagnostikas rokasgrāmatās.

Svarīgs nosacījums ir nodrošināt bērna vajadzības ģimeniskā vidē. Vietējo pašvaldību uzdevums ir nodrošināt saturīga, izglītojoša un praktiska rakstura pakalpojumus, lai nodrošinātu kvalitatīvu aprūpi. Vietējai pašvaldībai, ja nepieciešams, jānodrošina virkne pakalpojumu:

- dienas aprūpe bērnu ar invaliditāti mājās vai citur;
- nakšņošana bērna ar FT mājoklī vai citur, lai atslogotu ģimeni;
- izglītības vai brīvā laika pavadīšanas pasākumi bērniem ar FT ārpus viņu mājām;
- pakalpojumi vakaros, nedēļas nogalēs un skolas brīvdienās, lai atbalstītu ģimeni bērna ar FT aprūpē.⁷⁴

Lai saņemtu pakalpojumu, vietējā pašvaldība veic vajadzību novērtēšanu. Šie novērtējumi būs atšķirīgi, atkarībā no katras ģimenes vajadzībām, un tie var būt kā aprūpētāja novērtējums (*carer's assessment*), bērna vecāka kā aprūpētāja novērtējums (*parent carer's assessment*) vai arī bērna ar īpašajām vajadzībām novērtējums (*children in need assessment*). Vecāki ir tiesīgi saņemt šādu vajadzību novērtējumu, ja viņiem ir bērns ar īpašajām vajadzībām. Lielbritānijas likumā tiek definēts, ka bērni ar īpašajām vajadzībām (*children in need*) ir bērni, kuri vēl nav sasnieguši 18 gadu vecumu un kuru veselības stāvoklis vai attīstība atbilstoši vispārpieņemtajiem fiziskās un garīgās veselības standartiem nav sasniedzama vai uzturama bez vietējās pašvaldības atbalsta vai arī šiem bērniem ir piešķirta invaliditāte atbilstoši *Equality Act 2010*.⁷⁵

Visiem vecākiem, kuriem ir bērni ar īpašajām vajadzībām, ir tiesības uz AB pakalpojumu. AB pakalpojumu var saņemt ne tikai ārkārtas situācijās. AB pakalpojuma mērķis ir palīdzēt vecākiem, kuriem ir bērni ar īpašām vajadzībām, viņu ikdienā, lai efektīvāk varētu rūpēties par bērnu, dotu iespēju vecākiem pašiem savu brīvo laiku pavadīt priekš sevis vai piedalīties kādā

---

⁷⁴ Broach- Barrister, S., Chambers, M. (2017). Short Breaks for Disabled Children. A legal guide for local authorities. Retrieved from <https://councilfordisabledchildren.org.uk/sites/default/files/field/attachemnt/Shortbreaks%20legal%20duty%20guide%20for%20LAs.pdf>

⁷⁵ Scope. The disability equality charity in England and Wales. Retrieved from: <https://www.scope.org.uk/advice-and-support/finding-respite-care-short-breaks/>

sev interesējošā nodarbībā, lai vecāki varētu vairāk laika veltīt citiem bērniem, kā arī, lai vecāki varētu veikt ikdienas darbus savā mājoklī.

AB pakalpojumu mājoklī var nodrošināt vietējā pašvaldība vai citi pašvaldības partneri, ieskaitot veselības aprūpes, privātos un brīvprātīgos pakalpojuma sniedzējus. Piemēram, Blakberna ar Darvenu (*Blackburn with Darwen*) ir vietējā pašvaldība Lankāšīrā, Anglijas Ziemeļrietumos, kas sniedz sociālos pakalpojumus. Visiem pašvaldībā dzīvojošiem bērniem un jauniešiem ir pieejamas plašas sociālās programmas, tostarp arī bērniem ar invaliditāti. Pieejamo pakalpojumu skaitā ir arī AB pakalpojums bērniem un jauniešiem ar invaliditāti līdz 25 gadu vecumam. Lai saņemtu AB pakalpojumu vietējā pašvaldība ir izvirzījusi kritērijus, kuriem bērniem un jauniešiem ir jāatbilst.

Lai novērtētu bērna vai jaunieša vajadzības, sociālais darbinieks veic pārrunas ar bērnu vai jauniešu un viņu aprūpētājiem, novērtējot sekojošas jomas:

- bērna ar FT un vecāku uzskatus, vērtību sistēmu;
- saziņas metodes / kā ģimene izvēlas sazināties;
- vecāku spēju pildīt vecāku lomu savā ģimenē;
- cik bieži un cik ilgi ir pavadīts laiks ārpus mājām;
- kāds ir bērna ar FT statuss ģimenē jeb kāda ir bērna ar FT ietekme uz pārējiem ģimenes locekļiem, bērna vecākiem un arī aprūpētāju, (ja tāds ir). Piemēram, kāda ir savstarpēja komunikācija ar brāļiem un māsām, (ja tādi ir bērnam ar FT);
- paredz laiku bērna ar FT novērošanai, sevišķi tādos gadījumos, ja bērns ir neverbāls. Tādējādi iepazīstoties ar bērna raksturu, paradumiem vai garastāvokļa maiņu;
- sociālais darbinieks arī novērtē vai ģimenes un bērna ar FT vajadzības ir apmierinātas, saņemot citus pakalpojumus.⁷⁶

Lielbritānijas AB pakalpojuma pieredzes aprakstā tika iekļauti daži pašvaldību AB pakalpojuma piedāvājumi kā piemēri. Viena no tām tika izskatīta Notingemšīras vietējās pašvaldības (*Nottinghamshire County Council*) Austrummidlandas (*East Midlands*) apgabala AB pakalpojuma apraksts, kas publicēts pašvaldības mājas lapā. Katrai ģimenei tiek piešķirts IB, lai segtu AB pakalpojuma izmaksas. AB pakalpojumu ir iespējams saņemt gan institūcijā, gan mājoklī. AB pakalpojums institūcijā ir diennakts pakalpojums, bet AB pakalpojumu mājoklī var saņemt arī uz dažām stundām diennaktī.

Gadījumā, ja gada laikā nav izlietota IB summa, to nepārceļ uz nākošo gadu. Ja IB summa ir iztērēta vēl gadam nebeidzoties, tad bērna likumiskajam pārstāvim ir jāsaazinās ar savu sociālo darbinieku vai pašvaldības klientu centru. Caur sociālo darbinieku vai klientu centru var noskaidrot arī, kādi ir iespējamie AB pakalpojuma saņemšanas varianti. Pamatā ir divi varianti:

- AB pakalpojums visu dienu vai nakti (*short break* – Anglijā tā sauc atelpas brīdi, ja tas ir kā pilnas dienas vai nakts pakalpojums);

---

⁷⁶Blackburn With Darwen. (2019). Short Breaks Statement 2019/2 Retrieved from https://search3.openobjects.com/mediamanager/blackburn/directory/files/short_breaks_statement_19_20.pdf

- AB pakalpojumu uz dažām stundām dienā (*respite* – tā sauc AB pakalpojumu, ja tas ir uz dažām stundām dienā).

Šie abu veidu AB pakalpojumi ietver dalītas dzīves pakalpojumu (*Shared lives* - dalītā dzīve), kas dažās jomās ir pazīstama arī kā pieaugušo aizvietošana. Aprūpi un atbalstu nodrošina izvērtēti, apstiprināti un apmācīti aprūpētāji (*Shared Lives Carers*) savā dzīvesvietā, un pirms AB pakalpojuma saņemšanas pakalpojuma sniedzējs ar pakalpojuma saņēmēju ir pavadījuši laiku kopā un iepazīnušies (tiek nodrošināta savstarpēja saskaņa starp pakalpojuma sniedzēju un pakalpojuma saņēmēju).

AB pakalpojuma nodrošināšanas prakses piemēri nevalstiskajās organizācijās

Viena no organizācijām “Bērnu ar invaliditāti partnerība” (*The Disabled Children’s Partnership*) apvieno vairāk kā 90 organizācijas, kas iestājas par veselības un sociālās aprūpes uzlabošanu bērniem ar invaliditāti, jauniešiem, kā arī viņu ģimenēm. Šī organizācija pastāv, lai novērstu veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu trūkumu; uzlabot pieejamo pakalpojumu kvalitāti; pārliecinātos, ka ģimenes var piekļūt pakalpojumiem; nodrošināt profesionālu savstarpēju saziņu un sadarbību. Organizācija pauž savu nostāju, ka bērniem ar invaliditāti, jauniešiem un viņu ģimenēm vajadzētu būt piekļuvei pakalpojumiem, kas viņiem pienākas un kad tie ir nepieciešami. Organizācija aizstāv bērnu ar invaliditāti tiesības, ikdienā organizē dažādas kampaņas. Organizācija uzsver četras galvenās problēmas Anglijā, ar ko nākas saskarties bērniem ar invaliditāti:

- nav pietiekams pakalpojumu nodrošinājums;
- daudzu esošo pakalpojumu kvalitāte nav atbilstoša;
- ģimenēm nav pieejami pakalpojumi;
- ne vienmēr dienesti un pakalpojumu sniedzēji savstarpēji sadarbojas.

Tas rezultējas pie krasām atšķirībām starp dzīves kvalitāti un iespējām, kas pieejamas bērniem ar invaliditāti un viņu ģimenēm, salīdzinot ar bērniem bez invaliditātes.⁷⁷

NVO “Ķiršu koki” (*“Cherry trees”*) ir labdarības organizācija, kas nodrošina AB pakalpojumu mājoklī bērniem un jauniešiem ar dažādiem FT no 0 – 19 gadiem. Organizācija darbojas galvenokārt Sarejā (Surrey), Hempšīrā (Hampshire), Saseksā (Sussex) un Rietumlondonā (West London). Šī organizācija ik gadu sniedz palīdzību vairāk kā 100 bērnu un jauniešu ģimenēm, kurām tiek regulāri sniegts AB pakalpojums. Organizācija nodrošina diennakts atbalstu ģimenēm līdz 48 nedēļām gadā. Vecāki ir tiesīgi izvēlēties AB pakalpojuma intensitāti un apjomu atbilstoši savām vajadzībām, sākot no dažām stundām dienā vai naktī līdz vairākām dienām, nedēļām.⁷⁸

Caudwell Children ir nacionālā labdarības organizācija, kas dibināta 2000. gadā un atrodas Stafordšīrā (*Staffordshire*), kuras mērķis ir uzlabot bērnu ar invaliditāti dzīvi Lielbritānijā. Organizācija aktīvi darbojas arī rekrutējot brīvprātīgos īsu atelpas brīžu nodrošināšanai, ko veic

⁷⁷Disabled Children's Partnership. Retrieved from <https://disabledchildrenspartnership.org.uk/about-us/>

⁷⁸Cherry Trees. https://www.cherrytrees.org.uk/children?gclid=CjwKCAjwn6GGBhADEiwAruUcKq2bGwIM-U2n5_mISMLS481pkQM__1mEX4_DLLhpwlm4G26OSCXRgxoCg4sQAvD_BwE

AB pakalpojuma ietvaros brīvprātīgais (*Short Breaks Activities Volunteer*). Brīvprātīgais parasti šo lomu pilda vismaz sešu mēnešu garumā. AB pakalpojuma ietvaros piedāvātās nodarbības ļauj bērniem ar invaliditāti piedalīties jautrās, iedvesmojošās un izaicinošās brīvā laika pavadīšanas aktivitātēs, kuras attīsta dzīves prasmes un veicina neatkarību, vienlaikus nodrošinot bērnu likumiskajiem pārstāvjiem būtisku atelpu. Saņemot atbalstu, bērni un jaunieši ar invaliditāti, var atklāt savus talantus un intereses, attīstīt vitāli svarīgas dzīves prasmes. Aktivitātes tiek plānotas atbilstoši katra bērna ar FT individuālām vajadzībām.⁷⁹

“Svētā Dieva Jāņa fonds” (*Saint John of God Foundation*) ir labdarības organizācija, kura vāc ziedojumus tās piedāvāto pakalpojumu nodrošināšanai. Organizācija piedāvā diennakts AB pakalpojumu “Sūzenas namā” (*Suzanne House*), nodrošinot AB pakalpojumu īpašo bērnu ar FT ģimenēm siltā, ģimeniskai videi līdzīgā mājā. Fakts, ka AB pakalpojums garantē ģimenēm trīs atelpas naktis mēnesī, Īrijā esot unikāls. Organizācija, piesaistot ziedotāju finanšu līdzekļus, nodrošina 24 stundu AB pakalpojumu bērniem ar FT vecumā no 1 līdz 13 gadiem, kuriem ir noteikta īpaša kopšana, kā arī ir sarežģītas medicīniskās un aprūpes vajadzības.⁸⁰

1.1.3. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana Norvēģijā

Sociālās sistēmas īss raksturojums

Norvēģija ir sociāldemokrātiska labklājības valsts, jo gan federālajai, gan vietējai valdībai ir galvenā atbildība par savu iedzīvotāju labklājību. Norvēģijas labklājības sistēmu galvenokārt finansē no nodokļiem un nodevām, ko maksā tās iedzīvotāji.

Norvēģijas sociālās labklājības sistēmā ietilpst:

- dalība Norvēģijas valsts apdrošināšanas shēmā (*Membership in the Norwegian National Insurance Scheme*);
- sociālā drošība (*Social security*);
- slimības pabalsti (*Sickness benefits*);
- iztikas minimuma pabalsti (*Surviving benefits*);
- pensija (*Pension*).⁸¹

Valstī ir senas sociālo pakalpojumu sniegšanas tradīcijas ģimenēm. Valsts sniedz plašu pakalpojumu klāstu ģimenēm, no kuriem lielākā daļa tiek finansēta no valsts nodokļu sistēmas, piemēram, valsts skolu sistēma (10 gadu obligātā pamatskolas izglītība, papildus valsts vidusskolām un universitātēm), veselības un medicīnas pakalpojumi, kā arī bērnu aprūpes

---

⁷⁹Caudwell Children. Retrieved from <https://www.caudwellchildren.com/volunteer/>

⁸⁰Saint John of God Foundation. Retrieved from <https://www.sjogfoundation.ie/respiteforchildrenwithlifelimiteingconditions>

⁸¹NTNU International Researcher Support. (2020). Social welfare system and health care. What is covered by the Norwegian system? Retrieved from <https://www.ntnu.edu/nirs/welfare-system>

pakalpojumi. Norvēģijas labklājības valsts modelī bērnu vecākiem tiek daļēji apmaksāts valsts bērnudārza / dienas aprūpes pakalpojums, pēc skolas programmu un dažādas bērnu brīvā laika pavadīšanas aktivitātes (mūzika, māksla, sports u.c.).

1997. gadā 28. februārī Norvēģijā tika pieņemts Sociālās labklājības likums (*The Law of Social Welfare – Lov om folketrygd*), ko pieņēma Norvēģijas Darba un labklājības pārvalde/Norvēģijas Nodarbinātības dienests (*Arbeids- og velferdsforvaltningen [NAV]*). Likuma mērķis ir visiem nodrošināt ekonomisko drošību, nodrošinot ienākumus bezdarba, grūtniecības, dzimšanas, bērnu aprūpes, slimības, traumu, invaliditātes, vecuma un nāves gadījumos. Likums arī palīdz mazināt ekonomisko un sociālo nevienlīdzību.⁸²

Norvēģijas “Veselības un aprūpes pakalpojumu likums” (*The Health and Care Services Act*) nosaka, ka katrai pašvaldībai ir jānodrošina, ka tās iedzīvotājiem tiek piedāvāti nepieciešamie veselības un aprūpes pakalpojumi. Šī atbildība attiecas uz visām pacientu un pakalpojumu saņēmēju grupām, ieskaitot personas ar somatiskiem vai psihiskiem traucējumiem, traumām vai traucējumiem, ar narkotiku lietošanu saistītiem jautājumiem, sociālām grūtībām vai invaliditāti.⁸³ Norvēģijas invalīdu asociācija (*The Norwegian Association of Disabled [NAD]*) ir cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzības organizācija, kuras devīze ir, ka cilvēkiem ar invaliditāti ir tādas pašas iespējas kā citiem cilvēkiem dzīvot pēc viņu pašu vēlmēm, spējām un interesēm mūsdienu sabiedrībā.⁸⁴

Saskaņā ar “Pacientu tiesību likumu” (*Patients’ Rights Act*), pacientiem un pakalpojuma saņēmējiem ir tiesības saņemt nepieciešamos veselības un aprūpes pakalpojumus no pašvaldībām. Raksturīga iezīme lielākajai daļai Norvēģijas tiesību aktu veselības un aprūpes jomā ir tā, ka noteikumi ir neatkarīgi no sociālās stāvokļa un diagnozes. Tāpēc ir nepieciešams konkrēts novērtējums, lai noteiktu, vai indivīdi saņem piemērotus un atbilstošus pakalpojumus, kas pielāgoti viņu vajadzībām un iespējām, un kas aizsargā viņu integritāti un cieņu. Ģimenes, kuras audzina bērnu ar FT, var saņemt no valsts finansētu pabalstu, kas sedz izdevumus par bērna aprūpi mājās.⁸⁵

SBS pakalpojumi bērniem ar FT

Sabiedrībā balstīta garīgā veselības aprūpe Norvēģijā nodrošina vietējās kopienas garīgās veselības centri, kuri sadarbojas ar pašvaldību ģimenes ārstiem, kas nodrošina primāro garīgo veselības aprūpi, kā arī sadarbojas ar psihietriem un psihologiem, kas strādā privātajās praksēs. Norvēģijā ir 5,4 miljoni iedzīvotāju un 11 apgabali. Garīgās veselības pakalpojumi ir valsts apmaksāti pakalpojumi (*public*). Pašvaldības vada primāro veselības aprūpi, tostarp ģimenes ārstu, ģimenes primārās garīgās veselības un narkomānijas aprūpi. Slimnīcas un specializētos

---

⁸²SPLASH-db.eu (2016).Policy: "The Law of Social Welfare " (Information provided by Anders Gravir Imenes). Retrieved from <https://splash-db.eu/policydocument/the-law-of-social-welfare/>

⁸³ Norway contribution in Word – OHCHR Retrieved from <https://www.ohchr.org>

⁸⁴ The Norwegian Association of Disabled (NAD). Retrieved from <https://nhf.no/english/>

⁸⁵ Norway contribution in Word – OHCHR Retrieved from <https://www.ohchr.org>

garīgās veselības pakalpojumus iepriekš vadīja apgabali. Tomēr kopš 2002. gada reformas tos vada 19 veselības fondi (*trusts*), kas ir valsts veselības dienesti.⁸⁶

AB pakalpojuma veidi un to organizēšana

Norvēģijā AB pakalpojumu mājoklī nodrošina gan NVO, gan pašvaldība, saņemot finansējumu no valsts. 23% ģimeņu Norvēģijā ir ģimenes, kurās dzīvo cilvēks ar īpašām vajadzībām. Pēc pēdējiem statistikas datiem Norvēģijā 2020. gadā 784 ģimenes saņēma īslaicīgu AB pakalpojumu no brīvprātīgo organizācijām.⁸⁷

Norvēģijā ir pieejami dažādi AB pakalpojuma (*avlastningstiltak*) veidi:

- AB pakalpojums mājoklī,
- AB pakalpojums dienas centrā;
- AB pakalpojums institūcijā.

Pašvaldība novērtē katram individuāli nepieciešamo atbalsta līmeni un, sadarbībā ar individuālo pakalpojuma sniedzēju, pieņem lēmumu par to, kādu AB pakalpojuma veidu piešķirt ģimenei. Lai varētu pieteikties uz AB pakalpojuma saņemšanu ir nepieciešams iesniegt pieteikumu tajā pašvaldībā, kurā ir reģistrēta potenciālā AB pakalpojuma saņēmēja dzīvesvieta. Informāciju par AB pakalpojumu var saņemt pašvaldības mājas lapā vai piezvanot uz pašvaldību. Pēc pieteikuma iesniegšanas no pašvaldības tiks saņemts rakstisks apstiprinājums vai noraidījums par AB pakalpojuma piešķiršanu. Pašvaldības lēmumā tiks norādīts AB pakalpojuma veids/ī, kas ir piešķirts konkrētai personai, un kā tas tiks organizēts. Gadījumā, ja pieteikums tiek noraidīts, tiks paskaidrots noraidījuma iemesls.⁸⁸

Norvēģijā AB pakalpojuma mērķis tiek definēts kā pārslodzes un izdegšanas novēršana, kas dod iespēju pavadīt brīvo laiku un brīvdienas, lai piedalītos parastās kopienas aktivitātēs ģimenei, kura ikdienā rūpējas par personu ar FT, nodrošinot normālu brīvā laika pavadīšanu.

Norvēģijā AB pakalpojums sevī ietver arī “institūciju mājās” (*home hospital 24/7*) pakalpojumu. Tas tiek nodrošināts tādos gadījumos, ja bērnam ar īpašajām vajadzībām nav nepieciešama mediķu klātbūtne, tad šādos gadījumos bērnam nav nepieciešamība uzturēties slimnīcā (piemēram, bērni ar elpošanas traucējumiem, kuriem ir nepieciešams skābeklis var atrasties mājās).

Norvēģijā AB pakalpojumu nodrošina personām un ģimenēm, kuras veic aprūpi personai ar FT un kurai ir nepieciešama īpaša kopšana. AB pakalpojums balstās uz to, lai nodrošinātu gan bērna vai pieaugušā ar FT vajadzības, gan viņu likumisko pārstāvju vajadzības, kuri ikdienā rūpējas par savu ģimenes locekli ar īpašām vajadzībām. Piemēram, AB pakalpojumu var saņemt gadījumos, ja ilgstoši bez pārtraukuma nākas aprūpēt savu tuvinieku, ja aprūpe ir gan fiziski, gan garīgi

---

⁸⁶ Ruud, T., Friis, S. (2021). Community-based Mental Health Services in Norway. *Consortium Psychiatricum*, 2(1). <https://doi.org/10.17816/CP43>

⁸⁷ Home-Start in Norway. (2020). ÅRSRAPPORT 2020 (Gada pārskats 2020). Retrieved from https://homestartnorge.no/wp-content/uploads/2021/03/HSFN_Arsrapport_2020-for-web.pdf

⁸⁸Helsenorge. (n.d.) Respite care scheme. Retrieved from <https://www.helsenorge.no/en/help-services-in-the-municipalities/respice-care-scheme/#who-is-entitled-to-respice-care>

smagāka nekā parasti, ja aprūpējot savu tuvinieku nav iespējams naktī labi izgulēties, regulāri ir pārtraukts miegs naktī.

AB pakalpojuma nodrošināšanas prakses piemēri NVO

Viena no Norvēģijas NVO, kas AB pakalpojuma sniegšanā iesaista brīvprātīgos pakalpojuma sniedzējus, ir *Home-Start Familiekontakten* (HSF), kurai ir izstrādāta profilaktiska un brīvprātīga ģimenes atbalsta programma. Minētajai organizācijai Norvēģijā ir 34 departamenti. Tā ir starptautiska organizācija un tika dibināta Lielbritānijā 1973. gadā. Tās dibinātāja ir Margareta Harisone (*Margaret Harrison*). Šobrīd organizācija darbojas 22 valstīs, kas atrodas piecos kontinentos, no kurām 13 ir Eiropas valstis: Lielbritānija, Norvēģija, Dānija, Īrija, Čehijas Republika, Ungārija, Polija, Beļģija, Francija, Malta, Grieķija, Rumānija un Nīderlande.⁸⁹

Organizācija atbalsta ģimenes ar maziem bērniem, izmantojot rūpīgi atlasītus, apmācītus un uzraudzītus brīvprātīgos, no kuriem lielākā daļa paši ir vecāki. Brīvprātīgie vidēji reizi nedēļā apmeklē ģimeni, parasti mājās, un uzturas kopā ar bērniem divas līdz trīs stundas. Viņi arī cenšas veidot ģimenes sociālo tīklu un ģimenēm atvieglot piekļu sociālajiem pakalpojumiem. Visas organizācijas nodaļas pārvalda profesionāļi, kuri arī uzrauga un apmāca brīvprātīgos, un tiek veikti visi piesardzības pasākumi, lai apmeklējumu laikā nodrošinātu ne tikai brīvprātīgo piemērotību AB pakalpojuma sniegšanai, bet arī viņu personisko drošību sniedzot AB pakalpojumu ģimenēm. Ikviens, kas darbojas organizācijā stingri ievēro bērnu aizsardzības standartus (*Standards on Child Protection*).⁹⁰

Brīvprātīgie ģimenes asistenti (palīgi) apmeklē ģimenes ar maziem bērniem, kurās vismaz viens bērns ir jaunāks par skolas vecumu, 2-4 stundas reizi nedēļā. Ģimenes var saņemt palīdzību un atbalstu līdz sešiem mēnešiem.⁹¹ Ja atbalsts ir nepieciešams ilgāk, tad organizācija sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm meklē risinājumus, lai ģimenei palīdzētu. Atsevišķos gadījumos var sniegt AB pakalpojumu līdz astoņiem mēnešiem. Šī pakalpojuma koordinatore atzīst, ka AB pakalpojums ir diezgan elastīgs.⁹²

AB pakalpojuma nodrošināšana balstās uz brīvprātības principu, piesaistot brīvprātīgos. Visbiežāk tie ir cilvēki vecumā no 50 līdz 60 gadiem, kuriem savi bērni jau ir izauguši un kuriem nav mazbērnu. Brīvprātīgajiem nav nepieciešama izglītība, bet ir svarīgi, lai katram brīvprātīgajam ir pieredze komunikācijā ar bērniem, kā arī visiem, kuri vēlas kļūt par ģimenes palīgiem (atbalsta sniedzējiem), HSF ir jāpabeidz vismaz 20 stundu sagatavošanās kurss. Kurss sniedz ieskatu par to, ko nozīmē "Sākums ģimenei", un sagatavo jaunus brīvprātīgos kļūt par ģimenes *palīgiem, asistentiem* (tulkotājs tulko no norvēģu valodas – kontaktiem). Kurss

⁸⁹Home-start worldwide (n.d.) "Working Together Worldwide to Help Families Give Their Children the Best Start in Life" Retrieved from <https://homestartworldwide.org/>

⁹⁰ Home-Start Worldwide. (2017). Annual Report and Accounts. Retrieved from <https://homestartworldwide.org/wp-content/uploads/2020/06/hsw-accounts-2017.pdf>

⁹¹ Home-Start in Norway. (2020). ÅRSRAPPORT 2020 (Gada pārskats 2020). Retrieved from https://homestartnorge.no/wp-content/uploads/2021/03/HSFN_Arsrapport_2020-for-web.pdf

⁹²Home-Start Familiekontakten Norge. HSF Trondheim. Retrieved from <https://homestartnorge.no/>

topošajiem brīvprātīgajiem ir bezmaksas, AB pakalpojums ģimenēm ir bezmaksas. Koordinatori nepieciešamības gadījumā konsultējas ar medicīnas darbiniekiem, izglītības iestāžu darbiniekiem un citiem profesionāļiem, lai palīdzētu ģimenēm. Ģimenes arī saņem sociālo atbalstu, ir savstarpējās ģimeņu atbalsta grupas, kurās atbalstu sniedz dažādi speciālisti – pedagogi, fizioterapeiti u.c. Organizācija sadarbojas ar sociālo dienestu un pašvaldību.

Kopsavilkums

2.tabula

Kopsavilkums par AB pakalpojuma mājoklī nodrošinājumu ārvalstu praksē 4 dimensijās

Valsts	Pakalpojuma mērķis	Pakalpojuma ilgums	Pakalpojuma sniegšanas/atraššanās vieta	Pakalpojuma sniedzēji
VĀCIJA	Sniegt AB pakalpojumu mājoklī jeb īslaicīgu aprūpi ģimenēm, kad aprūpētājam ir nepieciešams atelpas brīdis	Berlīnes apdrošināšanas sabiedrības un Berlīnes pašvaldības finansēts AB pakalpojums ne ilgāk kā 42 diennaktis kalendārajā gadā; *var dalīt pa stundām pēc nepieciešamības un atsevišķās dienas var sadalīt gada griezumā	Bērna ar FT mājoklī	“Berlīnes aprūpes atbalsta centrs” (<i>Pflegestützpunkt Berlin</i>)
	Sniegt AB pakalpojumu institūcijā pēc stacionāras ārstēšanas, kā arī krīzes situācijās, kad pagaidu aprūpe mājās vai daļēja stacionāra aprūpe nav pietiekama vai nav iespējama	Aprūpes fonda apmaksāta AB pakalpojumu līdz astoņām nedēļām gadā	AB pakalpojums institūcijā bērniem ar invaliditāti (piem., dienas centrā, īslaicīgas aprūpes institūcijā vai pansionātā)	Dienas centrs, institūcija, pansionāts
	Sniegt aprūpes atbalstu ģimenēm, kurā ir bērns ar invaliditāti. Sadarbībā ar daudzām speciālās izglītības skolām piedāvā nedēļas nogales un brīvdienu aprūpi.	AB atbalsta dienesti piedāvā atbalstu ģimenei mājās pēc vajadzības, kas var būt no dažām stundām dienā līdz diennaktij	Bērna ar FT mājoklī, izbraukumu nometnes nedēļas nogalēs vai brīvdienās	NVO “Atbalsts bērniem ar GRT” (<i>Hilfe für hirnerkrankte kinder [HIKI]</i>)
	Bērni un jaunieši ar invaliditāti tiek aprūpēti izmantojot katram individuālu pieeju	AB pakalpojums nedēļas nogalēs un izbraukumu nometnēs	Regulārs AB pakalpojums nedēļas nogalēs bērna ar FT dzīvesvietā un izbraukumu	Biedrība “Bērniem ar Cerebrālo trieku” (<i>Vereinigung Cerebral</i>)

Valsts	Pakalpojuma mērķis	Pakalpojuma ilgums	Pakalpojuma sniegšanas/atrašānās vieta	Pakalpojuma sniedzēji
			nometnēs	<i>Glarus</i>)
LIELBRITĀNIJA	<p>AB pakalpojuma mērķis ir nodrošināt bērnam ar FT brīvā laika pavadīšanu, izglītojošas un terapeitiskas aktivitātes.</p> <p>AB pakalpojums tiek pielāgots katra bērna vai jaunieša ar invaliditāti vajadzībām, ņemot vērā bērna aprūpes līmeni un izstrādātos kritērijus, pēc kuriem nosaka kādu AB pakalpojuma veidu bērnam piemērot.</p>	AB pakalpojums var tikt sniegts dažas stundas dienā, pusi dienas, visa diena vai diennakts	Bērna ar FT mājoklī; dienas centrā; izbraukuma nometnes	Vietējās pašvaldības sadarbībā ar NVO
	AB pakalpojumu mājoklī bērniem un jauniešiem vecumā no 0 līdz 19 gadiem ar dažādiem FT, tostarp mācīšanās grūtībām, fiziskiem un GRT, nodrošinot profesionālu aprūpi drošā, stimulējošā vidē, palīdzot attīstīt saskarsmes prasmes bērniem ar FT	<p>Piedāvā diennakts atbalstu 7 dienas nedēļā 48 nedēļas gadā bērniem ar FT</p> <p>AB pakalpojumu iespējams dalīt pa stundām, nedēļas nogalēm vai vairākām diennaktīm.</p>	Bērna un jaunieša ar FT mājoklī vai dienas centrs	NVO “Ķiršu koki” (<i>Cherry Trees</i>)
	Mērķis ir uzlabot bērnu ar invaliditāti dzīvi Lielbritānijā, piesaistot brīvprātīgos īslaicīgu atelpas brīžu nodrošināšanai.	Aktivitātes tiek plānotas atbilstoši katra bērna ar FT individuālām vajadzībām	Bērna ar FT mājoklī vai ārpus mājokļa	<i>Caudwell Children</i> nacionālā labdarības organizācija

Valsts	Pakalpojuma mērķis	Pakalpojuma ilgums	Pakalpojuma sniegšanas/atraššanās vieta	Pakalpojuma sniedzēji
	Nodrošina AB pakalpojumu bērniem ar FT drošā vidē, ģimeniska tipa iestādē.	Diennakts AB pakalpojums, kas garantē ģimenēm trīs atelpas naktis mēnesī	“Sūzenas nams” (<i>Suzanne House</i>)	“Svētā Dieva Jāņa fonds” (<i>Saint John of God Foundation</i>) Īrijā
NORVĒGIJA	AB pakalpojumu mērķis ir novērst pārslodzi un izdegšanu, kā arī dot iespēju pavadīt brīvo laiku un brīvdienas vecākiem, kuri ikdienā rūpējas par bērniem ar FT.	Pašvaldība novērtē katram individuāli nepieciešamo atbalsta līmeni un, sadarbībā ar individuālo pakalpojuma sniedzēju, pieņem lēmumu par to kādu AB pakalpojuma veidu piešķirt ģimenei.	AB pakalpojumi mājoklī, AB pakalpojumi dienas centrā	Pašvaldība sadarbībā ar NVO
	<i>Home-Start</i> organizācija atbalsta ģimenes ar maziem bērniem, izmantojot rūpīgi atlasītus, apmācītus un uzraudzītus brīvprātīgos, no kuriem lielākā daļa paši ir vecāki bērniem ar FT.	AB pakalpojumu sniedz vidēji reizi nedēļā un uzturas kopā ar bērniem divas līdz trīs stundas. Gadā vidēji kopā 80 stundas. Ja atbalsts ir nepieciešams ilgāk, tad organizācija sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm meklē risinājumus, lai ģimenei palīdzētu. Atsevišķos gadījumos var sniegt AB pakalpojumu līdz 8 mēnešiem.	Bērna ar FT mājoklī	NVO <i>Home-Start Familienkontakten (HSF)</i> . Organizācija sadarbojas ar sociālo dienestu un pašvaldību.

- ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām un Bērnu tiesību konvencijā ir noteikts, ka jebkurai personai ar invaliditāti ir tiesības dzīvot savā dzīvesvietā, mājās un ANO Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt atbilstošus pakalpojumus, lai personas savas tiesības varētu realizēt. Nepieciešamie pakalpojumi primāri nodrošināmi personas dzīvesvietā un tiem jābūt individualizētiem - vēršot uz konkrētās personas vajadzībām.
- Nodevumā tiek analizēta informācija par AB pakalpojuma, t.sk., AB pakalpojumu mājoklī, nodrošināšanu 3 valstīs – Vācijā, Lielbritānijā un Norvēģijā.
- Visās trīs valstīs tiek nodrošināts AB pakalpojums jeb tam pielīdzināms pakalpojums, piemēram, aprūpes pakalpojums, taču šī pakalpojumu pamatmērķis ir līdzīgs AB pakalpojuma mērķim – nodrošināt aprūpi, atslogojot vecākus un dodot viņiem iespēju atelpas brīdim.
- Pētījumā izvēlētajās valstīs, AB pakalpojums mājoklī tiek definēts kā bērna aprūpes, pilnvērtīga brīvā laika pavadīšanas, uzraudzības pakalpojums bērniem ar FT, lai sniegtu vecākiem atelpas brīdi un novērstu vecāku pārslodzi un izdegšanu, nodrošinātu iespēju turpināt nodarbinātību vai kārtot citus jautājumus.
- Apkopojot visu trīs valstu pieredzi AB pakalpojuma nodrošināšanā secināms, ka AB pakalpojums tiek nodrošināts atbilstoši katra bērna/ģimenes individuālajām vajadzībām, nosakot tā saņemšanas biežumu, apjomu un finansēšanas kārtību.
- AB pakalpojuma dizains pētāmajās valstīs ir atšķirīgs gan apjoma, gan intensitātes, gan speciālistu un finansējuma avota ziņā.
- AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas ilgums - visās trīs valstīs AB pakalpojumu iespējams saņemt pēc nepieciešamības gan dažas stundas dienā, gan visu dienu, gan diennakti vai ilgāku laika periodu. Piemēram, Vācijā AB pakalpojumu mājoklī var saņemt līdz 42 diennaktīm kalendārajā gadā, Lielbritānijā līdz 48 nedēļām kalendārajā gadā un Norvēģijā vidēji 80 stundas gadā, bet nepieciešamības gadījumā AB pakalpojuma mājoklī apjoms var tikt palielināts.
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vieta – ārvalstīs minētais pakalpojums tiek sniegts pie bērna mājās, pie pakalpojuma sniedzēja mājās, kaimiņa vai radnieka mājās, uzturēšanās kopienas dzīvojamā mājā (*community-based residential home*) un nometnē.
- AB pakalpojuma mājoklī pakalpojuma sniedzējs - visās valstīs pakalpojumu sniedzēji ir gan pašvaldības, gan NVO pārstāvētas biedrības, nodibinājumi vai labdarības organizācijas, kuras piesaista speciālistus, kas pārsvarā ir izgājuši specializētās apmācības, lai kvalitatīvi varētu sniegt šo pakalpojumu. Norvēģijā šī pakalpojuma sniegšanā tiek iesaistīti brīvprātīgie.
- AB pakalpojuma mājoklī finansētājs – valsts (Norvēģijā, Vācijā IB ietvaros) un pašvaldības (Norvēģijā, Lielbritānijā IB ietvaros).

1.2. Esošās situācijas apraksts Latvijā

Partnerības līgums ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodam paredz, ka ES fondu atbalsts pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi tiek plānots, ievērojot Eiropas kopējās vadlīnijas un rokasgrāmatu par ES fondu izmantošanu.⁹³

Šajā sakarā ir izvirzīti vairāki politikas mērķi sociālo pakalpojumu nodrošināšanā:

- nodrošināt indivīda vajadzībām atbilstošu, SBS pakalpojumu sniegšanu, lai maksimāli sekmētu viņa pašaprūpes iespējas un neatkarīgas dzīves iespējas;
- nodrošināt indivīda, kuram ir ierobežotas pašaprūpes iespējas un/vai nepieciešams neatliekams psihosociāls atbalsts krīzes situācijā, ģimenes locekļu iespēju integrēties darba tirgū, savienojot ģimenes un darba dzīvi;
- nodrošināt cienīgus dzīves apstākļus un augstas kvalitātes pakalpojumus aprūpes institūcijās tām personām, kuras saņem pakalpojumus institūcijās.⁹⁴

2019. gada decembrī valstī kopumā bija 196 159 personas ar invaliditāti (10,3% no Latvijas iedzīvotāju kopskaita), no tām 8 330 bērni (skatīt 3. tabulu). Salīdzinot ar 2014. gadu, kad kopējais personu ar invaliditāti skaits valstī bija 168 152 (8,3% no visiem valsts iedzīvotājiem), no tām 8 222 bērni, tas ir palielinājies par 16,6% (bērnu skaits par 1,3%).⁹⁵

3.tabula

Bērnu ar invaliditāti skaits Latvijā⁹⁶

Gads	Mēnešu skaits	Bērni kopā	0-6 gadi	7-9 gadi	10-12 gadi	13-15 gadi	16-17 gadi
2018	12	8 262	2 060	1 418	1 786	1 728	1 269
2019	12	8 330	2 076	1 418	1 753	1 825	1 258
2020	12	8 444	2 098	1 428	1 731	1 910	1 277
2021	6	8 735	2 213	1 505	1 716	1 944	1 357

⁹³ ES fondi (2015). 9.2.2.2.pasākuma "Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide" Sākotnējais novērtējums. Izgūts no https://komitejas.esfondi.lv/Shared%20Documents/LM_SN_9222_03112015.docx

⁹⁴ Labklājības ministrija. (2020). Sociālie pakalpojumi. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/socialie-pakalpojumi-0>

⁹⁵ Pētījums "Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums" Gala ziņojums. Izgūts no :

http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

⁹⁶ Datu informācijas sistēma LabIS dati. Izgūts no: <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/berni-ar-invaliditati-adm-ter>

Normatīvo aktu analīze

Saskaņā ar ANO Konvenciju visiem cilvēkiem ar invaliditāti ir vienlīdzīgas tiesības dzīvot sabiedrībā ar tādu pašu izvēles brīvību kā citiem cilvēkiem. Šīs konvencijas dalībvalstis, tostarp arī Latvija, ir apņēmušās veikt atbilstošus un efektīvus pasākumus, lai atvieglotu personām ar invaliditāti šo tiesību izmantošanu un pilnīgu iekļaušanos un līdzdalību sabiedrības dzīvē.

ANO Konvencijas 19. panta b apakšpunkts paredz, ka ANO Konvencijas dalībvalstīm ir jārada tādi apstākļi, lai personām ar invaliditāti būtu pieejami dažādi mājās un dzīvesvietā sniegtie pakalpojumi un citi sociālā atbalsta pasākumi.⁹⁷ Nepieciešams nodrošināt tādu personīgo palīdzību, kas nepieciešama, lai persona ar invaliditāti spētu dzīvot sabiedrībā un iekļautos tajā, kā arī, lai nepieļautu izolēšanu vai nošķiršanu no sabiedrības.

Iepriekš minētās ANO Konvencijas 7. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērni ar invaliditāti ir vienlīdzīgi ar citiem bērniem.⁹⁸ Bērni ar invaliditāti pilnībā izmanto visas cilvēktiesības un pamatbrīvības, līdz ar to visi lēmumi, kas tiek pieņemti attiecībā uz bērniem ar invaliditāti, balstās uz bērna vislabākajām interesēm.

ANO Bērnu tiesību konvencijas 23. pants paredz, ka ikvienam bērnam ar garīgiem vai fiziskiem traucējumiem ir jādzīvo pilnvērtīga un cienīga dzīve apstākļos, kas atvieglo viņu iespējas aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē. Tāpat Bērnu tiesību konvencijā ir noteikts, ka visiem bērniem ar garīgiem vai fiziskiem traucējumiem ir tiesības uz īpašu aprūpi. Dalībvalstīm ir pienākums šo aprūpi veicināt un nodrošināt, kā arī piemērot to katra bērna stāvoklim un viņa vecāku vai citu par bērnu atbildīgo personu apstākļiem.⁹⁹

ANO Konvencijas dalībvalstis, atzīstot, ka bērniem ar GRT vai citiem FT ir īpašas vajadzības, palīdzības sniegšanu, ja vien tas ir iespējams, nodrošina bez maksas, ņemot vērā vecāku vai citu par bērnu atbildīgo personu finansiālos apstākļus. Palīdzības sniegšanas mērķis ir nodrošināt, lai bērni ar garīgiem vai fiziskiem traucējumiem saņemtu nepieciešamo izglītību, veselības aprūpi, sociālo rehabilitāciju, atpūtu u.c. pakalpojumus, kas palīdzētu viņiem pēc iespējas pilnīgāk integrēties sabiedrībā, veicinātu viņu personības attīstību, kā arī kultūrálo un garīgo izaugsmi.¹⁰⁰

No iepriekš minētā secināms, ka ANO gan Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, gan Bērnu tiesību konvencijā ir noteikusi, ka jebkurai personai ar invaliditāti ir tiesības dzīvot savā dzīvesvietā, mājās un konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt atbilstošus pakalpojumus, lai personas savas tiesības varētu realizēt. Nepieciešamie pakalpojumi primāri nodrošināmi personas dzīvesvietā un tiem jābūt individualizētiem - vēršoties uz konkrētās personas vajadzībām. Tāpat dalībvalstīm, iespēju robežās, jānodrošina, ka pakalpojumi tiek sniegti bez maksas.

---

⁹⁷ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1630>

⁹⁸ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1630>

⁹⁹ANO Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>

¹⁰⁰Apvienoto Nāciju Organizācija. (1992). Bērnu tiesību konvencija. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10. pantu ikvienam bērnam, arī bērnam ar fiziskiem un garīgiem traucējumiem, ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu un speciālajām vajadzībām atbilstošu fizisko un intelektuālo attīstību, kā arī katram bērnam ir tiesības saņemt atbilstošu uzturu, apģērbu un pajumti.¹⁰¹

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26. pants paredz, ka valsts un pašvaldība atbalsta ģimeni, it īpaši daudzbērnu ģimeni un ģimeni, kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti, un sniedz tai nepieciešamo palīdzību, lai īstenotu bērna neatņemamās tiesības uzaugt ģimenē, kas ir bērna dabiskā attīstības un augšanas vide. Likuma 29. pantā ir noteikts, ka pašvaldības sociālais dienests pēc vecāku lūguma nodrošina ģimenei nepieciešamo sociālo palīdzību vai sociālos pakalpojumus.¹⁰²

Pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4. pantu, kurā noteikti sociālo pakalpojumu sniegšanas pamatprincipi, sociālie pakalpojumi primāri nodrošināmi personas dzīvesvietā. Ja tas nav iespējams tad pēc iespējas tuvu tai un tikai tad, ja šāds pakalpojuma apjoms nav pietiekams, tiek nodrošināti nepieciešamie pakalpojumi institūcijā. Sociālie pakalpojumi tiek sniegti pamatojoties uz sociālā darba speciālista veiktu personas individuālo vajadzību un resursu novērtējumu.¹⁰³

Latvijā sociālo pakalpojumu saņemšanas kārtība un nosacījumi sociālās aprūpes pakalpojumu saņemšanai dzīvesvietā ir noteikti MK noteikumos Nr. 138. Savukārt prasības, kurām jāatbilst sociālo pakalpojumu sniedzējiem, ir noteiktas MK noteikumos Nr. 338. Kārtība, kādā tiek finansēta sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšana, ir noteikta MK noteikumos Nr. 275.

Analizējot iepriekš minētos MK noteikumus, secināts, ka atbilstoši MK noteikumiem Nr. 138, ja persona vēlas saņemt sociālos pakalpojumus, nepieciešams vērsties tās pašvaldības sociālajā dienestā, kuras teritorijā deklarēta personas dzīvesvieta (izņēmuma gadījumos, kuri noteikti normatīvajos aktos, vērsties pie sociālā pakalpojuma sniedzēja). Sociālajā dienestā personai jāiesniedz iesniegums, ģimenes ārsta izziņa par personas veselības stāvokli, psihiatra atzinums par personas psihisko veselību un speciālajām kontraindikācijām sociālā pakalpojuma saņemšanai (attiecināms uz personām ar GRT), dokumentus par ienākumiem, ja personai jāveic maksājums par sociālo pakalpojumu, citi dokumenti, kuri nepieciešami lēmuma pieņemšanai, lai piešķirtu pakalpojumu. Pēc visu dokumentu saņemšanas, sociālais dienests mēneša laikā izvērtē personu sociālā pakalpojuma saņemšanai un pieņem lēmumu par sociālā pakalpojuma piešķiršanu.¹⁰⁴

Lai personai piešķirtu sociālās aprūpes pakalpojumu, sociālais dienests vai sociālo pakalpojumu sniedzējs izvērtē personas vajadzības un nosaka aprūpes līmeni. Bērniem izvērtēšanu neveic –

¹⁰¹ Apvienoto Nāciju Organizācija. (1992). Bērnu tiesību konvencija. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/1150>

¹⁰² Apvienoto Nāciju Organizācija. (1992). Bērnu tiesību konvencija. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/1150>

¹⁰³ Latvijas Republikas Saeima. (2002). Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

¹⁰⁴ Ministru kabinets. (2019). MK noteikumi Nr. 138 "Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/305995-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-sanemsanu>

tiek piemērots ceturtais aprūpes līmenis, izņemot, ja sociālo pakalpojumu dzīvesvietā pieprasa persona ar GRT no 16 gadu vecuma. Sociālos pakalpojumus bērnam piešķir atbilstoši bērna vajadzībām saskaņā ar sociālā darbinieka un citu piesaistīto speciālistu veiktu bērna individuālo vajadzību un resursu novērtējumu.¹⁰⁵

Sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kas var būt gan komersants, gan biedrība, gan nodibinājums, gan valsts vai pašvaldības iestāde vai cits tiesību subjekts, ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem un jāpilda noteiktas prasības, kuras ir noteiktas MK noteikumos Nr. 338. Noteikumos ir noteikts, ka darbiniekiem, kuri sniedz sociālos pakalpojumus ir jābūt atbilstoši izglītībai, sniedzot sociālos pakalpojumus bērniem, nepieciešams ievērot bērnu tiesības un intereses, kas noteiktas Bērnu tiesību aizsardzības likumā un citos normatīvajos aktos. Pakalpojuma sniedzējs izstrādā un apstiprina darba kārtības noteikumus, nepieciešamības gadījumā nodrošina pirmās palīdzības sniegšanu klientiem, nodrošina informācijas pieejamību par pakalpojumu tīmekļvietnē u.c. Pakalpojumu sniedzējs veido klientu reģistru un klientu lietu, kurā iekļauj informāciju par klientu, kā arī ar sociālo pakalpojumu sniegšanu saistītos dokumentus vai to atvasinājumus (iesniegumi, lēmumi, līgumi u.c.).¹⁰⁶

MK noteikumos Nr. 338 ir noteiktas prasības tādiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri sniedz šādus sociālos pakalpojumus: dienas aprūpes centra pakalpojums, dienas centra pakalpojums, sociālās aprūpes mājās pakalpojums, AB pakalpojums institūcijā u.c. Prasības AB pakalpojuma sniedzējam paredz, ka AB pakalpojuma sniedzējs nodrošina personām ar FT īslaicīgu sociālo aprūpi līdz 30 diennaktīm gadā, aizstājot aprūpes procesā mājsaimniecības locekļus. Noteikumi nosaka, ka AB pakalpojuma sniedzējs klientam nodrošina noteiktu pakalpojumu sniegšanu, piemēram, uzraudzību un individuālu atbalstu aprūpē, brīvā laika aktivitātes, sociālā darbinieka konsultācijas u. c. AB pakalpojums tiek nodrošināts ne mazāk kā diennakti, t. i. ne mazāk kā 24 stundas.

Šobrīd AB pakalpojuma institūcijā ietvaros bērnam ar FT, kuram noteikta invaliditāte un kuram ir VDEĀVK izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību, dienas laikā tiek nodrošinātas vismaz sociālā darbinieka, māsas palīga vai aprūpētāja, interešu izglītības pedagoga vai sociālā audzinātāja konsultācijas un atbalsts, kā arī, ja nepieciešams, tiek nodrošināts ārsta palīga vai māsas atbalsts. Nakts laikā no plkst. 20.00 līdz plkst. 8.00 tiek nodrošināta māsas palīga vai aprūpētāja aprūpe un atbalsts. Pakalpojuma saņēmējs tiek izmitināts klienta vajadzībām pielāgotās telpās. Situācijā, kad AB pakalpojuma sniedzējs sniedz arī citus sociālos pakalpojumus, klients nodrošināms ar atsevišķu telpu AB pakalpojuma institūcijā saņemšanai.¹⁰⁷

Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība ir noteikta MK noteikumos Nr. 275. Noteikumi paredz, ka klients par saņemto sociālo pakalpojumu maksā atbilstoši noslēgtajam līgumam starp klientu un sociālā pakalpojuma sniedzēju. Ja klients

---

¹⁰⁵Ministru kabinets. (2019). MK noteikumi Nr. 138 "Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/305995-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-sanemšanu>

¹⁰⁶Ministru kabinets. (2017). MK noteikumi Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

¹⁰⁷Ministru kabinets. (2017). MK noteikumi Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par trūcīgu, par pakalpojumu maksā viņa apgādnieki, bet, ja arī apgādnieki atzīti par trūcīgiem atbilstoši normatīvajiem aktiem, par sociālo pakalpojumu maksā pašvaldība, kura pieņēmusi lēmumu par sociālā pakalpojuma nepieciešamību.¹⁰⁸

1.2.1. SBS pakalpojumu nodrošināšana bērniem ar FT

Pēdējo gadu laikā arvien pieaug pieprasījums pēc SBS pakalpojumiem ģimenēm, kurās aug bērns ar smagiem FT. Šobrīd Latvijā ir ieviestas dažādas atbalsta sistēmas un vairāki atbalsta veidi, lai nodrošinātu bērnu ar FT pilnvērtīgu dzīvi sabiedrībā.

Ja ģimenē aug bērns ar invaliditāti, līdz viņa 18 gadu vecumam, ir paredzētas vairākas atbalsta formas, kas tieši saistītas ar vecāku nodarbinātību:

- Darba likums paredz, ka vecākiem, kuri audzina bērnu ar invaliditāti, ir tiesības saņemt 3 apmaksātas papildatvaļinājuma dienas;
- Darba likums paredz iespēju vecākiem, kuri audzina bērnu ar invaliditāti, strādāt nepilnu darba dienu, ja pats darbinieks ir to pieprasījis, un priekšrocību gadījumos, ja tiek samazināts darbinieku skaits.¹⁰⁹

Vērtējot dažādos atbalsta veidus bērniem ar FT, var iedalīt - finansiālais atbalsts un SBS pakalpojumu nodrošināšana/pieejamība.

Finansiālais atbalsts ģimenēm, kurās ir bērns ar FT

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu¹¹⁰ no valsts budžeta līdzekļiem tiek finansēti arī trīs valsts sociālie pabalsti, kuru reālā labuma guvēji ir bērni ar invaliditāti¹¹¹:

- piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti ir personai, kurai piešķirts ģimenes valsts pabalsts par bērnu ar invaliditāti, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu (vidēji gadā šo pabalstu saņēma 2014. gadā 7617 personas, 2015. gadā – 7755 personas, 2016. gadā - 7754 personas, 2017. gadā – 7741 persona, 2018. gadā – 7711 personas, 2019.gadā – 7785 personas; pabalsta apmērs ir 106,72 EUR mēnesī;
- bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts, ko piešķir personai, kas kopj bērnu, kuram VDEĀK ir noteikusi invaliditāti un izsniegusi atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem fiziskiem un funkcionāliem traucējumiem (vidēji gadā

---

¹⁰⁸Ministru kabinets. (2003). MK noteikumi Nr. 275 “Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta”. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/75481-socialas-aprupes-un-socialas-rehabilitācijas-pakalpojumu-samaksas-kartiba-un-kartiba-kada-pakalpojuma-izmaksas-tiek-segtas-no-p...>

¹⁰⁹ Darba likums. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

¹¹⁰ 01.01.2003. Valsts sociālo pabalstu likums. Izgūts no : <https://likumi.lv/ta/id/68483-valsts-socialo-pabalstu-likums>

¹¹¹ Datu avots par pabalsta saņēmēju skaitu: VSAA oficiālā statistika.

šo pabalstu saņēma 2014. gadā 1965 personas, 2015. gadā – 2013 personas, 2016. gadā - 2037 personas, 2017. gadā – 2051 persona, 2018. gadā – 2072 personas, 2019. gadā – 2076 personas; pabalsta apmērs 213, 43 EUR mēnesī, no 01.07.2019. tā apmērs ir 313,43 EUR mēnesī;

- pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai, ko piešķir personai, kuras bērnam ir noteikta invaliditāte un izsniegts atzinums par medicīniskajām indikācijām vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai.

Personām ar invaliditāti ir noteikti daudzi un dažādi atvieglojumi, kas ietelmē arī viņu netiešos ienākumus - iedzīvotāju ienākumu nodokļa atvieglojumi, veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas atvieglojumi, atvieglojumi transporta līdzekļu īpašniekiem, atvieglojumi mājokļa pielāgošanai, elektroenerģijas tarifu atvieglojumi, studējošā kredīta segšanas atvieglojumi, patentmaksas atvieglojumi, valsts un pašvaldību nodevu atvieglojumi un citi.¹¹² Piemēram, dažādās pašvaldībās (Rīgā, Jūrmalā, Ādažu novadā) ir nekustamā īpašuma nodokļu atvieglojumi ģimenēm, kuras audzina bērnu ar FT, kā arī valsts atsevišķos gadījumos var piešķirt vienreizēju pabalstu mājokļa pielāgošanai bērna invalīda vajadzībām.^{113 114 115}

SBS Pakalpojumu nodrošināšana bērniem ar FT

Bērniem ar invaliditāti un viņu vecākiem ir iespējams saņemt valsts un pašvaldību finansētus SBS pakalpojumus, kā arī ES fondu finansētus SBS pakalpojumus DI projekta ietvaros (skatīt 4. tabulu).

Invaliditātes likuma 12. pants nosaka, ka, lai mazinātu invaliditātes sekas, personai līdz 18 gadu vecumam, kurai invaliditāte noteikta pirmreizēji un kura dzīvo ģimenē, kā arī tās likumiskajam pārstāvim, ir tiesības saņemt likumā minētos pakalpojumus.

Invaliditātes likuma 12.pants nosaka tiesības saņemt konkrētus pakalpojumus invaliditātes seku mazināšanai:

- īstenojot individuālajā rehabilitācijas plānā noteiktos pasākumus;
- personām ar I grupas redzes invaliditāti, kuras nesaņem asistenta pakalpojumu vai valsts pabalstu personai ar invaliditāti, kuram nepieciešama kopšana, nodrošinot tiesības saņemt pabalstu par asistenta izmantošanu 10 stundas nedēļā, pašām izvēloties konkrēto asistentu. Šo pabalstu nav tiesību saņemt personām, kuras atrodas ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, stacionārā ārstniecības iestādē vai ieslodzījuma vietā;

---

¹¹² Atvieglojumu apkopojums tiek regulāri atjaunots un ir pieejams : <https://www.lm.gov.lv/lv/atvieglujumi-personam-ar-invaliditati>

¹¹³ Rīgas domes Pašvaldības ieņēmumu pārvalde. Izgūts no <https://pip.riga.lv/visi-pakalpojumi/nin-atvieglujumi/>

¹¹⁴ Jūrmalas pilsētas domes saistošie noteikumi Nr. 37 “Par nekustamā īpašuma nodokļu atvieglojumu piešķiršanas kārtību”. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/252694-par-nekustama-ipasuma-nodokla-atvieglujumu-pieskirsanas-kartibu>

¹¹⁵ Ādažu novada privilēģiju programma. Izgūts no <https://www.adazi.lv/adazu-novada-privilegiju-programma/>

- personām ar invaliditāti, izņemot personas, kuras saņem pabalstu par asistenta izmantošanu, un personas, kuras atrodas ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, stacionārā ārstniecības iestādē vai ieslodzījuma vietā, — no 2013.gada 1.janvāra nodrošinot tiesības pašvaldībā pēc to deklarētās dzīvesvietas saņemt no valsts budžeta apmaksātu asistenta pakalpojumu;
- personām, kuras saņem pabalstu par asistenta izmantošanu, nodrošinot tiesības saņemt asistenta pakalpojumu daļā, kas pārsniedz 10 stundas nedēļā, bet nepārsniedz Ministru kabineta noteikto maksimālo asistenta pakalpojuma apjomu;
- nodrošinot tiesības pirmsskolas izglītības, vispārējās pamatizglītības, profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās vidējās izglītības iestādēs (izņemot speciālās izglītības iestādes, kas saņem uzturēšanas izdevumus no valsts budžeta) izglītojamiem, kā arī augstskolās un koledžās studējošajiem — personām ar invaliditāti — saņemt no valsts budžeta apmaksātu asistenta pakalpojumu pārvietošanās atbalstam un pašaprūpes veikšanai;
- personām no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, kurām ir būtiski pārvietošanās traucējumi un kuras nesaņem asistenta pakalpojumu pašvaldībā, izņemot personas, kuras atrodas ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, stacionārā ārstniecības iestādē vai ieslodzījuma vietā, nodrošinot tiesības pašvaldībā pēc to deklarētās dzīvesvietas saņemt no valsts budžeta apmaksātu pavadona pakalpojumu;
- personām no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, kurām ir izteikti un smagi funkcionēšanas ierobežojumi, izņemot personas, kuras atrodas ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, stacionārā ārstniecības iestādē vai ieslodzījuma vietā, nodrošinot tiesības pašvaldībā pēc to deklarētās dzīvesvietas saņemt no pašvaldības budžeta apmaksātu aprūpes pakalpojumu;
- nodrošinot tiesības saņemt no valsts budžeta apmaksātu surdotulka pakalpojumu izglītības programmu apguvei;
- nodrošinot tiesības saņemt no valsts budžeta apmaksātu surdotulka pakalpojumu līdz 120 stundām gadā saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskajām un juridiskajām personām;
- personām ar I vai II invaliditātes grupu, personām līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti un personai, kas pavada personu ar I invaliditātes grupu vai personu līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, nodrošinot tiesības par valsts budžeta līdzekļiem bez maksas izmantot Latvijas Republikas teritorijā visu veidu sabiedrisko transportu, izņemot aviotransportu, taksometrus un pasažieru pārvadājumus pa iekšējiem ūdeņiem;
- personai līdz 18 gadu vecumam, kurai invaliditāte noteikta pirmreizēji un kura dzīvo ģimenē, kā arī tās likumiskajam pārstāvim nodrošinot tiesības saņemt no valsts budžeta apmaksātu psihologa pakalpojumu. Šī pakalpojuma apjomu un saņemšanas kārtību nosaka Ministru kabinets;
- nodrošinot iespēju saņemt atbalstu viena mājokļa pielāgošanai personām ar I grupas invaliditāti, personām ar II grupas redzes vai dzirdes invaliditāti un personām līdz 18 gadu vecumam, kurām noteiktas medicīniskās indikācijas bērna ar invaliditāti īpašas

kopšanas nepieciešamībai. Ministru kabinets nosaka atbalsta nosacījumus un saņemšanas kārtību;

- īstenojot citus normatīvajos aktos noteiktos atbalsta pasākumus.¹¹⁶

---

¹¹⁶ Invaliditātes likums. Izgūts no : <https://likumi.lv/ta/id/211494-invaliditates-likums>

Sociālie pakalpojumi bērniem saskaņā ar normatīvo regulējumu¹¹⁷

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
1.	Sociālā aprūpe mājās (aprūpe mājās)	Bērni un pilngadīgas personas	Pašvaldības; NVO; privātie ¹¹⁸ ; privātpersonas	Struktūrfondi; pašvaldības; pakalpojuma saņēmēji un viņu apgādnieki/radinieki	Pēc nepieciešamības, atbilstoši pašvaldību saistošajiem noteikumiem	SPSPL ¹¹⁹ ; MK noteikumu Nr.338 II. un IV. nodaļa ¹²⁰ ; MK noteikumi Nr.138 ¹²¹	<p><u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u></p> <p>Skatīt tabulas beigās.</p> <p><u>Pakalpojuma saturs</u></p> <p>Aprūpi mājās sniedz personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ nevar sevi aprūpēt, pamatvajadzību apmierināšanai, nodrošinot šādus pakalpojumus:</p> <p>*palīdzību personīgās higiēnas nodrošināšanā (piemēram, mazgāšanās, inkontinences līdzekļu nomaiņa, ķemmēšanās, skūšanās, protēžu kopšana), izņemot podologa pakalpojumus;</p>

¹¹⁷ LM sniegtā informācija

¹¹⁸ privātie – juridiskas personas, piemēram, SIA

¹¹⁹ SPSPL – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

¹²⁰ Ministru kabineta 13.06.2017. noteikumi Nr.338 “Prasības pakalpojumu sniedzējiem.” Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

¹²¹ Ministru kabineta 02.04.2019. noteikumi Nr.138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanu.” Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/305995-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-sanemsanu>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
							<p>*palīdzību apģērbties un noģērbties, gultas veļas nomaiņu;</p> <p>*palīdzību iekļūt gultā un izklūt no tās, pozicionēšanu un pārvietošanos;</p> <p>*ēdiena gatavošanu un palīdzību paēst;</p> <p>*pārtikas produktu, medikamentu un citu sīkpreču piegādi;</p> <p>*palīdzību mājvietas uzkopšanā (piemēram, trauku mazgāšana, telpu mitrā uzkopšana, sadzīves atkritumu iznešana);</p> <p>*ārstniecības personas izsaukšanu, atbalstu medikamentu lietošanā, palīdzību sadarbībā ar dažādām institūcijām (piemēram, samaksāt rēķinus);</p> <p>*kurināmā piegādi telpās, krāsns kurināšanu;</p> <p>*citus pakalpojumus atbilstoši līgumam, kas noslēgts starp klientu un pakalpojuma sniedzēju, kas nodrošina aprūpi mājās, vai atbilstoši sociālā dienesta noteiktajam veicamo darbu apjomam.</p> <p>Pakalpojuma sniedzējs nekavējoties informē ārstniecības personu, ja ir aizdomas par būtisku klienta veselības pasliktināšanos vai apdraudējumu.</p> <p>Ja pakalpojuma saņēmēja funkcionālais stāvoklis ir mainīgs vai pastāv iespēja nonākt bezpalīdzīgā stāvoklī, pakalpojuma sniedzējs aprūpes mājās pakalpojumu var nodrošināt pēc īpaša izsaukuma, kurā izmantota "drošības poga".</p>
2.	Ilgstoša sociālā aprūpe un	Bērni - bāreņi, bez vecāku gādības	Valsts; pašvaldības; NVO;	Valsts; pašvaldības;	24h/7 dienas nedēļā	SPSPL; MK noteikumu	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
	rehabilitācija institūcijā	palikušie bērni un bērni ar invaliditāti	privātie	pakalpojuma saņēmēji un viņu apgādnieki/radnieki		Nr.338 II. un V. nodaļa; MK noteikumi Nr.138	Skatīt tabulas beigās. <u>Pakalpojuma saturs</u> Nodrošina bērniem mājokli, diennakts aprūpi, sociālo rehabilitāciju, kā arī veicina bērna un ģimenes atkalapvienošanos vai jaunas ģimenes iegūšanu vai, ja tas nav iespējams, sagatavo bērnu patstāvīgas dzīves uzsākšanai. Bērnu aprūpes institūcija sociālā pakalpojuma sniegšanā var iesaistīt ārstniecības personas.
6.	Atelpas brīža pakalpojums	Personām ar funkcionāliem traucējumiem	Valsts; NVO; privātie	Struktūrfondi; pašvaldības	līdz 30 diennaktīm gadā	MK noteikumu Nr.338 II. un IX. nodaļa; MK noteikumi Nr.138	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> Skatīt tabulas beigās. <u>Pakalpojuma saturs</u> Nodrošina pakalpojuma saņēmējam īslaicīgu sociālo aprūpi institūcijā, aizstājot aprūpes procesā māsaimniecības locekļus.
8.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojums	Personām ar dzirdes invaliditāti	Latvijas Nedzirdīgo savienība	Valsts	Pēc nepieciešamības atbilstoši sociālās	SPSPL; MK noteikumu Nr.338 II. un XVII. nodaļa;	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> *personas iesniegums;

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
					rehabilitācijas plānam	MK noteikumi Nr.1472 ¹²²	*VDEĀVK invaliditātes lēmums. <u>Pakalpojuma saturs</u> Īsteno pasākumus, kas mazina dzirdes zuduma ietekmi uz personas ar dzirdes invaliditāti sociālās funkcionēšanas spējām. Pakalpojumu sniedz pakalpojuma saņēmēja dzīvesvietā vai pie pakalpojuma sniedzēja.
9.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojums	Personām ar redzes invaliditāti	Latvijas Neredzīgo biedrība	Valsts	Pēc nepieciešamības atbilstoši sociālās rehabilitācijas plānam	SPSPL; MK noteikumu Nr.338 II. un XVIII. nodaļa; MK noteikumi Nr. 1472	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> *personas iesniegums; *VDEĀVK invaliditātes lēmums. <u>Pakalpojuma saturs</u> Īsteno pasākumus, kas mazina redzes zuduma ietekmi uz personas ar redzes invaliditāti sociālās funkcionēšanas spējām. Pakalpojumu sniedz pakalpojuma saņēmēja dzīvesvietā vai pie pakalpojuma sniedzēja.
10.	Dienas aprūpes centra pakalpojums	Personām ar garīga rakstura traucējumiem, bērniem un	Pašvaldības; NVO	Valsts līdzfinansē	Pēc nepieciešamības atbilstoši sociālās	SPSPL; MK noteikumu	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u>

¹²² Ministru kabineta 15.12.2009. noteikumi Nr.1472 “Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīg līdzekļus – tiftelnieku un surdotelnieku.” Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/202630-kartiba-kada-latvijas-neredzigo-biedriba-un-latvijas-nedzirdigo-savieniba-sniedz-socialas-rehabilitacijas-pakalpojumu>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
		pilngadīgām personām ar invaliditāti, pensijas vecumu sasniegušām personām, t.sk., ar demenci		jums pirmos četrus gadus (personām ar garīga rakstura traucējumiem) ; struktūrfondi; pašvaldības	rehabilitācijas plānam, darba dienās darba laikā	Nr.338 II. un XIX. nodaļa; MK noteikumi Nr.138; MK noteikumi Nr.829; pašvaldību saistošie noteikumi	Skatīt tabulas beigās. <u>Pakalpojuma saturs</u> Pakalpojuma saņēmējiem sniedz sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus: *uzraudzību un individuālu atbalstu; *palīdzību pašaprūpē atbilstoši nepieciešamībai; *kognitīvo spēju uzturēšanu vai attīstīšanu; *nodarbinātību veicinošo prasmju attīstīšanas nodarbības *mākslas un mākslinieciskās pašdarbības spēju attīstīšanas nodarbības *fiziskās aktivitātes; *speciālistu konsultācijas (piemēram, ergoterapeits, fiziooterapeits, psihologs) atbilstoši nepieciešamībai un iespējām, u.c.
11.	Dienas centra pakalpojums	Bērni un pilngadīgas personas	Pašvaldības; NVO; privātie	Pašvaldības; pakalpojuma saņēmēji un viņu apgādnieki/radnieki	Pēc nepieciešamības atbilstoši sociālās rehabilitācijas plānam, darba dienās darba laikā	MK noteikumu Nr.338 II. un XX. nodaļa; MK noteikumi Nr.138; pašvaldību saistošie noteikumi	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> Skatīt tabulas beigās. <u>Pakalpojuma saturs</u> Nodrošina pakalpojuma saņēmējam sociālo

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
							prasmju attīstīšanas iespējas, izglītošanas, brīvā laika pavadīšanas, mākslas vai mākslinieciskās pašdarbības nodarbības.
12.	Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums	Visu grupu invalīdiem un bērniem invalīdiem līdz 18 gadu vecumam; personām, kurām tehniskais palīgīdzeklis nepieciešams, lai samazinātu vai novērstu funkcionālo mazspēju; personām ar prognozējamu invaliditāti, kurām šāda pakalpojuma nepieciešamība noteikta individuālajā rehabilitācijas plānā; personām ar anatomiskiem	VSIA “Nacionālais rehabilitācijas centrs “Vaivari””; LNS; LNB	Valsts; pakalpojuma saņēmēji	Saskaņā ar MK noteikumos Nr.1474 noteikto kārtību	SPSPL; MK noteikumi Nr.1472; Nr.1474 ¹²³	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> *personas iesniegums; *VDEĀVK invaliditātes lēmums; *ģimenes ārsta, ārstējošā ārsta, ergoterapeita atzinumu vai atbilstošas specialitātes ārstniecības personas atzinumu tehniskā palīgīdzekļa saņemšanai saskaņā ar normatīvajiem aktiem par medicīnisko dokumentu lietvedības kārtību; *stacionārā vai ambulatorā pacienta medicīniskās kartes izraksts vai stacionārā pacienta medicīniskās kartes 1.ieliekamā lapa ar epikrīzi; *individuālais rehabilitācijas plāns, ja personai ar prognozējamu invaliditāti nepieciešamība pēc tehniskā palīgīdzekļa noteikta individuālajā rehabilitācijas plānā un ja persona piesakās tehniskā palīgīdzekļa saņemšanai steidzamības kārtā.

¹²³ Ministru kabineta 15.12.2009. noteikumi Nr.1474 “Tehnisko palīgīdzekļu noteikumi.” Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/202674-tehnisko-paliglidzeklu-noteikumi>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
		defektiem					<p><u>Pakalpojuma saturs</u></p> <p>Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums ir pasākumu kopums, kas nodrošina personas funkcionālo novērtēšanu, tehnisko palīgīdzekļu izgatavošanu, pielāgošanu, lietošanas apmācību, remontu, aprites nodrošināšanu, kā arī piegādi personas dzīvesvietā. Tehniskais palīgīdzeklis ir aprīkojums vai tehniskās sistēmas, kas novērš, kompensē, atvieglo vai neitralizē funkcijas pazeminājumu vai invaliditāti, lai uzlabotu personas dzīves kvalitāti. MK noteikumos Nr.1474 ir noteiktas mērķa grupas un tām izsniedzamo valsts apmaksāto tehnisko palīgīdzekļu saraksts un kārtība.</p>
15.	Psihosociālās rehabilitācijas pakalpojums personām ar onkoloģisku slimību un viņu tuviniekiem	Cilvēki no septiņu gadu vecuma, ar onkoloģisku slimību, kuriem pēc ārstēšanas kursa beigām noteikta prognozējama vai pirmreizēja invaliditāte un	Biedrība "Dzīvības koks"	Valsts	Sešu dienu ilgu pusotru stundu garu secīgu nodarbību kursu grupā ar izmitināšanu – kopā 31,5 stundas	SPSPL; MK noteikumi Nr.780 ¹²⁴	<p><u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u></p> <p>*personas iesniegums, kurā, t.sk., norāda informāciju par ārstēšanas kursa pabeigšanu un ārstējošā ārsta rekomendācijām par pakalpojuma saņemšanas nepieciešamību, ja nav noteikta invaliditāte vai prognozējama invaliditāte; informāciju par audzēja lokalizāciju u.c.</p> <p><u>Pakalpojuma saturs</u></p>

¹²⁴ Ministru kabineta 15.12.2009. noteikumi Nr.780 "Noteikumi par psihosociālās rehabilitācijas pakalpojumu personām ar onkoloģisku slimību un viņu tuviniekiem."

Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/296030-noteikumi-par-psihosocialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-personam-ar-onkologisku-slimibu-un-vinu-tuviniekiem>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
		viņu tuvinieki					Nodrošināt pakalpojuma saņēmējam un vienam viņa izvēlētam tuviniekam profesionālu informāciju par slimību un iespējām turpināt pilnvērtīgu dzīvi, palīdzēt novērst emocionālo spriedzi un panākt savstarpēju psihoemocionālu atbalstu, lai pēc veicinātu pakalpojuma saņēmēja atgriešanos sabiedrībā.
16.	Psihosociālās rehabilitācijas pakalpojums paliatīvā aprūpē esošiem bērniem	Bērnam un viņa ģimenes locekļiem - brāļiem, māsām, vecākiem, vecvecākiem, aizbildnim, audžuģimenei, citām personām, kuras dzīvo vienā mājsaimniecībā ar bērnu	Bērnu paliatīvās aprūpes biedrība	Valsts	Bērna slimības laikā un pēc bērna nāves viņa ģimenes locekļiem 10 dienu laikā sērošanas periodā	SPSPL; MK noteikumi Nr.766 ¹²⁵	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> *ārstu konsīlija lēmums par paliatīvās aprūpes nepieciešamību bērnam; *bērna likumiskā pārstāvja piekrišana saņemt paliatīvo aprūpi dzīvesvietā (mājās) un uzņemt bērnu paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē; *vienošanos starp bērna likumisko pārstāvi un biedrību par pakalpojuma nodrošināšanu; *aprūpes plāns, ko izstrādājusi tā ārstniecības iestādes paliatīvās aprūpes kabineta starpdisciplinārā komanda, kura uzskaitē bērns uzņemts. Aprūpes plāna pārskatīšanu un īstenošanu pārtrauga starpdisciplinārās komandas vadītājs; *bērna ģimenes locekļu vajadzību novērtējums, ko veicis starpdisciplinārās komandas sociālais darbinieks un kapelāns. <u>Pakalpojuma saturs</u>

¹²⁵ Ministru kabineta 15.12.2009. noteikumi Nr.766 "Noteikumi par psihosociālās rehabilitācijas pakalpojumu paliatīvā aprūpē esošiem bērniem un viņu ģimenes locekļiem." Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/296009-noteikumi-par-psihosocialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-paliativa-aprupe-esosiem-berniem-un-vinu-gimenes-locekliem>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
							Bērnu paliatīvā aprūpe ir aktīva, visaptveroša starpdisciplināra aprūpe bērniem ar progresējošām hroniskām slimībām, kuru izārstēšana vairs nav iespējama. Paliatīvajā aprūpē prioritāra ir sāpju un citu simptomu kontrole, kā arī ar to saistīto bērna un viņa ģimenes sociālo, psiholoģisko un garīgo problēmsituāciju pārvaldība. Paliatīvā aprūpe nodrošina bērnam iespējami labāko dzīves kvalitāti, līdz iestājas nāve. Psiholoģisks, sociāls un garīgs atbalsts bērnam viņa dzīvesvietā (mājās) un ģimenes locekļiem
20.	Psihologa pakalpojums	Personai līdz 18 gadu vecumam, kurai invaliditāte noteikta pirmreizēji pēc 2011.gada 1.janvāra un kura dzīvo ģimenē, kā arī tās likumiskajam pārstāvim	Pašvaldības sociālais dienests	Valsts	10 konsultācijas par vienu invaliditātes noteikšanas gadījumu bērnam un tā likumiskajam pārstāvim	Invaliditātes likums; MK noteikumi Nr.1208 ¹²⁶	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u> *personas iesniegums. <u>Pakalpojuma saturs</u> Pēc pirmreizējās invaliditātes noteikšanas bērnam, kurš dzīvo ģimenē, un tā likumiskajam pārstāvim tiek sniegts psiholoģiskais atbalsts.
21.	Surdotulka	Personām ar dzirdes invaliditāti	Latvijas Nedzirdīgo savienība	Valsts	Līdz 120 stundām gadā saskarsmes	SPSPL; Invaliditātes likums;	<u>Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums</u>

¹²⁶ Ministru Kabineta 28.12.2010. noteikumi Nr. 1208 "Noteikumi par psihologa pakalpojuma apjomu personai līdz 18 gadiem, kurai pirmreizēji noteikta invaliditāte un kura dzīvo ģimenē, kā arī tās likumiskajam pārstāvim, un pakalpojuma saņemšanas kārtību". Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/223858-noteikumi-par-psihologa-pakalpojuma-apjomu-personai-lidz-18-gadiem-kurai-pirmreizeji-noteikta-invaliditate-un-kura-dzivo-gimene>

Nr. p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Mērķa grupa - pakalpojuma saņēmēji	Pakalpojuma sniedzēji	Pakalpojuma finansētāji	Pakalpojuma apjoms	Normatīvais regulējums	Pakalpojuma piešķiršanas pamatojums/saturs
	pakalpojums				nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām. Līdz 480 akadēmiskajām stundām viena mācību gada laikā izglītības iegūšanai.	MK noteikumi Nr.1472 III ¹ nodaļa	<p>*personas iesniegums;</p> <p>*ārstējošā ārsta izziņa, kas apliecina, ka personai ir dzirdes traucējumi, un nepieciešams surdotulka pakalpojums;</p> <p>*VDEĀVK invaliditātes lēmums.</p> <p><u>Pakalpojuma saturs</u></p> <p>Personai ar dzirdes invaliditāti:</p> <p>*individuāli vai izglītojamo grupā nodrošina surdotulka pakalpojumu (nodarbībās, konsultācijās, semināros, eksāmenos un citos ar izglītības programmas apguvi saistītajos pasākumos) profesionālās pamatizglītības, profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības iestādēs.</p> <p>* saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām.</p>

Sociālos pakalpojumus piešķir pamatojoties uz MK Nr.138 ¹²⁷10.punktu, kas paredz, ka lai saņemtu sociālos pakalpojumus, persona uzrāda personu apliecinošu dokumentu un iesniedz sociālajā dienestā¹²⁸:

10.1. iesniegumu;

10.2. ģimenes ārsta izsniegtu izziņu par personas veselības stāvokli, kurā norādīti funkcionālo traucējumu veidi un akūtas infekcijas (piemēram, plaušu tuberkuloze aktīvajā stadijā, akūtas infekcijas slimības) pazīmes (ja tādas ir), kas var ietekmēt sociālo pakalpojumu sniegšanas kārtību. Izziņā papildus norāda rekomendācijas aprūpei un profilaksei, ja persona vēlas saņemt aprūpi mājās (tai skaitā drošības pogas pakalpojumu), pakalpojumu grupu mājā (dzīvoklī), dienas aprūpes centrā, specializētās darbnīcas pakalpojumu, īslaicīgās sociālās aprūpes pakalpojumu, atelpas brīža pakalpojumu vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā;

10.3. psihiatra atzinumu par personas psihisko veselību un speciālajām (psihiatriskajām) kontraindikācijām sociālo pakalpojumu saņemšanai (attiecināms tikai uz personām ar garīga rakstura traucējumiem, ja tās vēlas saņemt aprūpi mājās (tai skaitā drošības pogas pakalpojumu), pakalpojumu grupu mājā (dzīvoklī), dienas aprūpes centrā, specializētās darbnīcas pakalpojumu, īslaicīgās sociālās aprūpes jeb atelpas brīža pakalpojumu vai pakalpojumu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā);

10.4. dokumentus par ienākumiem, ja personai jāveic maksājums par sociālo pakalpojumu un pašvaldībai nav pieejama šāda informācija;

10.5. citus dokumentus, ja tie nepieciešami lēmuma pieņemšanai par atbilstoša sociālā pakalpojuma piešķiršanu.

13. Bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam sociālo pakalpojumu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā nodrošina, pamatojoties uz bāriņtiesas lēmumu, bet bērnam ar smagiem un ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem – šo noteikumu 10. un 11. punktā minētajā kārtībā.

14. Pakalpojumu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā pēc vecāku lūguma bērnam nodrošina, pamatojoties uz šo noteikumu 10. punktā minētajiem dokumentiem un ņemot vērā šo noteikumu 11. punktā minēto kārtību.

15. Ārkārtas gadījumā, ja nav iespējams nodrošināt bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, bērnu var nekavējoties ievietot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, pamatojoties uz vienu no šādiem dokumentiem:

15.1. bāriņtiesas priekšsēdētāja, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieka vai bāriņtiesas locekļa vienpersonisku lēmumu;

15.2. policijas aktu par to, ka bērns atrodas apstākļos, kas apdraud vai turpmāk var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību.

---

¹²⁷ Ministru kabineta noteikumi Nr. 138 "Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu", Izgūts no : <https://likumi.lv/ta/id/305995-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-sanemsanu>

¹²⁸ Sociālos pakalpojumus persona pieprasa tās pašvaldības sociālajā dienestā, kuras teritorijā deklarēta personas dzīvesvieta, vai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos vēršas tieši pie pakalpojuma sniedzēja.

5.tabulā ir apkopots personu skaits, t.sk. bērni ar FT, kuri 2017., 2018., 2019. gadā saņēmuši augstākminētos sociālos pakalpojumus.

5.tabula

Statistikas dati par sociālo pakalpojumu saņemšanu Latvijā 2017-2019 gadā¹²⁹

Nr.p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Personu skaits, kas saņēma sociālos pakalpojumus			Informācijas avots
		2017.gadā	2018.gadā	2019.gadā	
1.	Sociālā aprūpe mājās (aprūpe mājās) – kopā	15437	16754	17239	Pašvaldību sniegtā informācija LM ¹³⁰
1.1.	no tiem bērniem	78	38	70	
2.	Pašvaldību un citu organizāciju sociālās aprūpes centri bērniem	1234	782	658	Pakalpojumu sniedzēju sniegtā informācija LM ¹³¹
3.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojums personām ar dzirdes invaliditāti	1029	1017	1057	LM
4.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojums personām ar redzes invaliditāti	420	434	562	LM
5.	Dienas aprūpes centra pakalpojums	22 295	21 952	20 712	Pašvaldību sniegtā informācija LM
5.1.	no tiem bērniem	4572	4672	3857	
6.	Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums	18 592	19 406	22 184	LM
7.	Transportlīdzekļu pielāgošanas pakalpojums atbilstoši personas funkcionālo traucējumu veidam	29	28	32	LM
8.	Psihosociālās rehabilitācijas pakalpojums personām ar onkoloģisku slimību un viņu tuviniekiem	0	354	364	LM
9.	Psihosociālās rehabilitācijas pakalpojums paliatīvā aprūpē esošiem bērniem				LM
9.1.	Pakalpojumu saņēmušo bērnu skaits	0	289	289	
9.2.	Pakalpojumu saņēmušo	0	823	712	

¹²⁹ LM sniegtā informācija

¹³⁰ Pārskati par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību novada/republikas pilsētas pašvaldībā 20_.gadā. Izgūts no: <http://www.lm.gov.lv/lv/publikācijas-petījumi-un-statistika/statistika/valsts-statistika-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palīdzības-joma/gada-dati>

¹³¹ Pārskati par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 201_. gadā. Izgūts no: <http://www.lm.gov.lv/lv/publikācijas-petījumi-un-statistika/statistika/valsts-statistika-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palīdzības-joma/gada-dati>

Nr.p.k.	Sociālā pakalpojuma nosaukums	Personu skaits, kas saņēma sociālos pakalpojumus			Informācijas avots
		2017.gadā	2018.gadā	2019.gadā	
	ģimenes locekļu skaits				
10.	Asistenta pakalpojums pašvaldībā, augstskolā un koledžā - kopā	9566	10072	10622	LM
10.1.	t.sk., augstskolā un koledžā no 01.09.19.	0	0	15	
11.	Psihologa pakalpojums	2	3	2	LM
12.	Surdotulka pakalpojums	1266	1281	1290	LM

Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums

Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums ir pasākumu kopums, kas nodrošina personas funkcionālo novērtēšanu, tehnisko palīgīdzekļu izgatavošanu, pielāgošanu, lietošanas apmācību, remontu, aprīti nodrošināšanu, kā arī piegādi personas dzīvesvietā.¹³² Tehnisko palīgīdzekļu pakalpojums ir pieejams bērniem:

- ar invaliditāti;
- kuriem tehniskais palīgīdzeklis nepieciešams funkcionālās mazspējas novēršanai;
- ar prognozējamu invaliditāti (ja tehniskā palīgīdzekļa nepieciešamība noteikta individuālajā sociālās rehabilitācijas plānā);
- ar anatomiskiem defektiem (tiesības saņemt protēzes vai ortopēdiskos apavus).

Bērns var saņemt šādus tehniskos palīgīdzekļus:

- pārvietošanās palīgīdzekļus bērniem, piemēram, riteņkrēslu u.c.;
- pašaprūpes palīgīdzekļus, piemēram, funkcionālo gultu,
- pretizgulējuma matraci, dušas un vannas krēslu u.c.;
- citus palīgīdzekļus.¹³³

Bērniem ar dažādiem FT tiek nodrošināti dažāda veida individuāli pielāgoti tehniskie palīgīdzekļi. Ja ir dzirdes traucējumi, to mazināšanai Latvijas Nedzirdīgo savienība nodrošina, piemēram, dzirdes aparātus. Ja ir redzes traucējumi, to mazināšanai Latvijas Neredzīgo biedrība nodrošina dažāda veida tiflotehniku (piem., braila raksta vai pārvietošanās palīgīdzekļi). Ja ir dažādi FT, to mazināšanai Vaivaru tehnisko palīgīdzekļu centrs nodrošina dažāda veida pielāgotus palīgīdzekļus - ortozes, protēzes, riteņkrēslus.¹³⁴

6.tabulā apkopoti dati par personām, kas saņēmuši tehniskos palīgīdzekļus – gan bērni, gan pilngadīgas personas.

¹³² Latvijas Rebulikas Saeima. (2002). Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>

¹³³ Nacionālās veselības dienests. (2020). Bērnu paliatīvā aprūpe. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/739/download>

¹³⁴ Biedrība Latvijas bērniem ar kustību traucējumiem. (2020). Cilvēkiem ar invaliditāti valsts sniedz ne tikai finansiālu atbalstu. Izgūts no http://www.kustibutraucejumi.lv/lv/jaunumi/2462-cilvekiem_ar_invaliditati_valsts_sniedz_ne_tikai_finansialu_atbalstu.html

Tehnisko palīglīdzekļu saņēmušo personu (pilngadīgās un bērni) skaits¹³⁵

Gads	2016	2017	2018	2019	2020
Tehnisko palīglīdzekļu saņēmušo personu skaits	9 842	10 158	11 356	14 195	12 249

Asistenta pakalpojums pašvaldībā

Asistenta pakalpojums pašvaldībā ir atbalsts ārpus mājojuma personai ar ļoti smagu vai smagu invaliditāti, lai mazinātu invaliditātes sekas, palīdzot personai:

- nokļūt uz darbu, saimnieciskās darbības veikšanas vietu (saimnieciskajā darbībā radīto produktu realizācijas vietu) un atpakaļ;
- nokļūt uz izglītības iestādi, kvalifikācijas celšanas un profesionālās pilnveides vietu un atpakaļ;
- nokļūt uz augstākās izglītības iestādi un atpakaļ, palīdzētu apgūt izglītības programmu;
- nokļūt uz dienas aprūpes centru, dienas centru, sociālās rehabilitācijas institūciju un atpakaļ un lai saņemtu pakalpojumu;
- nokļūt uz dažādiem sociāliem un sabiedriskiem pasākumiem un nokļūt atpakaļ, bērniem nodrošinot iespēju iesaistīties pasākumā;
- nokļūt uz ārstniecības iestādēm un dažādām institūcijām, saņemt šo institūciju pakalpojumus un nokļūt atpakaļ;
- iepirktos, apmeklētu teātri, koncertu, sporta spēles vai citu brīvā laika pavadīšanas vietu, iesaistītos pasākumā un nokļūt atpakaļ.¹³⁶

Tiesības saņemt asistenta pakalpojumu ir šādām personām:

- bērnam no 5 līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību, ja slimība vai patoloģiskais stāvoklis atbilst 2014. gada 23. decembra apstiprināto MK noteikumu Nr. 805 „Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbības zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību” 4. pielikuma „Kritēriji invaliditātes noteikšanai un atzinuma sniegšanai par īpašas kopšanas nepieciešamību personām līdz 18 gadu vecumam” 2. daļā noteiktajiem kritērijiem;
- pilngadīgai personai ar I vai II invaliditātes grupu, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu par asistenta pakalpojuma nepieciešamību, kuru sniedz, ņemot vērā invaliditātes ekspertīzes rezultātus.

2021. gada 1. jūlijā spēkā stājās vērienīgas izmaiņas asistenta pakalpojuma pašvaldībā nodrošināšanā, kas izriet no Invaliditātes likuma. Tiks ieviesta vienota anketa visās pašvaldībās pakalpojuma nepieciešamības izvērtēšanai pilngadīgām personām, noteikta vienas vienības cena, paaugstināts atalgojums asistentiem. Vienlaikus tiek mainīts un paplašināts asistenta

¹³⁵ Vaivaru Tehnisko palīglīdzekļu centra rādītāji. Izgūts no : <https://vtpc.lv/lv/budzets>

¹³⁶ Labklājības ministrija. (2020). Asistenta pakalpojums pašvaldībā cilvēkiem ar invaliditāti. Atbalsta pakalpojumi Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/asistenta-pakalpojums-pasvaldiba-cilvekiem-ar-invaliditati>

pakalpojuma bērniem ar invaliditāti tvērums, līdzās asistenta pakalpojumam, nosakot arī pavadoņa un aprūpes pakalpojumu. Šo vadlīniju mērķis ir sniegt pašvaldībām skaidrojumu par Invaliditātes likumā noteiktā aprūpes pakalpojuma saskaņotību ar citos normatīvajos aktos noteiktajiem līdzīga nosaukuma pakalpojumiem, kā arī sniegt ieteikumus Invaliditātes likuma noteiktā aprūpes pakalpojuma nepilngadīgām personām ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam piemērošanai.¹³⁷

7.tabulā atspoguļoti dati par asistentu pakalpojuma pašvaldībā saņēmušo bērnu ar invaliditāti skaits, kurš ar katru gadu pieaug, norādot uz šī pakalpojuma nozīmīgumu un vajadzību, lai nodrošinātu bērniem ar FT pilnvērtīgu dzīvi sabiedrībā, kā arī atslogojot vecākus no asistēšanas pienākumu veikšanas ārpus mājokļa.

7.tabula

Asistenta pakalpojumu saņēmušo bērnu ar invaliditāti skaits¹³⁸

Gads	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Skaitis	696	850	892	920	958	1001

Asistenta pakalpojums izglītības iestādē

Lai sekmētu bērnu ar īpaši smagu invaliditāti iekļaušanu vispārīzglītojošajās skolās, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu, valsts nodrošina asistenta pakalpojumu izglītības iestādēs līdz 40 stundām pārvietošanās un pašaprūpes veikšanai izglītības procesā. Pakalpojumu var saņemt izglītojamie visos obligātās izglītības posmos: bērni no 5 līdz 18 gadu vecumam, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem FT un pilngadīgas personas ar I vai II invaliditātes grupu, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību.

8.tabulā ir atspoguļoti dati par šo pakalpojumu saņēmušo izglītojamo skaitu periodā no 2014. gada līdz 2019. gadam.

8.tabula

Izglītojamo bērnu skaits, kuri saņem asistenta pakalpojumu izglītības iestādēs¹³⁹

Gads	Pirmsskola	1.-12.klase	Profesionālās izglītības iestādes	KOPĀ
2014	56	183	1	239
2015	66	207	1	273
2016	59	210	1	270

¹³⁷Labklājības ministrija. (2021). Invaliditātes likumā noteiktā aprūpes pakalpojuma nodrošināšana. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/media/15468/download>

¹³⁸ Pētījums "Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums" Gala ziņojums. Izgūts no : http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

¹³⁹ Pētījums "Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums" Gala ziņojums. Izgūts no : http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

Gads	Pirmsskola	1.-12.klase	Profesionālās izglītības iestādes	KOPĀ
2017	49	203	0	252
2018	58	181	1	241
2019	78	168	2	247

Ģimenes asistenta pakalpojums

Ģimenes asistenta pakalpojums nodrošina personai atbalstu un apmācību sociālo prasmju apgūšanā, bērna aprūpē un audzināšanā, mājsaimniecības vadīšanā saskaņā ar individuāli izstrādātu sociālās rehabilitācijas plānu. Tas ir pašvaldības apmaksāts pakalpojums, kur saņemšanas apjomu un intensitāti nosaka katra pašvaldībā individuāli, balstoties uz saviem saistošajiem noteikumiem un izvērtējot katras ģimenes vajadzības. Ģimenes asistenta pakalpojumu piešķir, ja SD sociālais darbinieks ir sniedzis atzinumu par pakalpojuma nepieciešamību, izvērtējot katra klienta individuālās vajadzības.¹⁴⁰ Par ģimenes asistentu var kļūt jebkura persona, kurai ir pieredze darbā ar ģimenēm un bērniem. Izvirzītās prasības pret ģimenes asistentiem visur nav vienādas, jo tās nekur nav reglamentētas. Ģimenes asistenta darbu uzrauga un koordinē sociālais darbinieks.

LM īsteno ESF projektu “Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās” (Nr. 9.2.1.1/15/I/001), kura mērķis ir SD darba efektivitātes paaugstināšana un pašvaldībās nodarbināto sociālā darba speciālistu profesionalitātes pilnveidošana. Viena no projektā īstenotajām aktivitātēm ir ģimenes asistenta pakalpojuma izstrāde un aprobēšana, tai skaitā mācību programmas izstrāde, mācību nodrošināšana pašvaldību SD speciālistiem, kuras piedaloties pilotprojektā nodrošinās ģimenes asistentu pakalpojumu sociālo dienestu klientiem.

Ģimenes asistenta pakalpojuma mērķgrupa ir ģimenes ar bērniem, pilngadību sasniegušie jaunieši pēc āpusģimenes aprūpes izbeigšanas un personas ar GRT.¹⁴¹

Atbalsta ģimenes un uzticības personas pakalpojums

Atbalsta ģimenes un uzticības personas pakalpojums ir pašvaldības apmaksāts pakalpojums, kas nodrošina atbalstu bērnam, ģimenei, bērna aprūpē un audzināšanā, personām atbalstu sadzīves iemaņu apgūšanā un sociālās funkcionēšanas prasmju attīstībā. Atbalsta ģimene/uzticības persona veic praktiskas darbības, kā, piemēram, pilnveido ģimenes sociālās iemaņas un prasmes, plāno dienas režīmu bērniem un veicina lietderīgu brīvā laika pavadīšanu, sniedz atbalstu budžeta plānošanā, dažādu sadzīvisku jautājumu kārtošā, palīdz veidot tradīcijas ģimenē utml. Par atbalsta ģimeni/uzticības personu var kļūt ģimenei tuvs draugs, paziņa, kaimiņš. Tiesības saņemt atbalsta ģimenes un uzticības personas pakalpojumu ir:

- ģimenei bērna, viena no bērna vecākiem vai aizbildņa slimības gadījumā;
- nepilnai ģimenei;
- daudz bērnu ģimenei;
- ģimenei, kurai nav pietiekamu prasmju un iemaņu bērna audzināšanā un aprūpē;

¹⁴⁰ Rīgas domes labklājības departaments. Ģimenes asistenta pakalpojums. Izgūts no <https://ld.riga.lv/files/Dazadi%20dokumenti/Prezentacijas/Gimenes%20asistents%20FIN.pdf>

¹⁴¹ Labklājības ministrija. (2020). Informatīvs materiāls par Labklājības ministrijas un pašvaldību sadarbību ģimenes asistentu apmācību un pilotprojekta norisei un izdevumu kompensācijai. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv>

- ģimenei, kurā ir bērns ar FT;
- personām ar GRT;
- personām ar sociālās funkcionēšanas grūtībām.¹⁴²

Dienas aprūpes centra pakalpojums

Dienas aprūpes centra pakalpojums ir pašvaldības apmaksāts pakalpojums. Atbilstoši SPS reģistrā pieejamai informācijai, no 42 dienas aprūpes centriem, astoņi sniedz minēto pakalpojumu bērniem ar smagiem FT. Lai saņemtu pakalpojumu, jāvērsas pašvaldības SD. Pakalpojums pieejams gan DI projektu ietvaros izvērtētiem bērniem, gan tiem bērniem, kuri ir savas pašvaldības sociālā dienesta klienti. Ja dienas aprūpes centrs atrodas citā pašvaldībā un ir sasniedzams ģimenei, to arī ir iespējams saņemt.¹⁴³ Dienas aprūpes centri sniedz pakalpojumus dažādām iedzīvotāju grupām:

- pensijas vecuma personām;
- personām ar garīgās attīstības traucējumiem;
- personām ar fiziska rakstura traucējumiem;
- bērniem invalīdiem;
- bērniem no trūcīgām ģimenēm, ieskaitot bērnus ar uzvedības traucējumiem;
- citām iedzīvotāju grupām, piemēram, personām pēc atbrīvošanas no soda izciešanas vietas, no psihoaktīvām vielām atkarīgajiem un citiem.

9.tabulā norādīti dati par dienas aprūpes centra pakalpojuma saņēmušo bērnu skaitu no pašvaldības finanšu līdzekļiem.

9.tabula

Dienas aprūpes centra pakalpojumu saņēmušo bērnu skaits (pašvaldības finansējums)¹⁴⁴

Gads	Dienas aprūpes centra pakalpojumu saņēmušo bērnu skaits
2016	5399
2017	4672
2018	4672
2019	3847
2020	2372

Bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas

Institūcijas sniedz sociālo un medicīnisko aprūpi, atbalsta, iedrošina un sekmē bērnu centienus būt patstāvīgiem, kā arī veicina bērnu atgriešanu ģimenē un atbalsta bērnu nodošanu adoptijā, audžuģimenē vai aizbildnībā. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27. panta trešā daļa¹⁴⁵ nosaka, ka

¹⁴² Rīgas domes labklājības departaments. Ģimenes asistenta pakalpojums. Izgūts no <https://ld.riga.lv/lv/socialie-pakalpojumi-49/ģimenes-asistenta-pakalpojums.html>

¹⁴³ Labklājības ministrija. (2020). Dienas aprūpes centri bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/jaunums/dienas-aprupes-centri-berniem-ar-smagiem-funkcionaliem-traucejumiem>

¹⁴⁴ LM oficiālā statistika “Pārskati par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu [...] gadā” Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/lv/gada-dati>

¹⁴⁵ Bērnu tiesību aizsardzības likums. Izgūts no : <https://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums>

šķirot bērnu no ģimenes, viņam tiek nodrošināta ārpusģimenes aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē. Ārpusģimenes aprūpi bērnu aprūpes iestādē nodrošina tikai gadījumos, kad aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē nav piemērota konkrētam bērnam. Arī VBTAI uzsver, ka pakalpojums ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā akceptējams galējas nepieciešamības gadījumā, kad bāriņtiesas regulāras un plānveidīgas darbības, meklējot bērna vajadzībām atbilstošu audžuģimeni vai aizbildni, nav devušas gaidīto rezultātu.¹⁴⁶

Kā redzams 10.tabulā, bērnu skaits, kas saņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā, ar katru gadu samazinās. Tāpat redzams, ka katru gadu vidēji 45 – 70 % bērnu atstāj šīs institūcijas, kas norāda uz SBS pakalpojumu nepieciešamību, lai nodrošinātu ģimeņu veselīgu un pilnvērtīgu sociālo funkcionēšanu.

10.tabula

Ilgstošās aprūpes institūcijās dzīvojošo un izstājušos bērnu skaits¹⁴⁷

	Bērnu skaits institūcijās			Bērnu ar FT skaits institūcijās			No institūcijām izstājušos bērnu skaits		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Valsts SAC un pašvaldību u.c. bērnu SAC	852	696	489	256	235	194	614	443	221

Sociālās aprūpes pakalpojums dzīvesvietā bērnam

Sociālās aprūpes pakalpojums dzīvesvietā bērnam, ko nosaka katras pašvaldības saistošie noteikumi. Saistošie noteikumi nosaka no pašvaldības budžeta finansēta aprūpes pakalpojuma bērniem ar invaliditāti piešķiršanas, atteikšanas, izbeigšanas un pārtraukšanas nosacījumus un kārtību, kritērijus aprūpes pakalpojuma nepieciešamības novērtēšanai un apjoma noteikšanai un prasības aprūpes pakalpojuma sniedzējiem. Aprūpes pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināta bērna aprūpe (palīdzība personīgās higiēnas nodrošināšanā, palīdzība apģērbties un noģērbties, ēdiena gatavošana vai uzsildīšana un palīdzība paēst, palīdzība iekļūt gultā un izkļūt no tās, pozicionēšana un pārvietošanās, ārstniecības personu izsaukšana, medikamentu lietošanas nodrošināšana) un uzraudzība, pašaprūpes spēju attīstība un brīvā laika saturīga pavadīšana.¹⁴⁸

¹⁴⁶Valsts bērnu tiesību aizsardzības ministrija. (2020). Metodiskie ieteikumi par bērnu ievietošanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā un iespējamo pārvietošanu. Izgūts no <https://www.bti.gov.lv/lv/metodiskie-ieteikumi-par-bernu-ievietosanu-ilgstosas-socialas-aprupes-un-socialas-rehabilitācijas-institucija-un-iespejamo-parvietošanu>

¹⁴⁷ : LM oficiālā statistika “Pārskati par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu [...] gadā” Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/gada-dati>

¹⁴⁸ Latvijas vēstnesis. (2021). Saistošie noteikumi par aprūpes pakalpojumu bērniem ar invaliditāti. Jēkabpils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr. 14. Izgūts no <https://www.vestnesis.lv/op/2021/114.20>

Īslaicīgās sociālās aprūpes jeb AB pakalpojums institūcijā bērnam ar īpašas kopšanas nepieciešamību

Atrodoties institūcijā, kas sniedz AB pakalpojumu, bērns ar FT saņem profesionālu aprūpi, savukārt ģimene tikmēr iegūst atelpas brīdi personiskajām vajadzībām un garīgās labklājības stabilizēšanai. AB pakalpojums institūcijā ietver bērna uzraudzību, pašaprūpes nodrošināšanu, speciālistu konsultācijas un ēdināšanu četras reizes dienā, pastaigas un saturīgu brīvā laika pavadīšanu. AB pakalpojums institūcijā tiek nodrošināts ne mazāk kā diennakti (24 stundas) gan darba dienās, gan brīvdienās un svētku dienās līdz 30 dienām gadā. AB pakalpojums institūcijā tiek nodrošināts ar izmitināšanu. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 338¹⁴⁹ 77. punktu pakalpojuma sniedzēji nodrošina:

- uzraudzību un individuālu atbalstu aprūpē atbilstoši nepieciešamībai;
- palīdzību pašaprūpē un personīgās higiēnas nodrošināšanā atbilstoši nepieciešamībai;
- sociālā darbinieka konsultācijas atbilstoši nepieciešamībai;
- kognitīvo spēju uzturēšanu vai attīstīšanu;
- prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības;
- brīvā laika aktivitātes un relaksējošās nodarbības;
- pastaigas svaigā gaisā;
- klientu informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai;
- vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstošu ēdināšanu četras reizes dienā;
- speciālistu konsultācijas (piemēram, fizioterapeits, ergoterapeits, fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, logopēds, psihiatrs vai psihologs u.c.) pēc nepieciešamības un iespējām;
- izmitināšanu klientu vajadzībām pielāgotās telpās;
- gultas veļas maiņu atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi 10 dienās;
- citus pakalpojumus.¹⁵⁰

Latvijā šobrīd, pēc publiski pieejamās informācijas, AB pakalpojumu institūcijā bērniem ar FT sniedz:

- *Ģimenes atbalsta centrs "Lejasstrazdi"*

Ģimenes atbalsta centrs "Lejasstrazdi" AB pakalpojuma institūcijā sniegšanu uzsākuši 2021. gada jūnijā un, pēc vadītājas sniegtās informācijas, pakalpojumu saņēmuši 15 bērni. Vadītāja norādīja, ka šis pakalpojums tiek nodrošināts atbilstoši vecāku vajadzībām – bija gadījumi, kad AB pakalpojums institūcijā bija nepieciešams līdz 30 diennaktīm un bija arī gadījumi, kad AB pakalpojuma institūcijā maksimālais apjoms tika dalīts pa konkrētām diennaktīm vai nedēļām.

- *Biedrība "Dižvanagi"*

Pēc biedrības sniegtās informācijas, AB pakalpojumu institūcijā tā nodrošinājusi sekojošā apmērā:

¹⁴⁹ Ministru kabinets (2017). MK noteikumi Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniezjejiem>

¹⁵⁰ Centrālās finanšu un līgumu aģentūras (CFL) (b.g.) 5.1. pielikums. Pakalpojuma "Īslaicīgā sociālā aprūpe" jeb "atelpas brīdis" apraksts. Izgūts no <https://www.cfla.gov.lv>

2018. gadā – pakalpojumu saņēmumu 11 bērni;
2019. gadā – pakalpojumu saņēmumu 14 bērni;
2020. gadā – pakalpojumu saņēmumu 45 bērni.¹⁵¹

Kā redzams, ar katru gadu pieprasījums pēc AB pakalpojuma institūcijā pieaug, neraugoties uz to, ka vecāki aptaujās minējuši, ka bieži vien institucionāla vide bērnos rada trauksmi.

- *Valsts sociālās aprūpes centrs “Rīga” filiāle “Pļavnieki”*

2018. gadā pakalpojumu saņēma 6 bērni;
2019. gadā pakalpojumu saņēma 2 bērni;
2020. gadā pakalpojumu saņēma 1 bērns;
2021. gadā pakalpojumu saņēmis 1 bērns.¹⁵²

- *Valsts sociālās aprūpes centrs “Rīga” filiāle “Rīga”*

VSAC “Rīga” filiāles “Rīga” vadītāja sniedza informāciju, ka AB pakalpojumam institūcijā paredzēta 1 vieta, taču divu gadu laikā, tā nav bijusi aizpildīta.¹⁵³

- *Valsts SIA “Bērnu klīniskās universitātes slimnīca”*

Pēc BKUS sniegtās informācijas, AB pakalpojums institūcijā līdz šim saņemts sekojošā apmērā:

2018. gadā – pakalpojumu saņēmumu 49 bērni;
2019. gadā – pakalpojumu saņēmumu 42 bērni;
2020. gadā – pakalpojumu saņēmumu 46 bērni.¹⁵⁴

- *Dagdas novada Aleksandrova internātpamatskola*

Aleksandrovas internātpamatskolā AB pakalpojums institūcijā sniegts:

2018. gadā – pakalpojumu saņēmumu 9 bērni;
2019. gadā – pakalpojumu saņēmumu 7 bērni;
2020. gadā – pakalpojumu saņēmumu 8 bērni;
2021. gadā (pirmajā pusgadā) – pakalpojumu saņēmumu 13 bērni.¹⁵⁵

DI projekta ietvaros AB pakalpojumu institūcijā nodrošina arī Rēzeknes novada pašvaldības *Tiskādu bērnu nama “Atelpas brīdis”*. Pēc iestādes vadības sniegtās informācijas, AB pakalpojums institūcijā tika sniegts 2018. gadā vienam bērnam. Kopš 2018. gada noris būvdarbi, veidojot daudzfunkcionālo centru, un AB pakalpojums institūcijā netiek sniegts. Pēc būvdarbu pabeigšanas, plānots atjaunot AB pakalpojuma institūcijā sniegšanu, plānotas 6 vietas.

Psihologa pakalpojums

Psihologa pakalpojums iever psihologa konsultācijas bērnam, kuram noteikta pirmreizējā invaliditāte, kā arī bērna vecākiem vai tā likumiskajiem pārstāvjiem¹⁵⁶. Psihologa pakalpojums

---

¹⁵¹ Biedrības “Dižvanagi” pēc pieprasījuma sniegtā informācija.

¹⁵² VSAC “Rīga” filiāles “Pļavnieki” pēc pieprasījuma sniegtā informācija.

¹⁵³ VSAC “Rīga” filiāles “Rīga” pēc pieprasījuma sniegtā informācija.

¹⁵⁴ Valsts SIA “Bērnu klīniskās universitātes slimnīca” pēc pieprasījuma sniegtā informācija.

¹⁵⁵ Aleksandrova internātpamatskolas pēc pieprasījuma sniegtā informācija.

¹⁵⁶ Celmiņa, E. (2019). Atbalsts ģimenei, kurā aug bērns ar īpašām vajadzībām. Labklājības ministrijas Sociālās iekļaušanas politikas departaments. Izgūts no <https://www.saeima.lv>

ietver konsultēšanu, ja ir nepieciešams, psiholoģisko izpēti un psihosociālo rehabilitāciju krīzes un psiholoģisko traumu gadījumā.

Atbalsta grupas vecākiem

Pakalpojuma sniegšanas procesā klientiem tiek sniegts personiskais atbalsts, dotas iespējas iepazīt pašam sevi, pilnveidoties un uzlabot savas attiecības un dzīves kvalitāti. Atbalsta grupas un grupas nodarbības ir nelielas (no 3 līdz 12 dalībnieki). Grupas tikšanās reizēs, profesionāla grupas vadītāja vadībā, aktualizē esošās grūtības, uzklauša citu dalībnieku pieredzi, meklē risinājumus, kā labāk pārvarēt esošos šķēršļus un uzlabotu situāciju. Atbalsta grupās tiek piesaistīti dažādi speciālisti, kas sniedz vecākiem aktuālu informāciju, piemēram, psihologs, ergoterapeits, mūzikas terapeits.¹⁵⁷

Sociālā darbinieka konsultācijas

Sociālā darbinieka konsultācijas sniedz kvalificēts sociālais darbinieks, kura profesionālā darbība ir vērsta uz to, lai panāktu un veicinātu indivīda sociālo problēmu praktisku risinājumu un viņa dzīves kvalitātes uzlabošanu, iekļaušanos sabiedrībā, spēju palīdzēt pašam sev. Sociālais darbinieks, pēc apstākļu izvērtēšanas, sniedz personai palīdzību un atbalstu sociālo problēmu risināšanā, palīdz personai attīstīt spēju risināt personiskās, starppersonu un sociālās problēmas, atbalsta personas attīstības iespējas, kā arī tiesības patstāvīgi pieņemt lēmumus un tos īstenot, piesaista sociālekonomiskos resursus un attiecīgos sociālos pakalpojumus personas vai personu grupas sociālo problēmu risināšanai, nodrošina informāciju par sociālo pakalpojumu sniedzējiem un veido kontaktus starp sociālo pakalpojumu saņēmējiem un sniedzējiem.

Surdotulka pakalpojums bērnam ar dzirdes invaliditāti

Surdotulka pakalpojums bērnam ar dzirdes invaliditāti ir viens no pakalpojumiem izglītības programmas apguvei un saskarsmes nodrošināšanai. Atbilstoši Invaliditātes likumam, valsts pienākums ir nodrošināt surdotulka pakalpojumus cilvēkiem ar dzirdes invaliditāti, ko administrē Latvijas Nedzirdīgo savienība. Kārtību, kādā cilvēki ar dzirdes invaliditāti saņem surdotulka pakalpojumus, un to saturu nosaka:

- 2021. gada 20. aprīlī pieņemtie MK noteikumi Nr. 250 „Kārtība, kādā Latvijas Neredzīgo biedrība un Latvijas Nedzirdīgo savienība sniedz sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un nodrošina tehniskos palīgīdzekļus – tiflotehniku un surdotehniku”;
- 2017. gada 13. jūnijā pieņemtie MK noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.¹⁵⁸

Surdotulka pakalpojums tiek nodrošināts bērnam ar dzirdes traucējumiem, kuram tos nevar kompensēt ar tehniskajiem palīgīdzekļiem. Surdotulka pakalpojumu bērnam ar dzirdes traucējumiem var pieprasīt izglītības programmas apguvei un saskarsmes nodrošināšanai. Lai pieprasītu pakalpojumu, bērna vecāki vai likumiskie pārstāvji vēršas Latvijas Nedzirdīgo savienībā un iesniedz:

- iesniegumu;

---

¹⁵⁷Pakalpojuma "Atbalsta grupa un grupas nodarbības" apraksts. 6.1. pielikums. Izgūts no <http://jauna.vidzeme.lv>

¹⁵⁸ Labklājības ministrija. (2020). Surdotulka pakalpojums cilvēkiem ar dzirdes invaliditāti. Sociālie pakalpojumi. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/surdotulka-pakalpojums-cilvekiem-ar-dzirdes-invaliditati>

- ārstējošā ārsta izziņu, kas apliecina, ka bērnam ir dzirdes traucējumi un nepieciešams surdotulka pakalpojums;
- invaliditātes apliecības kopiju vai citu dokumentu, kas apliecina, ka bērnam ir noteikta invaliditāte, vai piekrišanu, ka Latvijas Nedzirdīgo savienībā pieprasa un saņem no VDEĀVK informāciju par bērnam noteikto invaliditāti.¹⁵⁹

Cilvēkiem ar dzirdes invaliditāti, surdotulka pakalpojums saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām tiek nodrošināts līdz 120 stundām gadā. Cilvēkiem ar dzirdes invaliditāti vai izglītojamo grupā, nodrošina surdotulka pakalpojumu līdz 480 akadēmiskajām stundām, viena mācību gada laikā (nodarbībās, konsultācijās, semināros, eksāmenos un citos ar izglītības programmas apguvi saistītajos pasākumos) profesionālās pamatizglītības, profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības iestādēs.

No 2021. gada 1. jūlija būs pieejami divi jauni pakalpojumi bērniem ar FT:

- Pavadoņa pakalpojums bērniem, kuriem nav nepieciešama īpaša kopšana, bet ir nepieciešams atbalsts, lai pārvietotos ārpus mājokļa. Jauns VDEĀVK atzinums par pavadoņa pakalpojuma nepieciešamību. Pakalpojuma apjoms: 60 stundas mēnesī;
- Aprūpes pakalpojums bērniem, kuriem ir nepieciešama īpaša kopšana (apmaksāts no pašvaldību budžeta). Bez ģimenes ienākumu testēšanas, ja sociālais dienests konstatējis aprūpes pakalpojuma bērnam nepieciešamību. Pakalpojuma apjoms: līdz 80 stundām mēnesī.¹⁶⁰¹⁶¹

Bērnu paliatīvā aprūpe

Bērnu paliatīvā aprūpe ir aktīva, visaptveroša, starpdisciplināra aprūpe bērniem ar progresējošām hroniskām slimībām, kuru izārstēšana vairs nav iespējama. Paliatīvajā aprūpē prioritāra ir sāpju un citu simptomu kontrole, kā arī ar to saistīto bērna un viņa ģimenes sociālo, psiholoģisko un garīgo problēmsituāciju pārvaldība. Paliatīvā aprūpe nodrošina bērnam iespējami labāko dzīves kvalitāti, līdz iestājas nāve.¹⁶²

Paliatīvā aprūpe pacientiem ar noteiktām diagnozēm var tikt nodrošināta stacionārā, gan ambulatori – ģimenes ārsta uzraudzībā mājas vizīšu ietvaros.¹⁶³

Bērnu paliatīvās aprūpes pakalpojumi:

- ģimenes ārsta mājas vizītes;
- veselības aprūpes pakalpojumi mājās, tai skaitā, medicīniskā rehabilitācija mājās;

¹⁵⁹ Asistenti.lv (2021). Surdotulka pakalpojumi bērnam ar dzirdes traucējumiem, izglītības programmas apguvei un saskarsmes nodrošināšanai https://www.asistenti.lv/wp/wp-content/uploads/2021/05/surdotulka_pakalpojumi.pdf

¹⁶⁰ Labklājības ministrija. Asistenta pakalpojums. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/media/15170/download>

¹⁶¹ Latvijas Republikas Saeima. (2002). Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

¹⁶² Ministru kabinets. (2017). Noteikumi par psihosociālās rehabilitācijas pakalpojumu paliatīvā aprūpē esošiem bērniem un viņu ģimenes locekļiem. Ministru kabineta noteikumi Nr. 766. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/296009-noteikumi-par-psihosocialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-paliativa-aprupe-esosiem-berniem-un-vinu-gimenes-locekliem>

¹⁶³ Nacionālās veselības dienests. (2020). Paliatīvā aprūpe. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/paliativa-aprupe>

- multidisciplinārās komandas pakalpojumi paliatīvās aprūpes kabinetos;
- stacionārā aprūpe.

Bērnu paliatīvā aprūpe aptver visu ģimeni, un bērna aprūpes darbā iesaistās dažādu speciālistu komanda. Latvijā ir pieejami sekojoši paliatīvās aprūpes kabineti bērniem un stacionārā paliatīvā aprūpe bērniem: BKUS, Liepājas slimnīca, biedrības "Dižvanagi".¹⁶⁴

Saņemot pakalpojumus paliatīvās aprūpes kabinetā, jāveic pacienta līdzmaksājums, izņemot gadījumus, ja pacients ietilpst, kādā no pacienta līdzmaksājuma atbrīvotajām iedzīvotāju grupām. Savukārt pacientiem, kuri saņem paliatīvās aprūpes pakalpojumus stacionārajā ārstniecības iestādē vai mājās, pacienta līdzmaksājums nav jāveic.

Psihosociālā rehabilitācija ir paliatīvās aprūpes sastāvdaļa, līdz ar to, pakalpojums tiek uzsākts tūlīt pēc bērna uzņemšanas paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē un sniegts atbilstoši bērna individuālajā paliatīvās aprūpes plānā noteiktajam. Konsultācijas var tikt sniegtas: telefoniski, izmantojot informācijas tehnoloģijas, paliatīvās aprūpes kabineta telpās, bērna dzīvesvietā visā Latvijā. "Bērnu paliatīvās aprūpes biedrība" nodrošina atbalsta sistēmu, kas sniedz psihosociālu, medicīnisku un garīgu atbalstu ģimenēm, kurās ir bērni ar progresējošām hroniskām slimībām un tiem, kuriem radikālas terapijas iespējas ir izsmeltas.¹⁶⁵

Mājokļa pielāgošanas pakalpojums

Mājokļa pielāgošanas pakalpojumu¹⁶⁶ izmanto ļoti reti kā valsts, tā pašvaldību finansēto pakalpojumu gadījumos. Valsts sniegto atbalstu mājokļa pielāgošanai regulē 21.12.2010. MK noteikumi Nr. 1170.¹⁶⁷ Pakalpojums ir paredzēts, lai personas ar I invaliditātes grupu, personas ar II grupas redzes vai dzirdes invaliditāti un personas līdz 18 gadu vecumam, kurām noteiktas medicīniskās indikācijas bērna ar invaliditāti īpašas kopšanas nepieciešamībai, varētu paplašināt savas finansiālās iespējas pielāgot savu mājokli atbilstoši funkcionālā traucējuma veidam. Saskaņā ar augstākminētajiem noteikumiem, atbalstu sniedz, piešķirot no valsts budžeta līdzekļiem finansējumu, lai atlīdzinātu par personu mājokļu pielāgošanu samaksātos kredīta procentus atbilstoši kredīta līgumam.

LM apkopotie dati par pakalpojumu "Kredīta procentu segšana invalīdiem, kuri ņēmuši kredītu mājokļa pielāgošanai" liecina, ka laikā no 2014. gada līdz 2019. gadam šo pakalpojumu ir saņēmušas tikai četras personas, pa vienai 2014., 2015., 2016. un 2019. gadā. Pakalpojumam

¹⁶⁴ Nacionālās veselības dienests. (2020). Bērnu paliatīvā aprūpe. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/739/download>

¹⁶⁵ Nacionālās veselības dienests. (2020). Bērnu paliatīvā aprūpe. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/739/download>

¹⁶⁶ Personām ar I invaliditātes grupu (neatkarīgi no traucējumu veida), personām ar II grupas redzes vai dzirdes invaliditāti un personām līdz 18 gadu vecumam, kurām ir noteiktas medicīniskās indikācijas bērna ar invaliditāti īpašas kopšanas nepieciešamībai, ir tiesības saņemt atbalstu viena mājokļa pielāgošanai (atbalstu sniedz, piešķirot no valsts budžeta līdzekļiem finansējumu, lai atlīdzinātu par personas mājokļa pielāgošanu samaksātos kredīta procentus atbilstoši līgumam ar Latvijas Republikā reģistrētu kredītiestādi)

¹⁶⁷ MK noteikumi Nr. 1170 "Noteikumi par kārtību, kādā personas ar invaliditāti saņem atbalstu mājokļa pielāgošanai, un atbalsta saņemšanas nosacījumiem" Izgūts no : <https://likumi.lv/ta/id/223578-noteikumi-par-kartibu-kada-personas-ar-invaliditati-sanem-atbalstu-majokla-pielagosanai-un-atbalsta-sanemsanas-nosacijumiem>

izlietotie valsts budžeta līdzekļi 2014. gadā bija 1 401 EUR, 2015. gadā – 1 360 EUR, 2017. gadā – 139 EUR, 2019. gadā – 1 263 EUR. Visos gadījumos pakalpojums sniegts Rīgā dzīvojošajiem.¹⁶⁸ Pašvaldību finansētais mājokļa pielāgošanas pabalsta apmērs var atšķirties dažādās pašvaldībās. Piemēram, Liepājas pašvaldībā pieejamais pabalsta apmērs ir līdz 15 000 EUR vienai personai.¹⁶⁹

Medicīniskā rehabilitācija

Lai saņemtu nosūtījumu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, sākotnēji ir jāvērsas pie ģimenes ārsta. Ģimenes ārsts, izvērtējot pacienta veselības stāvokli un medicīniskās indikācijas, nepieciešamības gadījumā izraksta nosūtījumu pie rehabilitologa vai fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsta.¹⁷⁰ Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, kurš ir līgumattiecībās ar Nacionālo veselības dienestu, ir tiesīgs izsniegt nosūtījumu valsts apmaksātas rehabilitācijas saņemšanai. Medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus sniedz fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsti, funkcionālie speciālisti, multiprofesionālu vai monoprofesionālu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu veidā, piedaloties citām ārstniecības un ārstniecības atbalsta personām.

To, vai medicīnisko rehabilitāciju nepieciešams saņemt ambulatori, dienas stacionārā, stacionārā vai mājās, nosaka fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, izvērtējot pacienta veselības stāvokli. Medicīnisko rehabilitāciju var iedalīt stacionārajā rehabilitācijā un ambulatorajā rehabilitācijā.

- *Stacionārā medicīniskā rehabilitācija*

Saņemot valsts apmaksāto stacionāro medicīnisko rehabilitāciju, veicot pacientu atlasī medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsti novērtē:

- pacienta veselības stāvokli un ar to saistītos funkcionālos ierobežojumus;
- medicīniskās rehabilitācijas potenciālu;
- pacienta un viņa piederīgo motivāciju;
- veselības stāvokļa stabilitāti rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai;
- optimālāko medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanas veidu.¹⁷¹

Stacionārās rehabilitācijas veidi:

- muskuloskeletālā rehabilitācija;
- spinālo pacientu un kardiopulmonālā rehabilitācija;
- neirorehabilitācija;
- bērnu rehabilitācija;

---

¹⁶⁸ Pētījums “Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums” Gala ziņojums. Izgūts no :

http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

¹⁶⁹ 15.02.2018. Liepājas pilsētas domes Saistošie noteikumi Nr.3 “Par pabalstu mājokļa ārējās vides pielāgošanai personai, kura pārvietojas riteņkrēslā”. Izgūts no : <https://m.likumi.lv/doc.php?id=297775>

¹⁷⁰ Šaboņa, I. (2012). Valsts apmaksātā medicīniskā rehabilitācija. Izgūts no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/252470-valsts-apmaksata-mediciniska-rehabilitacija-2012>

¹⁷¹ Nacionālās veselības dienests. (2021). Medicīniskā rehabilitācija. Valsts apmaksāti veselības aprūpes pakalpojumi. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/mediciniska-rehabilitacija>

- vispārējā rehabilitācija.¹⁷²

Pakalpojumus sniedz fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsti, funkcionālie speciālisti konsultāciju, multiprofesionālu vai monoprofesionālu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu veidā, piedaloties citām ārstniecības un ārstniecības atbalsta personām. To, vai medicīnisko rehabilitāciju nepieciešams saņemt ambulatori, dienas stacionārā, stacionārā vai mājās, nosaka fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts, izvērtējot pacienta veselības stāvokli.¹⁷³

- *Ambulatorā rehabilitācija*¹⁷⁴

Ambulatorās rehabilitācijas mērķis ir atjaunot veselību un darbības bez ķirurģiskās ārstēšanas (konservatīvi), pēc ķirurģiskās ārstēšanas rehabilitācijas programmas ietvaros un veselības traucējumu profilaktiskos nolūkos. Piemēram, Nacionālais Rehabilitācijas Centrs "Vaivari", izvērtējot pacienta funkcionālo stāvokli fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts var nozīmēt sekojošas rehabilitācijas tehnoloģijas:

- fizioterapijas nodarbības līdz 10 reizēm;
- ergoterapijas nodarbības līdz 10 reizēm;
- logopēda nodarbības līdz 10 reizēm.¹⁷⁵

1.2.2. DI projekta īstenošana Latvijā

Kopš 2016. gada, bērniem ar invaliditāti, SBS pakalpojumu atbalsts tiek sniegts ES fondu atbalstīto DI projektu ietvaros. Saskaņā ar 16.06.2015. MK noteikumiem Nr. 313 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem" 9.2.2.1. pasākuma "Deinstitutionalizācija" īstenošanas noteikumi" DI projektos tiek sniegts atbalsts bērniem līdz 17 gadu (ieskaitot) vecumam ar FT, kuriem noteikta invaliditāte un kuri dzīvo ģimenēs, t.i.:

- individuālo vajadzību izvērtēšana un individuālo sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānu (atbalsta plāns) izstrāde;
- dienas aprūpes centra pakalpojums - bērns var saņemt uzraudzību un individuālu atbalstu, pavadīt brīvo laiku, izglītoties, attīstīt sociālās prasmes u.tml.;
- sociālās rehabilitācijas pakalpojumi - piemēram, psihologu, logopēdu, citu speciālistu pakalpojumi, dažādas terapijas, konsultācijas.

Papildus DI ietvaros bērni ar invaliditāti, kuriem ir izsniegts VDEĀVK atzinums par īpašas

---

¹⁷² Nacionālās veselības dienests. (2021). Medicīniskā rehabilitācija. Valsts apmaksāti veselības aprūpes pakalpojumi. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/medicinska-rehabilitacija>

¹⁷³ Nacionālais Rehabilitācijas Centrs Vaivari. (2018). Izgūts no <https://www.nrcvaivari.lv/lv/valsts-apmaksata-ambulatora-rehabilitacija-un-dienas-stacionara-pakalpojumi>

¹⁷⁴ Nacionālās veselības dienests. (2021). Medicīniskā rehabilitācija. Valsts apmaksāti veselības aprūpes pakalpojumi. Izgūts no <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/medicinska-rehabilitacija>

¹⁷⁵ Nacionālais Rehabilitācijas Centrs Vaivari. (2018). Izgūts no <https://www.nrcvaivari.lv/lv/valsts-apmaksata-ambulatora-rehabilitacija-un-dienas-stacionara-pakalpojumi>

kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem FT, var saņemt:

- aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā bērniem līdz 4 gadu (ieskaitot) vecumam līdz 50 stundām nedēļā, bet bērniem no 5 līdz 17 gadu (ieskaitot) vecumam līdz 10 stundām nedēļā;
- īslaicīgās sociālās aprūpes jeb “atelpas brīža” diennakts pakalpojumu, nodrošinot bērna pieskatīšanu, aprūpi, pašaprūpes spēju attīstību un saturīgu brīvā laika pavadīšanu.¹⁷⁶

Pirms 2021. gada Administratīvi teritoriālās reformas, DI projektā no 119 pašvaldībām nepiedalījās Rīgas pilsētas, Jaunjelgavas, Ciblas un Līvānu novadu pašvaldības.

11.tabulā apkopota informācija par bērnu ar FT skaitu 2020.gadā sadalījumā pa vecuma grupām un plānošanas reģioniem.

11.tabula

Bērnu ar FT skaits 2020. gadā sadalījumā plānošanas reģionos¹⁷⁷

Plānošanas reģions	Kopā	No tiem 0-4 gadi	No tiem 5-13 gadi	No tiem 14-17 gadi	No tiem atzinums īpašās kopšanas nepieciešamībai
Kurzemes PR	1119	123	643	353	338
Latgales PR	1220	154	692	374	372
Rīgas PR	4069	601	2286	1182	1140
Vidzemes PR	943	133	513	297	259
Zemgales PR	1041	146	582	313	360
Nezināms (nav norādīta adrese)	52	3	24	25	9
LATVIJĀ KOPĀ:	8444	1160	4740	2544	2778

ERAF DI projekta ietvaros SBS pakalpojumu sniegšanai bērniem ar FT līdz 2022. gada beigām plānots izveidot **71 sociālo pakalpojumu sniegšanas vietas ar 389 klientu vietām**, tajā skaitā:

- 25 dienas aprūpes centrus ar 302 vietām;
- 39 sociālās rehabilitācijas centrus¹⁷⁸;
- 7 AB pakalpojuma institūcijas ar 48 vietām.¹⁷⁹

¹⁷⁶ Pētījums “Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditātes tiesībām ieviešanas izvērtējums” Gala ziņojums. Izgūts no :

http://sf.lm.gov.lv/f/files/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020_1_1.pdf

¹⁷⁷ Plānošanas reģionu nepublicēti statistikas dati par 2020.gadu pēc pieprasījuma.

¹⁷⁸ Sociālās rehabilitācijas centru skaita kā 1 arī attiecībā uz klientu vietām.

¹⁷⁹ LM publiski pieejamā informācija par DI projekta norisi. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-par-projektu>

DI projekta ietvaros, lielākoties pašvaldības veidos jaunas sociālo pakalpojuma sniegšanas vietas, bet daļa - pilnveidos jau esošos pakalpojumus. 12.tabulā atspoguļoti dati par DI projekta ietvaros izveidotajiem sociālajiem pakalpojumiem, t. sk., AB pakalpojumu institūcijā, kopā līdz 2022. gadam plānots izveidot AB pakalpojumu institūcijā ZPR, VPR un LPR ar kopējo vietu skaitu – 48, kas norāda uz AB pakalpojuma institūcijā nepieciešamību un pieprasījumu pēc tā.

12.tabula

DI projekta ietvaros izveidotie SBS pakalpojumi dalījumā pa plānošanas reģioniem¹⁸⁰

Reģions	Dienas aprūpes centrs	AB Pakalpojums institūcijā	Sociālās rehabilitācijas centrs	Kopā
Zemgales PR	104	26	5	135
Vidzemes PR	61	10	8	79
Rīgas PR	10	0	13	23
Kurzemes PR	35	0	2	37
Latgales PR	92	12	11	115
KOPĀ:	302	48	39	389

13. tabulā apkopotie dati apliecina, ka DI projekta ietvaros 678 unikālas personas (bērni ar FT un vecāki) līdz 2021. gada 30. jūlijam ir saņēmušas dažādus SBS pakalpojumus, t.sk., AB pakalpojums institūcijā tika nodrošināts 149 bērniem ar FT.

¹⁸⁰ LM publiski pieejamā informācija par DI projekta norisi. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-par-projektu>

DI projekta ietvaros nodrošinātie SBS pakalpojumi līdz 30.06.2021¹⁸¹

Plānošanas reģions	Unikālo bērnu ar FT skaits griezumā pa SBS pakalpojumiem					Unikālo veākus saņēma sociālās rehabilitācijas pakalpojums
	Aprūpes mājās pakalpojums	AB pakalpojums institūcijā	Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi bērniem ar FT	Dienas aprūpes centra pakalpojums	Unikālo bērnu ar FT skaits kopā*	
Kurzemes PR	46	57	183	1	223	116
Latgales PR	77	15	258	7	304	150
Rīgas PR	124	37	273	4	377	133
Vidzemes PR	61	9	280	4	310	111
Zemgales PR	114	31	249	3	299	168
KOPĀ	422	149	1243	19	1513	678

*Unikālais bērnu ar FT skaits – bērns ir ieskaitīts vienu reizi, pieņemot, ka viens bērns var saņemt vairākus SBS pakalpojumus.

Saskaņā ar VDEĀVK datiem, 2019. gadā **RPR** ir 3970 bērni ar invaliditāti, no kuriem 38% jeb 1523 bērni dzīvo partnerpašvaldībās.¹⁸² RPR pašvaldībās DI projekta ietvaros SBS pakalpojumus saņem 530 personas no kuriem 347 bērni ar FT. Pieprasītākie pakalpojumi bērniem ar FT ir sociālās rehabilitācijas un aprūpes pakalpojums. RPR pašvaldībā bērni var saņemt ļoti plašu klāstu sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, tostarp ergoterapiju, fizioterapiju, kanisterapiju, mākslas terapiju, psihologa konsultācijas, logopēda konsultācijas, hidroterapiju, reitterapiju un citus.¹⁸³

ZPR ģimenēs dzīvo 1028 bērni ar FT, 392 no viņiem ir izstrādāti atbalsta plāni. Bērnu sociālās aprūpes institūcijās dzīvo 125 bērni, kas palikuši bez vecāku gādības. ZPR pašvaldībās DI projekta ietvaros SBS pakalpojumus saņēmuši 268 bērni ar FT¹⁸⁴. Pieprasītākie pakalpojumi bērniem ar FT ir sociālās rehabilitācijas un aprūpes pakalpojums un aprūpes pakalpojumi.

Saskaņā ar **VPR** DI plānā sniegto informāciju 2019. gadā VPR pašvaldībās dzīvoja kopumā 926 bērni ar FT. Līdz 2019. gada 31. decembrim kopumā individuālo vajadzību izvērtēšana veikta

¹⁸¹ VPR sniegtā informācija.

¹⁸² Rīgas plānošanas reģions (2020). Rīgas plānošanas reģiona deinstitutionalizācijas plāna 2017.-2020. Gadam ieviešanas progresa izvērtējums. Rīgas plānošanas reģiona Eiropas Sociālā fonda projekts „Deinstitutionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem” (Projekta numurs: 9.2.2.1./15/I/002) Izgūts no http://rpr.gov.lv/wp-content/uploads/2020/03/DI_plana_ieviesanas_parskats_MAR_31_2020.pdf

¹⁸³ Rīgas plānošanas reģiona Eiropas Sociālā fonda projekts „Deinstitutionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem” (Projekta numurs: 9.2.2.1./15/I/002). (2020). Rīgas plānošanas reģiona deinstitutionalizācijas plāna 2017.-2020. gadam ieviešanas progresa izvērtējums. Izgūts no <http://rpr.gov.lv/deinstitutionalizācijas-projekta-ietvaros-jau-530-personas-regiona-sanem-socialos-pakalpojumus/>

¹⁸⁴ Zemgales plānošanas reģiona deinstitutionalizācijas plāna 2017.-2020. gadam izvērtējums. Izgūts no : [file:///C:/Users/User/Downloads/ZPR_DI_plana_izvertejums_2020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/ZPR_DI_plana_izvertejums_2020%20(1).pdf)

440 bērniem ar FT. Kopumā kopš 2016. gada pakalpojumus saņēmuši 222 bērni ar FT. Dalījumā pa pakalpojumu grupām visvairāk – 199 bērni ar FT ir saņēmuši sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Sociālās aprūpes pakalpojumus saņēmuši 38 bērni ar FT, atelpas brīža pakalpojumu 8 bērni, bet dienas aprūpes centra pakalpojumu 1 bērns. Bērniem ar FT sniegti 35 veidu sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, no kuriem visvairāk izmantotas šādu speciālistu konsultācijas un individuālais atbalsts – fizioterapija (31%), kanisterapija (10%), tomatis terapija (10%), ārstnieciskā masāža (7%), montesori (6%), hidroterapija (5%).¹⁸⁵

KPR pašvaldībās 2019.gadā dzīvoja 371 bērni ar FT. No 2016. – 2017. gadam veiktās izvērtēšanas (izvērtēti 277 bērni ar FT) dažādu iemeslu (piemēram, bērns sasniedzis pilngadību, nav pagarināta invaliditāte) dēļ ir notikušas izmaiņas izvērtēto bērnu skaitā un 2019. gadā tika uzsākts papildus vērtēšanas process un uz 2019. gada 31. decembri tika izvērtēti un atbalsta plāni tika izstrādāti 34 bērniem ar FT. Tiek plānota vēl 20 bērnu ar FT papildu izvērtēšana un atbalsta plānu izstrāde arī 2020. gadā. Uz 2019. gada 31. decembri 142 bērni ar FT saņēma ESF atbalstītus sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes pakalpojumus. Vispieprasītākais pakalpojums bērniem ar FT ir fizioterapijas (43%), logopēda (18%) un ergoterapijas (16%) pakalpojumi.¹⁸⁶

Saskaņā ar VDEĀVK datiem, 2019. gada decembrī **LPR** ir 1 209 bērni ar invaliditāti. Individuālo vajadzību izvērtējumi veikti un individuālie atbalsta plāni sagatavoti 403 bērniem ar FT. 2020. gadā papildus plānots veikt individuālo vajadzību izvērtējumus provizoriski vēl 137 bērniem. No DI projekta ietvaros LPR izvērtētajiem 403 bērniem ar FT līdz 2019. gada beigām pakalpojumus bija saņēmuši kopumā 219 bērni. 207 bērni ir saņēmuši sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, 8 bērni – sociālās aprūpes pakalpojumus, bet 13 bērni – "atelpas brīža" pakalpojumus. Biežākie sociālās rehabilitācijas pakalpojumi bijuši: fizioterapija (87 bērni), masāža (81), reitterapija (79), kanisterapija (49).¹⁸⁷

1.2.3. IBM bērniem ar FT aprobācijas izmēģinājumu projekta rezultāti

IBM izstrādi, saskaņā ar noslēgto līgumu, veica personu apvienība, kura sastāv no "Biedrības "Latvijas Veselības ekonomikas asociācija" un biedrības "Latvijas Sarkanais krusts" Kurzemes komiteja".

---

¹⁸⁵ Vidzemes plānošanas reģiona deinstitucionalizācijas plāna ieviešanas progressa izvērtējums. Izgūts no : http://jauna.vidzeme.lv/upload/vidzeme_ieklaus/VPR_DI_izvertejums.pdf

¹⁸⁶ Kurzemes plānošanas reģiona deinstitucionalizācijas plāna 2017.-2020.gadam ieviešanas progressa izvērtējums. Izgūts no : https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2020/04/KPR_DI_plana_progressa_izvertejums.pdf

¹⁸⁷ Latgales plānošanas reģiona Deinstitucionalizācijas plāna ieviešanas progressa izvērtējums. Izgūts no : https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2016/materiali/LPR_Di_ievie%C5%A1anas_progressa_izv%C4%93rt%C4%93jums_2020_Preciz.pdf

IBM mērķi ir:

- piedāvāt bērniem un viņu vecākiem lielākas pašnoteikšanās iespējas un plānot atbalstu, ņemot vērā katra bērna un viņa vecāku individuālās vajadzības, tādējādi nodrošinot bērnam iespējami efektīvāko atbalstu funkcionālo traucējumu un to radīto seku novēršanai vai mazināšanai, lai veicinātu vienlīdzīgu iespēju izmantošanu sabiedrībā;
- uzlabot publiskā finansējuma izmantošanas efektivitāti un lietderību.¹⁸⁸

IBM ieviešanas uzdevumi ir izstrādāt:

- bērna un vecāku vajadzību izvērtēšanas kārtību, nosakot ilgtermiņa un īstermiņa mērķus, un, atbilstoši nospraustajiem mērķiem, veicot SBS pakalpojumu atlasī prioritārā secībā;
- atbalsta plāna izveides kārtību, iekļaujot tajā izvērtēšanas rezultātā atlasītos SBS pakalpojumus un ņemot vērā pieejamos finanšu resursus;
- bērnam un viņa vecākiem SBS pakalpojumu saņemšanas kārtību;
- sasniegto rezultātu pārskatīšanas kārtību, veicot atkārtotu izvērtēšanu, un atbalsta plāna izstrādi;
- IBM ieviešanas administrēšanas kārtību.¹⁸⁹

IBM mērķa grupa ir bērni ar funkcionāliem traucējumiem, kuriem VDEĀVK ir noteikusi invaliditāti, viņu likumiskie pārstāvji vai audžuģimenes, kuriem DI projekta ietvaros veikts individuālo vajadzību izvērtējums.

Izmēģinājumu projekts tika īstenots 14 mēnešus no 2018. gada 1. septembra līdz 2019. gada 31. oktobrim. Kā izmēģinājumu projekta sadarbības partneri tika piesaistītas 10 Latvijas pašvaldības¹⁹⁰. Izmēģinājumu projektā tika plānots iesaistīt 100 bērnus ar FT un viņu vecākus (10 katrā pašvaldībā), bet izmēģinājumu projekta laikā tika noslēgti līgumi par dalību izmēģinājumu projektā ar 103 bērnu vecākiem, jo viens bērns izstājās no izmēģinājumu projekta, neuzsākot saņemt pakalpojumus, bet divi bērni izstājās no izmēģinājumu projekta pakalpojumu saņemšanas periodā, un viņu vietā tika atlasīti citi dalībnieki. Analizējot rezultātīvos rādītājus, tiek ņemti vērā iegūtie rezultāti par **102 bērniem**, ar kuriem izmēģinājumu projekta laikā tika noslēgti līgumi un kuri faktiski saņēma pakalpojumus.

Pamatojoties uz individuālo vajadzību izvērtēšanu, atbalsta plāns tika izstrādāts un tā īstenošanai pieejamais finansējums tika noteikts uz sešiem mēnešiem. Katram dalībniekam, atbalsta saņemšanai izmēģinājumu projekta ietvaros, tika izstrādāti divi atbalsta plāni. Izmēģinājumu projekta laikā katram dalībniekam vajadzību izvērtēšana tika veikta trīs reizes: pirmā atbalsta plāna izstrādei, otrā atbalsta plāna izstrādei un izmēģinājumu projekta noslēgumā, lai novērtētu atbalsta plānā nosprausto mērķu izpildi, un sniegtu ieteikumus izmēģinājumu projekta dalībniekiem atbalsta organizēšanai pēc izmēģinājumu projekta

¹⁸⁸ 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/ru/media/3010/download>

¹⁸⁹ 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/ru/media/3010/download>

¹⁹⁰ Izmēģinājumu projektā kā sadarbības partneri tika piesaistītas 10 pašvaldības: Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras pilsētas pašvaldība un Bauskas, Talsu, Balvu, Madonas, Ogres, Tukuma novada pašvaldība. Sadarbības partnerus apstiprināja Sociālo pakalpojumu attīstības padome ar 2018. gada 17. aprīļa lēmumu Nr.1

īstenošanas. Izmēģinājumu projektā bija viens izņēmuma gadījums, kad bērnam saistībā ar tā veselības stāvokli, tika veikta papildus izvērtēšana un trešā atbalsta plāna izstrāde otrajā izmēģinājumu projekta īstenošanas pusgadā.

Analizējot pakalpojumu pieejamību izmēģinājumu projekta norises vietās, 3. nodevuma¹⁹¹ autori ir pierādījuši, ka ģimenēm nepieciešamo pakalpojumu klāsts būtiski atšķiras starp pašvaldībām un to pārklājums ir nevienmērīgs. Likumsakarīgi lielākajās pašvaldībās – Jelgavas, Liepājas un Valmieras pilsētās, kā arī lielākajos novados – Ogres, Rēzeknes, Talsu novados ir vairāk pakalpojumu sniedzēju un pakalpojumu pieejamība ir labāka.

Analizējot datus pēc pakalpojumu veida, var redzēt, ka vismazāk izplatītie pakalpojumi visos izmēģinājumu projektā iesaistītajos novados un pilsētās ir pakalpojumi, kuriem nepieciešama specifiska infrastruktūra un aprīkojums: atelpas brīža pakalpojums institūcijā, reitterapijas nodarbības, specifiskas speciālistu konsultācijas vai nodarbības, piemēram, ABA terapijas individuālās nodarbības, kuru pieejamība reģionos šobrīd ir ļoti ierobežota vai nav pieejama.

Izmēģinājumu projekta ietvaros saskaņā ar IBM metodiku, pakalpojumi tika noteikti kā bērnam un vecākam nepieciešamo pakalpojumu komplekss, kas var ietvert gan izglītības, gan sociālo, gan veselības aprūpes pakalpojumu elementus, lai maksimāli efektīvi un iespējami optimālā termiņā sasniegtu bērna attīstībai vislabāko rezultātu.

IBM metodikā, kas tika aprobēta izmēģinājumu projektā, atbalsta plānā tika izdalītas trīs atbalsta jomas¹⁹²:

1. Ģimenes atbalsta spēju stiprināšana (šajā jomā pakalpojumi tika piešķirti vecākiem, kas vērsti uz vecāka kapacitātes stiprināšanu, lai nodrošināšanu bērnam kvalitatīvāku aprūpi, un tajā ietilpa šādi pakalpojumi – psihologa un psihoterapeita konsultācijas vecākiem, atelpas brīža pakalpojums institūcijā (skatīt 14. tabulu) un mājās, transporta apmaksu vecākiem, lai apmeklētu pakalpojumus, u.c.).
2. SBS pakalpojumi bērnam zaudētās funkcijas kompensēšanai (šajā jomā pakalpojumi tika piešķirti bērnam, un tajā ietilpa tādi pakalpojumi kā, piemēram, aprūpes mājās pakalpojums, izmēģinājumu projekta universālā asistenta pakalpojums, transporta, t.sk. specializētā transporta, apmaksu, lai bērni varētu apmeklēt pakalpojumus, u.c.)
3. Bērna funkcionēšanas spēju uzturēšana un attīstīšana (šajā jomā pakalpojumi tiek piešķirti bērnam un tajā ietilpa tādi pakalpojumi kā psihologa un psihoterapeita konsultācijas, dažādas mākslas terapiju nodarbības, fizioterapeita nodarbības, ergoterapeita nodarbības, kanisterapija, reitterapija, ABA terapija u.c.).

---

¹⁹¹ 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/ru/media/3010/download>

¹⁹² 3.nodevums Starpziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/ru/media/3010/download>

Bērnu ar FT skaits un izlietotais finansējums IBM izmēģinājumu projekta laikā, sniedzot AB pakalpojumu bērniem ar FT¹⁹³

Pakalpojuma nosaukums	Kopējais izlietotais finansējums, EUR	Unikālo klientu skaits (bērns un viņa ģimene)
AB pakalpojums institūcijā	7 047	9
AB pakalpojums mājās	4 368	5

IB Izmēģinājumu projekta laikā no 102 bērniem, 75 bērniem tika piešķirts 100% finansējums, t.sk.: 60 bērniem bija noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, 15 bērniem nebija noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, bet viņi bija vecumā līdz astoņiem gadiem.

Starp bērniem, kuriem tika piešķirts 100% finansējums, vislielākais skaits bija vecuma grupā no 3 līdz 8 gadiem – 35 bērni jeb 47%. Savukārt, vislielākais bērnu skaits, kuriem bija noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, arī bija vecuma grupā no 3 līdz 8 gadiem – 22 bērni jeb 36,7%.

Analizējot IBM aprobācijas izmēģinājumu projekta rezultātus, tika secināts, ka bērniem, kuriem ir piešķirts VDEĀVK atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem FT, vidēji ir nepieciešams lielāks finansējums nekā bērniem, kuriem atzinums nav piešķirts, un starp bērniem, kuriem nav noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, vidēji lielāks finansējums nepieciešams bērniem vecuma grupā no 3 līdz 8 gadiem.

IB ietvaros saņemto SBS pakalpojumu sarakstā bija iekļauti SBS pakalpojumi gan bērniem, gan vecākiem.. t. sk., tika nodrošināts AB pakalpojums institūcijā un dzīvesvietā (pie bērna ar FT mājās). Vecāki ieteica, veidojot AB pakalpojumu mājoklī, paredzēt, ka to varētu nodrošināt ne tikai pie bērna mājās, bet arī pie pakalpojuma sniedzēja mājās.

Tā kā, IBM izmēģinājumu projekta laikā, tika aprobēts gan AB pakalpojums institūcijā (izveidojot arī minētā pakalpojuma standartu), gan AB pakalpojums dzīvesvietā, tad redzams, ka izstrādātais AB pakalpojums mājoklī ir iekļaujams IBM ietvaros saņemamo SBS pakalpojumu sarakstā.

Kopsavilkums

- 2019. gada decembrī valstī kopumā bija 196 159 personas ar invaliditāti (10,3% no Latvijas iedzīvotāju kopskaita), no tām 8 330 bērni. Salīdzinot ar 2014. gadu, kad kopējais personu ar invaliditāti skaits valstī bija 168 152 (8,3% no visiem valsts iedzīvotājiem), no tām 8 222 bērni, tas ir palielinājies par 16,6% (bērnu skaits par 1,3%).

¹⁹³ 3.nodevums Starpzīņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem finansēšanas mehānisma izmēģinājumu projekta rezultātu novērtēšana”. Izgūts no : <https://www.lm.gov.lv/ru/media/3010/download>

- Bērniem ar invaliditāti un viņu vecākiem ir iespējams saņemt valsts un pašvaldību finansētus atbalsta pakalpojumus, kā arī ES fondu atbalstītus SBS pakalpojumus DI procesa ietvaros.
- Latvijā ir izstrādāts normatīvais regulējums¹⁹⁴, ka nosaka prasības AB pakalpojuma sniedzējam. AB pakalpojums ietver bērna uzraudzību, pašaprūpes nodrošināšanu, speciālistu konsultācijas un ēdināšanu četras reizes dienā, pastaigas un saturīgu brīvā laika pavadīšanu. Īslaicīgās sociālās aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts ne mazāk kā diennakti (24 stundas) gan darba dienās, gan brīvdienās un svētku dienās līdz 30 dienām gadā. AB pakalpojums tiek nodrošināts ar izmitināšanu.
- Latvijā AB pakalpojumu bērniem ar FT institūcijā 2020. gadā nodrošināja 4 pakalpojuma sniedzēji: *Biedrība “Dižvanagi”*, *Valsts sociālās aprūpes centrs “Rīga”*, *Valsts SIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca”*, *Dagdas novada Aleksandrova internātpamatskola. 2020. gadā pakalpojumu saņēma 100 bērni.*
- DI projekta ietvaros līdz 30.06.2021., sociālos pakalpojumus, t.sk., AB pakalpojumu institūcijā, kopā saņēmuši 1833 bērni un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus 678 vecāki.

1.3. AB pakalpojuma mājoklī izveidošanā iesaistīto pušu viedokļu analīze

1.3.1. Ekspertu interviju rezultātu analīze

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes posmā tika veiktas 20 daļēji strukturētas ekspertu intervijas. Intervijas tika veiktas ar dažādiem sociālās jomas ekspertiem (DI projekta vadītājiem reģionos, biedrību vadītājiem, kuras nodrošina AB pakalpojuma institūcijā sniegšanu šobrīd, sociālo dienestu vadītājiem, sociālajiem darbiniekiem) un aktīvākajiem vecākiem, kuri audzina bērnu ar FT, lai noskaidrotu viņu viedokļus par AB pakalpojuma mājoklī izveidi bērniem ar FT. Gandrīz visi intervijas dalībnieki atzina, ka AB pakalpojums mājoklī ir nepieciešams, lai vecākiem, kuri audzina bērnu ar FT, tiek piedāvāta SBS pakalpojumu dažādība, tādējādi katrs pēc savām vajadzībām varētu piemeklēt sev atbilstošāko SBS pakalpojumu. Piemēram, Baltijas Rehabilitācijas centra, biedrības “Dižvanagi” vadītāja Ilze Durņeva atzīst, ka ne visi bērni ar FT savu diagnožu dēļ var saņemt AB pakalpojumu institūcijā un šādos gadījumos, viņiem kā institūcijai, nākas atteikt AB pakalpojumu institūcijā, jo, piemēram, institūcijā pietrūkst specializētā aprīkojuma. Tāpēc, šādos gadījumos, vispiemērotākais šiem bērniem un viņu vecākiem būtu AB pakalpojums mājoklī.

20 ekspertu interviju transkripti ir apkopoti 4. pielikumā – “Ekspertu interviju transkripti”. Ekspertu viedokļu noskaidrošana bija nepieciešama, lai izstrādātu kvalitatīvu uz pierādījumiem

¹⁹⁴ Ministru kabinets (2017). MK noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

balstītu AB pakalpojumu mājoklī. Intervijas tika balstītas uz septiņiem tematiskiem jautājumu blokiem (skatīt 3. pielikumu):

- ekspertu viedokļi par to, kurš speciālists būtu vispiemērotākais AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai un kādi speciālisti papildu būtu jāpiesaista;
- ekspertu viedokļi par apmācību saturā iekļaujamiem tematiem, ņemot vērā diagnozes, ar kurām bērniem ar smagiem FT tiek noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība;
- ekspertu priekšlikumi un ieteikumi par izmantojamām metodēm AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un bērna ar FT piesaistes veidošanā;
- ekspertu viedokļi par ieteicamo AB pakalpojuma mājoklī intensitāti un apjomu, ņemot vērā, ka minimālais AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas ilgums ir 24 stundas;
- ekspertu viedokļi iespējamiem AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidiem, un faktoriem, kas būtu jāņem vērā, organizējot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu ārpus institūcijas;
- ekspertu viedokļi par to, vai būtu nepieciešams AB pakalpojumu mājoklī specializēt jau izstrādes laikā, paredzot noteiktu AB pakalpojuma mājoklī saturu, atbilstoši bērna FT smaguma pakāpei;
- ekspertu viedokļi par darba tiesisko attiecību jautājumiem, ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts vairākas diennaktis pēc kārtas un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek iesaistīti viens līdz divi speciālisti.

Ekspertu viedokļi par to, kurš speciālists būtu vispiemērotākais AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai un kādi speciālisti papildu jāpiesaista

Uzsākot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, lietderīgi būtu izvērtēt bērna vajadzības un aprūpes līmeni, kas arī noteiktu to, kas bērnam nepieciešams, bet vissvarīgākais vecākiem ir tas, ka viņi ir drošībā, ka bērns tiks kvalitatīvi aprūpēts, pieskatīts, pabarots, un bērns saturīgi pavadīs brīvo laiku vecāku prombūtnes laikā. Par to, kādu speciālistu vajadzētu piesaistīt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā no 20 ekspertiem 13 eksperti uzskata, ka tas būtu aprūpētājs ar speciālu izglītību darbam ar konkrēto mērķgrupu. Vislabāk būtu, ja aprūpētājam būtu arī medicīniskā izglītība vai, ja tas būtu aprūpētājs/medmāsas palīgs. Atsevišķi eksperti izteica viedokli, ka papildus medicīnas zināšanām, aprūpētājam vajadzētu apgūt pamatzināšanas pedagogijā, psiholoģijā un sociālajā darbā.

Daži no ekspertiem minēja, ka ir grūti izprast atšķirību starp funkcijām, ko pilda aukles, asistenti un aprūpētāji, tāpēc daži no ekspertiem izteica arī viedokli, ka tas varētu būt gan aprūpētājs, gan asistents, gan aukle. Funkcijas, kuras būtu jāveic personai, kas nodrošinās AB pakalpojumu mājoklī, lielākoties būs atkarīgas no tā, kāda ir diagnoze bērnam ar FT, kuram tiks sniegts AB pakalpojums mājoklī. Svarīgi, lai minētais pakalpojums ir individuāls, atbilstoši bērna ar FT vajadzībām, un būtu piemērots atbilstošs pakalpojuma sniedzējs – persona, kuram vecāks var uzticēt savu bērnu.

Eksperti atzīmēja, ka nav būtiski, kā tiek nosaukts speciālists, vai tas ir aprūpētājs, aukle vai asistents. Svarīgi, lai speciālists kurš sniedz AB pakalpojumu mājoklī, ir labi sagatavots un ir apguvis speciālās zināšanas darbam ar bērniem ar FT. Tomēr vairāki eksperti atzīmēja, ka tas noteikti būtu aprūpētājs ar specifisku nosaukumu, kur jau nosaukumā būtu norādīts, ka

aprūpētājs specializējas darbam ar bērniem ar FT. Nosaukums varētu būt šāds - *aprūpētājs darbā ar bērniem ar FT, kuriem nepieciešama īpaša kopšana*. Aprūpētājs, kurš strādā ar bērniem nevar būt “parasts aprūpētājs”, ko šobrīd saprotam kā aprūpētāju, kurš sniedz sociālās aprūpes pakalpojumu. Savukārt, ekspertus dara piesardzīgus tas, ja AB pakalpojumā mājoklī tiks iesaistīti vairāki speciālisti, vai tas neradīs grūtības finansējuma piesaistīšanā un nepakļaus riskam to, ka šis pakalpojums varētu dublēt ar kādu no esošajiem SBS pakalpojumiem. Eksperti norāda, ka personai, kas sniedz AB pakalpojumu mājoklī ir jābūt definētai tā, lai nerastos neskaidras situācijas. Eksperti norādīja, ka, ja AB pakalpojuma sniedzēju nedefinētu līdzīgi kādiem esošā pakalpojuma sniedzējiem (piemēram, aukle, asistents u.tml), rastos pārprotamas situācijas un neskaidrības. Nodevuma pielikumā tiek iekļauts ekspertu ieteikums pakalpojumu sniedzējiem – par katru aprūpētāju izveidot vizītkarti, lai katrs vecāks var jau sākotnēji iepazīties ar personām, kas piedāvā sniegt AB pakalpojumu mājoklī.

Jautājumā par papildus speciālistu piesaisti, eksperti atzina, ka piesaistāmo speciālistu apjoms, kvalifikācija būtu atkarīga no tā, kādas ir funkcionālās spējas katram bērnam. Piemēram, ar bērnu, kuram ir nepieciešama paliatīvā aprūpe, ne vienmēr kvalitatīvu pakalpojumu spēs nodrošināt viens pats aprūpētājs, iespējams būs nepieciešams vēl kāds speciālists ar medicīnisko izglītību. Vēl bez aprūpētāja, kurš pavadīs vismaz 24h ar bērnu, kuram ir FT, būtu jāpiesaista sociālais darbinieks, sociālais rehabilitētājs, ergoterapeits, fizioterapeits, speciālais pedagogs, logopēds, sociālais audzinātājs, psihologs. Konsultāciju nepieciešamības gadījumos vajadzētu būt pieejamam pediatram. Eksperti, kuri norādīja, ka citu speciālistu piesaiste nav vajadzīga, pamatojās uz to, ka AB pakalpojums mājoklī ir īslaicīgs sociālās aprūpes pakalpojums, kura pamatmērķis ir sniegt aprūpi bērniem ar FT, lai nodrošinātu vecākiem atelpas brīdi, nevis, lai nodrošinātu sociālās rehabilitācijas pakalpojumus bērniem ar FT. Pakalpojumu sniedzējiem vajadzētu nākotnē veidot sadarbības tīklu ar iepriekš minētajiem speciālistiem, kā piemēram, piesaistot dažādus medicīnas speciālistus, psihiatrus, sociālos pedagogus (autisma gadījumā), kā arī būt gataviem nepieciešamības gadījumā izsaukt Neatliekamās palīdzības dienestu (piemēram, var izsaukt no bērnu paliatīvas aprūpes biedrības, bet visā valstī šāda iespēja nav.). Svarīgi, lai izveidotajā sadarbības tīklā būtu tādi speciālisti, kuri nepieciešamības gadījumā var sniegt palīdzību un konsultēt pakalpojuma sniedzēju dažādos jautājumos.

Ekspertu viedokļi par to, kādi temati būtu iekļaujami apmācību saturā, ņemot vērā diagnozes, ar kurām bērniem ar smagiem FT tiek noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība

Daži eksperti, kuri ikdienā strādā ar bērniem ar FT, atzīmēja, ka vispārējo sociālo pakalpojumu sniedzējiem nav izpratnes par šo ģimeņu ikdienu un nav arī priekšstata par situācijām, ar kurām vecāki saskaras ikdienā rūpējoties par bērniem ar FT. Tāpēc intervijās izskanēja priekšlikums, ka mācību procesā, sagatavojot aprūpētājus, ir nepieciešams organizēt tikšanās reizes un sarunas ar vecākiem, kuri audzina bērnu ar FT. Sarunas, dzīvesstāsti un pieredzes apmaiņa ir viens no vislabākajiem veidiem kā mācīties un izprast vecāku ikdienu, jo daudziem aprūpētājiem nav izpratnes par izaicinājumiem un grūtībām, ko nākas piedzīvot vecākiem rūpējoties par bērnu ar FT, ņemot vērā bērnu tik dažādās diagnozes un aprūpes vajadzības.

Eksperti atzina, ka aprūpētājiem obligāti ir nepieciešamas papildus apmācības. Ekspertu priekšlikumi par to, kādi temati būtu iekļaujami mācību saturā, bija atšķirīgi:

- visiem aprūpētājiem primāri ir nepieciešamas pamatzināšanas un spējas sniegt pirmo medicīnisko palīdzību;
- apmācību saturā būtu jāiekļauj tādi temati, kas dotu iespēju aprūpētājiem iegūt pamatzināšanas medicīnā, aprūpes pamatos, bērnu attīstības psiholoģijā, vispārīgajā psiholoģijā, klīniskā psiholoģijā, psihiatrijā, pedagogijā, uzturmācībā, fizioterapijā un ergoterapijā;
- svarīga ir arī saskarsmes psiholoģija, ētikas pamati un supervīzijas;
- svarīgi aprūpētājam iemācīt, ko nozīmē “*smagi slim bērns*”, kā viņu pareizi pagriezt vai piecelt, kā iedod zāles, kā pabarot ar zondi vai izfūrīt stomu, kā rīkoties ar aparāturu, kas ir nepieciešama bērnam u.t.t.;
- apmācībās būtu jāiekļauj atsevišķs temats par autismu, kas izglītotu par autismu veidiem un ar kādām blakus veselības problēmām saskaras bērni ar autismu.

Sagatavojot aprūpētājus darbam ar bērniem ar FT, ir jāsaprot, ka šī aprūpētāja kvalifikācija prasa specifiskākas zināšanas, salīdzinot ar aprūpētājiem, kuri sniedz sociālās aprūpes pakalpojumus pieaugušajiem. Protams, aprūpētājam papildu specifiskās zināšanas jāapgūst, atkarībā no tā, ar kādu (diagnoze) bērnu ar FT aprūpētājs strādās, sniedzot AB pakalpojumu mājoklī. Piemēram, vai tas ir bērns, kuram ir autisms (jāņem vērā tas, ka ir ļoti daudz dažādu autismu veidu) vai cita veida GRT, vai bērns ir neverbāls, neredzīgs vai nedzirdīgs, vai tas ir bērns ar cistisko fibrozi vai onkoloģiju, vai tā sauktais “kristāla bērns”, vai tas ir bērns, kurš ir paliatīvajā aprūpē u.c.

Ekspertu vidū bija arī viedoklis par to, ka speciālu programmu aprūpētāju apmācībai AB pakalpojuma mājoklī ietvaros veidot nav nepieciešams, jo mācoties par aprūpētāju un iegūstot aprūpētāja kvalifikāciju, esot jau viss svarīgākais no apgūstamajiem tematiem iekļauts apmācību programmā.

Ekspertu priekšlikumi un ieteikumi par izmantojamām metodēm piesaistes starp bērnu ar FT un aprūpētāju veidošanā

Gandrīz visi eksperti atzina, ka ir svarīgi paredzēt laiku piesaistes veidošanai starp bērnu un aprūpētāju, pirms AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas uzsākšanas. Piesaiste būtu jāveido pakāpeniski, aprūpētājam pašā sākumā pavadot dažas stundas dienā, kopā ar visu ģimeni. Pamazām uz stundu vai ilgāk, aprūpētāju varētu atstāt ar bērnu divatā. Piesaistes veidošanās varētu notikt kā tikšanās ar ģimeni un bērnu ģimenes dzīvesvietā, kopīga laika pavadīšana aprūpētājam ar bērnu arī bez vecāku klātbūtnes (dažas stundas), kā arī tās varētu būt sarunas vai spēles ar bērnu. Protams, tas, kādas aktivitātes tiek īstenotas piesaistes veidošanas nolūkos, ir atkarīgs no bērna slimības pakāpes un bērna funkcionēšanas spējām. Piesaistes veidošanas posmā, aprūpētājam mājas vizītes laikā pie ģimenes, kurā tiks sniegts AB pakalpojums mājoklī, būtu iespējams iepazīties ar ģimenes paradumiem, ikdienas rutīnu, dzīvesveidu u.c. Svarīgi, ka aprūpētājam ir vienota vērtību sistēma ar ģimeni. Lai veiksmīgāk varētu izveidot šo piesaisti, ir svarīgi piesaistei paredzētās 72 stundas sadalīt vairākās dienās. Izskanēja arī viedoklis par to, ka galvenais būtu tas, ka pakalpojuma sniedzēju (aprūpētāju) nevajadzētu mainīt, jābūt vienai un tai pašai personai, kas, protams, nav iespējams, gadījumos, ja AB pakalpojums mājoklī vienlaiku tiek sniegts ilgāk par 24h. Tikšanās reizes piesaistes veidošanai vajadzētu organizēt ne tikai bērnam pierastajā vidē, kas ir bērna dzīvesvieta, bet arī vietā, kur bērnam ir paredzēts sniegt AB

pakalpojumu mājoklī (AB pakalpojums mājoklī arī paredz iespēju, ka šo pakalpojumu var saņemt arī pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā u.c.).

Svarīgs posms AB pakalpojuma mājoklī kvalitatīvai nodrošināšanai ir anketas aizpildīšana par bērna aprūpes īpatnībām un vajadzībām, kuru aizpilda vecāki. Tajā jāiekļauj informācija par bērna ēšanas un gulēšanas režīmu, vēdera izeju, ēdienkarti, uzvedības paradumiem, spējām, interesēm, fobijām un citu specifisku informāciju, kas aprūpētājam jāņem vērā rūpējoties par bērnu. Svarīgi, lai vecāki varētu uzticēties pakalpojumu sniedzējiem un otrādi – lai pakalpojuma sniedzējs arī justos drošs un spētu apzināties, ka uzdots uzdevums ir viņam paveicams.

Ekspertu vidū bija arī viedoklis, ka, pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas, nav nepieciešams paredzēt laiku piesaistes veidošanai. Galvenā prasība ir tā, ka aprūpētājam ir jābūt psiholoģiski sagatavotam un ar atbilstošām iemaņām komunikācijā ar bērniem ar FT, sadarbības uzsākšanā un uzticības veidošanā, kā arī spējām nodibināt kontaktus gan ar bērnu, gan ar vecākiem.

Ekspertu viedokļi par to, kāda būtu ieteicamā AB pakalpojuma mājoklī intensitāte un apjoms, ņemot vērā, ka minimālais AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas ilgums ir 24 stundas

Par AB pakalpojuma mājoklī intensitāti ekspertu vidū viedokļi bija atšķirīgi. Galvenokārt uzsvars tika likts uz to, ka AB pakalpojuma mājoklī mērķis ir vērsts uz atbalstu ģimenei. Lielākā daļa ekspertu uzskata, ka AB pakalpojuma mājoklī apjomu nevajadzētu ierobežot, tam jābūt elastīgam, atbilstošam bērna ar FT un vecāku vajadzībām. AB pakalpojumam mājoklī jābūt pieejamam gan brīvdienās, nedēļas nogalēs, gan darba dienās.

Eksperti norādīja, ka AB pakalpojumam mājoklī ir jābūt elastīgam un šī pakalpojuma intensitāti nosaka pats pakalpojuma saņēmējs. Vecākiem jādod iespēja pašiem izvēlēties AB pakalpojuma mājoklī apjomu un ilgumu – saņemt šo pakalpojumu kā vienreizēju atbalstu, izmantot 30 diennaktis visas uzreiz, vai saņemt AB pakalpojumu mājoklī pēc nepieciešamības vairākos posmos pa daļām – dienām, nedēļām utt., kā arī svarīgi savlaicīgi reaģēt uz nepieciešamajām izmaiņām piešķirtā AB pakalpojuma mājoklī apjomā un ilgumā, piemēram, ģimenē notikusi krīzes situācija vai vecākam pēkšņi jābrauc darba komandējumā u.c..

Par vienreizēja AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas iespējām bija krasa ekspertu viedokļu atšķirība. Daļa ekspertu atzīmēja, ka AB pakalpojumu mājoklī saņemt kā vienreizēju nevajadzētu, jo bērnu nedrīkst tik ilgi atstāt bez satikšanās ar vecāku. Bet bija arī eksperti, kuri atzina, ka vienreizēju AB pakalpojuma mājoklī saņemšanu arī vajadzētu paredzēt, piemēram, vecākam ir radušās veselības problēmas un ir jāārstējas stacionārā. Analizējot ekspertu viedokļus, secināms, ka AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas apjomu un ilgumu vajadzētu dalīt - viena diennaktis, trīs diennaktis, 10 diennaktis un atsevišķos gadījumos vienā reizē visas 30 diennaktis. Intervijās izskanēja dažu ekspertu komentāri par to, ka, ja AB pakalpojums mājoklī ir noteikts 24 stundas, ne visiem vecākiem tas ir izdevīgi. Biedrību vadītāju un vecāku, kā ekspertu, priekšlikums bija tāds, ka AB pakalpojumu mājoklī nākotnē varētu dalīt vēl sīkāk, piemēram, paredzēt arī iespējas saņemt to arī līdz astoņām un divpadsmit stundām.

Ekspertu viedokļi par to, kādi varētu būt AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi un kas būtu jāņem vērā, organizējot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu ārpus institūcijas

Eksperti, galvenokārt, paredz kā vienīgo iespēju sniegt AB pakalpojumu mājoklī tikai bērna faktiskajā dzīvesvietā, jo viens no AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzdevumiem ir tas, lai mazinātu bērna ar FT trauksmi. Eksperti atbalsta to, ka AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts bērna dzīvesvietā, kur viņam ir droša, pazīstama vide, kas ir pielāgota viņa īpašajām vajadzībām. Eksperti norādīja arī uz to, ka pakalpojuma sniedzējam vajadzētu rūpēties par to, ka bērna dzīvesvieta ir nodrošināta ar visu, kas aprūpētājam ir nepieciešams, sniedzot aprūpi bērnam. Bērna dzīvesvietai jābūt ne tikai aprīkotai tā, lai nodrošinātas tiktu gan bērna vajadzības, gan aprūpētāja vajadzības, bet arī jāatrodas sasniedzamā attālumā no tuvākā pirmās palīdzības sniegšanas punkta un jābūt ļoti labiem mobiliem sakariem. Protams, eksperti arī atzīmēja to, ka AB pakalpojuma mājoklī ietvaros nevar nodrošināt ģimeni ar funkcionālo gultu vai pacēlāju, tāpēc svarīga ir līguma forma starp pakalpojuma sniedzēju un vecāku.

Vides pieejamība bija viens no iemesliem, kāpēc eksperti diezgan skeptiski vērtēja iespēju sniegt AB pakalpojumu mājoklī gan brīvdienu mājā, gan vasarnīcā, jo nereti šādi mājokļi atrodas nomaļās vietās tālu no novadu centriem, ar sliktu piebraucamo ceļu, sliktiem mobilajiem sakariem un ne vienmēr ir arī atbilstošs aprīkojums sanitāru apstākļu nodrošināšanai (ūdensvads, labierīcības, vannas istabā u.c.). Bet tomēr eksperti neizslēdz iespēju sniegt AB pakalpojumu mājoklī arī vasarnīcā vai brīvdienu mājā, ja tajā ir viss nepieciešamais un ir nodrošināta vides pieejamība.

Daļai ekspertu nebija iebildumu pret to, ka AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts arī pie aprūpētāja mājās. Svarīgi ir tas, lai arī aprūpētāja dzīvesvieta būtu atbilstoši pielāgota bērna ar FT uzņemšanai, un tas būtu saskaņots ar pārējiem aprūpētāja mājiniekiem, gadījumā, ja aprūpētājs nedzīvo viens. Arī šajā gadījumā ir svarīgi arī tas, ka pakalpojuma sniegšanas vieta ir pieejamā attālumā no pirmās palīdzības sniegšanas punkta, ir labs mobilo telefonu savienojums un piebraucamais ceļš.

Izskatot AB pakalpojumu mājoklī saņemšanas veidu - nometnē, teorētiski eksperti pieļauj tādu iespēju, kaut gan šobrīd Latvijas situācijā realitātē uzskata to par neiespējamu. Eksperti uzskata, ka Latvijā šādu nometņu rīkošana būtu ļoti grūti īstenojama, jo trūkst cilvēkresursu un nav arī atbilstošas vietas un infrastruktūras šādu nometņu rīkošanai. Gadījumos, ja arī rīkotu šādas nometnes bērniem ar FT, būtu jāņem vērā tas, ka ne visi bērni varētu piedalīties šādās nometnēs sava veselības stāvokļa dēļ. Vēl izskanēja minējumi, ka varētu rīkot nometnes grupējot bērnus pēc viņu diagnozēm, piemēram, nometne bērniem ar autismu.

Ekspertu viedokļi par to, vai būtu nepieciešams AB pakalpojumu mājoklī specializēt jau izstrādes laikā, paredzot noteiktu AB pakalpojuma mājoklī saturu atbilstoši bērna FT smaguma pakāpei

Daļa ekspertu uzskatīja, ka visā Latvijā nav tik daudz bērnu ar FT, kuriem ir nepieciešama īpaša kopšana, lai AB pakalpojumu mājoklī nevarētu nodrošināt katram individuāli. Tomēr izvērtējot visu ekspertu viedokļus, nevar apgalvot, ka ekspertu vidū būtu vienprātība par to, vai AB pakalpojums mājoklī būtu jāspecializē. Eksperti norādīja gan to, ka būtu jānodrošina specializācija, jo viens cilvēks nevar paveikt un zināt visu, jo bērniem ar FT ir tik daudz dažādu

diagnožu, kur ir nepieciešamas speciālas zināšanas un prasmes, gan arī to, ka nav nepieciešama specializācija. Kā pamatojumu tam, ka AB pakalpojuma mājoklī specializācija nav nepieciešama, eksperti min AB pakalpojuma mājoklī mērķi un apjomu (īslaicīgs sociālās aprūpes pakalpojums ar mērķi nodrošināt bērnu ar FT aprūpi un uzraudzību, nodrošinot vecākiem atelpas brīža iespēju), diskriminācijas iespējamību (gadījumi, kad bērns ar FT neatbilst nevienai no specializācijas grupām).

Eksperti norādīja, ka, ja AB pakalpojums mājoklī tiek specializēts, tad par pamatu būtu jāņem bērna FT traucējumu veids un pamata saslimšanas diagnozes - bērni ar autismu, bērni ar kustību traucējumiem, bērni ar GRT u.tml.

Ekspertu viedokļi par to, kā būtu risināms darba tiesisko attiecību jautājums, ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts vairākas diennaktis pēc kārtas un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek iesaistīti viens līdz divi speciālisti

Darba samaksai, darba drošībai un sociālām garantijām ir jābūt tādām, lai tās motivētu aprūpētājus iet strādāt ar šo mērķa grupu, jo, kā viena no ekspertēm atzīst - ar zemu atalgojumu būs sarežģīti atrast kvalificētus darbiniekus. Šobrīd jau esot vērojama tendence, ka labi aprūpētāji aizbrauc strādāt uz ārzemēm. "Mūsdienās aprūpētājs grib sociālās garantijas, veselības apdrošināšanu, apmaksātu atvaļinājumu, apmaksātu slimības lapu, apmaksātus kvalifikācijas celšanas kursus u.c."

Intervijās tika pievērsta uzmanība jautājumam par to, vai speciālists, strādājot 24 stundas diennaktī ar šo mērķgrupu, spēj fiziski to izturēt, jo strādājot 24 stundas bez pārtraukuma, viņam zūd uzmanība, bet rūpējoties par bērniem ar smagiem FT, uzmanība ir jānotur visu laiku. Eksperti intervijās minēja, ka, ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts nedēļas garumā, tad tas būtu organizējams summētā darba laika ietvaros. Atkarībā no tā, kāda ir bērna ar FT diagnoze, var noteikt vai ir nepieciešama vairāku speciālistu piesaiste un maiņa minētā pakalpojuma nodrošināšanā. Gadījumā, ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts ilgāk par 24 stundām, un bērna ar FT diagnoze nav tik smaga un viņam nav nepieciešama 24 stundu uzraudzība, tad AB pakalpojumu varētu nodrošināt viens speciālists, kurš pats plāno un organizē savu darbu un atpūtas laiku un ilgumu. Gadījumos, ja bērnam nepieciešams nodrošināt nepārtraukti 24 stundu uzraudzību, tad gan būtu jāparedz speciālistu maiņa AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas brīdī.

Eksperti minēja dažus iespējamus variantus kā varētu risināt darba tiesisko attiecību jautājumu saskaņā ar Darba likumā noteiktajām normām. Intervijās tika izdalīti trīs varianti - slēgt darba līgumu/uzņēmuma līgumu ar speciālistu vai, ja speciālists ir saimnieciskās darbības veicējs, (piemēram, pašnodarbinātais), uzņēmuma līgumu. Pakalpojumu sniedzēji daloties savā pieredzē atzīmēja, ka tajā variantā, kad ar speciālistu tiek slēgts uzņēmuma līgums, kura ietvaros var aprēķināt speciālista nostrādātās stundas, speciālistam nav sociālo garantiju. Līdz ar to pakalpojuma sniedzēji norādīja uz risku – nespēja piesaistīt kvalificētu speciālistu. Otrs variants būtu - slēgt darba līgumus. Šajā gadījumā līgumā tiktu iekļauts summētais darba laiks un nakts stundu apmaksa, kas nebūtu tik izdevīgi pakalpojuma sniedzējam. Kā priekšlikums izskanēja tas, ka aprūpētājiem būtu jāļauj strādāt kā ugunsdzēsējiem vai medicīnas darbiniekiem. No visiem minētajiem variantiem vismazāk izskanēja tāda iespēja, ka speciālists strādātu kā saimnieciskās darbības veicējs.

1.3.2. Vecāku aptaujas rezultātu analīze

Lai AB pakalpojuma mājoklī apraksts tiktu izstrādāts atbilstoši vecāku un bērnu vajadzībām, tika veikta bērnu ar FT vecāku - "Aptauja ģimenēm, kurās aug bērns ar FT, kuram noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība" (skatīt 5. pielikumu). Aptauja tika veikta ar mērķi noskaidrot bērnu ar FT vecāku viedokli par to, kas būtu jāņem vērā AB pakalpojuma mājoklī izstrādē, kā arī apkopot ierosinājumus un priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī pieejamības nodrošināšanā.

Aptauja tika veikta, izmantojot digitālo portālu VisiDati.lv. Aptauja tika uzsākta 2021. gada 11. maijā un noslēgta 2021. gada 18. jūnijā. Aptaujā piedalījās 106 respondenti (N=106), no kuriem četri respondenti ir vīrieši un 102 ir sievietes. Respondentu vidējais vecums ir 39,7 gadi. Izvēlēto atbilžu summa ir iegūta saskaitot respondentu visas atzīmētās atbildes uz katru jautājumu. Katras atbildes procentuālā vērtība tiek iegūta konkrētās atbildes izvēlēto reižu skaitu dalot ar kopējo iesniegto atbilžu summu. Aptaujas rezultātu apkopojumu skatīt 6. pielikumā.

Analizējot bērnu ar FT vecāku atbildes uz aptaujas jautājumiem, tika secināts:

- galvenie iemesli, kādēļ vecāki neatbalsta AB pakalpojumu mājoklī nodrošināšanas iespēju bērna ar FT dzīvesvietā:
  - nepiemērots mājoklis sveša cilvēka uzņemšanai;
  - traucējoši citiem ģimenes locekļiem;
  - neredz to kā atelpas iespēju, ja pats vai visa ģimene paliek mājās;
  - emocionāli nebūs atelpa, uzticot bērnu svešiniekam;
  - nepatīk sveši cilvēki savās mājās;
  - AB pakalpojums mājoklī liegs iespēju bērnam ar FT iepazīt pasauli ārpus mājas;
  - nav pārliecības par pakalpojuma sniedzēja kompetencēm, labu, cienpilnu izturēšanos pret bērnu;
  - bērna diagnozes dēļ AB pakalpojumu mājoklī saņemt nav iespējams;
  - vecāka piesaistes dēļ bērnu nevar atstāt ar svešu cilvēku.
- galvenie iemesli, kādēļ vecāki neredz AB pakalpojumu mājoklī nodrošināšanas iespēju konkrēta darbinieka dzīvesvietā:
  - bērnam sveša vide radīs stresu, satraukumu un var izraisīt pat agresijas lēkmes;
  - bērnam svarīgi būt sev pazīstamā vidē;
  - apšaubā vajadzīgo tehnisko palīgīdzekļu nodrošinājumu kvalitatīvai aprūpei;
  - apšaubā vai vide būs pielāgota atbilstoši bērna vajadzībām;
  - neuzticēšanās pat pārbaudītam speciālistam (nedrošības sajūta, bailes par to, ka speciālists savās mājās darīs vēl arī citus darbus);
  - traumējoša pieredze abiem – gan vecākam, gan bērnam atrasties svešā vidē vismaz 24 stundas.
- galvenie iemesli, kādēļ vecāki neatbalsta AB pakalpojumu mājoklī sniegšanas iespēju bērna/bērna vecāku īslaicīgā/papildus dzīvesvietā (vasarnīca, brīvdienu māja u.tml.):
  - nepiemērota vide;
  - vasarnīca nav pielāgota bērna ar FT vajadzībām;
  - nav vajadzīgais aprīkojums;

- neuzticēšanās svešam cilvēkam;
- svarīgs privātums.
- galvenie iemesli, kādēļ vecāki neatbalsta AB pakalpojumu mājoklī sniegšanas iespēju pakalpojuma sniedzēja darbinieka īslaicīgā/papildus dzīvesvietā (vasarnīca, brīvdienu māja u.tml.):
  - vajadzīgā aprīkojuma trūkums;
  - adaptācijas perioda nepietiekošs nodrošinājums;
  - nepazīstama vide kā stresa izraisītājs bērnam;
  - bērna diagnozes dēļ (piemēram, bailes no svešām vietām);
  - neuzticēšanās svešiem;
  - saskata vardarbības un seksuālās vardarbības riskus.
- temati, ar kuriem vecāki iesaka papildināt apmācību programmu:
  - attīstības īpatnības bērniem ar FT, bērnu ar autiskā spektra traucējumiem uzvedības un attīstības īpatnības;
  - nevēlamas uzvedības korekcija;
  - sensorais jūtīgums;
  - garīgo saslimšanu veidi;
  - psiholoģiskie aspekti saskarsmē un atbalstā (kā nekļūt bērnam par kalpu);
  - drošība sabiedriskā vietā, parkā, pastaigā mežā;
  - pirmās palīdzības sniegšana epilepsijas slimniekiem;
  - īpašo vajadzību dažādība;
  - ergonomija;
  - pozicionēšana, locītavu izvingrināšana.
- AB pakalpojuma mājoklī laikā pakalpojuma sniedzējam būtu jānodrošina:
  - bērna uzraudzība un individuālā atbalsta sniegšana aprūpē atbilstoši nepieciešamībai: 16 % (96 respondentu atbildes);
  - pastaigas svaigā gaisā: 15% (92 respondentu atbildes);
  - palīdzība pašaprūpē un personīgās higiēnas nodrošināšanā atbilstoši nepieciešamībai 14% (87 respondentu atbildes);
  - brīvā laika aktivitātes un relaksējošās nodarbības 13% (80 respondentu atbildes);
  - vecumam, veselības stāvoklim un uztura normām atbilstoša ēdināšana četras reizes dienā 12% (76 respondentu atbildes);
  - prasmju un kustību attīstību veicinošas nodarbības 8% (51 respondenta atbildes);
  - atbilstoši nepieciešamībai – māsas vai ārsta palīga atbalsts 7% (44 respondentu atbildes);
  - kognitīvo spēju uzturēšana vai attīstīšana 7% (42 respondentu atbildes);
  - informēšanas un izglītošanas pasākumus atbilstoši nepieciešamībai 4% (25 respondentu atbildes);
  - dienas laikā sociālā darbinieka konsultācijas un atbalsts 2% (12 respondentu atbildes).

Analizējot aptaujas rezultātus, var secināt, ka bērnu ar FT vecākiem svarīgi, ka AB pakalpojums mājoklī ir elastīgs un spēj nodrošināt bērna ar FT individuālās vajadzības – tam ir jābūt pieejamam tad, kad tas ir bērnam ar FT nepieciešamas un tādā apjomā kā bērnam ar FT

nepieciešams. Vecākiem ir nepieciešams AB pakalpojums mājoklī, lai gūtu atelpu no ikdienas rūpēm par bērnu ar FT. No vecāku atbildēm uz aptaujas jautājumiem secināms, ka vecāki vēlas saņemt AB pakalpojumu mājoklī gan savā dzīvesvietā, gan pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, kā arī citā bērnam ar FT piemērotā vietā. Atbildes uz aptaujas jautājumiem norāda arī uz to, ka nepieciešama vecāku informēšana par AB pakalpojuma mājoklī būtību un organizēšanas veidu (vecāki un citi ģimenes locekļi nevar atrasties dzīvesvietā, ja tajā tiek sniegts AB pakalpojums mājoklī).

Kopsavilkums

- AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes posmā tika veiktas 20 daļēji strukturētas ekspertu intervijas. Intervijas tika veiktas ar dažādiem ekspertiem (DI projekta vadītājiem reģionos, biedrību vadītājiem, kuras nodrošina AB pakalpojuma sniegšanu, šobrīd, sociālo dienestu vadītājiem, sociālajiem darbiniekiem un vecākiem, kuri audzina bērnu ar FT).
- Eksperti norādīja, ka AB pakalpojumam mājoklī ir jābūt elastīgam un AB pakalpojuma mājoklī intensitāti nosaka pats pakalpojuma saņēmējs - vecāks. Vecākiem jānodrošina iespēja pašiem izvēlēties AB pakalpojuma mājoklī ilgumu. Biedrību vadītāju un vecāku, kā arī ekspertu, priekšlikums bija tāds, ka nākotnē varētu paredzēt arī iespēju AB pakalpojumu mājoklī saņemt līdz astoņām un divpadsmit stundām.
- Uzsākot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, nepieciešams izvērtēt bērna vajadzības un aprūpes līmeni, kā arī lietderīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes.
- Lielākā daļa ekspertu norāda, ka AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērna dzīvesvietā ir optimālākais risinājums, kas vislabāk atbilst bērna interesēm.
- Eksperti norādīja, ka atkarībā no tā, kāda ir bērna ar FT diagnoze, var noteikt vai ir nepieciešama vairāku speciālistu piesaiste un maiņa minētā pakalpojuma nodrošināšanā. Ja bērna ar FT diagnoze nav tik smaga, ka tam būtu nepieciešama 24 stundu uzraudzība, tad šādos gadījumos AB pakalpojumu mājoklī varētu nodrošināt viens speciālists, kurš pats plāno un organizē savu darbu un atpūtas laiku un ilgumu. Savukārt, ja bērnam ar FT nepieciešams nodrošināt nepārtrauktu vairāku diennakšu uzraudzību, tad būtu jāparedz speciālistu maiņa AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā.
- Lielākā daļa ekspertu atzina, ka ir svarīgi paredzēt laiku piesaistes veidošanā starp bērnu un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju pirms AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas uzsākšanas. Piesaiste būtu jāveido pakāpeniski, sākumā pavadot dažas stundas dienā AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam kopā ar visu ģimeni.
- Eksperti atzina, ka ir grūti noteikt atšķirību starp funkcijām, ko pilda aukles, asistenti un aprūpētāji, tāpēc daži no ekspertiem izteica arī viedokli, ka tas varētu būt gan aprūpētājs, gan asistents, gan aukle. Svarīgi ir tas, lai AB pakalpojums mājoklī ir individuāls, atbilstoši bērna ar FT vajadzībām un, lai būtu piemērots atbilstošs pakalpojuma sniedzējs – persona, kurai vecāks var uzticēt savu bērnu AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas brīdī.
- Eksperti uzskata, ka personai, kura sniedz AB pakalpojumu mājoklī, jābūt atbilstošai izglītībai, pieredzei bērna ar FT aprūpē, kā arī pozitīvai piesaistei ar bērnu un veiksmīgai

komunikācijai ar vecākiem. Vecāki norādīja, ka viņiem svarīgākās ir AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja rakstura īpašības.

- Ekspertu priekšlikumi, par AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju apmācību saturā iekļaujamiem tematiem, bija diezgan atšķirīgi:
  - ✓ obligāti visiem aprūpētājiem primāri ir nepieciešamas pamatzināšanas un spējas sniegt pirmo medicīnisko palīdzību;
  - ✓ apmācību saturā jābūt iekļautiem tādiem tematiem, kas dotu iespēju aprūpētājiem iegūt pamatzināšanas medicīnā, aprūpes pamati, bērnu attīstības psiholoģijā, vispārīgajā psiholoģijā, klīniskā psiholoģijā, psihiatrijā, pedagogijā, uzturmācībā, fizioterapijā un ergoterapijā;
  - ✓ svarīga ir arī saskarsmes psiholoģija un ētikas pamati;
  - ✓ svarīgi aprūpētājam iemācīt, ko nozīmē “*smagi slims bērns*”, kā viņu pareizi pagriezt vai piecelt, kā iedod zāles, kā pabarot ar zondi vai iztīrīt stomu, kā rīkoties ar aparatūru, kas ir nepieciešama bērnam u.t.t.;
  - ✓ apmācībās būtu jāiekļauj atsevišķs temats par autiskā spektra traucējumiem, kas izglītotu par šo FT paveidiem un ar kādām blakus veselības problēmām saskaras bērni ar šiem FT.

II. AB PAKALPOJUMA MĀJOKLĪ APRAKSTS

2.1. AB pakalpojuma mājoklī definīcija, mērķis un uzdevumi

AB pakalpojuma mājoklī definīcija

AB pakalpojums mājoklī ir īslaicīgs sociālās aprūpes un uzraudzības pasākumu kopums bērna ar FT dzīvesvietā vai citā bērnam drošā vidē, kas nav institūcija. AB pakalpojums mājoklī paredz kvalificēta bērna aprūpes un uzraudzības pakalpojuma sniegšanu, kā arī drošu, saturīgu un lietderīgu dienas organizēšanu, sekmējot bērna vispusīgu attīstību un nodrošinot bērna ar FT īslaicīgu aprūpi, atslogojot bērna vecākus no aprūpes un uzraudzības pienākumu veikšanas.

AB pakalpojuma mājoklī mērķis

AB pakalpojums mājoklī palīdz sasniegt **vispārējo sociālo pakalpojumu nodrošināšanas mērķi**, kas primāri paredz sociālo pakalpojumu nodrošināšanu personas dzīvesvietā, sniedzot tādu pakalpojumu kopumu, kas vērsts uz pamatvajadzību apmierināšanu personām, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi FT dēļ. AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts personas (bērna ar FT) dzīvesvietā, pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā vai citā drošā vidē, kas nav institūcija.

AB pakalpojuma mājoklī **specifiskais mērķis** ir sniegt bērniem ar FT sociālo pakalpojumu, kas dod iespēju saņemt šo pakalpojumu bērna dzīvesvietā, pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, vasarnīcā, brīvdienu mājā, nometnē, viesnīcā vai citā bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija.

AB pakalpojuma mājoklī uzdevumi

AB pakalpojuma mājoklī uzdevumi:

- nodrošināt bērnam ar FT iespēju saņemt AB pakalpojumu mājoklī sev ierastajā vidē – dzīvesvietā, vai citā drošā vietā, kas nav institūcija;
- nodrošināt bērnam ar FT aprūpes pakalpojumus atbilstoši individuālo vajadzību novērtējumam;
- nodrošināt bērnam ar FT saturīgu laika pavadīšanu mājoklī un ārpus tā atbilstoši bērna funkcionēšanas spēju līmenim;
- nodrošināt bērnam ar FT līdz šim saņemto pakalpojumu ārpus mājokļa saņemšanu AB pakalpojuma laikā – izglītības iestādes apmeklēšana, dienas aprūpes centra apmeklēšana, ieplānotas speciālistu konsultācijas, nodarbības u.c.;
- atslogot bērna ar FT vecākus no aprūpes un uzraudzības pienākumu veikšanas.

2.2. AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi

Pamatojoties uz noslēgtā līguma starp Biedrību “Latvijas Samariešu apvienība” un LM par AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādi un aprobāciju izmēģinājumu projektā tehniskajā specifikācijā (darba uzdevumā) noteikto par AB pakalpojuma mājoklī aprakstā paredzamiem AB

pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidiem, apkopoto ārvalstu pieredzi AB pakalpojuma sniegšanā, ekspertu sniegtos viedokļus, AB pakalpojuma mājoklī aprakstā iekļauj šādus AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidus:

- AB pakalpojuma saņemšana bērna ar FT dzīvesvietā;
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana pakalpojuma sniedzēja speciālista dzīvesvietā;
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana kopā ar pakalpojuma sniedzēja speciālistu bērnam ar FT drošā vidē ārpus iesaistīto pušu dzīvesvietām (vasarnīca, brīvdienu mājas utt.), kas nav institūcija;
- cits veids.

Lai noskaidrotu bērnu ar FT vecāku viedokli par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas veidiem, aptaujas anketā ģimenēm, kurās aug bērns ar FT, kuram noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, tika iekļauts jautājums *“Vai Jūs, kā bērna ar FT vecāks, piekristu, ka AB pakalpojums mājoklī Jūsu bērnam tiktu sniegts bērna dzīvesvietā, pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, bērna/bērna vecāku īslaicīgā/papildus dzīvesvietā (vasarnīca, brīvdienu māja u.tml.), pakalpojuma sniedzēja īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā?”*. Pēc vecāku atbildēm, tika secināts, ka vecāki atbalsta AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai piedāvātos veidus, bet ir vecāki, kuri norādīja konkrētas prasības noteiktajam AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas veidam.

Arī intervējot ekspertus, viens no intervijas jautājumiem bija par to, kādi varētu būt AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi un kas būtu jāņem vērā, organizējot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu ārpus institūcijas. No ekspertu atbildēm tika secināts, ka eksperti atbalsta AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu ārpus institūcijas. AB pakalpojums mājoklī varētu tikt sniegts gan bērna ar FT dzīvesvietā, gan pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā. Eksperti norāda, ka nepieciešams ņemt vērā vides pieejamību (gadījumos, kad tas ir nepieciešams), pakalpojuma sniedzējam ir jābūt uzticamam, mājoklim jābūt pielāgotam bērna ar FT vajadzībām u.c. prasības.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas veidi un prasības, kas būtu piemērojamas katram no tiem, apkopotas 15. tabulā. 15.tabulā apkopotas prasības, kuru izpilde jānodrošina bērna ar FT vecākiem, lai AB pakalpojums mājoklī tiktu sniegts viņu izvēlētajā veidā, un prasības, kuras jānodrošina pakalpojuma sniedzējam, lai viņš varētu sniegt AB pakalpojumu mājoklī bērnam ar FT norādītajā veidā. Prasību nodrošināšana tiek pārbaudīta, sociālajam darbiniekam apsekojot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vietu.

Izmēģinājumprojektā, aprobējot AB pakalpojumu mājoklī, ņemot vērā konkrēto bērnu ar FT nepieciešamību, iespēju robežās tiks aprobēti visi AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi, t.i. AB pakalpojuma mājoklī sniegšana bērna ar FT faktiskajā dzīvesvietā, AB pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, bērna/bērna vecāku īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā (vasarnīca, brīvdienu māja, viesnīca, cits īrēts mājoklis, radu/ draugu mājoklis u.tml.), pakalpojuma sniedzēja īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā (vasarnīca, brīvdienu māja, viesnīca, cits īrēts mājoklis), ņemot vērā vecāku, izvēli.

AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi

Prasības vecākiem AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai	AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi			
	Bērna ar FT dzīvesvietā	Pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā	Citā bērna/bērna vecāku īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā	Citā pakalpojuma sniedzēja īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā
Pielāgota vide bērnam ar FT	✓	✓	✓	✓
Pieejama vide ārpus mājokļa (piemēram, bērnam ar kustību traucējumiem nepieciešams pacēlājs vai uzbrauktuve)	✓	✓	✓	✓
Tehniskie palīg līdzekļi tehniskā kārtībā	✓	✓	✓	✓
Medicīnas aprīkojums tehniskā kārtībā;	✓	✓	✓	✓
Vajadzīgie medikamenti, ko bērns lieto	✓	✓	✓	✓
Pirmās palīdzības sniegšanas gadījumam vajadzīgie medicīnas preparāti (aptieciņa)	✓	✓	✓	✓
Higiēnas preces bērnam	✓	✓	✓	✓
Sanitārais mezgls mājoklī (dzeramais ūdens, vannas istaba u.c.)	✓	✓	✓	
Bērna vannošana vai duša	✓	✓	✓	
Mainas apģērbs un apavi bērnam	✓	✓	✓	✓
Mainas gultas veļa bērnam, dvieļi	✓	✓	✓	✓
Pārtikas krājumi ēdiena pagatavošanai bērnam vai pietiekoši naudas līdzekļi to iegādei	✓	✓	✓	✓
Priekšmeti vai lietas bērna brīvā laika pavadīšanai (zīmēšanas piederumi, spēles, rotaļlietas u.c.)	✓	✓	✓	✓
Atsevišķa telpa vai vismaz sava gultas vieta AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam	✓	✓	✓	✓
Apraksts par bērna dienas režīmu vai bērna dienas plānu (nepieciešamības gadījumā citas instrukcijas vai norādījumi)	✓	✓	✓	✓
Izvēloties pakalpojuma saņemšanas vietu, ņemt vērā mobilo tīklu pārklājumu, lai neierobežotu iespēju sazināties	✓	✓	✓	✓
Kontaktinformācija saziņai krīzes situācijā	✓	✓	✓	✓

Prasības vecākiem AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai	AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi			
	Bērna ar FT dzīvesvietā	Pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā	Citā bērna/bērna vecāku īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā	Citā pakalpojuma sniedzēja īslaicīgā/ papildus dzīvesvietā
Vecāku pilnvara AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam, lai pēc nepieciešamības varētu pārstāvēt bērna intereses	✓	✓	✓	✓
Nepieciešamā sadzīves tehnika ēdiena pagatavošanai un trauki	✓	✓	✓	✓
Atļauto pārtikas produktu saraksts	✓	✓	✓	✓
Apzīmējumi:				
Prasības vecākiem AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai	✓			
Prasības AB pakalpojuma sniedzējam, sniedzot AB pakalpojumu mājoklī	✓			

2.3. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas intensitāte un apjoms

Izmēģinājumuprojekta laikā AB pakalpojums mājoklī tiks nodrošināts 50 bērniem ar FT, kuriem noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, 10 bērniem ar FT no katra plānošanas reģiona.

AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumuprojektā tiek noteikts šāds AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas apjoms vienam bērnam ar FT¹⁹⁵:

- katram bērnam ar FT AB pakalpojums mājoklī sniedzams ne ilgāk kā 15 diennaktis sešu mēnešu periodā;
- no kopējām 15 diennaktīm var saņemt:
  - iepazīšanās periodā, ja nepieciešams, līdz 72 stundām (izmanto stundu režīmā);
  - atlikušās 12 diennaktis var izmantot diennakts režīmā, kur vienas AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas reizes ilgums ir ne mazāk kā viena diennakts (24 stundas).

AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas laikā pieļaujami izņēmuma gadījumi, nosakot AB pakalpojuma mājoklī apjomu konkrētajam bērnam ar FT:

- lai apgūtu AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanai izmēģinājumuprojektam piešķirto finansējumu, ja kāds izmēģinājumuprojektā iesaistītais bērns ar FT, neizmanto visu AB pakalpojuma mājoklī maksimālo apjomu – 15 diennaktis, tad citiem bērniem ar FT, kuriem tas nepieciešams (vecākam ir objektīva nepieciešamība palielināt AB pakalpojuma mājoklī apjomu - plānveida veselības uzlabošana, ārstēšanās stacionārā, komandējums darbā u.tml.), var tikt palielināts AB pakalpojuma mājoklī apjoms;
- situācijā, kad bērna ar FT un pakalpojuma sniedzēja iepazīšanās periods nav nepieciešams vai tas nav nepieciešams maksimālajā apjomā (72 stundas), (piemēram, gadījumos, kad pakalpojuma sniedzējs ir bērnam zināms/pazīstams vai ir sniedzis/sniedz, kādu citu SBS pakalpojumu), tad iepazīšanās perioda apjomu var samazināt un, ja nepieciešams, izmantot diennakts režīmā.

AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas periods var tikt dalīts vairākos AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas posmos. Līdz ar to AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas ilgumu (diennakšu skaitu) katrā posmā un biežumu (intensitāti) nosaka vecāki, izvērtējot AB pakalpojuma mājoklī nepieciešamību.

---

¹⁹⁵ Saskaņā ar starp LM un Biedrību "Latvijas Samariešu apvienība" noslēgtā līguma par AB pakalpojuma apraksta izstrādi un aprobāciju izmēģinājumuprojektā 1.pielikumu "Tehniskā specifikācija (Darba uzdevums) tirgus aptaujai "AB pakalpojuma mājoklī izstrāde un aprobācija izmēģinājumuprojektā"

2.4. AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas kritēriji

Izanalizējot dažādu sociālo pakalpojumu saņemšanas nosacījumus, vecāku un ekspertu viedokļus par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, bērnu ar FT dalībai izmēģinājumu projektā tiek noteikti šādi mērķa grupas atlases kritēriji:

- bērns ir Latvijas Republikas pilsonis vai nepilsonis, vai bērnam ir izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, vai bērns ir ieguvis alternatīvo statusu;
- bērns ir vecumā no 3 līdz 17 gadiem (ieskaitot);
- bērnam ir FT, VDEĀVK noteikta invaliditāte un īpašas kopšanas nepieciešamība;
- bērna vecāks ir izteicis vēlmi saņemt AB pakalpojumu mājoklī.

Papildu vecāki sniedz informāciju par bērnam noteikto diagnozi, ikdienā lietojamiem medikamentiem, nepieciešamām medicīniskām manipulācijām, iesniedzot psihiatra izziņu (bērniem ar GRT vai psihiskām saslimšanām) un/vai ģimenes ārsta izziņu.

Vecāks, noslēdzot trīs pušu līgumu starp vecāku, pakalpojuma sniedzēju iestādi un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja speciālistu, piekrīt:

- sadarboties ar AB pakalpojuma mājoklī aprobētājiem - sniegt nepieciešamo informāciju, piedalīties aptaujās, aizpildīt ar AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanu saistītās anketas;
- ka bērns ar FT vienlaicīgi ar AB pakalpojumu mājoklī nevar saņemt aprūpes mājās pakalpojumu, asistenta pakalpojumu, pavadona pakalpojumu, aukles pakalpojumu, citu līdzvērtīgu pakalpojumu, kuru AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā, savas kompetences ietvaros, var sniegt pakalpojuma sniedzēja iestāde un/vai speciālists, kā arī citu SBS pakalpojumu sniedzēji;
- ka AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas laikā vecāki vai bērna aprūpē iesaistītās puses neatrodas vienā mājoklī ar bērnu, izņemot iepazīšanās periodu;

Bērnu ar FT atlases kritēriji dalībai izmēģinājumu projektā procesa gaitā

Katrā izmēģinājumu projektā pārstāvētajā plānošanas reģionā (bērna ar FT dzīvesvietas adrese), lai aptvertu visu konkrētā plānošanas reģiona teritoriju, tiek noteikts, ka:

- vispirms dalībai izmēģinājumu projektā tiek reģistrēti bērni ar FT pa vienam no katra plānošanas reģionā esošā novada un valstspilsētas pašvaldības (skat. 16. tabulu);
- gadījumos, kad visi plānošanas reģionā esošie novadi un valstspilsētu pašvaldības ir aptvertas, bet dalībai izmēģinājumu projektā paredzētais bērnu ar FT skaits nav sasniegts, bērnus konkrētajā plānošanas reģionā reģistrē rindas kārtībā dalībai izmēģinājumu projektā;
- gadījumos, kad bērni ar FT dalībai izmēģinājumu projektā nav pieteikušies no visiem plānošanas reģionā esošajiem novadiem un valstspilsētu pašvaldībām, un projektā paredzētais bērnu ar FT skaits nav sasniegts, bērnus konkrētajā plānošanas reģionā reģistrē rindas kārtībā dalībai izmēģinājumu projektā;
- piesaistot bērnus izmēģinājumu projektam, tiks izveidota tiešsaistes (*google.doc*) pieteikšanās anketa;

Bērnu ar FT skaits dalībai izmēģinājumu projektā dalījumā pa plānošanas reģioniem

Plānošanas reģions	Novadu skaits	Valstspilsētu pašvaldību skaits	Pašvaldības kopā ¹⁹⁶	Iedzīvotāju skaits ¹⁹⁷	Bērnu ar FT skaits – nodrošinot AB pakalpojums mājoklī tiek piesaistīta ārstniecības persona	Bērnu ar FT skaits – nodrošinot AB pakalpojums mājoklī netiek piesaistīta ārstniecības persona	Kopējais bērnu ar FT skaits dalībai izmēģinājumu projektā
RPR	7	2	9	874 784	4	6	10
VPR	11	0	11	269 770	2	8	10
ZPR	5	1	6	230 331	2	8	10
LPR	7	2	9	260 226	2	8	10
KPR	6	2	8	284 857	2	8	10
KOPĀ:					12	38	50

- izmēģinājumu projektā AB pakalpojumu mājoklī ar ārstniecības personas piesaisti un bez ārstniecības personas piesaistes var saņemt noteikts skaits bērnu ar FT katrā plānošanas reģionā (skat. 16. tabulu);
- RPR AB pakalpojumu mājoklī ar ārstniecības personas piesaisti var saņemt līdz četriem bērniem, pamatojoties uz lielo iedzīvotāju skaitu.

Bērni ar FT, kuri atbilst atlases kritērijiem, tiek reģistrēti rindas kārtībā dalībai izmēģinājumu projektā, ņemot vērā pieteikšanās laiku un datumu. Katram plānošanas reģionam tiek veidots savs izmēģinājumu projekta dalībnieku reģistrs (skat. 14. un 15. pielikumu).

2.5. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti un apmācību saturs

2.5.1. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti

AB pakalpojumu mājoklī var sniegt:

- juridiska persona, kuras sniegtais sociālais pakalpojums, šajā gadījumā AB pakalpojums mājoklī, ir reģistrēts SPS reģistrā;

¹⁹⁶ Jaunais plānošanas reģionu iedalījums vairākām pašvaldībām maina reģionālo piederību. Izgūts no: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/329935-jaunais-planosanas-regionu-iedalijums-vairakam-pasvaldibam-maina-regionalo-piederibu-2021>

¹⁹⁷ Konceptuālais ziņojums "Par administratīvo reģionu izveidi". Izgūts no: https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/ATR%20reforma/varamkonceptzin_20102020_admreg.pdf

- fiziska persona, kura atbilst AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja prasībām, kas izstrādātas AB pakalpojuma mājoklī aprakstā un ir reģistrēta SPS reģistrā.

Šobrīd normatīvie akti neparedz fiziskas personas reģistrēšanu SPS reģistrā. Tā kā izmēģinājumu projekta aprobācijā paredzēts, ka AB pakalpojumu mājoklī bērniem ar FT sniedz sociālo pakalpojumu sniedzējs, kurš ir reģistrēts SPS reģistrā, tad ņemot vērā izmēģinājumu projekta rezultātus nepieciešamības gadījumā priekšlikumi kārtībai un prasībām fiziskas personas reģistrēšanai SPS reģistrā tiks sniegti pēc AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumu projektā.

Izmēģinājumu projekta aprobācijā AB pakalpojumu mājoklī bērniem ar FT sniedz juridiska persona, kura ir reģistrējusies SPS reģistrā, un tā piesaista darbiniekus, kas faktiski nodrošinās AB pakalpojumu mājoklī.

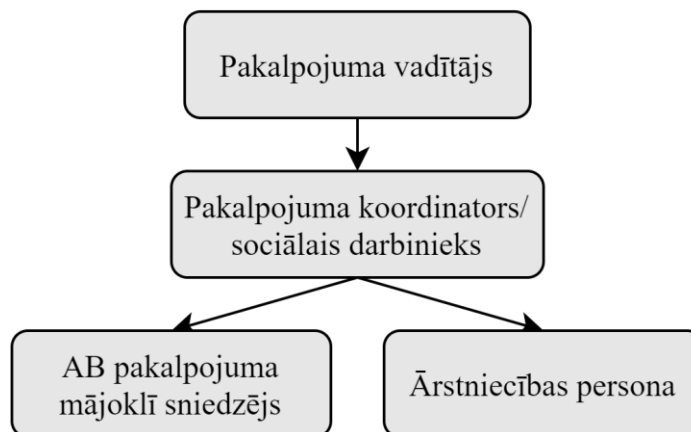
AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai bērnam ar FT tiek piesaistīti šādi speciālisti:

1) variants (skat. 1. attēlu):

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs;
- Ārstniecības persona (sertificēta medmāsa);
- AB pakalpojuma mājoklī koordinators/sociālais darbinieks;
- AB pakalpojuma mājoklī vadītājs (institūcijas, biedrības, nodibinājuma u.c. organizācijas, kas sniedz AB pakalpojumu mājoklī, vadītājs vai AB pakalpojuma mājoklī vadītājs).

1.attēls

1.variants AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistītie speciālisti

Ārstniecības persona AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek piesaistīta gadījumos, kad bērnam ar FT, kuram tiek plānots sniegt AB pakalpojumu mājoklī, ikdienas aprūpē nepieciešams veikt medicīniskas manipulācijas, kuras nav tiesīgs veikt AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs. Informāciju par to, vai bērnam ir nepieciešamas medicīniskās manipulācijas un piesaistīta

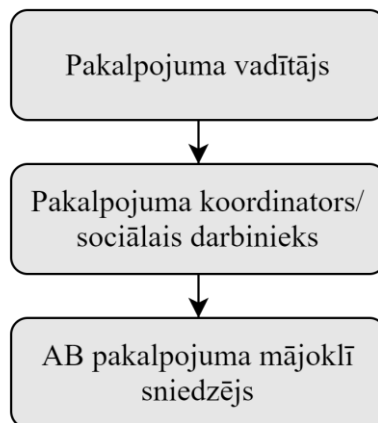
ārstniecības persona, norāda ģimenes ārsts izziņā, ko vecāki iesniedz pirmslīguma parakstīšanas. Ārstniecības persona AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistās tikai uz medicīniskās manipulācijas veikšanas laiku.

2) variants (skat. 2. attēlu):

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs;
- AB pakalpojuma mājoklī koordinators/sociālais darbinieks;
- AB pakalpojuma mājoklī vadītājs (institūcijas, biedrības, nodibinājuma u.c. organizācijas, kas sniedz AB pakalpojumu mājoklī, vadītājs vai AB pakalpojuma mājoklī vadītājs).

2.attēls

2.variants AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistītie speciālisti

Katra AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistītā speciālista nepieciešamība ir pamatota, nosakot speciālistu uzdevumus.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja uzdevumi:

- sniegt atbalstu AB pakalpojuma mājoklī saņēmējam (bērnam ar FT) ikdienas pašaprūpes veikšanā;
- veikt bērna ar FT aprūpi atbilstoši FT smaguma pakāpei un pašaprūpes spējām;
- organizēt bērna ar FT ikdienas aktivitātes atbilstoši bērna interesēm, vajadzībām un spējām;
- nodrošināt līdz šim saņemtos pakalpojumus (izglītības iestāžu apmeklēšana, dienas aprūpes centrs, speciālistu nodarbības u.tml.) AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā;
- nodrošināt nepieciešamo ēdienreīžu skaitu un ēdiena sagatavošanu atbilstoši bērna ar FT vajadzībām;
- nodrošināt bērnam ar FT ierasto dienas režīmu AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā;

- sagatavot atskaites par savu darbu – individuālā aprūpes plāna izpilde (saturiskā atskaite, u.c.).

Ārstniecības personas uzdevumi:

- veikt medicīniskās manipulācijas bērniem ar smagiem FT, AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā, ja, uz AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laiku, nav iespējams piesaistīt ģimenes ārstu šo manipulāciju veikšanai;
- sniegt konsultācijas AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam par medicīniskiem jautājumiem (pēc nepieciešamības);
- apmeklēt bērnu ar FT AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā (pēc nepieciešamības).

Pakalpojuma koordinatora/sociālā darbinieka uzdevumi:

- koordinēt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu;
- organizēt un vadīt apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem;
- sniegt palīdzību un atbalstu AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem (individuālas konsultācijas, grupu kovīziju vadīšana klātienē un attālināti);
- pārraudzīt AB pakalpojuma sniedzēju darbu (klientu lietu pārskatīšana, individuālo aprūpes plānu izpildes izvērtēšana, atskaišu pārskatīšana, komunicēšana ar pakalpojuma saņēmējiem, nepieciešamības gadījumā veikt darba procesa pārbaudi uz vietas);
- veidot un uzturēt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atskaišu/ pārskatu datu bāzi;
- iesaistīties dažādu ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu saistīto problēmjaudājumu risināšanā;
- sagatavot atskaites par savu darbu;
- veidot katram AB pakalpojuma mājoklī saņēmējam klienta lietu, iekļaujot tajā noteiktu dokumentācijas apjomu;
- veidot individuālu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas plānu katram pakalpojuma saņēmējam;
- izvērtēt katru bērnu ar FT, nosakot nepieciešamo AB pakalpojuma mājoklī saturu.

Pakalpojuma vadītāja uzdevumi:

- atbildēt par AB pakalpojumu mājoklī kopumā;
- nodrošināt un pārraudzīt AB pakalpojuma mājoklī īstenošanu un kvalitāti, tai skaitā darbinieku pieņemšanu, sagatavošanu un apmācību darbam;
- pārraudzīt koordinatora/sociālā darbinieka un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darbu;
- komunicēt ar AB pakalpojuma mājoklī pasūtītāju;
- nodrošināt AB pakalpojuma mājoklī prasību un fizisko personas datu aizsardzības ievērošanu;
- iesaistīties dažādu problēmjaudājumu risināšanā, kas saistīti ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu;
- atbildēt par AB pakalpojuma mājoklī dokumentāciju, veidot klientu lietas, sagatavot AB pakalpojuma mājoklī līgumus, nodrošināt līgumu slēgšanu gan ar pasūtītāju, gan ar vecāku;

- veikt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto darbinieku darba laika uzskaiti;
- pārraudzīt AB pakalpojuma mājoklī budžeta izlietošanu.

Prasības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem

Prasības AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam:

- sociālā aprūpētāja, aprūpētāja, aukles un citas pielīdzināmas/līdzvērtīgas profesijas kvalifikācija vai personīga pieredze bērnu ar FT aprūpē;
- vēlamas pamatprasmes un pieredze darbā un komunikācijā ar bērniem ar FT;
- valodu prasmes: latviešu valoda – obligāti, krievu un angļu valodas nepieciešamības gadījumā vēlamas (kvalitatīvai AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai nepieciešams nodrošināt, ka pakalpojuma sniedzējs ar ģimeni komunicē tādā valodā, kāda ģimenei un bērnam ar FT ir saprotama);
- labas saskarsmes prasmes;
- izziņa par fiziskas personas sodāmību;
- apliecība par pabeigtām apmācībām Bērnu tiesību aizsardzībā;
- apliecība par pabeigtām apmācībām AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem;
- izziņa par veiktu obligāto veselības pārbaudi;
- AB pakalpojumu mājoklī nevar sniegt bērna ar FT taisnās līnijas radnieki (likumiskie pārstāvji, vecmāmiņas, vectēvi), audžuģimene vai vienā mājsaimniecībā ar bērnu dzīvojošas personas.

Nepieciešamās kompetences AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam:

- iecietība darbā ar cilvēkiem, lai veidotu veiksmīgu kontaktu ar bērnu ar FT un ģimeni kopumā;
- spēja analizēt situācijas, identificējot gadījumus, kad nepieciešama citu speciālistu piesaiste, lai nodrošinātu bērna ar FT vajadzībām piemērotu ikdienas aprūpi un pakalpojumus;
- spēja strādāt komandā un piemēroties mainīgiem darba apstākļiem;
- spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus, komunicēt, risināt problēmas un konfliktus;
- spēja patstāvīgi plānot un organizēt savu darbu;
- augsti ētikas standarti.

Prasības ārstniecības personai:

- vismaz pirmā līmeņa augstākā izglītība veselības aprūpē;
- pieredze darbā veselības aprūpē ne mazāk kā 3 gadi;
- valodas prasmes: latviešu valoda – obligāti, krievu un/vai angļu valodas – pēc nepieciešamības vēlams;
- zināšanas un pieredze darbā ar bērniem ar FT;
- prasme strādāt komandā un veicināt sadarbību;
- sadarbības prasmes, augsta saskarsmes kultūra un tolerance.

Nepieciešamās kompetences ārstniecības personai:

- iecietība darbā ar cilvēkiem, lai veidotu veiksmīgu kontaktu ar bērnu ar FT un ģimeni kopumā;
- spēja analizēt situācijas, nepieciešamības gadījumā piesaistot papildus speciālistus;
- spēja plānot un organizēt savu darbu;
- augsti ētikas standarti.

Prasības pakalpojuma koordinatoram/sociālajam darbiniekam:

- otrā līmeņa profesionālā augstākā vai akadēmiskā izglītība sociālajā darbā;
- zināšanas un pieredze darbā un komunikācijā ar ģimenēm ar bērniem;
- pieredze individuālo aprūpes plānu sastādīšanā;
- pieredze sociālo pakalpojumu sniegšanā bērniem ar FT;
- pieredze sociālo pakalpojumu vadīšanā un koordinēšanā;
- valodas prasmes: latviešu valoda – obligāti, krievu un angļu valodas – nepieciešamības gadījumā vēlams;
- prasme pielietot normatīvos aktus;
- zināšanas un pieredze uz personu vērstās domāšanas un plānošanas metožu izmantošanā;
- prasme strādāt komandā un veicināt sadarbību;
- sadarbības prasmes, augsta saskarsmes kultūra un tolerance.

Prasības pakalpojuma vadītājam:

- pirmā vai otrā līmeņa augstākā izglītība sociālajās vai humanitārajās zinātnēs;
- pieredze sociālo pakalpojumu plānošanā, organizēšanā un vadīšanā;
- pieredze projektu vadībā, plānošanā, koordinēšanā;
- pieredze personāla vadībā;
- zināšanas un pieredze uz personu vērstās domāšanas un plānošanas metožu izmantošanā;
- prasme pielietot normatīvos aktus;
- prasme strādāt komandā un veicināt darbības;
- sadarbības prasmes, augsta saskarsmes kultūra un tolerance;
- jābūt pieejamām AB pakalpojumu sniedzēju vizītkartēm, lai vecāki, pirms pakalpojuma pieprasīšanas, varētu izvēlēties atbilstošāko pretendentu. Vizītkartes izvieto pakalpojuma sniedzēja mājas lapā un ietver informāciju par konkrēto pakalpojuma sniedzēju – vārds, uzvārds, izglītība, pieredze, prasmes (skat. 8. pielikumu). Pie vizītkartes pievieno video formātā ierakstītu, apmēram 2 minūšu garu, pakalpojuma sniedzēja stāstījumu par sevi.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiks iesaistīti speciālisti, kuri ir pabeiguši apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem un ieguvuši apliecību Bērnu tiesību aizsardzībā.

Bērna ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu piesaistes veidošana

Saņemot sociālo pakalpojumu - AB pakalpojumu mājoklī, lielākajā daļā gadījumu bērna ar FT ikdienā ierastā aprūpes persona mainās. Lai jaunas aprūpes personas ienākšana bērna dzīvē neradītu bērnam traucējumus, nepieciešams pakāpeniski veidot piesaisti ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju.

AB pakalpojums mājoklī paredz bērna ar FT un iesaistīto speciālistu iepazīšanās periodu piesaistes veidošanai. Iepazīšanās perioda ilgums izmēģinājumu projektā plānots līdz 72 stundām (3 diennaktis). Iepazīšanās perioda laikā vecāku pienākums ir informēt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju par:

- bērna dienas režīmu;
- pakalpojumiem, kurus bērns ar FT saņem ikdienā (sociālajiem, veselības un izglītības u.c.), lai nodrošinātu to saņemšanu arī AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā;
- bērna ar FT ikdienas paradumiem un brīvā laika pavadīšanas veidiem;
- bērnam ar FT nepieciešamo ikdienas aprūpi, pašaprūpes spējām;
- ikdienā lietojamiem medikamentiem un nepieciešamām medicīniskām manipulācijām;
- cita informācija, kas nepieciešama kvalitatīva, bērna ar FT veselības stāvoklim, funkcionālo traucējumu veidam un smagumam.

Pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vecāki aizpilda anketu (skat. 9.4. pielikumu), kurā norāda informāciju par bērnu. Anketā iekļauta šāda informācija par bērnu ar FT: pamatdati; veselība; invaliditāte; uzturs, barošana; higiēna; gulēšana; izturēšanās un spējas; medikamenti; informācija par epilepsijas lēkmēm. Tiek aizpildīta arī anketa “Bērna pašaprūpes un mobilitātes spēju novērtējums” (izmantojot Bartela indeksa novērtēšanas metodi) (skat. 9.5. pielikumu).

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un bērna ar FT piesaiste tiek veidota pakāpeniski (skat. 17. tabulu). Iepazīšanās periodam paredzētais laiks, līdz 72 stundām, tiek sadalīts trīs posmos, paredzot noteiktu stundu skaitu katrā posmā un ņemot vērā to, cik AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji tiek iesaistīti AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā.

17.tabula

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un bērna ar FT piesaistes veidošana

Piesaistes veidošanas posmi	Stundu skaits*	
	AB pakalpojumu mājoklī sniedz viens AB pakalpojuma sniedzējs	AB pakalpojumu mājoklī sniedz divi AB pakalpojuma sniedzēji**
Informācijas sniegšana/apmaiņa starp bērna ar FT vecāku un AB pakalpojuma sniedzēju	līdz 4 stundām	līdz 4 stundām vienlaikus abi AB pakalpojuma sniedzēji
AB pakalpojuma mājoklī sniegšana vecāka klātbūtnē	līdz 30 stundām	līdz 14 stundām katrs AB pakalpojuma sniedzējs
AB pakalpojuma mājoklī	līdz 38 stundām	līdz 18 stundām

Piesaistes veidošanas posmi	Stundu skaits*	
	AB pakalpojumu mājoklī sniedz viens AB pakalpojuma sniedzējs	AB pakalpojumu mājoklī sniedz divi AB pakalpojuma sniedzēji**
sniegšana bez vecāku klātbūtnes, nosakot, ka vecāks, pēc AB pakalpojuma sniedzēja lūguma, var ierasties AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vietā pēc iespējas īsākā laikā		katrs AB pakalpojuma sniedzējs

*AB pakalpojuma mājoklī apraksta 17.tabulā norādītās AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas stundas izmēģinājumu projekta laikā var tikt precizētas.

** AB pakalpojumu mājoklī sniedz divi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji gadījumos, kad pakalpojuma apjoms pārsniedz 4 diennaktis pēc kārtas (skat. 16. pielikumu).

Lai bērns ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu piesaistes veidošana būtu pēc iespējas efektīvāka, AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek iesaistīts pēc iespējas mazāks skaits darbinieku (AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju), līdz ar to piesaiste tiek veidota ar vienu vai diviem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem konkrētajam bērnam ar FT.

Aprobācijas izmēģinājumu projektā, piesaiste tiek veidota tikai ar tiem AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistītajiem speciālistiem, kuri tiešā veidā ir iesaistīti AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā, piemēram, piesaiste netiek veidota ar ārstniecības personu, jo ārstniecības persona noteiktos gadījumos AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistās īslaicīgi, veicot nepieciešamo manipulāciju vai sniedzot konsultāciju.

2.5.2. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja profesija profesiju klasifikatorā

AB pakalpojuma mājoklī īstenošanai nepieciešams izveidot jaunu profesiju – AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs. Profesiju nepieciešams iekļaut Profesiju klasifikatorā, aktualizējot Ministru kabineta 2017. gada 23. maija noteikumus Nr. 264 “Noteikumi par Profesijas klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām”. Profesijas klasifikatora aktualizēšanai tiek izvirzīti sekojoši priekšlikumi:

- profesijas nosaukums – atelpas brīža pakalpojuma mājoklī sniedzējs;
- profesijas “atelpas brīža pakalpojuma mājoklī sniedzējs” plānotā vieta profesiju klasifikatorā 6.12.2. profesiju atsevišķā grupa “5322 Individuālās mājaprūpes darbinieki”, profesijas pamatuzdevumi – veikt klientu aprūpi sociālā darba speciālistu uzraudzībā; palīdzēt personām, kuras pašas sevi nevar aprūpēt; palīdzēt apgērbties, nomazgāties; apmainīt gultas veļu; sagatavot un saņemt ēdienu; pasniegt ēdienu; ja nepieciešams, pabarot; uzraudzīt medikamentu lietošanu; pavadīt klientu dažādu institūciju un pasākumu apmeklēšanas laikā; novērot klientu veselības stāvokli un informēt par to ārstējošo ārstu vai sociālo darbinieku; apkopt telpas ar rokām vai tīrīšanas tehniku;

mazgāt grīdas; gludināt veļu; pirkt pārtikas produktus un citas saimniecībā nepieciešamās preces;¹⁹⁸

- atsevišķo grupu “5322 Individuālās mājaprūpes darbinieki” papildināt ar aprakstu, ka “atelpas brīža pakalpojuma mājoklī sniedzēji sniedz AB pakalpojumu klienta dzīvesvietā vai citā klientam piemērotā vietā, kas nav institūcija. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā klientam tiek nodrošināts īslaicīgs sociālās aprūpes un uzraudzības pasākumu kopums, kas piemērots klienta pašaprūpes spējām, interesēm un vajadzībām”;
- atsevišķās grupas profesijas un pamatuzdevumu sarakstu papildināt ar profesiju “Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī sniedzējs”, nosakot tai kārtas numuru 736.3, un klasifikācijas koda 5322 03 ieviešanu, ar pamatuzdevumu “sniegt atelpas brīža pakalpojumu mājoklī bērniem ar FT, īslaicīgi atslogojot bērna vecākus no aprūpes pienākumu veikšanas un nodrošinot bērnam ar FT atbilstošu aprūpi un uzraudzību”.

Aprobācijas izmēģinājumu projektā AB pakalpojums mājoklī bērniem ar FT tiks nodrošināts neizveidojot jaunu profesiju, bet pēc izmēģinājumu projekta, minētie priekšlikumi tiks pārskatīti un nepieciešamības gadījumā precizēti, kā arī sagatavoti priekšlikumi grozījumiem normatīvajos aktos.

2.5.3. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu apmācību saturs

AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs savā darbā ievēro tādas metodes, kas nodrošina kvalitatīva, bērna tiesībām, interesēm un vajadzībām atbilstoša pakalpojuma sniegšanu. Ikvienai personai, kura vēlas strādāt par AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, jāiziet obligātā apmācība.

Izmēģinājumu projektā iesaistītajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem apmācības bērnu aprūpē nodrošinās pakalpojuma sniedzēja institūcijā, kas šajā gadījumā ir Latvijas Samariešu apvienība, kura ir izstrādājusi apmācību programmu bērnu aprūpē.

Pakalpojuma sniedzēja institūcija, izvērtējot pretendētus AB pakalpojumu sniegšanai, ņem vērā iepriekš iegūto izglītību, zināšanas, pieredzi un prasmes bērnu aprūpē un audzināšanā, specifiskās zināšanas un prasmes darbā ar bērniem ar FT. Ja iepriekš iegūtā izglītība ir atbilstoša vai AB pakalpojumu mājoklī sniedzējs ir apguvis apmācības ar līdzvērtīgu saturu, tad nav nepieciešams iziet bērnu aprūpes apmācības pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzsākšanas. Bērnu aprūpes apmācību apjoms ir 40 akadēmiskās stundas. Lai sniegtu AB pakalpojumu mājoklī, nepieciešams apgūt arī speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā 40 akadēmisko stundu apjomā. Kopējais nepieciešamais apmācību apjoms pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzsākšanas ir 80 akadēmiskās stundas.

Pamatojoties uz 19.06.1998. likuma “Bērnu tiesību aizsardzības likums” 5¹ pantā noteikto “*Subjekti, kuriem nepieciešamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā*”, AB pakalpojuma sniedzējam ir nepieciešams apgūt apmācības bērnu tiesību aizsardzībā.

---

¹⁹⁸ Ministru kabineta 2017. gada 23. maija noteikumi Nr. 264 “Noteikumi par Profesijas klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām”, izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/291004-noteikumi-par-profesiju-klasifikatoru-profesijai-atbilstosiem-pamatuzdevumiem-un-kvalifikācijas-pamatprasibam>

Izvērtējot vecāku aptaujā iegūtos rezultātus, AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam būtu jāapgūst sekojošas apmācības:

- apmācības bērnu aprūpē (ne mazāk kā 40 akadēmiskās stundas) (Apmācību programma (skat. 7.pielikumu);
- apmācības bērnu tiesību aizsardzībā, ko nodrošina akreditēti šo apmācību programmu sniedzēji (ne mazāk kā 40 akadēmiskās stundas).

Pakalpojuma sniedzējs nodrošina apmācības bērnu aprūpē (30P 761 01), kas ir profesionālās pilnveides izglītības programma, pēc kuras AB pakalpojuma sniedzējs saņem apliecību par profesionālā pilnveides izglītību. Šādas apliecības esamību norāda vizītkartē.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju apmācību programmā obligāti ietveramas šādas tēmas:

- bērnu attīstības un vecumposmu īpatnības;
- par bērna temperamentu un uzvedību;
- par bērnu dienas režīmu un disciplīnu;
- par pedagoģiskajiem procesiem un rotaļām bērna saturīga brīvā laika pavadīšanā;
- par saskarsmes lomu attiecībās ar bērnu vecākiem un bērnu;
- par mediācijas pamatprincipiem, datu aizsardzības pamatprincipiem;
- bērnu drošības riski un traumu profilakse;
- pirmās palīdzības sniegšana;
- bērna ar FT aprūpes pamatnosacījumi;
- bērna ar FT higiēna un veselība;
- par bērnu ar FT aprūpes specifiku atbilstoši FT smaguma pakāpei un diagnozei.

Pakalpojuma sniedzējam ir svarīgi nodrošināt tādu apmācību apguvi, lai AB pakalpojums mājoklī tiktu sniegts kvalitatīvi un atbilstoši katra bērna individuālajām vajadzībām.

Pēc izmēģinājumu projekta tiks izanalizēts minētās apmācību programmas saturs, ņemot vērā AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju apkopotos viedokļus un nepieciešamības gadījumā tā tiks precizēta un papildināta.

2.6. AB pakalpojuma mājoklī iesaistīto pušu tiesiskās attiecības

AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes procesā tiek aplūkoti četri iespējamie varianti iesaistīto pušu tiesisko attiecību noslēgšanai.

Darba tiesiskās attiecības pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu

Lai izvērtētu, kādas ir iespējas slēgt līgumu ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, tika analizēts LR Darba likums, kas pieņemts 20.06.2001. (spēkā no 01.06.2002. gada) un izskatītas iespējas slēgt līgumu ar pakalpojuma sniedzēju, pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu.

Darba likuma 148. panta pirmā daļa paredz izņēmumu no vispārējiem darba laika organizācijas principiem, nosakot, ka noteiktajos gadījumos var nepiemērot šādus Darba likuma pantus:

- 131. panta pirmā daļa – normālais darba laiks – 8 stundas dienā, 40 stundas nedēļā;

- 136. panta piektā daļa – pieļaujamais virsstundu darba ilgums – 144 stundas četru mēnešu periodā;
- 138. panta trešā daļa – maksimālais darba laiks naktī – 7 stundas;
- 142. panta pirmā daļa – diennakts atpūtas minimālais ilgums – 12 stundas pēc kārtas;
- 143. panta pirmā daļa – nedēļas atpūtas minimālais ilgums – 42 stundas pēc kārtas;
- 145. pants – noteikumi par pārtraukumiem darbā. Šos noteikumus drīkst nepiemērot, ievērojot darba drošības un veselības aizsardzības principus, kas ir nostiprināti attiecīgajos normatīvajos aktos, kas regulē darba aizsardzības un darba drošības instruktāžas jautājumus, kā arī obligātās veselības pārbaudes tiesību sfēru.¹⁹⁹

Darba likuma 148. panta pirmajā daļā ietvertais izņēmums ir attiecināms uz gadījumiem, kad darba laika ilgums netiek mērīts vai iepriekš noteikts, vai to var noteikt paši darbinieki. Latvijas normatīvie akti neuzskaita gadījumus un nenosaka kritērijus, uz kuriem, pamatojoties attiecībā uz konkrēto darbinieku, var atkāpties no Darba likuma normām par darba laika un atpūtas organizāciju. Līdz ar to vadlīnijas 148. panta piemērošanai ir meklējamas Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK “Par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem” 17. panta 1. punktā, proti, atkāpe no noteiktajiem darba laika organizācijas principiem ir piemērojama:

- vadošiem administratīviem darba ņēmējiem vai citām personām, kam ir autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras;
- ģimenē strādājošiem;
- darba ņēmējiem, kas pilda pienākumus reliģiskās ceremonijās baznīcās un reliģiskās kopienās.

Piemērojot Darba likuma 148. panta pirmajā daļā paredzēto izņēmumu, darba devējam nav pienākuma veikt Darba likuma 137. pantā atrunāto darbinieku darba laika uzskaiti. Ir jāveic grozījumi Darba līgumā, mainot darba laika režīmu. Šādu kārtību var piemērot arī grāmatvedim u.tml. – darbiniekiem, kuriem darba devējs piešķir autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras. Darba līgums jāpapildina ar jaunu punktu par darba laiku – Darba līguma iespējamais teksts: “Darba laika organizēšanas īpašie noteikumi: ievērojot attiecīgā darba īpatnības, Darbiniekam darba laika ilgums netiek mērīts vai iepriekš noteikts vai to var noteikt pats darbinieks. Darbiniekam tiek noteiktas autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras.” Minētajā gadījumā nav jāveic darba laika uzskaitē (Darba likuma 148. panta pirmā daļa un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīva Nr. 2).

Starptautiskā labdarības organizācija “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija” kopš 1997. gada veido un atbalsta SOS ģimenes bērniem, kas palikuši bez savu vecāku gādības, kā arī SOS ģimeņu atbalsta centros palīdz ģimenēm, kas nonākušas krīzes situācijās. Asociācija slēdz darba līgumus ar darbiniekiem balstoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu nosakot, ka darbinieks strādā 8 stundas diennaktī patstāvīgi plānojot savu darba laiku – atpūtas brīžus un darba pienākumu veikšanu.

¹⁹⁹ Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

Analizējot AB pakalpojumā mājoklī iesaistīto pušu tiesisko attiecību dibināšanu pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu, tika noteiktas priekšrocības un riski gan darba devējam, gan darbiniekam (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam), gan pakalpojuma saņēmējam – bērnam ar FT (skat. 18. tabulu).

18.tabula

Iesaistīto pušu priekšrocības un riski

Iesaistītā puse	Priekšrocības	Riski
Darba devējs	<ul style="list-style-type: none"> - ekonomisks variants, lai nodrošinātu AB pakalpojumu mājoklī; - AB pakalpojumu mājoklī nodrošina viens līdz divi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji, kas ir klienta interesēs 	<ul style="list-style-type: none"> - darbinieku trūkums, kuri būtu gatavi strādāt šādā režīmā - darbinieku atbildības trūkums AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā
Darbinieks (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs)	<ul style="list-style-type: none"> - stabils atalgojums un sociālās garantijas - iespēja pilnveidot savas zināšanas un prasmes - tiek nodrošinātas apmācības, lai iegūtu nepieciešamo apliecību AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai - noteikts darba grafiks, bet darbu izpilde jāplāno pašam, jo nav iepriekš paredzama 	<ul style="list-style-type: none"> - darbinieks var justies nenovērtēts, nesaņemot pienācīgu atalgojumu par atrašanos darba vietā
Pakalpojuma saņēmējs - bērns ar FT	<ul style="list-style-type: none"> - AB pakalpojumu mājoklī sniedz līdz diviem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem; - tiek veidota piesaiste ar abiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem; - AB pakalpojumu mājoklī sniedz speciālisti, kuri ir iepazīti iepazīšanās perioda laikā; - AB pakalpojumu mājoklī sniedz speciālisti, kuri ir apguvuši nepieciešamās apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai; - AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija 	

Summētais darba laiks

Ja darba rakstura dēļ nav iespējams ievērot attiecīgajam darbiniekam noteikto normālo dienas vai nedēļas darba laika ilgumu, darba devējs pēc konsultēšanās ar darbinieku pārstāvjiem var noteikt

summēto darba laiku, lai darba laiks pārskata periodā nepārsniegtu attiecīgajam darbiniekam noteikto normālo darba laiku. Ja darbiniekam ir noteikts summētais darba laiks, darba devējam ir pienākums par to rakstveidā informēt darbinieku, norādot pārskata perioda ilgumu, kā arī laikus iepazīstināt darbinieku ar darba grafiku.²⁰⁰

Likumā noteikto diennakts un nedēļas atpūtas laika ilgumu summētā darba laika ietvaros var nepiemērot, ja:

- darbiniekam ceļā uz darbu ir jāpavada ilgs laiks;
- darbinieks veic apsardzes vai uzraudzības darbību;
- darba rakstura dēļ nepieciešams nodrošināt nepārtrauktu darba gaitu;
- darbinieks veic sezonas rakstura darbu;
- ir paredzama uzņēmuma darbības apjoma īslaicīga paplašināšanās vai ražošanas apjoma pieaugums.²⁰¹

Summētā darba laika ietvaros jebkurā gadījumā aizliegts nodarbināt darbinieku ilgāk par 24 stundām pēc kārtas un 56 stundām nedēļā. Atpūtas laiku darbiniekam piešķir nekavējoties pēc darba veikšanas. Darbs, kuru darbinieks veic virs pārskata periodā noteiktā normālā darba laika, uzskatāms par virsstundu darbu. Ja ir noteikts summētais darba laiks, darba devējs nodrošina, ka pārskata periodā diennakts atpūtas laiks nav īsāks par vidēji 12 stundām diennaktī un nedēļas atpūtas laiks nav īsāks par vidēji 35 stundām nedēļā, ieskaitot diennakts atpūtas laiku.²⁰²

Summētais darba laiks nedrīkst pārsniegt:

- 56 stundas nedēļā — maksimālo stundu skaitu, kuras darbinieks drīkst strādāt nedēļas laikā;
- 160 stundas četru nedēļu periodā. Ja darbinieks veic darbu virs Darba likumā noteiktā stundu skaita, tas tiks uzskatīts par virsstundu darbu. Piemēram, ja darbinieks četru nedēļu periodā būs nostrādājis 165 stundas, 5 stundas tiks uzskatītas par virsstundām. Darba devējs darba koplīgumā vai darba līgumā var noteikt citu uzskaites periodu, piemēram, kvartālu, gadu. Šajā gadījumā darba laika summārajam ilgumam uzskaites periodā jāatbilst normālajam stundu skaitam uzskaites periodā. Piemēram, ja mēnesī būs 21 darba diena, tad normālo stundu skaits vienā mēnesī būs 168 (168 stundas reiz 3 mēneši). Darbs, ko darbinieks veiks virs normālā stundu skaita noteiktajā uzskaites periodā, būs virsstundu darbs.²⁰³

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darbs var tikt organizēts pamatojoties uz summētā darba laika noteikumiem, izveidojot AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba grafiku, kas aptver visu pieprasītā AB pakalpojuma mājoklī apjomu. Izvēloties šo tiesisko attiecību modeli nepieciešams ņemt vērā to, ka, lai nodrošinātu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu vienam bērnam ar FT, būs jāpiesaista lielāks skaits AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju. Līdz ar to būtu nepieciešams veidot

²⁰⁰ Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

²⁰¹ Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

²⁰² Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

²⁰³ Ko nozīmē summētais darba laiks? Izgūts no: <https://www.cvmarket.lv/karjeras-centrs/darba-likumdosana/ko-nozime-summetais-darba-laiks>

bērna ar FT piesaisti lielākam skaitam AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, kas rada risku veiksmīgai piesaistes veidošanai starp bērnu ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem, kas ir priekšnoteikums kvalitatīva, bērna ar FT interesēm un vajadzībām atbilstoša AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai.

AB pakalpojuma mājoklī minimālais saņemšanas ilgums ir viena diennakts (24 stundas), bet maksimālais AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas ilgums izmēģinājumu projekta ir 12 diennaktis, līdz ar to secināms, ka izvēloties summēto darba laiku AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai, būtu nepieciešams lielāks finansējums AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atalgojumam.

Analizējot AB pakalpojumā mājoklī iesaistīto pušu tiesisko attiecību dibināšanu pamatojoties uz summētā darba laika nosacījumiem, tika noteiktas priekšrocības un riski gan darba devējam, gan darbiniekam (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam), gan pakalpojuma saņēmējam – bērnam ar FT (skat. 19. tabulu).

19.tabula

Iesaistīto pušu priekšrocības un riski

Iesaistītā puse	Priekšrocības	Riski
Darba devējs	<ul style="list-style-type: none"> - vieglāk plānot un sadalīt darba apjomu pie mainīgiem darba slodzes apstākļiem - darbinieku var piesaistīt tad, kad tas ir nepieciešams 	<ul style="list-style-type: none"> - darba devējs nevar paredzēt vai varēs nodrošināt darbiniekam nepieciešamo stundu skaitu pārskata periodā - pieaug darba plānošanas apjoms, lielāks administratīvais darbs - nepieciešams lielāks finansējums AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atalgojumam un apmācībām, jo pakalpojuma nodrošināšanā tiek iesaistīts lielāks skaits darbinieku
Darbinieks (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs)	<ul style="list-style-type: none"> - ir zināms darba grafiks, līdz ar to darbinieks var plānot savu brīvo laiku - vienojoties ar darba devēju, var sadalīt darba slodzi atbilstoši savām vajadzībām - ir sociālās garantijas, darba devējs nomaksā visus valstī noteiktos nodokļus - iespēja pilnveidot savas zināšanas un prasmes - tiek nodrošinātas apmācības, lai iegūtu nepieciešamo apliecību pakalpojuma sniegšanai 	<ul style="list-style-type: none"> - darbs pēc grafika – arī naktīs, brīvdienās, svētku dienās - darba sākuma un beigu laiks var mainīties pēc darba devēja vajadzības

Iesaistītā puse	Priekšrocības	Riski
Pakalpojuma saņēmējs - bērns	<ul style="list-style-type: none"> - AB pakalpojumu mājoklī sniedz speciālisti, kuri ir apguvuši nepieciešamās apmācības pakalpojuma sniegšanai; - AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija 	<ul style="list-style-type: none"> - nav iespējams īsā laika posmā izveidot piesaisti ar konkrētiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem, jo AB pakalpojumu mājoklī sniedz līdz 4 speciālistiem; - AB pakalpojuma mājoklī saņemšana var radīt bērnam trauksmi un nepatiku, biežās AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju maiņas dēļ

Mainu darbs

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba laika organizēšanai, sniedzot AB pakalpojumu mājoklī, var tikt piemērots maiņu darbs.

Darba likums nosaka, ka maiņu darbs kā darba laika organizēšanas veids piemērojams, ja nepieciešams nodrošināt nepārtrauktu darba gaitu. Darba devējs pēc konsultēšanās ar darbinieku pārstāvjiem nosaka maiņu darbu. Šādos gadījumos maiņas ilgums nedrīkst pārsniegt attiecīgajai darbinieku kategorijai noteikto normālo dienas darba laiku.²⁰⁴

Maiņu darbā aizliegts norīkot darbinieku divās maiņās pēc kārtas. Viena maiņa nomaina otru laikā, kāds noteikts maiņu grafikā. Ja noteiktajā laikā maiņa netiek nomainīta, darbiniekam, kurš nav nomainīts, ir pienākums turpināt darbu, ja darba pārtraukšana nav pieļaujama. Par darba turpināšanu darbinieks nekavējoties paziņo darba devējam. Laiks, kuru darbinieks nostrādājis pēc maiņas beigām, uzskatāms par virsstundu darbu. Darba likumā ir noteikts, ka pāreja no vienas maiņas uz otru organizējama maiņu grafikā noteiktajā kārtībā, bet ne retāk kā ik pēc nedēļas. Darba devējam ir pienākums iepazīstināt darbiniekus ar maiņu grafikiem ne vēlāk kā vienu mēnesi pirms to stāšanās spēkā.²⁰⁵

Galvenā atšķirība starp maiņu darbu un summēto darba laiku ir tāda, ka maiņu darba gadījumā vienas maiņas garums nepārsniedz normālo dienas darba laiku, proti 8 stundas, darbinieks nedrīkst būt nodarbināts 2 maiņās pēc kārtas, maiņas nomaina viena otru laikā, kāds noteikts grafikā. Darbinieka mēneša darba laiks atbilst attiecīgā mēneša normālā darba laika stundām.²⁰⁶

Analizējot AB pakalpojumā mājoklī iesaistīto pušu tiesisko attiecību dibināšanu pamatojoties uz maiņu darba laika nosacījumiem, tika noteiktas priekšrocības un riski darba devējam, darbiniekam un pakalpojuma saņēmējam – bērnam ar FT (skat. 20. tabulu).

²⁰⁴ Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

²⁰⁵ Darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums>

²⁰⁶ Maiņu darbs un summētais darba laiks. Izgūts no: <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/4378-mainu-darbs-un-summetais-darba-laiks-2014>

Iesaistīto pušu priekšrocības un riski

Iesaistītā puse	Priekšrocības	Riski
Darba devējs	<ul style="list-style-type: none"> - vieglāk plānot un sadalīt darba apjomu pie mainīgiem darba slodzes apstākļiem - darbinieku var piesaistīt tad, kad tas ir nepieciešams 	<ul style="list-style-type: none"> - nepieciešamo AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju piesaiste vajadzīgajā apjomā - pieaug darba plānošanas apjoms, lielāks administratīvais darbs - nepieciešams lielāks finansējums AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atalgojumam, jo AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā tiek iesaistīts lielāks skaits darbinieku - piesaiste starp bērnu ar FT un AB pakalpojuma sniedzējiem jāveido ar vismaz 5 darbiniekiem - apmācības jāorganizē lielam skaitam darbinieku
Darbinieks (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs)	<ul style="list-style-type: none"> - ir zināms darba grafiks, līdz ar to darbinieks var plānot savu brīvo laiku - vienojoties ar darba devēju, var sadalīt darba slodzi atbilstoši savām vajadzībām - ir sociālās garantijas, darba devējs nomaksā visus valstī noteiktos nodokļus - iespēja pilnveidot savas zināšanas un prasmes - tiek nodrošinātas apmācības, lai iegūtu nepieciešamo apliecību AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai 	<ul style="list-style-type: none"> - darbs pēc grafika – arī naktīs, brīvdienās, svētku dienās
Pakalpojuma saņēmējs – bērns	<ul style="list-style-type: none"> - AB pakalpojumu mājoklī sniedz speciālisti, kuri ir apguvuši nepieciešamās apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai; - AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija 	<ul style="list-style-type: none"> - nav iespējams īsā laika posmā izveidot piesaisti ar konkrētiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem, jo AB pakalpojumu mājoklī sniedz līdz 5 speciālistiem; - AB pakalpojuma mājoklī saņemšana var radīt bērnam trauksmi un nepatiku, biežās AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju maiņas dēļ

Brīvprātīgais darbs

Brīvprātīgā darba likuma mērķis ir sekmēt brīvprātīgo darbu un veicināt sabiedrības līdzdalību brīvprātīgajā darbā. Brīvprātīgais darbs ir organizēts un, uz labas gribas pamata veikts, fiziskās

personas fizisks vai intelektuāls bezatlīdzības darbs sabiedrības labā. Brīvprātīgajam darbam nav peļņas gūšanas nolūka.²⁰⁷

Brīvprātīgo darbu ir tiesības organizēt:

- biedrībām un nodibinājumiem, tai skaitā arodbiedrībām un to apvienībām;
- valsts un pašvaldību iestādēm;
- politiskajām partijām un to apvienībām;
- sociālajiem uzņēmumiem.²⁰⁸

Analizējot brīvprātīgā darba piesaistes iespējas AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai, tika noteiktas priekšrocības un trūkumi tiesisko attiecību dibināšanai šādā formā (skat. 21. tabulu).

21.tabula

Iesaistīto pušu priekšrocības un riski

Iesaistītā puse	Priekšrocības	Riski
Darba devējs	<ul style="list-style-type: none"> - nav nepieciešams finansējums atalgojumam - sabiedrības atzinība par brīvprātīgā darba popularizēšanu 	<ul style="list-style-type: none"> - brīvprātīgo darbinieku trūkums AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai - darbinieka atbildības uzņemšanās AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā
Darbinieks (AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs)	<ul style="list-style-type: none"> - apgūst jaunas zinības, prasmes, iemaņas, paplašina redzesloku, gūst jaunu pieredzi - tiek segti ar darbu saistītie izdevumi, ja līgumā tādi paredzēti - atbrīvots no nodokļu samaksas - darba devējs nodrošina nepieciešamās apmācības 	
Pakalpojuma saņēmējs - bērns	<ul style="list-style-type: none"> - AB pakalpojumu mājoklī sniedz speciālisti, kuri ir apguvuši nepieciešamās apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai; - AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija; - tiek veidota piesaiste ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju; - AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek iesaistīti 1 līdz 2 AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji 	

²⁰⁷ Brīvprātīgā darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/275061-brivpratiga-darba-likums>

²⁰⁸ Brīvprātīgā darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/275061-brivpratiga-darba-likums>

Ar brīvprātīgā darba veicēju neaizstāj nodarbināto. Brīvprātīgā darba organizētāja un brīvprātīgā darba veicēja tiesiskās attiecības tiek nodibinātas, kad brīvprātīgā darba organizētājs un brīvprātīgā darba veicējs ir vienojušies par veicamā darba apjomu, izpildes kārtību un termiņu, kā arī brīvprātīgā darba veicējs ir iepazīstināts ar saviem pienākumiem un tiesībām. Līgumu par brīvprātīgo darbu slēdz rakstveidā, ja:

- to pieprasa viena no pusēm;
- ir paredzēts brīvprātīgā darba veicējam segt ar brīvprātīgo darbu saistītos izdevumus;
- ir paredzēts veikt tādu brīvprātīgo darbu, kurā iesaistītas nepilngadīgas personas.²⁰⁹

Ņemot vērā ārvalstu praksi, brīvprātīgo darbu ar bērniem ar FT var veikt arī personas, kuras nav aprūpes speciālisti un var būt arī no bērna ar FT paziņu loka. Tomēr arī šajā gadījumā ir svarīgi izvirzīt konkrētas prasības pret brīvprātīgā darba veicēju, tādējādi samazinot iespējamos riskus. Lai to nodrošinātu, pakalpojuma sniedzējs organizē darbu ar brīvprātīgajiem, piedāvājot iespēju saņemt atbalstu no citiem aprūpes speciālistiem, kuri jau strādā ar bērniem ar FT.

Prasības brīvprātīgajiem pakalpojuma sniedzējiem:

- pilngadīga persona;
- kurai nav ierobežota rīcībspēja;
- kurai ir dzīves vai profesionāla pieredze darbā ar bērniem ar FT;
- apguvuši speciālās apmācības.

Ņemot vērā iepriekš minēto tiesisko attiecību iespējamo veidu analīzi, secināts, ka AB pakalpojumam mājoklī aprobēšanai piemērotākais darba laika organizēšanas veids ir darba tiesisko attiecību dibināšana ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu.

Pamatojoties uz AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanas rezultātiem, tiks sniegti priekšlikumi izmaiņām normatīvajos aktos darba tiesiskajās attiecībās, kā arī priekšlikumi noteikt regulējumu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā kā izņēmuma normu, norādot iespējamo nodarbinātību un noslodzi, kas nepieciešama AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai.

Darba tiesiskās attiecības AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumu projektā

Aprobējot AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumu projektā, AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba tiesiskās attiecības tiek veidotas, pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu, jo nav iespējams konkrēti noteikt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darba laiku diennaktī. AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam pašam ir jāplāno savs atpūtas laiks, pēc nepieciešamības jāplāno darba pienākumu veikšana, pamatojoties uz bērna ar FT vajadzībām. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji savā darbībā ievēro noteiktu darba grafiku, kas ir kā priekšnoteikums plānveidīgai darba pienākumu izpildei. AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs tiek nosūtīts veikt

---

²⁰⁹ Brīvprātīgā darba likums. Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/275061-brivpratiga-darba-likums>

darba pienākumus bērnam ar FT ģimenē vai, pēc vienošanās ar bērnam ar FT vecāku, sniedz AB pakalpojumu mājoklī citā, bērnam ar FT piemērotā, vidē, kas nav institūcija.

Darba grafiks nosaka, ka AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam ir noteikta līdz četrus dienu darba nedēļa (skat. 16. pielikumu). AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs veic darba pienākumus divpadsmit stundas diennaktī (48 stundas nedēļā). AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darba dienu plāno pats, veicot darba laika uzskaiti aizpildot veidlapu "AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja atskaite par sniegto pakalpojumu" (skat. 9.7. pielikumu). AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs savā darbībā ievēro darba drošības un veselības aizsardzības principus, kas noteikti normatīvajos aktos.

Paredzēts, ka izmēģinājumu projekta laikā konkrētam bērnam ar FT AB pakalpojumu mājoklī sniegs līdz 2 AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju skaits atkarīgs no pieprasītā AB pakalpojuma mājoklī apjoma. Ja pieprasītā AB pakalpojuma mājoklī apjoms ir virs 4 diennaktīm, AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek piesaistīti divi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji.

2.7. AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksu noteikšanas metodika

Izstrādājot vienas vienības izmaksas AB pakalpojumam mājoklī, aprēķinos ir iekļauts:

- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti, to skaits un atalgojums, ieskaitot nodokļus;
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu veselības apdrošināšanas izmaksas;
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu apmācību un supervīzijas nodrošināšanas izmaksas;
- ar AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanu saistītās administratīvās izmaksas.

1) Vienas vienības izmaksas diennaktī

Vienas vienības izmaksas ir izstrādātas, ja AB pakalpojumu mājoklī sniedz:

- Darba likuma 148. panta pirmās daļas ietvaros (skat. 17.1. un 17.2. pielikumus);
- summētā un maiņu darba laika ietvaros (skat. 17.4. pielikumu).

Analizējot izstrādātās vienas vienības izmaksas abiem iepriekš minētajiem variantiem, secināts, ka finansiāli izdevīgāk ir darba tiesiskās attiecības ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju dibināt pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu (skat. 22. tabulu). Šajā variantā AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek piesaistīti divi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji, pakalpojuma koordinators/sociālais darbinieks un ārstniecības persona (sertificēta medmāsa). Aprēķinot veselības apdrošināšanas izmaksas, supervīzijas nodrošināšanas izmaksas un izmaksas pakalpojuma administrēšanai, **AB pakalpojuma mājoklī cena, kas tiks izmantota aprobācijas izmēģinājumu projektā:**

- **piesaistot ārstniecības personu ir 120,39 euro /diennaktī;**
- **nepiesaistot ārstniecības personu ir 109,16 euro /diennaktī.**

Organizējot AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba laiku summētā vai maiņu darba laika ietvaros, AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā nepieciešams piesaistīt piecus AB pakalpojuma mājoklī sniedzējus. Arī šajā variantā pakalpojuma nodrošināšanā tiek piesaistīta ārstniecības persona un pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks. **AB pakalpojuma mājoklī cena diennaktī**, ieskaitot veselības apdrošināšanas izmaksas, darbinieku apmācību izmaksas, supervīziju nodrošināšanas izmaksas un izmaksas pakalpojuma administrēšanai, ir **206,48 euro**.

AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksu aprēķins diennaktī

Darba laika organizēšanas forma	Iesaistītie speciālisti	Slodžu skaits	Speciālistu atalgojums (diennaktī)	Veselības apdrošināšanas izmaksas	Supervīzijas izmaksas	Apmācību izmaksas	Administratīvās izmaksas	Ar pakalpojuma administrēšanu, prasību nodrošināšanu saistītās izmaksas kopā	AB pakalpojuma mājoklī cena diennaktī
Darba likuma 148. panta pirmā daļa/ izmantos izmēģinājumu projektā	AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs, pak.koord./soc.d., ārstn.pers.	2,55	107,85	1,50	0,25	0,00	10,79	12,54	120,39
	AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs, pak.koord./soc.d.	2,37	97,78	1,39	0,21	0,00	9,78	11,38	109,16
Summētais un maiņu darba laiks	AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs, pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks, ārstniecības persona	4,56	184,52	2,78	0,33	0,40	18,45	21,96	206,48

Pamatojoties uz izmēģinājumu projektā pieejamo finansējumu, kas noteikts Tehniskajā specifikācijā²¹⁰, AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanai tiks izmantots vienas vienības izmaksu aprēķins, AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba laiku organizējot pēc Darba likuma 148. panta pirmās daļas.

Aprēķinot AB pakalpojuma mājoklī cenu izmēģinājumu projektam, cenas aprēķinā nav iekļauti AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju apmācību izdevumi, jo tie, atbilstoši projekta tehniskajai specifikācijai²¹¹, iekļaujami projekta pirmajā posmā paredzētajā finansējumā.

Pēc AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanas, AB pakalpojuma mājoklī cenas aprēķins tiks pilnveidots un precizēts. AB pakalpojuma mājoklī cena tiks pārrēķināta, pamatojoties uz aprobācijas rezultātiem.

2) Vienas vienības izmaksas iepazīšanās periodam

Aprēķinot vienas vienības izmaksas AB pakalpojuma mājoklī iepazīšanās periodam, izmaksās tiek iekļauts (skat.pielikums Nr. 17.1.3.):

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja atalgojums, ieskaitot normatīvajos aktos iekļautos nodokļus (stundā);
- administrēšanas izmaksas 10% - pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta otrās daļas 3 prim punktu, aprēķinot AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksas, tiek pieņemts, ka administrēšanas izdevumiem tiek novirzīti 10 % no aprēķinātās stundas likmes AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam. Administrēšanas izdevumus pakalpojumu sniedzējs var novirzīt atalgojumam (grāmatvedis, AB pakalpojuma mājoklī vadītājs), komunālajiem pakalpojumiem un telpu īrei, sakaru pakalpojumiem, biroja un kancelejas precēm utt., respektīvi visiem izdevumiem, kas rodas, lai nodrošinātu attiecīgā AB pakalpojuma mājoklī ieviešanu.

Izmēģinājumu projektā noteiktā AB pakalpojuma mājoklī cena iepazīšanās periodam (17.1.3.pielikums) ir 7,83 euro/stundā.

AB pakalpojuma aprobācijas izmēģinājumu projekta īstenošanai nepieciešams finansējums 95 301, 12 euro apmērā (skat. 23.tabulu).

---

²¹⁰ Saskaņā ar starp LM un Biedrību "Latvijas Samariešu apvienība" noslēgtā līguma par AB pakalpojuma apraksta izstrādi un aprobāciju izmēģinājumu projektā 1.pielikumu "Tehniskā specifikācija (Darba uzdevums) tirgus aptaujai "AB pakalpojuma mājoklī izstrāde un aprobācija izmēģinājumu projektā"".

²¹¹ Saskaņā ar starp LM un Biedrību "Latvijas Samariešu apvienība" noslēgtā līguma par AB pakalpojuma apraksta izstrādi un aprobāciju izmēģinājumu projektā 1.pielikumu "Tehniskā specifikācija (Darba uzdevums) tirgus aptaujai "AB pakalpojuma mājoklī izstrāde un aprobācija izmēģinājumu projektā"".

AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumu projektā nepieciešamā finansējuma aprēķins

Rādītāji	Bērnu ar FT skaits izmēģinājumu projektā	AB pakalpojuma mājoklī			Finansējums
		mērvienība	cena	apjoms	
AB pakalpojums mājoklī ar ārstniecības personu					24 101.28
Iepazīšanās periods (max 72 stundas)	12	stunda	7.83	72	6 765.12
Pakalpojuma saņemšanas periods (max 12 diennaktis)	12	diennakts	120.39	12	17 336.16
AB pakalpojums mājoklī bez ārstniecības personas					71 199.84
Iepazīšanās periods (max 72 stundas)	38	stunda	7.83	72	21 422.88
Pakalpojuma saņemšanas periods (max 12 diennaktis)	38	diennakts	109.16	12	49 776.96
AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai nepieciešamais kopējais finansējums					95 301.12
AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai līgumā plānotais finansējums					95 450.00
Atlikušais finansējums					148.88

2.8. AB pakalpojuma mājoklī standarts

AB pakalpojuma mājoklī standarta mērķis ir izveidot vienotu pieeju un izpratni par AB pakalpojumu mājoklī un tā saturu, lai nodrošinātu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas kvalitāti un efektivitāti. Standarta izstrādāšanā ņemtas vērā normatīvo aktu prasības un SBS pakalpojumu jomā pastāvošā labā prakse Latvijā, kā arī personu apvienības, ko veido biedrība “Latvijas veselības ekonomikas asociācija” un biedrība “Latvijas Sarkanais krusts “Kurzemes komiteja””, izstrādātajā 4. nodevumā “Gala ziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde bērniem ar funkcionāliem traucējumiem”” izveidotais AB pakalpojuma institūcijā standarts.

AB pakalpojuma mājoklī standartā iekļauta šāda informācija:

- AB pakalpojuma mājoklī mērķis;
- problēmas, kuras risinās AB pakalpojums mājoklī;

- AB pakalpojuma mājoklī mērķa grupa (izdalot tiešo un netiešo mērķa grupu);
- AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs;
- AB pakalpojuma mājoklī apjoms;
- AB pakalpojuma mājoklī saturs (apraksta bērnam, vecākam sniedzamo atbalstu atbilstoši AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas nosacījumiem);
- AB pakalpojuma mājoklī ietvaros sasniedzamie rezultāti (nedefinēti kvalitatīvie rezultātīvie rādītāji, kas atspoguļos AB pakalpojuma mājoklī efektivitāti);
- AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistītais personāls;
- AB pakalpojuma mājoklī dokumentēšana;
- AB pakalpojuma mājoklī novērtēšana;
- normatīvie akti, kuri reglamentē AB pakalpojuma mājoklī saņemšanu (uzskaita normatīvos aktus, kas tiek piemēroti AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai).

Atbilstoši pakalpojuma standarta struktūrai, tika izstrādāts AB pakalpojuma mājoklī standarts (skat. 10. pielikumu), kas pēc izmēģinājumu projekta nepieciešamības gadījumā var tikt precizēts un papildināts.

2.9. AB pakalpojuma mājoklī organizēšanas kārtība

2.9.1. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērniem ar FT IBM ietvaros

Līdz šim IBM ietvaros netika izstrādāts AB pakalpojumam mājoklī standarts, jo IB izmēģinājumu projektā iesaistīto bērnu ar FT skaits, kuri saņēma šo AB pakalpojumu mājoklī (bērna ar FT dzīvesvietā), bija neliels. IBM ietvaros AB pakalpojumu mājoklī saņēma pieci bērni ar FT. Projekta vadības grupas ieskatā minētais skaits nebija pietiekams, lai varētu veidot pierādījumus balstītu AB pakalpojumu mājoklī standartu. IBM pamatā ir princips, ka katram gadījumam tiek piemeklēts labākais risinājums, un, ja esošie SBS pakalpojumi to nenodrošina, iespējami alternatīvi risinājumi, t.sk. tādu SBS pakalpojumu nodrošināšana, kuru pakalpojumu sniedzēji nav reģistrēti SPS reģistrā un nav definēti normatīvajos aktos.

AB pakalpojums mājoklī ir iekļaujams IBM kā viens no pieejamiem SBS pakalpojumiem bērniem ar FT, nosakot AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas procesu un administrēšanas kārtību tādu, kāda tā ir noteikta IBM.

2.9.2. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērniem ar FT izmēģinājumu projektā

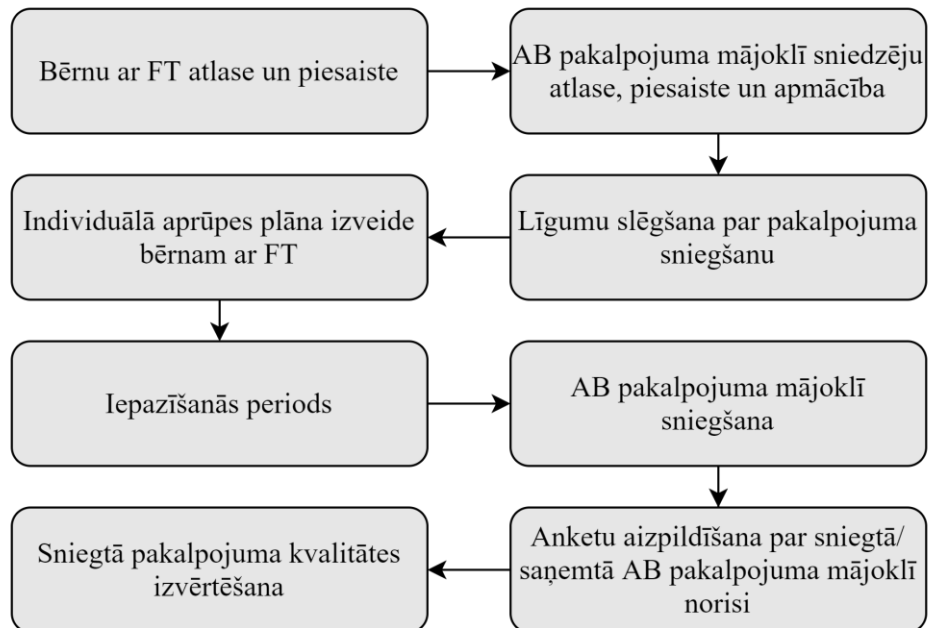
AB pakalpojumu mājoklī aprobācijas izmēģinājumu projekta gaita tiek iedalīta vairākos posmos:

- bērnu ar FT atlase un piesaiste dalībai izmēģinājumu projektā (skat. 3. attēlu);
- AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atlase, piesaiste un apmācība;
- līguma slēgšana ar vecākiem, pakalpojuma sniedzēju institūciju un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju par AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanu;
- individuālā aprūpes plāna izveide bērnam ar FT;
- iepazīšanās perioda nodrošināšana - piesaistes veidošanai starp bērnu ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju;

- AB pakalpojuma mājoklī sniegšana;
- aptaujas anketu aizpildīšana par sniegtā/ saņemtā AB pakalpojuma mājoklī norisi, un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja saturiskās finanšu atskaites sagatavošana un iesniegšana;
- sniegtā/ saņemtā AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes izvērtēšana.

3.attēls

AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana izmēģinājumprojektā

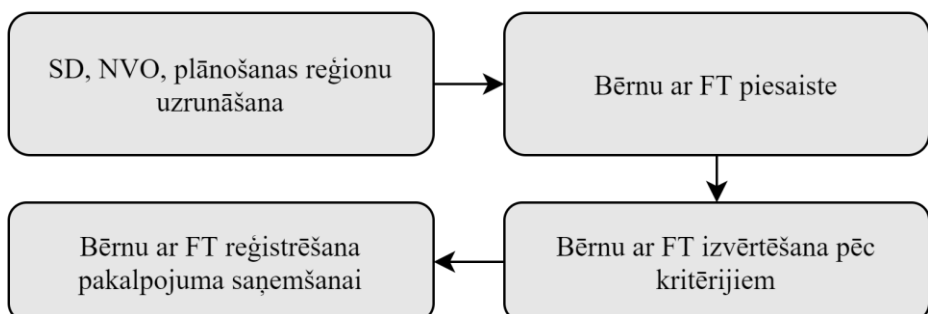

1) Bērnu ar FT atlase un piesaiste

Pirmais posms izmēģinājumprojektā ir bērnu ar FT atlase un piesaiste. Tā tiek organizēta, uzrunājot sociālos dienestu, atbilstošas NVO katrā plānošanas reģionā un pārstāvjus no plānošanas reģioniem. SD, NVO un plānošanas reģionu pārstāvji tiek aicināti informēt bērnu ar FT vecākus par iespēju saņemt AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumprojekta ietvaros (skat. 4. attēlu). Bērnu reģistrēšanai izmēģinājumprojektā tiks izveidota tiešsaistes anketa.

4.attēls

Bērnu ar FT atlase un piesaiste

Lai komunikācija ar bērnu ar FT ģimenēm būtu veiksmīga, uzrunātajām iestādēm un NVO tiek sniegta informācija par:

- AB pakalpojuma mājoklī mērķgrupu;
- AB pakalpojuma mājoklī apjomu;
- AB pakalpojuma mājoklī saturu;
- AB pakalpojuma mājoklī finansēšanas avotu un apmēru;
- pakalpojuma sniedzējiem;
- AB pakalpojuma mājoklī organizēšanas kārtību.

Ja bērna ar FT vecāks ir izteicis vēlmi piedalīties izmēģinājumu projektā un saņemt AB pakalpojumu mājoklī, tiek izvērtēta bērna ar FT atbilstība kritērijiem, aizpildot bērna ar FT izvērtējuma pēc atlases kritērijiem anketu (skat. 15. pielikumu).

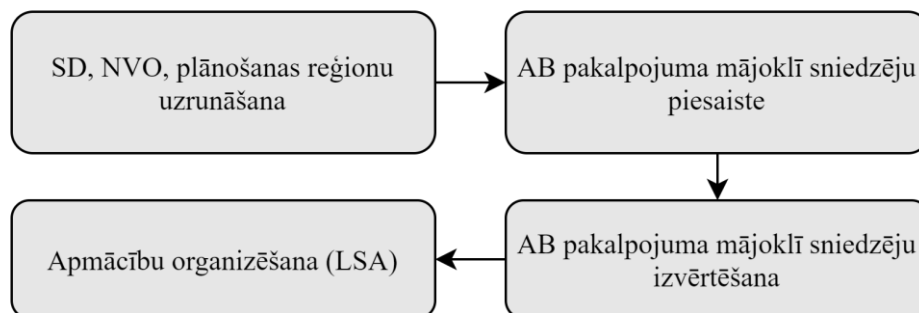
Bērni ar FT, kuri atbilst kritērijiem dalībai izmēģinājumu projektā, tiek reģistrēti rindas kārtībā katrā plānošanas reģionā (skat. 14. pielikumu).

2) AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu atlase, piesaiste un apmācība

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu atlase un piesaiste tiek organizēta pēc tam, kad ir zināmi bērni ar FT, kuri saņems AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumu projekta laikā. Potenciālie AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji tiek apzināti pēc iespējas tuvāk bērna ar FT dzīvesvietai, lai samazinātu transporta izmaksas un ceļā pavadīto laiku. Tāpat kā bērnu ar FT piesaistei, arī AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju piesaistīšanai, var tikt uzrunāti sociālie dienesti, NVO un plānošanas reģionu pārstāvji (skat. 5. attēlu).

5.attēls

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto speciālistu atlase un piesaiste

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atlase tiek veikta, pamatojoties uz AB pakalpojuma mājokļa aprakstā izstrādātajām prasībām AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem.

Pēc AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atlases, tiek organizētas apmācības, lai speciālisti iegūtu nepieciešamās zināšanas AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai un saņemtu apliecību par apmācību pabeigšanu. Apmācības aprobēšanā iesaistītajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem nodrošina Latvijas Samariešu apvienība.

3) AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai nepieciešamā dokumentācija

Lai piedalītos AB pakalpojuma mājoklī aprobācijā, vecākam izmēģinājumuprojekta koordinātoram/ sociālajam darbiniekam ir jāiesniedz šāda dokumenti:

- ģimenes ārsta vai pēc nepieciešamības psihiatra izziņa (ja izmēģinājumuprojektā piedalās bērns ar GRT vai psihiskām saslimšanām);
- piekrišana (dalībai izmēģinājumuprojektā, personas datu un īpašu kategoriju personas datu izmantošanai nodrošinot AB pakalpojumu mājoklī un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai konkrētajā/ izvēlētajā adresē;
- pirmreizējā AB pakalpojuma mājoklī anketa vecākiem;
- bērna pašaprūpes un mobilitātes spēju novērtējums.

Pēc iepriekš minēto dokumentu saņemšanas AB pakalpojuma mājoklī koordinātors/ sociālais darbinieks kopā ar bērnu ar FT vecāku un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju izveido bērna ar FT individuālo aprūpes plānu un visas trīs puses (vecāks, AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs un Pakalpojuma sniedzēja institūcija) noslēdz līgumu (skat. 9. pielikumu) par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu.

Līgumam par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu ir 7 pielikumi:

- 1) bērna ar FT vecāka piekrišana, kura ietver:
  - piekrišanu dalībai izmēģinājumuprojektā AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai;
  - piekrišanu personas datu un īpašu kategoriju personas datu izmantošanai nodrošinot AB pakalpojumu mājoklī;
  - piekrišanu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai norādītajā adresē (skat. 9.1. pielikumu);
- 2) pirmreizējā AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas anketa vecākiem (skat. 9.4. pielikumu);
- 3) bērna pašaprūpes un mobilitātes spēju novērtējums (skat. 9.5. pielikumu);
- 4) bērna ar FT individuālais aprūpes plāns AB pakalpojumam mājoklī (skat. 9.2. pielikumu);
- 5) AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja saturiskā atskaite par sniegto pakalpojumu (skat. 9.7. pielikumu);
- 6) atskaite par pakalpojuma saņēmēja uzturēšanās faktisko izlietojumu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā (skat. 9.3. pielikumu);
- 7) finanšu atskaite par faktiski sniegto AB pakalpojumu mājoklī (skat. 9.6. pielikumu).

Pēc AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas tiek aizpildīti šādi dokumenti:

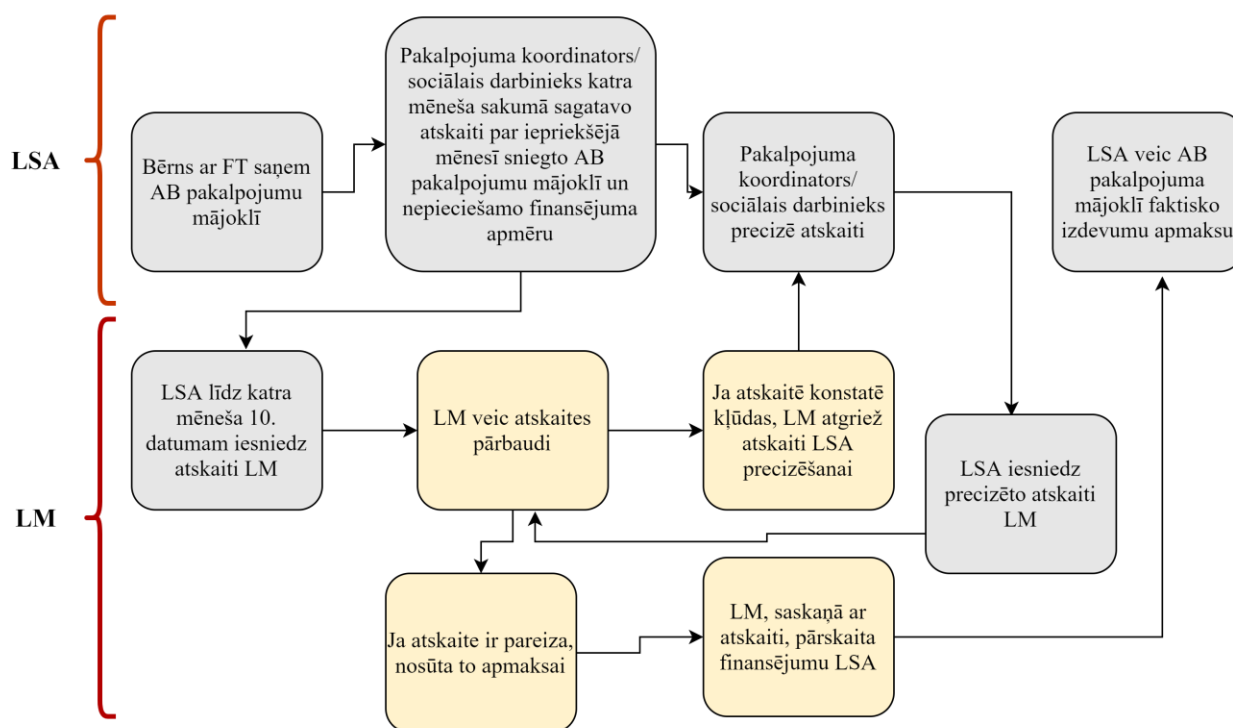
- aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī koordinātoram/sociālajam darbiniekam par AB pakalpojuma mājoklī norisi (skat. 11. pielikumu);
- aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi (skat. 12. pielikumu);
- aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī saņēmējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi (skat. 13. pielikumu).

Visi iepriekš minētie dokumenti glabājas katra bērna ar FT lietā papīra formātā, kā arī aprobācijā iegūtā informācija un dati tiek uzglabāti elektroniski, speciāli šim nolūkam izveidotā, *Excel* failā.

6.attēlā atspoguļota AB pakalpojuma mājoklī finansējuma plūsma saskaņā ar AB pakalpojuma mājoklī ikmēneša iesniegtajiem pārskatiem par AB pakalpojuma mājoklī ietvaros faktiski pārskaitīto finansējumu.

6.attēls

AB pakalpojuma mājoklī finansējuma plūsma saskaņā ar AB pakalpojuma mājoklī ikmēneša iesniegtajiem pārskatiem par AB pakalpojuma mājoklī ietvaros faktiski pārskaitīto finansējumu

4) AB pakalpojuma mājoklī finansēšanas kārtība izmēģinājumu projektā

Lai apgūtu projektā paredzēto finansējumu AB pakalpojuma mājoklī aprobēšanai, LSA organizē AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu 50 bērniem ar FT. Izmēģinājumu projekta laikā pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks katra mēneša sākumā sagatavo atskaiti par faktiski sniegto AB pakalpojumu mājoklī un nepieciešamo finansējuma apmēru AB pakalpojuma mājoklī apmaksai. LSA līdz katra mēneša 10. datumam iesniedz atskaiti LM. LM veic atskaites pārbaudi un, ja nepieciešams, pieprasa tās precizēšanu. Pēc atskaites saskaņošanas, LM pārskaita atskaitē pieprasīto finansējumu LSA. Pēc finansējuma saņemšanas, LSA veic AB pakalpojuma mājoklī faktisko izdevumu apmaksu AB pakalpojuma sniedzējam (skat. 5 attēlu).

2.10. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto pušu tiesības un pienākumi

Vispārīgās AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja tiesības:

- saņemt AB pakalpojumu mājoklī atbilstoši AB pakalpojuma mājoklī aprakstā noteiktajam;
- saņemt aprūpes plānā noteikto AB pakalpojuma mājoklī apjomu un saturu atbilstoši noslēgtajam līgumam;
- līdzdarboties lēmuma pieņemšanas procesā par AB pakalpojuma mājoklī saņemšanu;
- saņemt informāciju par AB pakalpojuma mājoklī saturu un apjomu, AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas nosacījumiem un kārtību;
- atteikties no AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas;
- vērsties ar iesniegumu par AB pakalpojuma mājoklī nepietiekamo vai neapmierinošo kvalitāti un pieprasīt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja maiņu;
- izteikt viedokli, priekšlikumus un sūdzības par AB pakalpojumu mājoklī;
- saņemt bērna un vecāku individuālām vajadzībām atbilstošu AB pakalpojumu mājoklī.

Vispārīgie AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja pienākumi:

- aktīvi līdzdarboties AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas procesā;
- informēt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju par bērna ar FT vispārējo FT un veselības stāvokli, sniegt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai nepieciešamo informāciju, brīdināt par varbūtējiem riskiem;
- nodrošināt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju ar nepieciešamiem palīglīdzekļiem, sadzīves priekšmetiem, aprūpes līdzekļiem, pārtiku vai finanšu līdzekļiem tās iegādei, medikamentiem u.c. nepieciešamo AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā;
- bērna ar FT vecākiem piedalīties aprūpes plāna izveidošanā;
- izturēties pret AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem ar cieņu, neapdraudēt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju veselību vai dzīvību u.c.;
- neskaidrību gadījumā griezties pie AB pakalpojuma mājoklī koordinatora/sociālā darbinieka un kopā risināt visas problēmas, lai saņemtu kvalitatīvu, bērna ar FT vajadzībām piemērotu AB pakalpojumu mājoklī;
- informēt AB pakalpojuma mājoklī koordinatoru/sociālo darbinieku un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju par dzīves vietas maiņu, kā arī par citām izmaiņām ģimenes situācijā;
- informēt AB pakalpojuma mājoklī koordinatoru/sociālo darbinieku, ja starp vecāku un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju rodas konfliktsituācija;
- sniegt patiesu informāciju;
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai izvēlēties vietu, kurā ir labs mobilo tīklu pārklājums, lai AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs nepieciešamības gadījumā varētu sazināties ar AB pakalpojuma mājoklī koordinatoru/ sociālo darbinieku, bērna ar FT vecākiem, ārstniecības personām u.c.;
- nodrošināt bērnu ar nepieciešamajiem medikamentiem, higiēnas un sadzīves precēm, pārtikas produktiem u.c. uz AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laiku;

- pilnvarot, pēc nepieciešamības uz AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laiku, AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju pārstāvēt bērna ar FT intereses, apmeklējot ārstniecības iestādes, nodarbības speciālistu konsultācijas u.c..

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīti sekojoši darbinieki: AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs, pakalpojuma koordinators/sociālais darbinieks un pakalpojuma vadītājs. Nepieciešamības gadījumā, pēc bērna ar FT izvērtēšanas un individuālā aprūpes plāna izveidošanas, pakalpojuma sniegšanā tiek iesaistīta ārstniecības persona.

Visiem AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem darbiniekiem ir pienākums:

- izturēties pret AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem ar cieņu, neapdraudēt klientu veselību un dzīvību u.c.;
- ievērot AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja cilvēktiesības, tiesības uz privātumu, konfidencialitāti un autonomiju;
- apzināties un respektēt individuālās un kultūras atšķirības saistībā ar invaliditāti, dzimumu, rasi, etnisko piederību, seksuālo orientāciju, nacionālo piederību, vecumu, reliģisko piederību, valodu un sociālekonomisko statusu;
- izvairīties no darbībām, kuras ir balstītas uz aizspriedumiem un varētu radīt diskrimināciju vai nevienlīdzīgu attieksmi;
- ziņot policijai vai citai kompetentai iestādei par vardarbību vai citu pret bērnu vērstu noziedzīgu nodarījumu.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja tiesības:

- uzsākot darbu saņemt obligātās apmācības;
- saņemt nepieciešamo atbalstu kvalitatīvai darba pienākumu veikšanai no AB pakalpojuma mājoklī vadītāja, koordinatora/sociālā darbinieka un citiem AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem;
- uz saprātīgu darba slodzi, kas nodrošina darba un privātās dzīves līdzsvaru;
- uz drošu, iekļaujošu un personas vajadzībām atbilstošu darba vidi;
- sniegt priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī pilnveidei un darba uzlabošanai;
- pārtraukt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, ja pakalpojuma saņēmējs apdraud AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja veselību vai dzīvību, izturas pret AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju necienīgi vai aizskaroši, atrodas apreibinošu vielu ietekmē.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja pienākumi:

- sniegt AB pakalpojumu mājoklī bērnam ar FT atbilstoši izveidotajam atbalsta plānam;
- sniegt AB pakalpojumu mājoklī kvalitatīvi un atbilstoši bērna ar FT vajadzībām;
- ievērot konfidencialitāti un personas datu, tai skaitā sensitīvo datu, aizsardzības principus;
- sagatavot un iesniegt nepieciešamās atskaites par atbalsta plāna izpildi pakalpojuma koordinātoram/sociālajam darbiniekam;

- pēc nepieciešamības, informēt bērna ar FT vecākus par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas gaitu.

AB pakalpojuma mājoklī koordinatora/sociālā darbinieka tiesības:

- apstrādāt AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju personas datus, ievērojot normatīvo aktu regulējumu datu aizsardzības jomā;
- saņemt nepieciešamo atbalstu kvalitatīvai darba pienākumu veikšanai no pakalpojuma vadītāja un citiem speciālistiem;
- uz saprātīgu darba slodzi, kas nodrošina atpūtu vismaz katru septīto dienu;
- uz drošu, iekļaujošu un personas vajadzībām atbilstošu darba vidi;
- izteikt savu viedokli par AB pakalpojuma mājoklī saturu un sniegt priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī pilnveidei;
- pieprasīt atskaites un pārskatus no AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja par atbalsta plāna izpildi;
- izvērtēt sniegtā AB pakalpojuma mājoklī kvalitāti;
- sniegt norādījumus un konsultācijas AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam, savas kompetences ietvaros;
- kopā ar bērna vecāku izveidot bērna ar FT individuālo aprūpes plānu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai;
- pieņemt patstāvīgus lēmumus jautājumos, kas saistīti ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, savas kompetences ietvaros.

AB pakalpojuma mājoklī koordinatora/sociālā darbinieka pienākumi:

- koordinēt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu;
- sekot līdzi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darba kvalitātei, kā arī veikt savus darba pienākumus kvalitatīvi un noteiktajā termiņā;
- sniegt palīdzību un atbalstu AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem (individuālas konsultācijas, grupu kovīzijas u.tml.);
- pārraudzīt AB pakalpojuma mājoklī sniedzējus (atskaišu, pārskatu un aprūpes plānu pārskatīšana, komunikācija ar AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem, nepieciešamības gadījumā darba procesa pārbaude AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vietā);
- iesaistīties dažādu problēmjaudājumu risināšanā, kas saistīti ar AB pakalpojuma mājoklī īstenošanu;
- sagatavot nepieciešamās atskaites par darbu;
- veidot datu bāzi par AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem;
- veidot individuālos aprūpes plānus AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem;
- koordinēt līgumu slēgšanu par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu;
- veidot klienta lietu;
- ievērot Latvijas Republikā spēkā esošos likumus un normatīvos aktus;
- nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākošajā darba dienā, paziņot bāriņtiesai un Valsts policijai, ja ir pamats uzskatīt, ka bērns cietis vardarbības, vecāka tiesību ļaunprātīgas

izmantošanas rezultātā, pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma dēļ.

AB pakalpojuma mājoklī vadītāja tiesības:

- pieprasīt pārskatus par AB pakalpojuma sniedzēju, pakalpojuma koordinatoru/ sociālo darbinieku darbu;
- saņemt nepieciešamo atbalstu kvalitatīvai darba pienākumu veikšanai (apmācības, supervīzijas, u.c.);
- uz saprātīgu darba slodzi, kas nodrošina darba un privātās dzīves līdzsvaru;
- uz drošu, iekļaujošu un personas vajadzībām atbilstošu darba vidi;
- izteikt savu viedokli par AB pakalpojuma mājoklī saturu un sniegt priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī pilnveidei;
- pārstāvēt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja intereses citās institūcijās jautājumos, kas skar AB pakalpojumu mājoklī.

AB pakalpojuma mājoklī vadītāja pienākumi:

- nodrošināt un pārraudzīt AB pakalpojuma mājoklī īstenošanu un kvalitāti;
- pārraudzīt pakalpojuma koordinatora/sociālā darbinieka un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darbu;
- komunicēt ar AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju;
- nodrošināt AB pakalpojuma mājoklī ētikas prasību un fizisko personas datu aizsardzības īstenošanu;
- iesaistīties dažādu ar AB pakalpojuma mājoklī īstenošanu saistīto problēmjautājumu risināšanā;
- atbildēt par AB pakalpojuma mājoklī vispārīgo dokumentāciju, sagatavot nepieciešamos līgumus u.c. dokumentus, nodrošināt datu bāzes veidošanu par AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem un AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem;
- veikt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto darbinieku darba laika uzskaiti;
- pārraudzīt AB pakalpojuma mājoklī budžeta izlietošanu.

Ārstniecības personas tiesības:

- saņemt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanai nepieciešamo informāciju par bērna ar FT veselības stāvokli;
- pieprasīt no bērna ar FT vecākiem nepieciešamos medikamentus un medicīnas ierīces AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai;
- saņemt profesionālās kompetences pilnveidi un supervīziju;
- uz saprātīgu darba slodzi, kas nodrošina darba un privātās dzīves līdzsvaru;
- uz drošu, iekļaujošu un personas vajadzībām atbilstošu darba vidi;
- izteikt savu viedokli par AB pakalpojuma mājoklī saturu un sniegt priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī pilnveidei;
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā veikt nepieciešamās medicīniskās manipulācijas, kas nepieciešamas bērnam ar FT.

Ārstniecības personas pienākumi:

- nekavējoties informēt bērna ar FT vecākus par izmaiņām bērna veselības stāvoklī;
- iesaistīties dažādu problēmjautājumu risināšanā, kas saistīti ar AB pakalpojuma mājoklī īstenošanu;
- sagatavot nepieciešamās atskaites par darbu;
- sniegt nepieciešamo medicīnisko palīdzību bērnam ar FT savas kompetences robežās;
- ievērot Latvijas Republikā spēkā esošos likumus un normatīvos aktus.

2.11. Ētikas prasības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajām pusēm

Ētikas prasības ir darbinieka morāles un tikumības noteikumu kopums, kuru darbiniekam ir nepieciešams ievērot savā profesionālajā darbībā. Organizējot un sniedzot AB pakalpojumu mājoklī, ētikas prasības ir saistošas visiem darbiniekiem, kuri ir iesaistīti bērna ar FT izvērtēšanā, bērna ar FT individuālā aprūpes plāna izstrādē, AB pakalpojuma mājoklī administrēšanā, koordinēšanā un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā.

Nosakot ētikas pamatprincipus AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem, izmantoti šādi ētikas kodeksi:

- Latvijas Psihologu biedrības Profesionālās ētikas kodekss²¹²;
- Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss²¹³.

Ētikas prasību mērķis ir nodrošināt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu atbilstoši profesionālajiem ētikas pamatprincipiem, lai veicinātu iesaistīto darbinieku godprātīgu rīcību saskaņā ar tiesību normām, profesionālajām pamatvērtībām un principiem. Ētikas prasības norāda, kādi apsvērumi jāņem vērā, izvērtējot profesionālās rīcības atbilstību.

Ētikas prasībās ietvertie profesionālās ētikas pamatprincipi un ētikas normas darbiniekam ir jāievēro savā profesionālajā darbībā attieksmē pret bērnu ar FT un bērna vecākiem, savstarpējā saskarsmē, kā arī attiecībās ar dažādām valsts un pašvaldības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, sadarbības partneriem un citām personām.

Situācijās, kas nav minētas šajās ētikas prasībās, darbinieks rīkojas saskaņā ar vispārējām uzvedības normām.

Profesionālās ētikas pamatprincipi, organizējot un sniedzot AB pakalpojumu mājoklī (skat. 7. attēlu):

Godīgums un taisnīgums:

---

²¹² Latvijas Profesionālo Psihologu asociācija, Ētikas kodekss. Izgūts no <http://www.lppapsihologi.lv/lv/pages/dokumenti/etikas-kodekss>

²¹³ Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/media/1105/download>

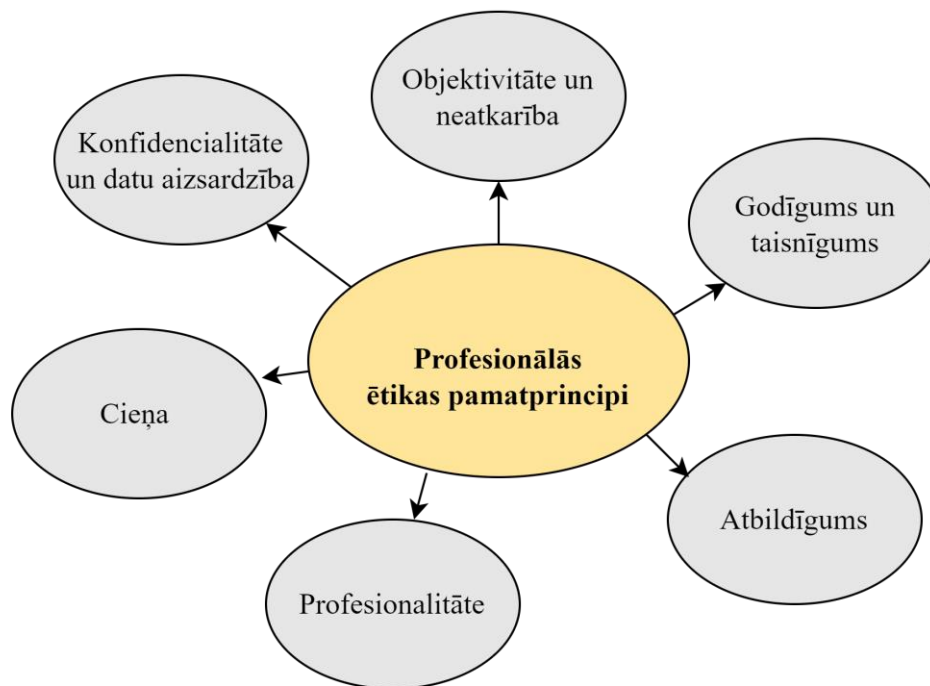
- darbinieks izturas godprātīgi pret saviem pienākumiem, principiāli rīkojas ikvienā negodīgas rīcības gadījumā;
- darbinieks rīkojas taisnīgi, ievērojot personu vienlīdzību likuma priekšā, neizrāda labvēlību vai nepamatotas privilēģijas kādai no personām;
- pildot savu pienākumus un pieņemot lēmumus, ņem vērā bērna ar FT un vecāka vēlmes un intereses;
- darbiniekam ir augsta tiesiskā apziņa, viņš rīkojas profesionāli, tika un vienīgi saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Atbildīgums:

- lai sasniegtu profesionāli visaugstāko rezultātu, darbinieks amata pienākumus un darba uzdevumus veic atbildīgi, izmantojot savas zināšanas, prasmes un darba pieredzi;
- darbinieks izturas pieklājīgi, iejūtīgi un atsaucīgi pret bērnu ar FT un vecākiem, novērš pieļautās kļūdas un nepieciešamības gadījumā atvairojas bērnam ar FT un vecākam;
- darbinieks ir uzticīgs AB pakalpojuma mājoklī mērķim un pamatvērtībām;
- darbinieks ir uzņēmīgs, mērķtiecīgs un cenšas sasniegt labākus rezultātus, regulāri papildinot savas profesionālās zināšanas, izrādot pašiniciatīvu, un izsaka savus priekšlikumus AB pakalpojuma mājoklī uzlabošanai.

7.attēls

Profesionālās ētikas pamatprincipi

Objektivitāte un neatkarība:

- pieņemot lēmumus, darbinieks ņem vērā tikai objektīvu un pārbaudītu informāciju, pamatojas uz iegūtajiem faktiem un pierādījumiem. Darbinieks nevar izdarīt spiedienu uz bērnu ar FT vai vecāku, lai mainītu to lēmumu;
- darbinieks savu pienākumu izpildē un lēmuma pieņemšanā norobežojas no personīgajām interesēm un ārējās ietekmes (citu personu politisku, reliģisku vai sociālu grupu interesēm, pakļaušanās sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas);
- darbinieks apzinās sava amata prasības un nosacījumus, kā arī savas darbības ieguldījumu, tādēļ izjūt personisku atbildību par veiktā darba kvalitāti AB pakalpojuma mājoklī mērķa sasniegšanai;
- darbinieks savus pienākumus veic profesionāli un savlaicīgi, ievērojot precizitāti, lai nodrošinātu darba efektivitāti un kvalitāti. Darbinieks veic tādus pienākumus un pieņem tādus lēmumus, kas atbilst viņa kompetences līmenim;
- darbinieks savā darbībā un izteikumos saskarsmē ar sabiedrību ir lojāls pret savu darba devēju;
- ar profesionālo darbību saistītajos publiskajos izteikumos, kā arī lietišķajos kontaktos, darbinieks pauž darba devēja viedokli, iepriekš saskaņojot to.

Konfidencialitāte un datu aizsardzība:

- darbinieku uzdevums ir informēt bērnu ar FT un viņa vecākus par nepieciešamību iegūt to personu datus un izskaidrot, kā dati tiks izmantoti un glabāti;
- darbinieku pienākums ir rūpēties par iegūto personas datu aizsardzību, izpaužot tos vienīgi AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajām pusēm un normatīvajos aktos minētajām iestādēm;
- darbinieks nodrošina klienta tiesības uz sadarbību vērstām attiecībām, kas balstītas uz uzticēšanos, privātās dzīves respektēšanu un konfidencialitāti;
- darbinieks informāciju, kas viņam kļuvusi zināma, pildot darba vai amata pienākumus, nedrīkst prettiesiski izpaust vai izmantot mērķiem, kas nav saistīti ar amata pienākumu veikšanu vai konkrētu darba uzdevumu pildīšanu;
- darbinieks aizsargā ierobežotas pieejamības, komercnoslēpumu saturošo informāciju un neizmanto to privātu mērķu sasniegšanai;
- darbinieks, paužot informāciju, kas saistīta ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, ir piesardzīgs, apzinoties, ka katra atsevišķa darbinieka rīcība veido kopējo priekšstatu par sociālo pakalpojumu AB pakalpojums mājoklī.

Profesionalitāte:

- darbinieks savā darbībā ievēro Latvijas Republikas Satversmi, valsts un personu likumīgās intereses, profesionālās uzvedības prasības un darba līguma noteikumus;
- darbinieks rūpējas par nepārtrauktu profesionālās kvalifikācijas celšanu un pieredzes gūšanu;

- darbinieks, veicot savus darba pienākumus, neizmanto līdzekļus, kas varētu diskreditēt viņa profesiju vai profesionālo rīcību, nepārvērtē savas spējas, kvalifikācijas līmeni un gūto pieredzi, kā arī nenoniecina citu darbinieku darbu;
- darbinieks neiesaistās darbībā, profesijā vai pasākumā, kas var mazināt viņa godprātību, objektivitāti un neatkarību.

Cieņa:

- darbinieks darba attiecībās ievēro savstarpēju cieņu, ir pieklājīgs, iecietīgs un izpalīdzīgs;
- darbinieks atbalsta citu darbinieku darbu un savstarpēji sadarbojas, sniedzot vai saņemot nepieciešamo palīdzību darba pienākumu veikšanai;
- darbinieks izvairās kritizēt bērnu ar FT, vecāku, citu kolēģi, nedodot iespēju sevi aizstāvēt un pilnībā izteikties;
- attieksme un runa ar bērnu ar FT un vecāku ir saprotama, lietišķa un labvēlīga, darbinieki respektē un veicina cilvēktiesību, vērtību, goda un cieņas apzināšanos un attīstību;
- ar savu rīcību vai izteikumiem, nediskriminē un neapvaino AB pakalpojuma mājoklī saņēmējus, savus kolēģus, vadību un padotos neatkarīgi no viņu individuālās un kulturālās atšķirības, saistībā ar cilvēka invaliditāti, izcelsmi, dzimumu, seksuālo orientāciju, rasi, etnisko piederību, nacionālo piederību, vecumu, reliģisko piederību, valodu un sociāli ekonomisko statusu;
- nepieļauj personu pazemošanu, cinisku attieksmi, nomelnošanu;
- izvairās no augstprātības attiecībā pret AB pakalpojuma mājoklī saņēmējiem, kolēģiem un citām personām.

Interesu konflikta novēršana organizējot un sniedzot AB pakalpojumu mājoklī:

- darbinieks ir informēts par normatīvo aktu prasībām interešu konflikta jautājumos, pārzina iespējamās riska jomas, kurās šādi konflikti var rasties;
- darbinieks atsakās no darba pienākumu veikšanas vai amata savienošanas visos gadījumos, kad ētisku apsvērumu dēļ varētu tikt apšaubīta darbinieka darbības objektivitāte un neitralitāte, kas var rasties personisku interešu vai apsvērumu gadījumā un var ietekmēt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu;
- darbinieks lēmumus, kas saistīti ar AB pakalpojuma mājoklī organizēšanu un sniegšanu, pieņem vienīgi bērna ar FT un vecāku interesēs, ievērojot ētikas prasības. Darbinieks neizmanto amata stāvokli un AB pakalpojuma mājoklī resursus privāti interešu risināšanai, personiska labuma vai citu personu savtīgu labumu gūšanai.

Darbinieku uzvedības pamatprincipi organizējot un sniedzot AB pakalpojumu mājoklī:

- darbinieks atbild par sava amata pienākumu vai darba uzdevumu likumīgu, godprātīgu, kvalitatīvu veikšanu un korektām attiecībām ar bērnu ar FT, vecākiem, kolēģiem, vadītājiem un padotajiem;
- darbinieks ar savu izturēšanos pret bērnu ar FT, vecākiem un citiem darbiniekiem nedrīkst radīt pamatu aizdomām par negodprātīgu rīcību;

- darbinieka pienākums ir īstenot AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja prasības, izpildīt rīkojumus un uzdotos uzdevumus;
- darbinieks apzinās un atzīst savu zināšanu, prasmju un darbības ierobežojumus, un vēršas pie AB pakalpojuma mājoklī vadītāja pēc padomiem un atbalsta sarežģītās situācijās;
- darbinieka pienākums ir ziņot pakalpojuma vadībai par apstākļiem, kas viņam kļuvuši zināmi un kas var nodarīt bērnam ar FT, vecākiem, darbiniekiem, vai kādam citam zaudējumus vai kaitējumu;
- darbinieks izmanto darba laiku intensīvi un lietderīgi;
- darbinieka pienākums ir lietot un rūpēties par AB pakalpojuma mājoklī resursiem visekonomiskākajā un racionālākajā veidā;
- darbinieks izrāda pašiniciatīvu un izsaka savus priekšlikumus darba pilnveidošanai;
- darbinieks ir atbildīgs par darba pienākumu savlaicīgu un kvalitatīvu izpildi;
- darbinieks sadarbojas ar kolēģiem, sniedzot un saņemot nepieciešamo palīdzību profesionālo pienākumu izpildē, un ļaunprātīgi neizmanto kolēģu uzticēšanos;
- darbinieks, vienlaikus atrodoties darba attiecībās ar citu darba devēju, ievēro ētikas prasībās iekļautos pamatprincipus un normas;
- darbinieks ārpus darba laika izvēlas tādu uzvedības stilu, lai neradītu šaubas par tā profesionalitāti.

Profesionālās ētikas un uzvedības pamatprincipu izvērtēšana:

- sūdzības par darbinieku šajās ētikas prasībās noteikto normu pārkāpumiem izskata AB pakalpojuma mājoklī vadītājs;
- AB pakalpojuma vadītājs uzrauga ētikas prasību izpildi;
- ētikas prasību neievērošanas gadījumā jautājumu par darbinieka neētisku rīcību var ierosināt ikviena fiziska vai juridiska persona. Iesniegums vai informācija ar pamatojumu par personas neētisku rīcību tiek iesniegti AB pakalpojuma mājoklī vadītājam. Iesniegums vai informācija var būt anonīma;
- AB pakalpojuma mājoklī vadītājs pieņem lēmumu par darbinieka atbildību un rīcību, ja tie ir pretrunā ar ētikas prasībās noteiktajām normām;
- AB pakalpojuma mājoklī vadītājs var izteikt piezīmi vai rājienu Darba likuma 90. pantā noteiktajā kārtībā. Ja ētikas prasību pārkāpums ir uzskatāms par būtisku, darbiniekam tiek uzteikts darba līgums Darba likumā noteiktajā kārtībā.

2.12. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas kvalitātes uzraudzības sistēma

Kritēriji kvalitātes, apjoma un atbilstības saturam izvērtēšanai un novērtēšanas process

Lai novērtētu AB pakalpojuma mājoklī kvalitāti, nepieciešams definēt skaidrus un izmērāmus kvalitātes kritērijus rezultātu un procesu kontrolei. Kvalitātes kritēriji ir noteikti un iekļauti aptaujas anketās, kuras pēc AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas/saņemšanas aizpilda AB pakalpojuma mājoklī saņēmēji, kā arī AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji.

Visaptverošās kvalitātes vadības astoņi pamatprincipi ir:

- 1) fokuss uz klientu;
- 2) sadarbība ar pakalpojumu sniedzējiem;
- 3) personāla attīstība;
- 4) procesi un fakti;
- 5) nepārtraukti uzlabojumi un jauninājumi;
- 6) mērķa skaidrība un patstāvība;
- 7) atbildība sabiedrības priekšā;
- 8) orientācija uz rezultātu.²¹⁴

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas ietvaros:

- kvalitāte ir atbilstoša izstrādātā AB pakalpojuma mājoklī aprakstam un standartam;
- kvalitātes novērtēšanas indikatori ir skaitliski kritēriji, kas raksturo pētāmo sociālo pakalpojumu, un rādītāji, kas nosaka kāda procesa stāvokli, attēlotu cilvēkam saprotamā veidā.

Ar indikatoru palīdzību neapstrādātus datus var pārvērst par mērķauditorijai viegli uztveramu informāciju, tādējādi atvieglojot uzdevumu sniegt ziņas par situāciju sistēmā. Tas ļauj apjomīgu datu klāstu apkopot nedaudzās būtiskās informācijas kopās. Indikatori palīdz noteiktas darbības, sajūtas izteikt izmērāmos lielumos un novērtēt padarīto, kas palīdz korelēt datus, analizēt situāciju noteiktos terminētos laika periodos. Indikatoru kopām ir jābūt izveidotām tā, lai sniegtu informāciju par procesu, tā darbības saturu un apjomu. Vissvarīgākais, lai šie indikatori parādītu tos procesa posmus, ko spēj ietekmēt procesā iesaistītie ar noteiktām darbībām un rīcību, uzlabojot procesa kvalitāti. Turklāt indikatoriem pietiekami labi jāuztver un jāatspoguļo būtiskas izmaiņas sistēmā, procesā iesaistīto pušu apmierinātībā vai neapmierinātībā ar procesa darbību. Vienlaikus procesa izstrādātājiem optimāli jāizmanto apkopotā informācija, lai pilnveidotu procesa darbību. Informāciju var attēlot diagrammās vai līknēs, iegūstot vizuālu informāciju par attīstības dinamiku terminētā laika posmā. Indikatoriem, cik vien iespējams precīzi, jāraksturo veikums procesa darbībā, samērīgi attēlojot visus aspektus. Kvalitātes indikatoru kopumu iespējams variēt, lai iegūtu patiesu un izmantojamu informāciju.²¹⁵

Sociālo pakalpojumu jomā izmantojamo indikatoru sistēmas pamatprincipi ir:

- *salīdzināmība* – indikatori ļauj salīdzināt datus un atspoguļo kā mainās situācija attiecīgajā procesa posmā;
- *noturība* – indikatorus izveido pamatojoties uz vieniem un tiem pašiem rādītājiem un salīdzināmiem laika periodiem;
- *aktualitāte* – indikatorus atjauno tik bieži, lai ļautu rīkoties;

---

²¹⁴ Labklājības ministrija (b.g.) 7. grāmata. “Metodika un indikatori pakalpojuma kvalitātes novērtēšanai valsts sociālās aprūpes centros”. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/media/5395/download>

²¹⁵ Labklājības ministrija. (2021). 4.noddevums “Gala ziņojums “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu finansēšanas mehānisma apraksta un ieviešanas metodikas izstrāde bērniem ar funkcionāliem traucējumiem”” Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/individuala-budzeta-modela-berniem-ar-funkcionaliem-traucejumiem-ieviesanas-metodika-aprobeta-versija>

- *skaidrība* – indikatoriem jābūt skaidri saprotamiem.²¹⁶

Mērot procesa posmu darbību vai procesā iesaistīto pušu apmierinātību, ir izmantojami dažādi mērinstrumenti, ar kuru palīdzību var iegūt ticamu un izmantojamu vērtējumu. Skaitlisko indikatoru verbālais raksturojums var tikt papildināts ar skaidrojumiem, ja ir nepieciešams un saprot, ka iegūtā informācija ir subjektīva un interpretējama.

AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes vērtēšanā tiek piedāvāts procesa kvalitāti mērīt ar pieciem skaitliskiem indikatoriem:

- “1” – ļoti neapmierināts;
- “2” – neapmierināts;
- “3” – vidēji apmierināts;
- “4” – apmierināts;
- “5” – ļoti apmierināts.

Ar šo indikatoru daudzumu iegūst vērtējumu par konkrēto mērāmo vienību. Piedāvāto vienību skaitu var variēt un papildināt atkarībā no tā, ko vēlas izmērīt. Tādējādi tiek iegūts skaitlisks vērtējums par katru no vērtējamām vienībām. Šo informāciju var attēlot diagrammās un līknēs, iegūstot vizuālu informāciju par attīstības dinamiku noteiktā laika posmā.

Mērāmie AB pakalpojuma mājoklī organizēšanas un sniegšanas posmi un kvalitātes novērtēšanā iesaistītās puses:

AB pakalpojuma mājoklī koordinators/sociālais darbinieks (skat. 11. pielikumu):

- AB pakalpojuma mājoklī piešķiršana;
- bērna ar FT un ģimenes vajadzību izvērtēšana, pirmreizējās vecāku anketas aizpildīšana;
- individuālā aprūpes plāna izstrāde;
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana;
- individuālā aprūpes plāna pārskatīšana;
- AB pakalpojuma mājoklī procesa novērtējums.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs (skat. 12. pielikumu):

- AB pakalpojuma mājoklī sniegšana bērnam ar FT atbilstoši individuālajam aprūpes plānam;
- individuālā aprūpes plāna pārskatīšana;
- AB pakalpojuma mājoklī procesa novērtējums.

AB pakalpojuma mājoklī saņēmējs (skat. 13. pielikumu):

- AB pakalpojuma mājoklī piešķiršana;
- bērna ar FT un ģimenes vajadzību izvērtēšana, pirmreizējās vecāku anketas aizpildīšana;
- individuālā aprūpes plāna izstrāde;

²¹⁶Labklājības ministrija (b.g.) 7. grāmata. “Metodika un indikatori pakalpojuma kvalitātes novērtēšanai valsts sociālās aprūpes centros”. Izgūts no <https://www.lm.gov.lv/lv/media/5395/download>

- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana;
- individuālā aprūpes plāna pārskatīšana;
- AB pakalpojuma mājoklī procesa novērtējums.

Kvalitātes uzraudzības sistēma

Kā jebkuram pakalpojumam, arī AB pakalpojumam mājoklī, nepieciešams izstrādāt pakalpojuma kvalitātes uzraudzības sistēmu, lai nodrošinātu sniegtā AB pakalpojuma mājoklī atbilstību normatīvajos aktos noteiktajam, atbilstību izstrādātajam AB pakalpojuma mājoklī aprakstam, kā arī bērna ar FT vajadzībām atbilstoši individuālajam aprūpes plānam. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzraudzība nodrošina AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes atbilstības kontroli izveidotajiem kvalitātes kritērijiem, kā arī dod iespēju novērst neatbilstību kādam no kvalitātes kritērijiem jau AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas sākumposmā - iepazīšanās periodā.

AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes uzraudzības sistēma ietver:

1) Regulāras iesaistītā personāla tikšanās:

- pakalpojuma koordinatora individuālas sarunas un konsultācijas tiešajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem (aprūpes personas, ārstniecības persona u.c. iesaistītie speciālisti). Sarunas un konsultācijas notiek klātienē un/vai attālināti (pa telefonu, kādā no tiešsaistes platformām). Ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts: līdz 3 diennaktīm, sazināšanās ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju notiek 1 reizi dienā; no 3 līdz 7 diennaktīm - katru otro dienu; no 8 līdz 30 diennaktīm - katru trešo dienu (pēc nepieciešamības biežāk). Individuālajās konsultācijās var piedalīties arī pakalpojuma vadītājs;
- pakalpojuma koordinatora organizēta grupas tikšanās ar tiešajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem, lai risinātu un pārrunātu administratīvus, organizatoriskus un/vai saturiskus jautājumus. Grupas tikšanās var notikt kovīzijas formātā, klātienē vai attālināti (tiešsaistes platforma). Tās tiek organizētas pēc nepieciešamības, bet ne retāk vienu reizi AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā, ja AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts ilgāk par trim diennaktīm. Grupas tikšanās reizēs var piedalīties pakalpojuma vadītājs;
- koordinatora tikšanās ar pakalpojuma vadītāju klātienē vai attālināti, lai pārrunātu sasniegtos rezultātus un risinātu problēmjautājumus (vismaz 2 reizes mēnesī). Sazināšanās starp AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju un koordinatoru ikdienā notiek pa tālruni, e-pastu, kādā no tiešsaistes platformām vai klātienē.

2) Regulāru atskaišu/ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu saistītās dokumentācijas analīzi:

- uzraudzības nolūkos pakalpojuma vadītājam jebkurā laikā būs iegūstama un pieejama visa atskaišu informācija un ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu saistītā dokumentācija no pakalpojuma koordinatora un tiešā AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja;
- pakalpojuma koordinatoram jebkurā laikā būs pieejama atskaišu informācija no savā pārraudzībā strādājošajiem tiešajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem. Savukārt katram tiešajam AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam

būs pieejama informācija tikai par tiem pakalpojuma saņēmējiem, kuriem viņš sniedz AB pakalpojumu mājoklī.

- 3) Kvalitātes, apjoma un atbilstības saturam izvērtējumi un aptaujas anketas, kurās tiek noskaidrots AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju viedoklis par AB pakalpojumu mājoklī.
- 4) Pakalpojuma vadītāja un koordinatora individuālas tikšanās ar AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju. Tiek organizētas nepieciešamības gadījumā.

2.13. Izmēģinājumu projekta rezultātīvo rādītāju uzskaites un glabāšanas kārtība

AB pakalpojuma nodrošināšanai tiks uzkrāti dažādi bērnu ar FT un trešo personu dati, piemēram:

- bērna ar FT vārds, uzvārds;
- personas kods (tajā skaitā dzimšanas datums un vecums);
- dzimums;
- bērna ar FT dzīvesvietas adrese;
- saziņas valoda;
- FT veids un smaguma pakāpe;
- bērna ar FT likumiskā pārstāvja vai audžuģimenes vārds, uzvārds;
- likumiskā pārstāvja/audžuģimenes personas kods;
- likumiskā pārstāvja/audžuģimenes dzīvesvietas adrese;
- likumiskā pārstāvja/audžuģimenes kontaktinformācija (telefona numurs, e-pasta adrese);

Šie dati tiek iedalīti divās lielās grupās: personas dati un sensitīvie personas dati. Konkrēto datu apstrādes apjoms un tiesiskais pamatojums katrai datu grupai būs atšķirīgs.

Personas datu apstrādes tiesiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (turpmāk tekstā – Regula) paredz, ka personas dati tiek apstrādāti likumīgi, godprātīgi un datu subjektam pārredzamā veidā. AB pakalpojuma mājoklī iegūto personas datu apstrādē un uzkrāšanā liela uzmanība tiks veltīta personas datu aizsardzībai, papildus uzmanību pievēršot tieši jautājumos par datu sniegšanu trešajām personām. Tāpat tiek paredzēts, ka liela uzmanība tiks veltīta datu subjektam, kuram, pēc pieprasījuma, tiks nodrošināta pieeja datiem par pašu datu subjektu.

AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai tiks slēgts līgums ar tiešo AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju. Lai noslēgtu līgumu būs nepieciešams iegūt personas datus, tajā skaitā pārliecināties, ka pakalpojuma saņēmējs – bērns ar FT, kuram noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība un vecāki, atbilst AB pakalpojuma mājoklī izvirzītajiem kritērijiem AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai. Šajā gadījumā atsevišķa datu subjekta piekrišana viņa datu apstrādei pieprasīta netiek, jo tas neatbilstu brīvprātības un nelabvēlīgu seku radīšanas aizlieguma principam. Ja persona nesniegtu piekrišanu, nebūtu iespējams noslēgt līgumu un to izpildīt. Tomēr datu

iegūšanai un apstrādei ir jābūt likumīgai un tikai tādā apmērā, kādā tā ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei, un, ietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkos. Datu izmantošana ārpus līgumā paredzētajam mērķim ir aizliegta.

Attiecībā uz bērna personas datu apstrādi, Regulā ir noteikts, ka, ja bērns ir vismaz 16 gadus vecs, bērna personas datu apstrāde ir likumīga, bērnam pašam dodot piekrišanu savu personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem. Gadījumos, kad bērns ir jaunāks par 16 gadiem, bērna personas datu apstrāde ir likumīga tikai tad un tādā apmērā, ja piekrišanu ir devusi vai apstiprinājusi persona, kurai ir vecāku atbildība par bērnu. Kad tiek apstrādāti bērna personas dati, pārzinim ir jāpārbauda vai bērna personas datu apstrādei piekrišanu ir devusi persona, kura ir bērna likumiskais pārstāvis. Informācija pārbaudāma ņemot vērā pieejamās tehnoloģijas.

Datu apstrāde ir būtiska AB pakalpojuma mājoklī rezultātu analīzei un tālākai AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes un efektivitātes izvērtēšanai. Ņemot vērā, ka līguma noslēgšanā iegūtos datus nedrīkst apstrādāt citiem mērķiem, nepieciešams cits datu apstrādes pamatojums. No Vispārīgās datu aizsardzības regulas sestā panta 1. punkta secināms, ka personas datu apstrādi var veikt, ja datu subjekts ir devis piekrišanu savu personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem, vai, lai aizpildītu uz datu pārzini attiecināmu juridisku pienākumu.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā tiks iegūts noteikts personas datu apjoms, kas nepieciešams AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas nodrošināšanai. Vispārīgā datu aizsardzības regula nosaka, ka datus drīkst apstrādāt, ja datu subjekts ir devis piekrišanu savu personas datu apstrādei konkrētiem nolūkiem. Pamatojoties uz datu subjekta piekrišanu, pārzinim ir jāspēj uzskatāmi parādīt, ka datu subjekts ir piekritis savu personas datu apstrādei.

Lai datu subjekta sniegto atļauju datu apstrādei klasificētu kā piekrišanu, ir jāizpildās vairākiem nosacījumiem:

- tai jābūt brīvprātīgai, līdz ar to piekrišanas sniegšana nerada nelabvēlīgas sekas un to var atsaukt jebkurā brīdī;
- gribas izteikumam jābūt nepārprotamam;
- jābūt informācijai vismaz par pārziņa identitāti.

AB pakalpojumā mājoklī ir jāparedz datu subjektam tiesības jebkurā brīdī atsaukt savu piekrišanu datu apstrādei. Šajā gadījumā visi iegūtie personas dati ir jāiznīcina vai jāveic to pseidonimizācija. Pseidonimizēti dati nav uzskatāmi par personas datiem, tādēļ uz tiem neattiecas personas datu aizsardzības regulējums. Šajā gadījumā tiek saglabāta iespēja tos analizēt bez personas identificējošām pazīmēm (piemēram, vārda, uzvārda, personas koda, dzimšanas datuma, dzīvesvietas).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, AB pakalpojumā mājoklī būs trīs datu apstrādes pamatojumi:

- līguma noslēgšana;
- leģitīmā interese;
- AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja rakstveida piekrišana.

Īpašu kategoriju personas datu apstrāde

Vispārīgās datu aizsardzības Regulas 9. panta 1. punktā ir noteikts, ka ir aizliegta tāda personas datu apstrāde, kas atklāj personas rasi, etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību vai dalību arodbiedrībās, un ģenētisko datu, biometrisko datu, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju, kā arī personas veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrāde. Tie uzskatāmi par īpašu kategoriju personas datiem jeb sensitīviem datiem, jo saistīti tieši ar personas privāto dzīvi, kā arī var būt par pamatu diskriminējošai attieksmei. Pamatojoties uz iepriekš minēto, pie šādiem datiem būtu pieskaitāma informācija par bērna FT veidu un smaguma pakāpi, jo atklāj informāciju par personas veselības stāvokli.

Neskatoties uz to, ka Regulas 9. panta 1. punkts paredz, ka īpašu kategoriju personas datu apstrāde ir aizliegta, norādīti vairāki izņēmuma gadījumi, kuros īpašu kategoriju personas datu apstrāde ir pieļaujama. AB pakalpojuma mājoklī ietvaros tiks piemēroti divi no šiem izņēmuma gadījumiem:

- datu subjekts ir devis nepārprotamu piekrišanu, t.i. rakstveida piekrišanu;
- datu apstrāde ir nepieciešama, lai īstenotu datu subjekta konkrētas tiesības sociālā nodrošinājuma un sociālās aizsardzības jomā.

Sociālā aizsardzība Latvijā ietver pasākumu kopumu (sistēmu), kura mērķis ir nodrošināt pilnvērtīgu cilvēka sociālo aizsardzību, sasniedzot vecumu, kā arī pret dažādiem riskiem: nabadzību, invaliditāti, bezdarbu u.c. Latvijas sociālās drošības sistēma ietver sociālās apdrošināšanas sistēmu, valsts sociālos pabalstus, kā arī sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēmu.

AB pakalpojums mājoklī tiks reģistrēts kā sociālais pakalpojums, līdz ar to šobrīd piemērojamais likumīgais datu apstrādes pamats ir AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja rakstveida piekrišana. Parakstītajai piekrišanai par sensitīvo datu apstrādi ir jāatbilst tiem pašiem kritērijiem, kas attiecas uz tādu datu apstrādi, kas nav uzskatāmi par sensitīviem datiem. Ņemot vērā to, ka AB pakalpojumu mājoklī saņem nepilngadīgas personas – bērni ar FT, kuriem noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, par bērna vecumā līdz 16 gadiem personas datu apstrādi rakstveida piekrišanu sniedz bērna vecāki vai citi likumiskie pārstāvji. Kā jau iepriekš minēts, Regula paredz, ka bērni, kuri ir vecāki par 16 gadiem, piekrišanu par savu datu apstrādi pakalpojuma nodrošināšanai var sniegt paši.

AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas laikā AB pakalpojuma saņēmējam (bērnā ar FT, kurš vecāks par 16 gadiem vai bērnā ar FT likumiskajam pārstāvim) jebkurā brīdī ir tiesības atsaukt savu piekrišanu sensitīvo datu apstrādei. Regula paredz, ka piekrišanas atsaukums nekādā veidā neietekmē personas datu apstrādes likumību pirms atsaukuma, līdz ar to pakalpojuma sniedzējs var izvērtēt vai turpmākā pakalpojuma sniegšana un noslēgtā līguma izpilde ir atkarīga no atsauktās piekrišanas datu apstrādei.

Personas datu drošība

Apstrādājot personas datus, tiem tiks nodrošināta aizsardzība ar fiziskiem un loģiskiem līdzekļiem, tas ir, nodrošināta datu aizsardzība pret fiziskiem apdraudējumiem, piemēram, aizsardzība no ugunsgrēka, plūdiem, trešo personu piekļuves datiem, kā arī pret kiberapdraudējumu.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā tiks iegūts noteikts personas datu apjoms, kā arī uzkrāta informācija par AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju privāto dzīvi (tajā skaitā arī sensitīva informācija), kas tiks uzkrāta un apkopota gan papīra formātā veidojot katra klienta lietu, gan elektroniski datorā, izmantojot MS Word un MS Excel lietojumprogrammas.

1) Deleģējums

Piekļuve AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā uzkrātajiem pakalpojuma saņēmēju datiem būs atļauta tikai šādām AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajām personām:

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem;
- pakalpojuma koordinatoram;
- pakalpojuma vadītājam.

AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam būs pieeja tikai to personu datiem, kuriem konkrētais AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs sniegs AB pakalpojumu mājoklī. Pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzsākšanas, AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs paraksta apliecinājumu par personas datu neizpaušanu.

Pakalpojuma koordinatoram un pakalpojuma vadītājam būs pieejami visu to personu dati, kuras saņems AB pakalpojumu mājoklī. Ja pakalpojuma koordinatori būs vairāki, katram koordinatoram būs pieejami tikai to personu dati, kurām pakalpojuma koordinēšanu veikt konkrētais koordinators.

2) Personas datu uzglabāšana un apstrāde

Ņemot vērā to, ka AB pakalpojums mājoklī tiks nodrošināts vienlaicīgi visā Latvijas teritorijā, vairākiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem nepieciešams nodrošināt piekļuvi noteiktam datu apjomam. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas laikā, dokumentu apstrāde un uzglabāšana notiks gan elektroniski datorā, gan papīra formātā. Saglabājot un nosūtot dokumentus, kas satur personas datus, elektroniski tie tiks kriptēti, izmantojot tam speciāli paredzētu programmu. Piekļuve šiem dokumentiem un to rediģēšana būs iespējama, izmantojot pakalpojuma koordinators ģenerētas un piešķirtas piekļuves paroles.

Dokumenti, kas būs pieejami papīra formātā un saturēs personas datus, glabājami slēdzamos metāla skapjos. Piekļuve dokumentiem atļauta pakalpojuma vadītājam. Pakalpojuma koordinatoram pieejami personas datus saturoši dokumenti par personām, kurām konkrētais pakalpojuma koordinators koordinē AB pakalpojuma mājoklī saņemšanu.

3) Piekļuve AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju lietām un citiem dokumentiem, kuri satur personas datus

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem un darbiniekiem būs piekļuve noteiktam datu apjomam, kas būs atkarīga no veicamo uzdevumu apjoma un piešķirtās lomas:

AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs var piekļūt:

- AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja lietai (klienta lieta), kas sastāv no AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja datiem (individuālais aprūpes plāns), AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas atskaitēm un citiem dokumentiem, kas sagatavoti AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas gaitā konkrētajam pakalpojuma saņēmējam;
- darba laika uzskaites tabelei.

Pakalpojuma koordinātoram atļauts piekļūt informācijai par:

- pakļautībā esošo AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darbu – AB pakalpojuma mājoklī saņēmēja lietai (klienta lieta), kas sastāv no pakalpojuma saņēmēja datiem (individuālais aprūpes plāns), AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas atskaitēm un citiem dokumentiem, kas sagatavoti AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas gaitā konkrētajam pakalpojuma saņēmējam;
- darba laika uzskaites tabelei;
- apkopojumam par pakļautībā esošo AB pakalpojuma mājoklī darbu un datu analīzes rīkiem;
- kopsavilkumam par konkrētā reģiona AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darbu;
- paša izveidotiem apkopojumiem un analīzēm par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas gaitu (konstatētās problēmas, secinājumi u.c.).

Pakalpojuma vadītājam ir piekļuve visai iepriekš minētajai informācijai par visiem pakalpojuma saņēmējiem, AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem un pakalpojuma koordinātoriem, to veikto darbu, informācijas apkopojumiem, analīzēm un darba laika tabelēm. Pakalpojuma vadītājam papildus ir piekļuve darba laika uzskaites tabelei un apkopojumam par visu esošo AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darbu un datu analīzes rīkiem.

4) Klientu lietu papildināšana, rediģēšana, informācijas apkopošana

Kā viens no informācijas aizsardzības līdzekļiem ir datu rediģēšanas tiesības, kas būs atkarīgas no tā, kāda loma piešķirta katram AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītajam speciālistam. AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs ir tiesīgs veikt izmaiņas savos izveidotajos dokumentos un AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas atskaitē atbilstoši individuālajam aprūpes plānam.

Viens no pakalpojuma vadītāja uzdevumiem būs nodrošināt uzkrāto datu saglabāšanu. Lai novērstu informācijas pazūšanu, pakalpojuma vadītājam elektroniski uzkrātās informācijas kopija jāuzglabā ar paroli ārējā cietajā diskā, kas tiks uzglabāts pakalpojuma sniedzēja iestādes (LSA) birojā slēgtā metāla skapī. Datu kopijas jāuzglabā ne retāk kā reizi mēnesī. Arī papīra formātā esošās informācijas (klientu lietas, atskaites u.c.) uzglabāšana jānodrošina slēgtā metāla skapī.

2.14. AB pakalpojuma mājoklī risku pārvaldības sistēma

AB pakalpojuma mājoklī stiprās un vājās puses, iespējas un draudi

Izstrādājot AB pakalpojuma mājoklī aprakstu, lai noteiktu AB pakalpojuma mājoklī stiprās un vājās puses, iespējas un draudus, tika veikta SVID analīze (skat. 24. tabulu).

24.tabula

AB pakalpojuma mājoklī SVID analīze (AB pakalpojuma mājoklī stiprās un vājās puses, iespējas un draudi)

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • AB pakalpojums mājoklī pilnībā balstās uz bērna ar FT un bērna ģimenes vajadzībām; • AB pakalpojuma mājoklī saturs tiek piemērots katra bērna FT smaguma pakāpei un raksturam, kā arī pašaprūpes spējām; • AB pakalpojums mājoklī primāri tiek nodrošināts bērnam ar FT zināmā, pazīstamā vidē – bērna ar FT dzīvesvietā; • AB pakalpojumu mājoklī sniedz profesionāļi, kuriem noteiktas konkrētas kvalifikācijas prasības, tai skaitā zināšanas bērnu tiesību aizsardzībā, pirmās palīdzības sniegšanā un obligātās apmācības AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā bērniem ar FT; • AB pakalpojums mājoklī paredz konkrētam bērnam ar FT AB pakalpojuma mājokļa nodrošināšanā piesaistīt pēc iespējas mazāku darbinieku skaitu – primāri viens AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs, ar kuru tiek veidota piesaiste; • AB pakalpojums mājoklī paredz iepazīšanās periodu piesaistes veidošanai starp bērnu ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju; • AB pakalpojuma mājoklī saturs un apjoms tiek noteikts bērna ar FT individuālajā aprūpes plānā, kura izveidē piedalās arī bērna ar FT vecāks; • AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja uzraudzību veic pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks, regulāri sazinoties ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju un sekojot aprūpes plāna izpildei; 	<ul style="list-style-type: none"> • Lai saņemtu izmēģinājumuprojekta ietvaros apmaksātu AB pakalpojumu mājoklī, bērnam ar FT nepieciešama VDEĀVK noteikta invaliditāte un atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību, līdz ar to var būt gadījumi, ka bērnam ar FT un viņa ģimenei AB pakalpojums mājoklī ir nepieciešams, bet nav finansiāli pieejams; • Risks, ka nebūs pieejami speciālisti, kuri varētu un vēlētos sniegt AB pakalpojumu mājoklī bērniem ar FT.

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> Nodrošinot AB pakalpojumu mājoklī, iespējama elastīga finansēšanas sistēma – no dažādiem finansēšanas avotiem; Saņemot jebkurus SBS pakalpojumus, bērns ar FT varēs vienlaicīgi izmantot ar AB pakalpojumu mājoklī, jo šis pakalpojums neizslēdz citu SBS pakalpojumu izmantošanu un otrādi. 	
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Dažādu finansējuma avotu piesaiste AB pakalpojuma mājoklī finansēšanai; AB pakalpojuma mājoklī pilnveidošana, piedāvājot inovatīvus risinājumus AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja izvēlē; Izmaiņas un papildinājumi AB pakalpojuma mājoklī normatīvajā regulējumā, lai piemērotu AB pakalpojumu mājoklī bērna ar FT un viņa ģimenes vajadzībām; AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā, iespēju robežās, tiek iesaistīti esošie bērns ar FT aprūpes speciālisti (aprūpētājs, aukle, asistents u.c.); Konkurētspējīga atalgojuma un labvēlīgas darba vides nodrošināšana AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem; Atbalsta sniegšanas sistēmas pilnveide AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem (supervīzijas, individuālas konsultācijas, kovīzijas, darbinieku sanāksmes u.tml.). 	<ul style="list-style-type: none"> Personāla mainība (AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, pakalpojumu koordinātoru/ sociālo darbinieku mainība); Datu drošības un konfidencialitātes neievērošana; Normatīvā regulējuma maiņa; Slikta informācijas aprīte starp AB pakalpojuma mājoklī īstenošanā iesaistītajām pusēm; Ētikas prasību neievērošana; AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju interešu un vajadzību neievērošana, ļaunprātīga rīcība; AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un pakalpojuma saņēmēja komunikācijas problēmas (uzticības zaudēšana, konflikti u.tml.); AB pakalpojuma sniedzējs atsakās sniegt AB pakalpojumu mājoklī konkrētajam bērnam ar FT.

Risku pārvaldības sistēma

Lai nodrošinātu AB pakalpojuma mājoklī kvalitāti, pakalpojuma vadītājam regulāri jāveic risku identificēšana un izvērtēšana, kas mazinās un novērsīs risku iestāšanās varbūtību. No tā, cik kvalitatīvi izvērtēti iespējamie riski un kā izstrādāts to novērtēšanas pasākumu plāns, ir atkarīga AB pakalpojuma mājoklī kvalitāte.

AB pakalpojuma mājoklī risku pārvaldība nodrošināma četros posmos:

- 1) riska identificēšana – pakalpojuma vadītājs identificē riskus izmantojot SVID analīzi (pakalpojuma vājās puses, draudi) u.c. metodes;
- 2) riska novērtēšana – riskus sastrukturē pa veidiem, nosaka varbūtību un ietekmi;

- 3) riska vadīšana – pakalpojuma vadītājs nosaka regulāros un vienreizējos pasākumus riska mazināšanai vai novēršanai un darbinieku, kas to veic;
- 4) riska uzraudzība – par riska uzraudzību atbildīgais darbinieks seko līdzi izmaiņām riska vadības procesā, informē par to pakalpojuma vadītāju.

AB pakalpojuma mājoklī risku novēršanas pasākumu plānā riski ir sagrupēti pēc risku veida (skat. 25. tabulu):

- 1) personāla un juridiskie riski;
- 2) pakalpojuma īstenošanas/nodrošināšanas riski.

Lai novērstu vai mazinātu risku, pakalpojuma ietvaros par riska uzraudzību atbildīgais darbinieks rīkosies atbilstoši risku novēršanas pasākumu plānā paredzētajām darbībām. Risku vadības procesā ir būtiski, lai visi AB pakalpojuma mājoklī iesaistītie darbinieki būtu informēti un laikus saņemtu informāciju par AB pakalpojumā mājoklī notiekošajām darbībām un plānotajām izmaiņām. Risku vadība tiek nodrošināta regulāri, periodiski risku pārskatot, lai nodrošinātu, ka risku novēršanas pasākumu plāns ir atbilstošs. AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas/nodrošināšanas laikā, veicot ieplānotās aktivitātes, var iestāties jaunu risku iespējamība, paaugstināties vai pazemināties, kāda jau identificēta riska līmenis. Šādās situācijās pakalpojuma vadītājam atkārtoti jāveic risku analīze un novērtēšana, kā arī jāpapildina risku novēršanas pasākumu plāns.

25.tabula

AB pakalpojuma mājoklī risku novēršanas pasākumu plāns

Nr.p.k.	Riska apraksts	Riska varbūtība (reti, gandrīz droši, iespējams)	Riska līmenis (zems, vidējs, augsts)	Pasākumi risku novēršanai vai mazināšanai	Atbildīgā persona
I. Personāla un juridiskie riski					
1.	Personāla mainība (AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju, pakalpojumu koordinatoru/ sociālo darbinieku mainība)	iespējams	vidējs	Pakalpojuma vadītājs un pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks aktīvi iesaistās AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju u.c. darbinieku darba organizēšanā un nepieciešamās darbinieku savstarpējās komunikācijas nodrošināšanā (sanāksmju, kovīziju	Pakalpojuma vadītājs un savas kompetences ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki

Nr.p.k.	Riska apraksts	Riska varbūtība (reti, gandrīz droši, iespējams)	Riska līmenis (zems, vidējs, augsts)	Pasākumi risku novēršanai vai mazināšanai	Atbildīgā persona
				u.tml. organizēšana), lai atrisinātu neskaidros jautājumus un sniegtu metodisku atbalstu.	
2.	Datu drošības un konfidencialitātes neievērošana	iespējams	vidējs	AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistīto darbinieku darba līgumos norādāms detalizēts pienākumu un atbildības sfēru sadalījums, kā arī noteikumi par datu aizsardzības jautājumiem (konfidencialitāte, datu aizsardzības principi), saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Pakalpojuma vadītājs un pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks regulāri atgādina AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem par prasībām datu drošībai un konfidencialitātei, seko līdzī prasību ievērošanai.	Pakalpojuma vadītājs, savas kompetences ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji
3.	Normatīvā regulējuma maiņa	iespējams	zems	AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā pakalpojuma vadītājs seko līdzī normatīvo aktu izmaiņām, kas var ietekmēt AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu.	Pakalpojuma vadītājs
II.	AB pakalpojuma mājoklī īstenošanas/nodrošināšanas riski				
1.	Slikta informācijas aprīte	iespējams	vidējs	Pakalpojuma vadītājs un pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks, organizējot	Pakalpojuma vadītājs un savas kompetences

Nr.p.k.	Riska apraksts	Riska varbūtība (reti, gandrīz droši, iespējams)	Riska līmenis (zems, vidējs, augsts)	Pasākumi risku novēršanai vai mazināšanai	Atbildīgā persona
				regulāras darbinieku sanāksmes, nodrošina, ka visi darbinieki ir informēti par būtiskiem jaunumiem vai izmaiņām saistībā ar AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu.	ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki
2.	Ētikas prasību neievērošana	iespējams	vidējs	Ētikas problēmu risināšana tiek nodrošināta, organizējot supervīzijas, kovīzijas un darbinieku sapulces, kur, ja nepieciešams, tiek apspriestas ētikas problēmas, kā arī individuālas konsultācijas un sarunas ar pakalpojuma vadītāju vai pakalpojuma koordinatori/ sociālo darbinieku.	Pakalpojuma vadītājs un savas kompetences ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki
3.	AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju interešu un vajadzību neievērošana, ļaunprātīga rīcība	reti	augsts	AB pakalpojuma mājoklī saņēmēju interešu un vajadzību ievērošana tiks nodrošināta izmantojot procesa uzraudzību – pakalpojuma koordinators/ sociālais darbinieks regulāri sazinās ar AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju. Ja ir aizdomas par interešu un vajadzību neievērošanu, tiek veikta AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas pārbaude pakalpojuma sniegšanas vietā un mainīts AB	Pakalpojuma vadītājs, savas kompetences ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji

Nr.p.k.	Riska apraksts	Riska varbūtība (reti, gandrīz droši, iespējams)	Riska līmenis (zems, vidējs, augsts)	Pasākumi risku novēršanai vai mazināšanai	Atbildīgā persona
				pakalpojuma mājoklī sniedzējs. Tiek iegūta informācija no pakalpojuma saņēmēja par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas gaitu (ja tas ir iespējams). Ja ir aizdomas par iespējamu vardarbību pret bērnu ar FT, kurš saņem AB pakalpojumu mājoklī, tiek informētas atbildīgās tiesībsargājošās iestādes.	
4.	AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un bērna ar FT komunikācijas problēmas (uzticības zaudēšana, konflikti u.tml.)	iespējams	vidējs	Iemeslu identificēšana, situāciju pārrunāšana un analizēšana, nepieciešamības gadījumā bērnam ar FT tiek nodrošināts cits AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs.	Pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji
5.	AB pakalpojuma sniedzējs atsakās sniegt AB pakalpojumu mājoklī konkrētajam bērnam ar FT	iespējams	vidējs	Iemeslu identificēšana izmantojot supervīzijas un individuālās tikšanās. Bērnam ar FT tiek nodrošināts cits AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs.	Pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji
6.	Bērnu ar FT vecāku bailes, neuzticība un nevēlēšanās nodot bērnu ar FT aprūpei un uzraudzībai citai personai - AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam	iespējams	vidējs	Iemeslu identificēšana, situāciju pārrunāšana un analizēšana.	Pakalpojuma vadītājs, savas kompetences ietvaros pakalpojuma koordinatori/ sociālie darbinieki un AB pakalpojuma

Nr.p.k.	Riska apraksts	Riska varbūtība (reti, gandrīz droši, iespējams)	Riska līmenis (zems, vidējs, augsts)	Pasākumi risku novēršanai vai mazināšanai	Atbildīgā persona
					mājoklī sniedzēji

KOPSAVILKUMS (SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI)

Veicot pētījumu un izstrādājot AB pakalpojumu mājoklī bērniem ar FT aprakstu, tika ņemti vērā gan spēkā esošie normatīvie akti, gan līdz šim veiktie pētījumi par SBS pakalpojumiem.

I. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

Esošās situācijas apraksts ārvalstu praksē

- ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām un Bērnu tiesību konvencijā ir noteikts, ka jebkurai personai ar invaliditāti ir tiesības dzīvot savā dzīvesvietā, mājās un ANO Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt atbilstošus pakalpojumus, lai personas savas tiesības varētu realizēt. Nepieciešamie pakalpojumi primāri nodrošināmi personas dzīvesvietā un tiem jābūt individualizētiem - vēršoties uz konkrētās personas vajadzībām.
- Nodevumā tiek analizēta informācija par AB pakalpojuma, t.sk., AB pakalpojumu mājoklī, nodrošināšanu 3 valstīs – Vācijā, Lielbritānijā un Norvēģijā.
- Visās trīs valstīs tiek nodrošināts AB pakalpojums jeb tam pielīdzināms pakalpojums, piemēram, aprūpes pakalpojums, taču šī pakalpojumu pamatmērķis ir līdzīgs AB pakalpojuma mērķim – nodrošināt aprūpi, atslogojot vecākus un dodot viņiem iespēju atelpas brīdim.
- Pētījumā izvēlētajās valstīs, AB pakalpojums mājoklī tiek definēts kā bērna aprūpes, pilnvērtīga brīvā laika pavadīšanas, uzraudzības pakalpojums bērniem ar FT, lai sniegtu vecākiem atelpas brīdi un novērstu vecāku pārslodzi un izdegšanu, nodrošinātu iespēju turpināt nodarbinātību vai kārtot citus jautājumus.
- Apkopojot visu trīs valstu pieredzi AB pakalpojuma nodrošināšanā secināms, ka AB pakalpojums tiek nodrošināts atbilstoši katra bērna/ģimenes individuālajām vajadzībām, nosakot tā saņemšanas biežumu, apjomu un finansēšanas kārtību.
- AB pakalpojuma dizains pētāmajās valstīs ir atšķirīgs gan apjoma, gan intensitātes, gan speciālistu un finansējuma avota ziņā.
- AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas ilgums - visās trīs valstīs AB pakalpojumu iespējams saņemt pēc nepieciešamības gan dažas stundas dienā, gan visu dienu, gan diennakti vai ilgāku laika periodu. Piemēram, Vācijā AB pakalpojumu mājoklī var saņemt līdz 42 diennaktīm kalendārajā gadā, Lielbritānijā līdz 48 nedēļām kalendārajā gadā un Norvēģijā vidēji 80 stundas gadā, bet nepieciešamības gadījumā AB pakalpojuma mājoklī apjoms var tikt palielināts.
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vieta – ārvalstīs minētais pakalpojums tiek sniegts pie bērna mājās, pie pakalpojuma sniedzēja mājās, kaimiņa vai radnieka mājās, uzturēšanās kopienas dzīvojamā mājā (*community-based residential home*) un nometnē.
- AB pakalpojuma mājoklī pakalpojuma sniedzējs - visās valstīs pakalpojumu sniedzēji ir gan pašvaldības, gan NVO pārstāvētas biedrības, nodibinājumi vai labdarības

organizācijas, kuras piesaista speciālistus, kas pārsvarā ir izgājuši specializētās apmācības, lai kvalitatīvi varētu sniegt šo pakalpojumu. Norvēģijā šī pakalpojuma sniegšanā tiek iesaistīti brīvprātīgie.

- AB pakalpojuma mājoklī finansētājs – valsts (Norvēģijā, Vācijā IB ietvaros) un pašvaldības (Norvēģijā, Lielbritānijā IB ietvaros).

Esošās situācijas apraksts Latvijā

- 2019. gada decembrī valstī kopumā bija 196 159 personas ar invaliditāti (10,3% no Latvijas iedzīvotāju kopskaita), no tām 8 330 bērni. Salīdzinot ar 2014. gadu, kad kopējais personu ar invaliditāti skaits valstī bija 168 152 (8,3% no visiem valsts iedzīvotājiem), no tām 8 222 bērni, tas ir palielinājies par 16,6% (bērnu skaits par 1,3%).
- Bērniem ar invaliditāti un viņu vecākiem ir iespējams saņemt valsts un pašvaldību finansētus atbalsta pakalpojumus, kā arī ES fondu atbalstītus SBS pakalpojumus DI procesa ietvaros.
- Latvijā ir izstrādāts normatīvais regulējums²¹⁷, ka nosaka prasības AB pakalpojuma sniedzējam. AB pakalpojums ietver bērna uzraudzību, pašaprūpes nodrošināšanu, speciālistu konsultācijas un ēdināšanu četras reizes dienā, pastaigas un saturīgu brīvā laika pavadīšanu. Īslaicīgās sociālās aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts ne mazāk kā diennakti (24 stundas) gan darba dienās, gan brīvdienās un svētku dienās līdz 30 dienām gadā. AB pakalpojums tiek nodrošināts ar izmitināšanu.
- Latvijā AB pakalpojumu bērniem ar FT institūcijā 2020. gadā nodrošināja 4 pakalpojuma sniedzēji: *Biedrība “Dižvanagi”*, *Valsts sociālās aprūpes centrs “Rīga”*, *Valsts SIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca”*, *Dagdas novada Aleksandrova internātpamatskola*. 2020. gadā pakalpojumu saņēma 100 bērni.
- DI projekta ietvaros līdz 30.06.2021., sociālos pakalpojumus, t.sk., AB pakalpojumu institūcijā, kopā saņēmuši 1833 bērni un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus 678 vecāki.

Ekspertu interviju un vecāku aptauju rezultātu analīze

Ekspertu interviju un vecāku aptaujas rezultāti:

- AB pakalpojuma mājoklī apraksta izstrādes posmā tika veiktas 20 daļēji strukturētas ekspertu intervijas. Intervijas tika veiktas ar dažādiem ekspertiem (DI projekta vadītājiem reģionos, biedrību vadītājiem, kuras nodrošina AB pakalpojuma sniegšanu, šobrīd, sociālo dienestu vadītājiem, sociālajiem darbiniekiem un vecākiem, kuri audzina bērnu ar FT).

---

²¹⁷ Ministru kabinets (2017). MK noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

- Eksperti norādīja, ka AB pakalpojumam mājoklī ir jābūt elastīgam un AB pakalpojuma mājoklī intensitāti nosaka pats pakalpojuma saņēmējs - vecāks. Vecākiem jānodrošina iespēja pašiem izvēlēties AB pakalpojuma mājoklī ilgumu. Biedrību vadītāju un vecāku, kā arī ekspertu, priekšlikums bija tāds, ka nākotnē varētu paredzēt arī iespēju AB pakalpojumu mājoklī saņemt līdz astoņām un divpadsmit stundām.
- Uzsākot AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu, nepieciešams izvērtēt bērna vajadzības un aprūpes līmeni, kā arī lietderīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes.
- Lielākā daļa ekspertu norāda, ka AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērna dzīvesvietā ir optimālākais risinājums, kas vislabāk atbilst bērna interesēm.
- Eksperti norādīja, ka atkarībā no tā, kāda ir bērna ar FT diagnoze, var noteikt vai ir nepieciešama vairāku speciālistu piesaiste un maiņa minētā pakalpojuma nodrošināšanā. Ja bērna ar FT diagnoze nav tik smaga, ka tam būtu nepieciešama 24 stundu uzraudzība, tad šādos gadījumos AB pakalpojumu mājoklī varētu nodrošināt viens speciālists, kurš pats plāno un organizē savu darbu un atpūtas laiku un ilgumu. Savukārt, ja bērnam ar FT nepieciešams nodrošināt nepārtrauktu vairāku diennakšu uzraudzību, tad būtu jāparedz speciālistu maiņa AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā.
- Lielākā daļa ekspertu atzina, ka ir svarīgi paredzēt laiku piesaistes veidošanā starp bērnu un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju pirms AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas uzsākšanas. Piesaiste būtu jāveido pakāpeniski, sākumā pavadot dažas stundas dienā AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam kopā ar visu ģimeni.
- Eksperti atzina, ka ir grūti noteikt atšķirību starp funkcijām, ko pilda aukles, asistenti un aprūpētāji, tāpēc daži no ekspertiem izteica arī viedokli, ka tas varētu būt gan aprūpētājs, gan asistents, gan aukle. Svarīgi ir tas, lai AB pakalpojums mājoklī ir individuāls, atbilstoši bērna ar FT vajadzībām un, lai būtu piemeklēts atbilstošs pakalpojuma sniedzējs – persona, kurai vecāks var uzticēt savu bērnu AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas brīdī.
- Eksperti uzskata, ka personai, kura sniedz AB pakalpojumu mājoklī, jābūt atbilstoši izglītībai, pieredzei bērna ar FT aprūpē, kā arī pozitīvai piesaistei ar bērnu un veiksmīgai komunikācijai ar vecākiem. Vecāki norādīja, ka viņiem svarīgākās ir AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja rakstura īpašības.
- Ekspertu priekšlikumi, par AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju apmācību saturā iekļaujamiem tematiem, bija diezgan atšķirīgi:
  - ✓ obligāti visiem aprūpētājiem primāri ir nepieciešamas pamatzināšanas un spējas sniegt pirmo medicīnisko palīdzību;
  - ✓ apmācību saturā jābūt iekļautiem tādiem tematiem, kas dotu iespēju aprūpētājiem iegūt pamatzināšanas medicīnā, aprūpes pamati, bērnu attīstības psiholoģijā, vispārīgajā psiholoģijā, klīniskajā psiholoģijā, psihiatrijā, pedagoģijā, uzturmācībā, fizioterapijā un ergoterapijā;
  - ✓ svarīga ir arī saskarsmes psiholoģija un ētikas pamati;

- ✓ svarīgi aprūpētājam iemācīt, ko nozīmē “*smagi slims bērns*”, kā viņu pareizi pagriezt vai piecelt, kā iedod zāles, kā pabarot ar zondi vai iztīrīt stomu, kā rīkoties ar aparāturu, kas ir nepieciešama bērnam u.t.t.;
- ✓ apmācībās būtu jāiekļauj atsevišķs temats par autiskā spektra traucējumiem, kas izglītotu par šo FT paveidiem un ar kādām blakus veselības problēmām saskaras bērni ar šiem FT.

II. AB PAKALPOJUMA MĀJOKLĪ APRAKSTS

AB pakalpojuma mājoklī definīcija

AB pakalpojums mājoklī ir īslaicīgs sociālās aprūpes un uzraudzības pasākumu kopums bērna ar FT dzīvesvietā vai citā bērnam drošā vidē, kas nav institūcija. AB pakalpojums mājoklī paredz kvalificēta bērna aprūpes un uzraudzības pakalpojuma sniegšanu, kā arī drošu, saturīgu un lietderīgu dienas organizēšanu, sekmējot bērna vispusīgu attīstību un nodrošinot bērna ar FT īslaicīgu aprūpi, atslogojot bērna vecākus no aprūpes un uzraudzības pienākumu veikšanas.

AB pakalpojuma mājoklī mērķis

AB pakalpojums mājoklī palīdz sasniegt **vispārējo sociālo pakalpojumu nodrošināšanas mērķi**, kas primāri paredz sociālo pakalpojumu nodrošināšanu personas dzīvesvietā, sniedzot tādu pakalpojumu kopumu, kas vērsts uz pamatvajadzību apmierināšanu personām, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi FT dēļ. AB pakalpojums mājoklī tiek sniegts personas (bērna ar FT) dzīvesvietā, pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā vai citā drošā vidē, kas nav institūcija.

AB pakalpojuma mājoklī **specifiskais mērķis** ir sniegt bērniem ar FT sociālo pakalpojumu, kas dod iespēju saņemt šo pakalpojumu bērna dzīvesvietā, pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, vasarnīcā, brīvdienu mājā, nometnē, viesnīcā vai citā bērnam ar FT piemērotā vietā, kas nav institūcija.

AB pakalpojuma mājoklī uzdevumi:

- nodrošināt bērnam ar FT iespēju saņemt AB pakalpojumu mājoklī sev ierastajā vidē – dzīvesvietā, vai citā drošā vietā, kas nav institūcija;
- nodrošināt bērnam ar FT aprūpes pakalpojumus atbilstoši individuālo vajadzību novērtējumam;
- nodrošināt bērnam ar FT saturīgu laika pavadīšanu mājoklī un ārpus tā atbilstoši bērna funkcionēšanas spēju līmenim;
- nodrošināt bērnam ar FT līdz šim saņemto pakalpojumu ārpus mājokļa saņemšanu AB pakalpojuma laikā – izglītības iestādes apmeklēšana, dienas aprūpes centra apmeklēšana, ieplānotas speciālistu konsultācijas, nodarbības u.c.;
- atslogot bērna ar FT vecākus no aprūpes un uzraudzības pienākumu veikšanas.

AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidi

AB pakalpojuma mājoklī aprakstā iekļauj šādus AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas veidus:

- AB pakalpojuma saņemšana bērnam ar FT dzīvesvietā (faktiskajā);
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana pakalpojuma sniedzēja speciālista dzīvesvietā;
- AB pakalpojuma mājoklī saņemšana kopā ar pakalpojuma sniedzēja speciālistu bērnam ar FT drošā vidē ārpus iesaistīto pušu dzīvesvietām (vasarnīca, brīvdienu mājas utt.), kas nav institūcija.

Pirms AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas uzsākšanas sociālais darbinieks apseko AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas vietu.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas intensitāte un apjoms

Izmēģinājumuprojekta laikā AB pakalpojums mājoklī tiks nodrošināts 50 bērniem ar FT, kuriem noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība, 10 bērniem ar FT no katra plānošanas reģiona.

AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumuprojektā tiek noteikts šāds AB pakalpojuma mājoklī saņemšanas apjoms vienam bērnam ar FT²¹⁸:

- katram bērnam ar FT AB pakalpojums mājoklī sniedzams ne ilgāk kā 15 diennaktis sešu mēnešu periodā;
- no kopējām 15 diennaktīm var saņemt:
  - iepazīšanās periodā, ja nepieciešams, līdz 72 stundām (izmanto stundu režīmā);
  - atlikušās 12 diennaktis var izmantot diennakts režīmā, kur vienas AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas reizes ilgums ir ne mazāk kā viena diennakts (24 stundas).

AB pakalpojuma mājoklī mērķa grupas atlases kritēriji

Bērnu ar FT dalībai izmēģinājumuprojektā tiek noteikti šādi mērķa grupas atlases kritēriji:

- bērns ir Latvijas Republikas pilsonis vai nepilsonis, vai bērnam ir izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, vai bērns ir ieguvis alternatīvo statusu;
- bērns ir vecumā no 3 līdz 17 gadiem (ieskaitot);
- bērnam ir FT, VDEĀVK noteikta invaliditāte un īpašas kopšanas nepieciešamība;
- bērna vecāks ir izteicis vēlmi saņemt AB pakalpojumu mājoklī.

AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistītie speciālisti

AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai bērnam ar FT tiek piesaistīti šādi speciālisti:

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs;

---

²¹⁸ Saskaņā ar starp LM un Biedrību "Latvijas Samariešu apvienība" noslēgtā līguma par AB pakalpojuma apraksta izstrādi un aprobāciju izmēģinājumuprojektā 1.pielikumu "Tehniskā specifikācija (Darba uzdevums) tirgus aptaujai "AB pakalpojuma mājoklī izstrāde un aprobācija izmēģinājumuprojektā"

- Ārstniecības persona (sertificēta medmāsa);
- AB pakalpojuma mājoklī koordinators/sociālais darbinieks;
- AB pakalpojuma mājoklī vadītājs.

Ārstniecības persona AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek piesaistīta gadījumos, kad bērnam ar FT, kuram tiek plānots sniegt AB pakalpojumu mājoklī, ikdienas aprūpē nepieciešams veikt medicīniskas manipulācijas, kuras nav tiesīgs veikt AB pakalpojuma mājoklī sniedzējs. Informāciju par to, vai bērnam ir nepieciešamas medicīniskās manipulācijas un piesaistīta ārstniecības persona, norāda ģimenes ārsts izziņā, ko vecāki iesniedz pirmslīguma parakstīšanas. Ārstniecības persona AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā iesaistās tikai uz medicīniskās manipulācijas veikšanas laiku.

Izmēģinājumu projektā iesaistītajiem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem apmācības bērnu aprūpē nodrošinās pakalpojuma sniedzēja institūcijā, kas šajā gadījumā ir Latvijas Samariešu apvienība, kura ir izstrādājusi apmācību programmu bērnu aprūpē.

Darba tiesiskās attiecības AB pakalpojuma mājoklī aprobācijas izmēģinājumu projektā

Aprobējot AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumu projektā, AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju darba tiesiskās attiecības tiek veidotas, pamatojoties uz Darba likuma 148. panta pirmo daļu, jo nav iespējams konkrēti noteikt AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja darba laiku diennaktī. AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam pašam ir jāplāno savs atpūtas laiks, pēc nepieciešamības jāplāno darba pienākumu veikšana, pamatojoties uz bērna ar FT vajadzībām. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji savā darbībā ievēro noteiktu darba grafiku, kas ir kā priekšnoteikums plānveidīgai darba pienākumu izpildei.

Paredzēts, ka izmēģinājumu projekta laikā konkrētam bērnam ar FT AB pakalpojumu mājoklī nodrošinās līdz diviem AB pakalpojuma mājoklī sniedzējiem. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju skaits atkarīgs no pieprasītā AB pakalpojuma mājoklī apjoma. Ja pieprasītā AB pakalpojuma mājoklī apjoms ir virs 4 diennaktīm, AB pakalpojuma mājoklī sniegšanā tiek piesaistīti divi AB pakalpojuma mājoklī sniedzēji.

AB pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksas (cena)

AB pakalpojuma mājoklī cena, kas tiks izmantota izmēģinājumu projektā:

- AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja un bērna iepazīšanās periodam ir 7,83 euro/ stundā;
- AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas periodam piesaistot ārstniecības personu ir 120,39 euro/diennaktī;
- AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanas periodam nepiesaistot ārstniecības personu ir 109,16 euro/diennaktī.

AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšana bērniem ar FT izmēģinājumprojektā

AB pakalpojumu mājoklī aprobācijas izmēģinājumprojekta gaita tiek iedalīta vairākos posmos:

- bērnu ar FT atlase un piesaiste dalībai izmēģinājumprojektā;
- AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju atlase, piesaiste un apmācība;
- līguma slēgšana ar vecākiem, pakalpojuma sniedzēju institūciju un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju par AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanu;
- individuālā aprūpes plāna izstrāde bērnam ar FT;
- iepazīšanās perioda nodrošināšana - piesaistes veidošanai starp bērnu ar FT un AB pakalpojuma mājoklī sniedzēju;
- AB pakalpojuma mājoklī sniegšana;
- AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja saturiskās un finanšu atskaites sagatavošana un iesniegšana;
- aptaujas anketu aizpildīšana par sniegtā/ saņemtā AB pakalpojuma mājoklī norisi;
- sniegtā/ saņemtā AB pakalpojuma mājoklī kvalitātes izvērtēšana.

PIELIKUMI

- 1.pielikums. Izmantotie informācijas avots
2. pielikums. Izpētes metodoloģijas apraksts
- 3.pielikums. Ekspertu intervijas jautājumi
4. pielikums. Ekspertu interviju transkripti
- 5.pielikums. Aptaujas anketa ģimenēm (vecākiem), kurās aug bērns ar FT, kuram noteikta īpašas kopšanas nepieciešamība
- 6.pielikums. Vecāku aptaujas rezultāti
- 7.pielikums. Profesionālās pilnveides izglītības programma “Bērnu aprūpes pamati”
- 8.pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja vizītkarte
- 9.pielikums. Līguma projekts par AB pakalpojuma mājoklī sniegšanu
- 9.1. pielikums. Bērna ar FT vecāka piekrišana
- 9.2. pielikums. Individuālais aprūpes plāns bērnam ar FT AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanai
- 9.3. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja atskaite par uzturaudas izlietojumu AB pakalpojuma mājoklī sniegšanas laikā
- 9.4. pielikums. Pirmreizējā pakalpojuma saņemšanas anketa vecākiem
- 9.5. pielikums. Bērna pašaprūpes un mobilitātes spēju novērtējums
- 9.6. pielikums. Finanšu atskaite par faktiski sniegto AB pakalpojumu mājoklī
- 9.7. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī sniedzēja saturiskā atskaite par sniegto AB pakalpojumu mājoklī
10. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī standarts
11. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī koordinātoram/ sociālajam darbiniekam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
12. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī sniedzējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
13. pielikums. Aptaujas anketa AB pakalpojuma mājoklī saņēmējam par AB pakalpojuma mājoklī norisi
14. pielikums. Bērnu ar FT reģistrs dalībai izmēģinājumu projektā AB pakalpojuma mājoklī saņemšanai
15. pielikums. Anketa bērnu ar FT atbilstības atlases kritērijiem izvērtēšanai dalībai izmēģinājumu projektā
16. pielikums. AB pakalpojuma mājoklī nodrošināšanā iesaistīto speciālistu darba grafiks sniedzot AB pakalpojumu mājoklī izmēģinājumu projektā
- 17.pielikums. Atelpas brīža pakalpojuma mājoklī vienas vienības izmaksu aprēķins